

JBIM

วารสาร
พุทธนวัตกรรม
และการจัดการ

Journal of Buddhist Innovation and Management

ISSN 2774-0919 (Print) ISSN 2774-0897 (Online)

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน 2568 | Vol. 8 No. 2 March - April 2025

วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ
มูลนิธิการจัดการเชิงพุทธ

วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน 2568 | Vol. 8 No. 2 March - April 2025

วารสาร พุทธนวัตกรรม และการจัดการ JBIM

Journal of Buddhist Innovation and Management

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน 2568

จำนวนพิมพ์ : 20 เล่ม

เลขมาตรฐานสากล

ISSN 2774-0919 (Print)

ISSN 2774-0897 (Online)

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร

เป็นวารสารด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่มุ่งเน้นนำเสนอองค์ความรู้ที่เป็นนวัตกรรมทางพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์ทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และผลงานทางวิชาการด้านการบริหารจัดการ โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

- 1) บทความวิชาการ (Academic Article)
- 2) บทความวิจัย (Research Article)
- 3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ (เริ่มปี 2565 เป็นต้นไป)

- ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน
- ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน
- ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม
- ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม
- ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวนไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer Review)

บรรณาธิการ:

สุรพล สุยะพรหม

journal.bim@mcu.ac.th

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

kietsn@hotmail.com

พระครูสุธีภิตติบัณฑิต

krisada.sae@mcu.ac.th

กองบรรณาธิการ:

พระเมธาวิไนยรส

psbud@hotmail.com

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม

maghavin9@gmail.com

ธีรโชติ เกิดแก้ว

tongin2000@gmail.com

บุษกร วัฒนบุตร

busaaiey2516@gmail.com

ปฐิมปรีชญ์ คณินพศุขย์

jpkhaninphasut@gmail.com

วันชัย สุขตาม

wanchai2526@srnu.ac.th

วันทนา เนาว์วัน

wanthana_nt@hotmail.com

สายชล ปัญญชิต

saicholpa@g.swu.ac.th

อนันต์ อุปสอด

ananupsod9541@gmail.com

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ประเทศไทย

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประเทศไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ประเทศไทย

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ประเทศไทย

กองจัดการวารสาร:**ฝ่ายเลขานุการ:**

นิกร ศรีราช

สุภัทรชัย สีสะใบ

พระมหาสมชาย ขนติสรโณ

พระมหาสมัค อติภทโท

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายศิลปกรรม:

พระพลวัฒน์ สพล

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายการเงิน:

วรรณทนี สุวรรณจิรไพศาล
กษพรณ บุญเทียน

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายพิสูจน์อักษร:

พระมหาสุพัฒน์ นนทปญโญ
กรกต ชาบัณขิต

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายกฎหมาย:

ธัชชนันท์ อิศรเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

สำนักงานวารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อาคารพระราชาชนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

JBIM

วารสาร
พุทธนวัตกรรม
และการจัดการ
Journal of Buddhist Innovation and Management

Vol. 8 No. 2 March – April 2025

Number of prints: 20 copies

International Standard Serial Numbers (ISSN)

ISSN 2774-0919 (Print)

ISSN 2774-0897 (Online)

Objectives and Scope of the Journal

This Journal is academic journal in Humanities and Social science with the purpose of promote and support lecturer, academicians, students and interested persons have opportunity to publish academic work that focus to present both Thai and English articles for body of knowledge in innovation of integration Buddhism, Social science, Humanities and Business. Accepting articles in both Thai and English.

Types of Works Published in the Journal

- 1) Academic Article
- 2) Research Article
- 3) Book Review

Publication Schedule: 6 issues per year

Issue 1 January-February

Issue 2 March – April

Issue 3 May – June

Issue 4 July – August

Issue 5 September – October

Issue 6 November – December

Article Evaluation and Selection Process

Each article undergoes peer review by a minimum of 3 reviewers who are experts in the relevant field. Articles must also receive approval from the editorial board before publication. The review process follows a double-blind format, where both the authors and the reviewers remain anonymous to each other.

Editor-in-chief:

Surapon Suyaporn
journal.ssr@mcu.ac.th

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Assistants:

Kiettisak Suklueang
kietsn@hotmail.com
Phrakhrusuthikittibundit
krisada.sae@mcu.ac.th

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Board Members:

Phramedhavinaiyaros
psbud@hotmail.com
Phramaha Makhavin Purisuttamo
maghavin9@gmail.com
Teerachoot Kerdkaew
tongin2000@gmail.com
Busakorn Watthanabut
busaaiey2516@gmail.com
Purimpratch Khaninphasut
jpkhaninphasut@gmail.com
Wanchai Suktam
wanchai2526@srnu.ac.th
Wanthana Nowwan
wanthana_nt@hotmail.com
Saichol Panyachit
saicholpa@g.swu.ac.th
Anan Upsod
ananupsod9541@gmail.com

Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand
Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand
Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet
University, Thailand
Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University, Thailand
School of Educational Studies,
Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand
Faculty of Humanities and Social Sciences
Surindra Rajabhat University, Thailand
Faculty of Management Science
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand
Faculty of Social Sciences Srinakharinwirot University,
Thailand
Faculty of Humanities and Social Sciences
Lampang Rajabhat University, Thailand

Journal Manager Team:**Secretary:**

Nigorn Srirat
Suphattharachai Sisabai
Phramaha Somchai Khantisarano
Phramaha Samak Atibhaddho

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Fine Arts Department:

Phra Phonlawat Sapalo Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Finance Department:

Wantanee Suwanjiraphaisan Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Kotchaphan Bunthian Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Proofreading Department:

Phramaha Supat Nantapanno Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Korakoth Chabandit Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Legal Team:

Tatchanan Isaradej Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

The Office Journal of Buddhist Innovation and Management.

Graduate School of Political Science Faculty of Social Sciences
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phra Rajrattanamoli Building (Nakhon
Khemapali),
4th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi,
Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF BUDDHIST INNOVATION AND MANAGEMENT

1. พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.
Prof. Dr. Phra Brahmapundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
2. พระธรรมรัตนารักษ์, ดร.
Dr. Phra Thammaratanaporn	วัดเขียนเขต จังหวัดปทุมธานี
Wat Khian Khet, Pathum Thani Province
3. พระพรหมวัชรธีรจารย์, ศ.ดร.
Prof. Dr. Phra Brahmawatcharatheeracharn	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
4. พระธรรมวชิรธีรคุณ, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phradhamvachilatheelakhun	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
5. พระราชวัลภาจารย์, ดร.
Dr. Phra Rajwallapajan	วัดหนองหอย จังหวัดราชบุรี
Wat Nong Hoi, Ratchaburi Province
6. พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
7. พระสมุทรวิจิตรโสณ, ดร.
Dr. Phra Samut Wachirasopon	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
8. พระพิพัฑฒโรดม, ดร.
Dr. Phra Phiphatphatcharodom	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
9. พระวชิรภิกขิตบัณฑิต, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phra Vajirakittibundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
10. พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phra Udomsitthinayok	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
11. พระเมธีวราภรณ์, ดร.
Phra Metheewaraporn	วัดพนัญเชิงวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Wat Phananchong Worawihan, Ayutthaya
12. พระครูโสภาสนนทกิตติ, ผศ.ดร.
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Opasnonthakit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
13. พระครูนันทกิจโกศล, ดร.
Dr. Phrakru Nonthakitkosol	วัดอ่วม่องประชาชนภูมิ จังหวัดนนทบุรี
Wat Uam Ong Prachanarimit, Nonthaburi
14. พระครูโกศลธรรมานุสิฐ, ดร.
Dr. Phrakhru Kosol Thammanusit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
15. พระเมธีวัชรประชาทร, ผศ.ดร.
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Phisitprachanat	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
16. พระครูวิสุทธิลาภิวัฒน์, ดร.
Dr. Phrakhru Wisuttilapiwat	วัดไผ่ล้อม จังหวัดสระบุรี
Wat Phai Lom, Saraburi Province
17. พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
Prof. Dr. Medhivajarapundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

18. พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phra Panyavajrapandit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
19. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปัญโญ, ผศ.ดร.
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Sangharakchakrit Phuripanyo
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
20. พระคมสัน จิตเมธโส, ผศ.
Asst. Prof. Phra Khomsan Titamataso
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
21. พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร.
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Suthikittibundit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
22. พระครูวินัยธรเอก ชินวโร, ผศ.ดร.
Dr. Phrakhruvinaithon Ekk Jinawangso
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
23. ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง
Prof. Dr. Boonton Dockthaisong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
24. ศาสตราจารย์ ดร. ชำนาญค์ อติวัฒนสิทธิ์
Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
25. ศาสตราจารย์ ดร. ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
Prof. Dr. Thirapat Serirangsan
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
Sukhothai Thammathirat Open University
26. รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ ไชวเกษม
Assoc. Prof. Anuphum Sowkasem
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
27. รองศาสตราจารย์ ดร. โกนิษฐ์ ศรีทอง
Assoc. Prof. Dr. Konit Sithong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
28. รองศาสตราจารย์ ดร. อภินันท์ จันทะนี
Assoc. Prof. Dr. Aphinant Chantanee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
29. รองศาสตราจารย์ ดร. วิวัฒน์ หามนตรี
Assoc. Prof. Dr. Wiwat Harmontree
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
30. รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ บุญปู
Assoc. Prof. Dr. Somsak Bunpu
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
31. รองศาสตราจารย์ ดร. สมชัย ศรีนอก
Assoc. Prof. Dr. Somchai Sino
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
32. รองศาสตราจารย์ ดร. สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
Assoc. Prof. Dr. SutthiPhong Siwichai
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
33. รองศาสตราจารย์ ดร. สมาน นามสนิท
Assoc. Prof. Dr. Saman Ngamsanit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
34. รองศาสตราจารย์ ดร. ทัชชนันท์ อิศรเดช
Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
35. รองศาสตราจารย์ ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
Assoc. Prof. Dr. Surin Nitamangkoon
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

36. รองศาสตราจารย์ ดร. พิเชฐ ทังโต
Assoc. Prof. Dr. Phichet Thangto
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
37. รองศาสตราจารย์ ดร. ภัทรพล ไชเย็น
Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
38. รองศาสตราจารย์ วราคม ที่สุกะ
Assoc. Prof. Warakhom Thisuka
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
39. รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยยุทธ ชินอกุล
Assoc. Prof. Dr. Chaiyuth Chinokul
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
National Institute of Development Administration
40. รองศาสตราจารย์ ดร. โยธิน แสงดี
Assoc. Prof. Dr. Yothin Sawaengdee
มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
41. รองศาสตราจารย์ ดร. ธีรโชติ เกิดแก้ว
Asst. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
Hua Chiew Chalermprakiet University
42. รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี
Assoc. Prof. Phatthana Rueanchaidee
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University
43. รองศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า
Assoc. Prof. Dr. Wasana Kaewla
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surin Rajabhat University
44. รองศาสตราจารย์ ดร. สุวิญ รักษ์ตย์
Assoc. Prof. Dr. Suwin Raksat
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
45. รองศาสตราจารย์ ดร. ธีระพงษ์ แก่นอินทร์
Assoc. Prof. Dr. Thiraphong Kaenin
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prince of Songkla University
46. รองศาสตราจารย์ ดร. สรรเสริญ อินทรรัตน์
Assoc. Prof. Dr. Sansoen Intarat
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Suan Dusit University
47. รองศาสตราจารย์ ดร. จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ
Assoc. Prof. Dr. Chamroen Chuchuaisuwan
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
Rajamangala University of Technology Srivijaya
48. รองศาสตราจารย์ ดร. ภัคดี โพธิ์สิงห์
Assoc. Prof. Dr. Phakdi Phosing
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Mahasarakham Rajabhat University
49. รองศาสตราจารย์ ดร. สันญา เคนาภูมิ
Assoc. Prof. Dr. Sanya Khenaphum
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Mahasarakham Rajabhat University
50. รองศาสตราจารย์ ดร. ชลวิทย์ เจียรจิตต์
Assoc. Prof. Dr. Chonwit Chianchit
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
51. รองศาสตราจารย์ ดร. ไพศาล สรรสวัสดิ์สุทธิ
Assoc. Prof. Dr. Phaisan Sansonwisut
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University
52. รองศาสตราจารย์ ดร. กาสัก เต๊ะขันหมาก
Assoc. Prof. Dr. Kasak Tekhanmak
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
Thepsatri Rajabhat University
53. รองศาสตราจารย์ ดร. ขวลิศ สวัสดิ์ผล
Assoc. Prof. Dr. Chawalit Sawatphon
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
Suan Dusit Rajabhat University

54. รองศาสตราจารย์พิเศษ ว่าที่ พ.ต. ดร. สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล
Assoc. Prof. Dr. Sawat Chirattthikan
กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
Department of Corrections, Ministry of Justice
55. รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา หล่อตระกูล
Assoc. Prof. Dr. Atchara Lotrakun
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
56. รองศาสตราจารย์ ดร. สำเนียง เลื่อมใส
Assoc. Prof. Dr. Samniang Leurmsai
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University
57. รองศาสตราจารย์ ดร. วันทนา เนาว์วัน
Assoc. Prof. Dr. Wanthana Naowan
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
58. รองศาสตราจารย์ ดร. ศรชัย ท้าวมิตร
Assoc. Prof. Dr. Sornchai Taomitr
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
59. รองศาสตราจารย์ ดร. สุกิจ ชัยมุสิก
Assoc. Prof. Dr. Sukit Chaimusik
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
60. รองศาสตราจารย์ ดร. จิรายุ ทรัพย์สิน
Assoc. Prof. Dr. Chirayu Sapsin
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surindra Rajabhat University
61. รองศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย ธรรมชอบ
Assoc. Prof. Wichai Thamchop
นักวิชาการอิสระ
Independent Scholar
62. รองศาสตราจารย์ ดร. วุฒินันท์ กันทะเตียน
Assoc. Prof. Dr. Wutthinan Kanthatian
มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
63. รองศาสตราจารย์ ดร. ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน
Assoc. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University
64. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พลัปปหลึง คงชนะ
Asst. Prof. Dr. Phlapphlueng Khongchana
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
65. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนต์รี เพชรนาจักร
Asst. Prof. Dr. Montri Phetnachak
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prince of Songkla University
66. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วสิน ปัญญาวุฒตระกูล
Asst. Prof. Dr. Wasin Panyawutatrakun
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University
67. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศนีย์ เจนวิถีสุข
Asst. Prof. Dr. Thatsani Chenwithisuk
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
Chandrakasem Rajabhat University
68. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สอาด บรรเจิดฤทธิ์
Asst. Prof. Dr. Sa-At Banchoetrit
มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด
Stanford University
69. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร. อนันท์ ใจสมุทร
Asst. Prof. Lt. Jg. Dr. Anan Chaisamut
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Surat Thani Rajabhat University
70. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชยสร สมบุญมาก
Asst. Prof. Dr. Chayason Sombunmak
มหาวิทยาลัยนครพนม
Nakhon Phanom University
71. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุษกร วัฒนบุตร
Asst. Prof. Dr. Busakorn Watthanabut
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
North Bangkok University

72. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมคิด ดวงจักร
Asst. Prof. Dr. Somkhith Duangchak
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
Chom Bueng Rajabhat University
73. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญชู ภูศรี
Asst. Prof. Dr. Boonchoo Poosri
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
Ubon Ratchathani University
74. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัชวาล แอร่มหล้า
Asst. Prof. Dr. Chatchawan Araemla
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
Chom Bueng Rajabhat University
75. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุภูมิ เขตจัตุรัส
Asst. Prof. Dr. Chatuphum Khetchatturat
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Khonkaen University
76. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พานสุวรรณ
Asst. Prof. Dr. Apichat Pansuwan
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
77. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนัสสวาส กุลวงศ์
Asst. Prof. Dr. Manassawas Kullawong
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย
Rajamangala University of Technology Srivijaya
78. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิภาวณี เพือกบัวขาว
Asst. Prof. Dr. Wipavane Phueakbuakhao
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Phetchaburi Rajabhat University
79. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสกสรรค์ สนวา
Asst. Prof. Dr. Seksan Sonwa
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
Roi Et Rajabhat University
80. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุทัย สติมัน
Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Suan Dusit University
81. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิชุกร นาคนธ
Asst. Prof. Dr. Witchukon Nakathon
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
82. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง วรรณทอง
Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
83. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัฐพล เย็นใจมา
Asst. Prof. Dr. Rattapol Yenjaima
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
84. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธิติวุฒิ หมั่นมี
Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
85. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒน์ รักขันโท
Asst. Prof. Dr. Suwatsan Ragkhanto
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
86. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ปราณีต
Asst. Prof. Dr. Yuttana Praneet
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
87. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ วรรณวิโรจน์
Asst. Prof. Dr. Phonthip Wannawiro
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
88. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ธิลา
Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
89. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุริยา รักษาเมือง
Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

90. อาจารย์ ดร. อนงค์วิญา สาริบุตร	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Dr. Anongwitya Saribut	Ramkhamhaeng University
91. อาจารย์ ดร. วียะดา วรานนท์วนิช	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
Dr. Wiyada Waranonwanit	North Bangkok University
92. อาจารย์ ดร. กฤษณะ ทองแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Dr. Kitsana Thongkaeo	Suratthani Rajabhat University
93. อาจารย์ ดร. จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Dr. Chitwimon Khlaisuban	Suan Dusit University

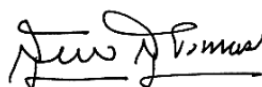
บทบรรณาธิการ

๐๐-----๐๐

วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการนี้เป็นปีที่ 8 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2568 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(รศ.ดร.สุพล สุยะพรหม)

บรรณาธิการวารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(7)
บทบรรณาธิการ	(13)
สารบัญ	(14)
บทความวิจัย :	
พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบล ท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา	
ชัยวัฒน์ ดอนอุบล, อภิญา ฉัตรช่อฟ้า, ธัชชนันท์ อิศรเดช	1-15
ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตามหลักพลธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา	
ณัฐกิตติ์ ไช้จริยะ, พระครูสุตตันตบัตถิต (วัชรพงษ์ วชิรปัญญา), วรปรัชญ์ คำพงษ์	16-29
การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี	
พระอรรคม ธมมธโร, พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณมุงโร)	30-42
การบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี	
พระครูสมุห์โกศล พุทธิสโร, พระสุธีวีรบัณฑิต (ไชว ทุสนิโย)	43-54
ภาพลักษณ์ตราสินค้าและการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียม ของผู้บริโภคชาวไทย	
สุกัญญารัตน์ เอี่ยมเอม, ระบิล พันภัย	55-67

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม
ของประชาชนตำบลบางขวัญ อำเภอเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา

พระอัครนัย ญาณสุทฺธโธ, อนุภูมิ โชวเกษม, สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล

68-81

บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบล
ห้วยยางโพน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

พระอธิการมานะ ฐานธมฺโม, พระวชิรวาที (กล้า วีรรัตน),
พระครูปลัดสุรรุณี สิริวิฑูมโก

82-95

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอ
ดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

พระมหาอนุชา จนฺทปภาโส, พระมหากังวาล อธิธมฺโม,
พระราชสมุทรวชิรโสภณ (โสภณ ธมฺมโสภณ)

96-108

การส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขาจันทตามหลักฆราวาสธรรม
ของพระสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

พระอธิการวิชญ์ ขนฺติโก, พระครูปลัดสุรรุณี สิริวิฑูมโก,
พระวชิรวาที (กล้า วีรรัตน)

109-121

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

พระนัฐพล สุธมฺโม, พระครูวิสุทธธานันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร),
พระวชิรวาที (กล้า วีรรัตน)

122-133

การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารองค์การ
บริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

ธัญพิสิษฐ์ สายอินแก้ว, พระครูสุตตันตบณฺฑิต (วัชรพงษ์ วชิรปญฺโญ),
ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล

134-147

รูปแบบการจัดการงานสาธารณูปการของวัดในตำบลคลองสี่ อำเภอคลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี

พระครูสังฆรักษ์บุญธรรม ปุณฺณธมฺโม, ประเสริฐ อิลาว

148-161

การบริหารจัดการวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชิโต,
พระครูสมุทรปริยัติยาภรณ์ (นพพล กนตสีโล),
เชาว์ ศรีอนันต์, พระครูสมุห์วรวิทย์ รตนปญโญ

162-175

พระราชทานการเมือง : ประชาชนผู้ถูกจำกัดเสรีภาพทางความคิด

พระจอม มหาปญโญ, กัญจนันท์ พญมยางกูร

176-186

แนวทางการจัดการความรู้แบบพหุวัฒนธรรมสำหรับพระสงฆ์ในมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระพลวัฒน์ สพล, พระครูสมุห์กิตติศักดิ์ ธมมทตฺโต,
พระครูสังฆรักษ์สัญญา จิรวฑฒ, พระครูสังฆรักษ์บุญธรรม ปุณณธมฺโม,
พระก้องเกียรติ สุวฑฒนปญโญ, ประเสริฐ อิลาว

187-199

การบริหารวัดอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความยั่งยืนของพระพุทธศาสนา

พระมหาฤกษ์ภูมิรินทร์ คุณสมปนโน, พระครูสังฆรักษ์ณัฐภาพ สุธีโร,
พระธีรวิมล ธนีสโร

200-212

บทบาทนักการเมืองท้องถิ่นต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะ

พระวิจิตร ญาณวโร, เวณ สุธีริช ชัม

213-227

กระบวนการเตรียมความพร้อมพระนวกะในพระพุทธศาสนาไทย : กรณีศึกษา การอบรมของพระภิกษุ

พิชญกัญญา กองนิล

228-242

การวิเคราะห์ผลกระทบของแผนปฏิรูปกิจการคณะสงฆ์ในยุคใหม่สู่สาธารณะ สงเคราะห์

พระครูสมุห์กรณพัฒน์ กนตวณฺโณ, พิชญกัญญา กองนิล

243-256

ธรรมาภิบาลเชิงพุทธ : แนวทางการสร้างธรรมรัฐในสังคมไทยร่วมสมัย

พระมหาธนวัฒน์ ปริยตติเมธี

257-271

การบริหารจัดการเชิงพุทธในยุคดิจิทัล

พระศุภกร ภูมิปัญญา, พระครูปลัดอชิรวังค์ กุศลจิตโต,
พระมหาใหม่ กิตติโสภโณ, ประเสริฐ อิลาว

272-282

กลยุทธ์การบริหารวัด : ถอดบทเรียนจากชีวประวัติพระเทพญาณมงคล
(หลวงป่า) อดีตเจ้าวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม จังหวัดราชบุรี
(พ.ศ. 2534 - พ.ศ. 2561)

พระเมธีวชิรญาณบัณฑิต (ชินภัทร ฉินฺนาลโย)
พระธีรวัชร มุตตจิตโต

283-297

พระนวกะกับการฝึกกรรมปฏิบัติ : การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างศีล สมาธิ
และปัญญา

พิชญกัญญา กองนิล, พระครูสมุห์กรณพัฒน์ กนฺตวณฺโณ

298-310

ภาคผนวก

311

กระบวนการพิจารณาบทความ

312

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

314

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของ
ผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา^{*}
BUDDHIST INTEGRATION FOR PROMOTING POLITICAL LEADERSHIP
OF THE SUBDISTRICT MUNICIPAL EXECUTIVES OF THA WANG THONG
MUNICIPALITY AT MUANG DISTRICT IN PHAYAO PROVINCE

ชัยวัฒน์ ดอนอุบล, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า, ธัชชนันท์ อิศรเดช

Chaiwat Don-Ubon, Apinya Chatchofa, Thatchanan Issaradet

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: chaiwatdon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับหลักพรหมวิหารธรรมและภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 2. ศึกษาความสัมพันธ์ของหลักพรหมวิหารธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมือง และ 3. นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ วิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ตามสูตรของทาร์ยามาเน่ โดยใช้แบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่น 0.939 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 รูปหรือคน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความคิดเห็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับหลักพรหมวิหารธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาอยู่ในระดับมาก 2. ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพรหมวิหารธรรมและภาวะผู้นำทางการเมืองมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r=0.524$, $p < .01$) 3. แนวทางส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ตามหลักพรหมวิหารธรรม ได้แก่ การใช้เมตตาในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การใช้กรุณาในการช่วยเหลือประชาชน

^{*}Received January 8, 2025; Revised February 3, 2025; Accepted February 11, 2025

การใช้มิติในการยกย่องและสนับสนุนบุคคลดีเด่นในชุมชน และการใช้อุเบกขาในการสร้างระบบบริหารงานที่โปร่งใสและยุติธรรม

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; ภาวะผู้นำทางการเมือง; ผู้บริหารเทศบาล; หลักพรหมวิหารธรรม

Abstract

This research article aims to 1. assess the level of Brahmavihara virtues and political leadership of administrators in the Tha Wang Thong Subdistrict Municipality, Mueang District, Phayao Province, 2. examine the relationship between Brahmavihara virtues and political leadership, and 3. propose a Buddhist-integrated approach to enhancing the political leadership of administrators in this municipality. A mixed-methods research design was employed, combining quantitative and qualitative research. Quantitative data were collected from a sample of 400 individuals using Taro Yamane's formula, with a questionnaire showing a reliability score of 0.939. Statistical analysis included frequency, percentage, mean, and Pearson's correlation coefficient to test the hypotheses. Qualitative data were obtained through in-depth interviews with 12 key informants, categorized into four groups. The qualitative data were analyzed through content analysis and thematic description. analyzed via descriptive thematic interpretation.

The findings revealed that: 1. the overall level of Brahmavihara virtues and political leadership among administrators was high; 2. There was a statistically significant positive correlation of moderate strength between Brahmavihara virtues and political leadership ($r = 0.524$, $p < .01$); and 3. Guidelines for enhancing political leadership based on Brahmavihara virtues include: using metta (loving-kindness) to foster strong community relationships, karuna (compassion) to provide assistance to citizens, mudita (empathetic joy) to honor and support outstanding individuals in the community, and upekkha (equanimity) to establish a transparent and fair administrative system.

Keywords: Integrative Buddhism; Political Leadership; Municipal Administrators; Principles of Brahma Vihara Dhamma

บทนำ

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งระบบการปกครองนี้ได้จัดให้มีการกระจายอำนาจไปสู่ระดับท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตามหลักการประชาธิปไตยและหลักการปกครองตนเอง การกระจายอำนาจนี้ยังสะท้อนผ่านโครงสร้างของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ซึ่งให้ความสำคัญแก่การจัดตั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา พร้อมทั้งส่งเสริมการบริหารจัดการในระดับท้องถิ่นอย่างชัดเจน โดยมุ่งหวังให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจทั้งในระดับชาติและท้องถิ่นตามแนวทางนี้ รัฐบาลท้องถิ่น เช่น เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ได้รับอำนาจในการจัดการและพัฒนาท้องถิ่นตามนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างการปกครองตามวิถีประชาธิปไตยที่โปร่งใสและรับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม การบริหารท้องถิ่นในประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายในหลายด้าน เช่น ข้อจำกัดทางกฎหมายและการขาดการสนับสนุนทางงบประมาณ ส่งผลต่อการดำเนินงานของผู้บริหารท้องถิ่นและศักยภาพในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ (โกวิทย์ พวงงาม, 2554)

การกระจายอำนาจตามหลักการประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาระบบการเมืองไทย โดยรัฐธรรมนูญได้วางแนวทางให้รัฐบาลท้องถิ่นมีสิทธิและความรับผิดชอบในการบริหารจัดการพื้นที่และชุมชนของตนเอง ซึ่งเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนมากยิ่งขึ้นและสร้างความเป็นธรรมในการปกครองท้องถิ่น การจัดสรรอำนาจเช่นนี้สะท้อนถึงเจตจำนงในการเพิ่มความยืดหยุ่นในการปกครองเพื่อให้เกิดการพัฒนาในทุกภูมิภาคของประเทศ การปกครองท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมประชาธิปไตย โดยเทศบาลตำบลท่าวังทองเป็นตัวอย่างที่ชัดเจน เนื่องจากมีภารกิจในการพัฒนาชุมชนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาที่กำหนดขึ้นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ยุทธศาสตร์ดังกล่าวครอบคลุมหลากหลายด้าน เช่น เศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐาน และคุณภาพชีวิต อย่างไรก็ตาม ท้องถิ่นยังคงเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ เช่น การขาดแคลนงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่ครอบคลุมทั่วถึง และปัญหาสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้การจัดการในระดับท้องถิ่นต้องพึ่งพาผู้นำที่มีภาวะผู้นำที่เข้มแข็งและคุณธรรมในการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาและนำพาชุมชนไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานเทศบาลตำบลท่าวังทอง, 2566) จากรายงานแผนการใช้จ่ายเงิน งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของเทศบาลตำบลท่าวังทอง พบว่า งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรในปีงบประมาณ 2565 มีจำนวน 20 ล้านบาท ซึ่งลดลงจากปีงบประมาณ 2564 ที่ได้รับ 25 ล้านบาท ส่งผลให้การดำเนินงานของผู้บริหาร

ท้องถิ่นและศักยภาพในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ลดลง นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ ด้าน และปัญหาการทุจริตในการบริหารงาน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่าง ยั่งยืน (สำนักงานเทศบาลตำบลท่าวังทอง, 2565)

การมีภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมที่ดีจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหาร ท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ ตัวอย่างหนึ่งคือการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา โดยคุณธรรมเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและ การยอมรับจากประชาชน ช่วยให้ผู้นำท้องถิ่นสามารถรับมือกับปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น ไปสู่การมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน (ธีระพล ศรีชนะ, 2564) การที่ผู้นำท้องถิ่นปฏิบัติตามหลักการ พรหมวิหาร 4 ยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับประชาชน ทำให้การบริหาร จัดการมีความโปร่งใสและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ การขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานและงบประมาณยังเป็นอุปสรรคที่ท้องถิ่นต้อง เผชิญ ส่งผลให้ต้องอาศัยกลไกการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชนและ การสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งจะช่วยให้เทศบาลตำบลท่าวังทองสามารถดำเนินงาน ตามยุทธศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเทศบาลตำบลท่าวังทอง, 2566)

การบริหารจัดการทางการเมืองในปัจจุบันต้องอาศัยภาวะผู้นำที่นอกจาก จะมีทักษะการบริหารแล้วยังต้องมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยเฉพาะการใช้หลักพรหม วิหาร 4 ซึ่งประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา หลักธรรมนี้มีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาภาวะผู้นำที่ได้รับความเชื่อถือจากประชาชน การบริหารด้วยเมตตาและกรุณา ช่วยให้ผู้นำเอาใจใส่และพร้อมช่วยเหลือประชาชน ทำให้ประชาชนรู้สึกได้รับการสนับสนุน และเกิดความไว้วางใจ (ภูวเดชณ์ ศรีสุพงษ์, 2564) ส่วนหลักมุทิตาช่วยส่งเสริม ความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน โดยผู้นำแสดงความยินดีและสนับสนุนความสำเร็จของพลเมือง ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน นอกจากนี้ หลักอุเบกขาช่วยให้ผู้นำสามารถตัดสินใจ อย่างมีเหตุผลและเป็นธรรม ส่งผลให้การบริหารจัดการมีความโปร่งใสและสอดคล้องกับ ความต้องการของประชาชน (ธีระพล ศรีชนะ, 2564) หลักพรหมวิหารธรรมจึงเป็นแนวทาง ที่ช่วยให้ผู้บริหารทางการเมืองมีการปฏิบัติที่สอดคล้องกับจริยธรรม ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วย เสริมสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชนเท่านั้น แต่ยังช่วยให้การจัดการท้องถิ่น มีประสิทธิภาพและสร้างสังคมที่ยุติธรรม (ธงชัย สันติวงษ์, 2563) การบูรณาการหลักพรหม วิหารในการตัดสินใจจึงเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้บริหารท้องถิ่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่าง เป็นธรรมและมีความเคารพจากสังคม

ด้วยเหตุปัญหาคความสำคัญเบื้องต้นผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา พุทธบูรณาการ เพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาและ นำผลการวิจัยไป พัฒนาการเมืองระบอบประชาธิปไตยอัน มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ในรูปแบบของการมี ส่วนร่วมทางการเมืองผ่านกิจกรรมทางการเมือง คือ การรณรงค์ หาเสียง การออกเสียงเลือกตั้งแบบคุณธรรม การเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มการเมือง การแก้ปัญหาทางการเมือง และการปฏิบัติตามกฎหมาย การใช้อำนาจปกครองรัฐ เจริญคุณธรรมมากกว่าเชิงปริมาณ ใช้พฤติกรรมการบริหารแบบผู้นำมีคุณธรรมให้เป็น แบบอย่างของสังคมไทย การกระจายอำนาจแบบคุณธรรม สร้างกลไกภาคประชาชน ให้ขับเคลื่อนคุณธรรม และองค์ความรู้ใหม่ใช้พุทธบูรณาการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย ให้มีความสมบูรณ์สู่ประชาธิปไตยในครรลองของธรรมหรือคุณธรรมนำการเมือง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับหลักพรหมวิหารธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหาร เทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของหลักพรหมวิหารธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมือง ของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
3. เพื่อศึกษานำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของ ผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ตามหลักสุจริต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ วิจัยเชิงปริมาณและ เชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่อยู่ใน ทะเบียนบ้านของเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 12,584 คน (สำนักงานเทศบาลตำบลท่าวังทอง, 2564)

2.2 สำหรับกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำ การสุ่มจากประชากร โดยคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane ได้ จำนวน 400 คน (Yamane, 1973)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักพรหมวิหารธรรมและภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยแบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1. เมตตา (ความรักและปรารถนาดี) จำนวน 5 ข้อ 2. กรุณา (ความสงสาร) จำนวน 5 ข้อ 3. มุทิตา (ความยินดี) จำนวน 5 ข้อ และ 4. อุเบกขา (ความมีใจเป็นกลาง) จำนวน 5 ข้อ รวมทั้งสิ้น 20 ข้อ ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องเลือกทำเครื่องหมาย (✓) ลงในระดับความคิดเห็นที่ตรงกับตนเองมากที่สุดจากระดับคะแนน 5 ระดับ (Rating Scale) ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1. อำนาจ-อิทธิพลของผู้นำ จำนวน 5 ข้อ 2. พฤติกรรมของผู้นำ จำนวน 5 ข้อ 3. คุณลักษณะของผู้นำ จำนวน 5 ข้อ และ 4. สถานการณ์ของผู้นำ จำนวน 5 ข้อ รวมทั้งสิ้น 20 ข้อ โดยผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องเลือกทำเครื่องหมาย (✓) ในช่องระดับความคิดเห็นที่สอดคล้องกับตนเองมากที่สุดจากระดับคะแนน 5 ระดับ (Rating Scale)

3.2 การวิจัยเชิงการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์โดยตรงในด้านพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและครอบคลุมทุกมิติ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป ซึ่งเป็นพระสงฆ์ที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสและพระวิทยากรในพื้นที่ตำบลท่าวังทอง กลุ่มที่ 2 นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 3 คน ซึ่งรวมถึงรองปลัดเทศบาลตำบลท่าวังทองและสมาชิกสภาเทศบาล กลุ่มที่ 3 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยในพื้นที่และเจ้าหน้าที่ฝ่ายนโยบาย และกลุ่มที่ 4 ตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ตำบลท่าวังทอง รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 12 รูปหรือคน การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามหลักวิชาการ โดยมุ่งเน้นการคัดเลือกบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญและ

เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยโดยตรง ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับมีความน่าเชื่อถือ ปลอดจากอคติ (Values Free) และสามารถสะท้อนถึงสถานการณ์จริงได้อย่างครบถ้วนผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงจากตัวแทนของผู้ทรงวุฒิ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป กลุ่มที่ 2 นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 3 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน และ กลุ่มที่ 4 ตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 รูปหรือคน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด ดังนี้

4.1.1 ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

4.1.2 นำแบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุด ตรวจสอบและได้รับแบบสอบถามกลับมาครบ 100%

4.1.3 นำข้อมูลดิบที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4.2 ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 912 รูปหรือคน ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้ 1. ถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2. จำแนกและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3. วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของ Key informant โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) 4. สังเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอในรูปแบบความเรียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพรรณนา เพื่ออธิบายปัจจัยส่วนบุคคลและการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาล โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีการของเพียร์สัน

ผลการวิจัย

1. ระดับหลักพรหมวิหารธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาล ตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับหลักพรหมวิหารธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยภาพรวม (n=400)

หลักพรหมวิหารธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านเมตตา (ความรักและปรารถนาดี)	4.15	0.79	มาก
ด้านกรุณา (ความสงสาร)	4.13	0.80	มาก
ด้านมุทิตา (ความยินดี)	4.16	0.79	มาก
ด้านอุเบกขา (ความมีใจเป็นกลาง)	4.15	0.80	มาก
โดยภาพรวม	4.15	0.80	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า หลักพรหมวิหารธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.15$, S.D. = 0.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมุทิตา (ความยินดี) อยู่ในระดับมากเป็นลำดับแรก ($\bar{X}=4.16$, S.D.=0.79) รองลงมา ได้แก่ ด้านเมตตา (ความรักและปรารถนาดี) ($\bar{X}=4.15$, S.D.=0.79) และด้านอุเบกขา (ความมีใจเป็นกลาง) ($\bar{X}=4.15$, S.D.=0.80) อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านกรุณา (ความสงสาร) ($\bar{X}=4.13$, S.D.=0.80) ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพรหมวิหารธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสุจริต กับหลักพรหมวิหารธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)					
ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม				
หลักพรหมวิหารธรรม	ภาวะผู้นำทางการเมือง	อำนาจ-อิทธิพลของผู้นำ	พฤติกรรมของผู้นำ	คุณลักษณะของผู้นำ	สถานการณ์ของผู้นำ
โดยภาพรวม	.494**	.524**	.506**	.479**	.467**
ด้านเมตตา (ความรักและปรารถนาดี)	.489**	.523**	.467**	.489**	.478**
ด้านกรุณา (ความสงสาร)	.500**	.527**	.482**	.499**	.493**
ด้านมุทิตา (ความยินดี)	.510**	.536**	.493**	.508**	.504**
ด้านอุเบกขา (ความมีใจเป็นกลาง)	.522**	.548**	.505**	.519**	.517**

**มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 หลักพรหมวิหารธรรมมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r=0.494^{**}$)

ด้านเมตตา (ความรักและปรารถนาดี) มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r=0.489^{**}$)

ด้านกรุณา (ความสงสาร) มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r=0.500^{**}$)

ด้านมุทิตา (ความยินดี) มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r=0.510^{**}$)

ด้านอุเบกขา (ความมีใจเป็นกลาง) มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($r=0.522^{**}$)

3. การนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

3.1 ส่งเสริมให้ผู้บริหารใช้เมตตาเพื่อสร้างความรักและปรารถนาดีต่อประชาชน โดยการจัดทำนโยบายและโครงการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน และสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนผ่านการลงพื้นที่และรับฟังความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ

3.2 ส่งเสริมให้ผู้บริหารใช้กรุณาเพื่อสร้างความสงสารและต้องการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ โดยการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ประชาชน การจัดทำโครงการสวัสดิการสังคม และพัฒนาระบบบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ

3.3 ส่งเสริมให้ผู้บริหารใช้มุทิตาเพื่อสร้างความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีโดยการจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติประชาชนและบุคลากรที่ทำความดี การสนับสนุนโครงการพัฒนาศักยภาพของชุมชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น

3.4 ส่งเสริมให้ผู้บริหารใช้อุเบกขาเพื่อสร้างการตัดสินใจที่เป็นธรรมและไม่ลำเอียง โดยการสร้างระบบการบริหารงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ การจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาจากภาคประชาชน และพัฒนาระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับหลักพรหมวิหารธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทองที่ปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านมูทิตา (ความยินดี) เมตตา (ความรักและปรารถนาดี) อุเบกขา (ความมีใจเป็นกลาง) และกรุณา (ความสงสาร) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีการปฏิบัติตามหลักธรรมอย่างสม่ำเสมอและมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นและการมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่ การวิเคราะห์เชิงคุณภาพยังสนับสนุนผลลัพธ์นี้ โดยยืนยันว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับหลักพรหมวิหารธรรม ทั้งนี้ ผู้บริหารยังได้ริเริ่มโครงการต่าง ๆ และจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนชุมชน รวมทั้งเปิดเผยข้อมูลการบริหารงานอย่างโปร่งใส ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในท้องถิ่น ผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับพบในงานวิจัยผลงานของพรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง ซึ่งพบว่าการใช้หลักธรรมาธิปไตยในการบริหารช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและเสริมสร้างภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในพื้นที่เดียวกัน นอกจากนี้ ในงานวิจัยประเด็นเดียวกันของยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของพระศักดา ชนาสโร (2564) ที่ศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณในสถานศึกษาตามแนวพุทธธรรม ซึ่งพบว่าหลักพุทธธรรมมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการตัดสินใจอย่างเป็นธรรมในกระบวนการบริหาร และยังสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของพระมหาวีระพิเศษ กนตธมโม (2565) ที่ศึกษาเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานของเทศบาลเมืองในจังหวัดชลบุรี ซึ่งพบว่าการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในงานท้องถิ่นช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนได้อย่างดี

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพรหมวิหารธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่าหลักพรหมวิหารธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาทั้งในภาพรวมและในแต่ละด้าน โดยการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรมทั้ง 4 ด้าน คือ เมตตา กรุณา มูทิตา และอุเบกขา ส่งผลให้ผู้บริหารมีแนวโน้มได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากประชาชนมากขึ้น ด้านเมตตา ซึ่งเน้นการมีความรักและปรารถนาดีต่อผู้อื่นช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารและประชาชน ทำให้สามารถเข้าใจและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านกรุณาช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหารมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างเต็มที่ ด้านมูทิตาที่เน้นการสนับสนุนความสำเร็จของผู้อื่น

ช่วยให้เกิดการพัฒนาของบุคลากรและชุมชน ส่วนด้านอุเบกขาที่เน้นความเป็นกลางและ ยุติธรรมช่วยสร้างความโปร่งใสในการตัดสินใจและการบริหารงาน ซึ่งสร้างความเชื่อมั่น ให้กับประชาชนในระยะยาว การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงาน ทางการเมืองของผู้บริหารทำให้เกิดภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ โดยมีระดับความสัมพันธ์ที่ดี และมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของหลักธรรมในการส่งเสริมภาวะ ผู้นำทางการเมืองที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสร้างความไว้วางใจ จากประชาชน ผลการศึกษานี้ยังพบในงานวิจัยของ ยังสวดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดเอกชัย จนทโชโต (2566) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในภาวะผู้นำทาง การเมืองส่งเสริมความโปร่งใสและความซื่อสัตย์ในการบริหารงาน และสนับสนุนการ ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ในงานวิจัย

3. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามหลักสุจริต 3 ของประชาชน ในตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพรหม วิหารธรรมในการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง มีการใช้หลักสำคัญ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งแสดงถึงคุณธรรมที่ส่งเสริม การบริหารงานที่โปร่งใสและได้รับความเชื่อถือจากประชาชน การใช้เมตตาเป็นการสร้างความรักและปรารถนาดีต่อประชาชน โดยผู้นำที่มีเมตตาจะสามารถเข้าถึงและตอบสนอง ความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างผู้นำและประชาชน การใช้กรุณาเป็นการช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์ของประชาชน อย่างเต็มที่ ผู้นำที่มีกรุณาจะมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของ คนในชุมชนอย่างจริงจัง การใช้มุทิตาเป็นการสนับสนุนความสำเร็จของผู้อื่นและสร้าง แรงจูงใจในการพัฒนาศักยภาพของประชาชน ซึ่งเป็นการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ในชุมชนอย่างยั่งยืน ส่วนการใช้อุเบกขา คือ การตัดสินใจที่เป็นธรรมและไม่ลำเอียง ผู้นำที่มีอุเบกขาจะสามารถบริหารงานได้อย่างโปร่งใสและยุติธรรม ซึ่งส่งเสริมความ น่าเชื่อถือในตัวผู้นำ การดำเนินการตามหลักพรหมวิหารธรรมนี้ ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและ ความไว้วางใจในตัวผู้นำ รวมถึงการพัฒนาชุมชนที่มีความยั่งยืน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของขวัญชนก สายชมพู และอภิรติ โกเฮง (2566) ที่พบว่า การใช้คุณธรรม เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวคิดของโสเครตีส เพลโต อริสโตเติลและ พรหมวิหาร 4 สามารถสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากประชาชน ซึ่งเป็นปัจจัย สำคัญที่ทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการ ของชุมชนได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ ในงานวิจัยประเด็นเดียวกันของสมชาย ทองคำ (2564) พบว่า คุณธรรมทางศาสนา เช่น พรหมวิหารธรรม มีบทบาทสำคัญในการสร้าง ความสมดุลระหว่างความต้องการของผู้นำและประชาชน อันนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่าง

ยั่งยืน จากการศึกษา แนวทางการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาประยุกต์ใช้ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในตัวผู้นำเท่านั้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน ทั้งนี้ การใช้คุณธรรมดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นในระยะยาว

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัย ซึ่งได้ทำการศึกษาจากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า นำเสนอองค์ความรู้จากการวิจัยเกี่ยวกับการใช้หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้เป็น 5 ประเด็น ดังนี้

1. การบูรณาการหลักพรหมวิหารธรรมกับภาวะผู้นำทางการเมือง หลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ช่วยสร้างผู้นำที่มีคุณธรรม โดยเมตตา

และกรุณาช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการช่วยเหลือประชาชน มุทิตาส่งเสริมความสำเร็จและการพัฒนาคนในชุมชน ส่วนอุเบกขาช่วยให้ผู้นำตัดสินใจได้อย่างยุติธรรม

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมือง มุ่งเน้นการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การฝึกฝนทักษะการตัดสินใจ การบริหารทีม และการปรับตัวในสถานการณ์ที่ท้าทาย ทั้งนี้ผู้นำยังต้องมีความสามารถในการสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบายเพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือ

3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานท้องถิ่น โดยเน้นการสร้างระบบบริหารที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ และพัฒนาโครงการตอบสนองความต้องการของชุมชน เช่น การใช้เทคโนโลยีและการสร้างกลไกการประเมินผลที่เป็นธรรม

4. การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับชุมชน โดยการจัดกิจกรรมพบปะประชาชนและใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายเพื่อสร้างความใกล้ชิด และสร้างคณะที่ปรึกษาจากประชาชนเพื่อให้ได้รับมุมมองที่หลากหลาย

5. การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นการพัฒนาที่สมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานรัฐ เช่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และ เทศบาล หน่วยงานรัฐควรพัฒนานโยบายการฝึกอบรมภาวะผู้นำเชิงพุทธให้กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ โดยให้ความสำคัญกับหลักพรหมวิหารธรรม ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เพื่อสร้างความเข้าใจและประยุกต์ใช้ในงานท้องถิ่น ควรมีการจัดอบรมเชิงลึกที่ครอบคลุมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ พร้อมติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2. หน่วยงาน เช่น สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด และ เทศบาลควรกำหนดนโยบายการบริหารที่โปร่งใส โดยบูรณาการหลักธรรมในการพัฒนาชุมชน เช่น การจัดทำงบประมาณที่คำนึงถึงความเสมอภาคและมีการตรวจสอบ การออกแบบโครงการที่สะท้อนความร่วมมือกับชุมชน และการสร้างกลไกการถ่วงดุลและความเป็นกลาง เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา

3. หน่วยงาน การปกครองหน่วยงานรัฐ เช่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ควรมีการพัฒนาระบบให้รางวัลแก่บุคลากรที่ประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการทำงาน

เช่น การประกวดโครงการที่สอดคล้องกับหลักธรรม การมอบรางวัลประจำปีแก่ผู้นำที่มีคุณธรรม เพื่อส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานรัฐ เช่น เทศบาล ควรจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเป็นประจำ เช่น เวทีประชาคม เพื่อให้ผู้บริหารสามารถฟังความเห็นและตอบสนองต่อปัญหาชุมชนได้อย่างใกล้ชิด การจัดเวทีเหล่านี้ช่วยสร้างความไว้วางใจและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำกับชุมชน

2. หน่วยงาน เช่น สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด ควรจัดอบรมเกี่ยวกับการตัดสินใจเชิงจริยธรรม และการพัฒนาทักษะการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมให้กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ เพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเน้นการฟังความคิดเห็นอย่างจริงจังและการสื่อสารที่เป็นมิตรและสุภาพ

3. การปกครองหน่วยงานรัฐ เช่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ควรมีการจัดโครงการพี่เลี้ยง (Mentoring Program) เพื่อพัฒนาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้บริหารรุ่นใหม่กับผู้ที่มีประสบการณ์ โดยการใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการทำงานร่วมกับชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจถึงความแตกต่างในแต่ละบริบท เช่น เมืองชนบท และภูมิภาคต่าง ๆ

2. ควรมีการวิจัยผลกระทบระยะยาวของการใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานท้องถิ่น โดยศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิต ความไว้วางใจของประชาชน และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3. ควรศึกษาแนวทางการบูรณาการหลักพรหมวิหารธรรมกับการบริหารงานในองค์กรที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น องค์กรภาคเอกชน หรือองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร เพื่อขยายผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมายอื่นที่นอกเหนือจากหน่วยงานรัฐ

เอกสารอ้างอิง

โกวิท พวงงาม. (2554). *การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการ และมิติใหม่ในอนาคต* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ขวัญชนก สายชมพู และอริติ โกเฮง. (2566). คุณธรรมของผู้นำทางการเมืองตามแนวคิดของโสเครตีส เพลโต อริสโตเติล และพรหมวิหาร 4. *Academic Journal of Political Science and Public Administration*, 5(2), 41-48.

- ธงชัย สันติวงษ์. (2563). รูปแบบภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารร่มพญักษ์*, 37(3), 167-183.
- ธีระพล ศรีชนะ. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยหลักพรหมวิหาร 4. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมส์*, 6(1), 59-72.
- พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล. (2564). การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 6(1), 131-140.
- พระปลัดเอกชัย จนโทโชโต. (2566). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดสระบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 6(3), 113-124.
- พระมหาวิเศษ กนตธมฺโม. (2565). พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลเมืองในจังหวัดชลบุรี. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 7(4), 198-210.
- พระศักดา ขนาสโร. (2564). การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณในสถานศึกษาบูรณาการตามแนวพุทธธรรม. *วารสารพุทธอาเซียนศึกษา*, 6(1), 32-47.
- ภูวเดชณ์ ศรีสุพงษ์. (2564). ภาวะผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นไทยกับหลักพรหมวิหาร 4. *วารสารร่มพญักษ์*, 39(1), 109-126.
- สมชาย ทองคำ. (2564). บทบาทของคุณธรรมทางศาสนาในการพัฒนาชุมชนชนบทไทย. *วารสารสังคมศาสตร์*, 12(2), 30-47.
- สำนักงานเทศบาลตำบลท่าวังทอง. (2564). *แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561-2565* เพิ่มเติม/เปลี่ยนแปลง (ฉบับที่ 4). พะเยา: เทศบาลตำบลท่าวังทอง.
- _____. (2565). *รายงานแผนปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. พะเยา: สำนักงานเทศบาลตำบลท่าวังทอง.
- _____. (2566). *แผนพัฒนาท้องถิ่น*. พะเยา: สำนักงานเทศบาลตำบลท่าวังทอง.
- _____. (2566). *ยุทธศาสตร์ของเทศบาลตำบลท่าวังทอง*. พะเยา: สำนักงานเทศบาลตำบลท่าวังทอง.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). Tokyo: Aoyama Gakuin University.

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตามหลักพลธรรม
ขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา*
EFFICIENCY OF WELFARE MANAGEMENT OF LIVING ALLOWANCES
FOR THE ELDERLY ACCORDING TO THE FOUR POWERS (BALA) OF
THE ROM YEN SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION,
CHIANG KHAM DISTRICT, PHAYAO PROVINCE

ณัฐกิตติ์ ไช้งอริยะ, พระครูสุตันทบัณฑิต (วัชรพงษ์ วชิรปณฺโญ),
วรปรัชญ์ คำพงษ์

Nutthakit Songareeya, Sutananthapandit (Wacharapong Wachirapanno),

Worapat Khumpong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Fwjxyooj2538@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพลธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารกับการจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และ 3. นำเสนอการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตามหลักพลธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดยการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่าง 334 คน โดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 4 ด้าน และอยู่ในระดับมากจำนวน 1 ด้าน และประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตามหลักพลธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 1 ด้าน และอยู่ในระดับมากจำนวน 3 ด้าน 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพลธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ 0.01 3. การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตามหลักพลธรรม ประกอบด้วย 1. ปัญญาพละ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความรู้ความฉลาด 2. วิริยพละ มีความมุ่งมั่นตั้งใจทำงาน 3. อนวัชชพละ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส และ 4. สังคหพละ ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และมีจิตอาสา
คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การบริหารจัดการ; สวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ; พลธรรม

Abstract

This research aims to: 1. examine the level of efficiency in managing the elderly allowance welfare program, 2. study the relationship between Phala-dhamma (Four Powers) and the efficiency of elderly welfare management, and 3. propose development strategies for enhancing the efficiency of elderly allowance management based on Phala-dhamma within the Romyen Subdistrict Administrative Organization, Chiang Kham District, Phayao Province. A mixed-methods approach was used, combining quantitative research with a sample of 334 respondents using questionnaires, and qualitative research through in-depth interviews with 10 key informants. The data were analyzed using descriptive content analysis.

The findings reveal that: 1. The overall efficiency in managing the elderly allowance welfare program was rated at a high level. When analyzed by dimension, four aspects were at the highest level, and one was at a high level. The efficiency of management based on Phala-dhamma was also rated high overall, with one dimension rated highest and three at a high level. 2. There was a very strong positive correlation between Phala-dhamma and management efficiency, which was statistically significant at the 0.01 level. And The proposed development approach for improving management efficiency based on Phala-dhamma includes: Panya-bala (wisdom) fostering creativity, intelligence, and knowledge, Viriya-bala (effort) showing dedication and determination in work, Anavajja-bala (blamelessness): performing duties with honesty, integrity, and transparency, Sanagaha-bala (support): working for the public good with volunteer spirit.

Keywords: Efficiency; Management; Elderly Welfare Allowance; Four Powers (Bala)

บทนำ

กรมประชาสงเคราะห์ได้จัดให้มีการบริการสงเคราะห์แก่ผู้สูงอายุในครอบครัวยากจน ในปี พ.ศ. 2536 ที่เน้นการช่วยเหลือด้านการเงิน การสงเคราะห์เครื่องอุปโภคบริโภคเพื่อเป็นการผ่อนเบาภาระของครอบครัวให้ดูแลผู้สูงอายุโดยได้จัดตั้งกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุและครอบครัวในชุมชนหรือที่เรียกกันว่ากองทุนเบี้ยยังชีพซึ่งได้ดำเนินการจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้สูงอายุยากจนที่ถูกทอดทิ้งขาดการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวหรือไม่มีครอบครัวแต่ยังคงมีความสามารถที่จะใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนได้ด้วยตนเองในระดับหนึ่ง โดยกรมประชาสงเคราะห์ได้พิจารณาให้เงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพเป็นรายเดือน ๆ ละ 200 บาท ต่อคนตลอดชีพ และเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2544 และวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2545 จากมติคณะรัฐมนตรีได้มีการอนุมัติเปลี่ยนแปลงการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นเดือนละ 300 บาท

ต่อมาได้มีการปฏิรูประบบราชการโดยมีการยุบกระทรวงตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวงกรม พ.ศ. 2545 โดยกรมประชาสงเคราะห์ได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและในปี พ.ศ. 2544-2545 จากนโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นของรัฐบาล ภารกิจด้านการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้ถูกถ่ายโอนไปยังกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นในปี พ.ศ. 2546 (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2548)

ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยามี 24 หมู่บ้านและ มีประชากรทั้งหมด 12,615 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2566) มีผู้รับสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจำนวน 2,021 คน (ระบบสารสนเทศการจัดการฐานข้อมูลเบี้ยยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2566) คิดเป็นร้อยละ 16.02 ของประชากรทั้งหมด ปัญหาที่พบคือยังมีผู้สูงอายุอยู่บางส่วนที่ยังไม่ได้ยืนยันสิทธิเพื่อขอรับเบี้ยฯ เนื่องจากไม่ทราบว่าตนเองนั้นมีสิทธิหรือไม่ทราบว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร ใช้เอกสารอะไรบ้างและดำเนินการยืนยันสิทธิสถานที่ใด ทำให้เสียสิทธิ ในการรับเบี้ยฯ และในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็นมีจำนวนผู้สูงอายุโยกย้ายภูมิลำเนาเป็นจำนวนมาก ปัญหาที่พบคือเมื่อผู้สูงอายุย้ายภูมิลำเนาแล้วไม่ทราบว่าจะต้องไปยื่นคำขอเพื่อรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งใหม่ทำให้เมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณ ผู้สูงอายุรายนั้นจะถูกระงับสิทธิจากภูมิลำเนาเดิม ไม่ได้รับเบี้ยฯอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ผู้สูงอายุเกิดความเดือดร้อนและเกิดการตำหนิต่อว่าเจ้าหน้าที่ เนื่องจากไม่ทราบถึงข้อมูลข่าวสารราชการดังกล่าว

ดังนั้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น ตามแนวคิดของจอห์น ดี. มิลเลท (John & Millet, 1954) แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ด้านการให้บริการอย่างทันต่อเวลา ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า และนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ พลธรรม มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้สูงอายุ และเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพลธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารกับการจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตามหลักพลธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ จากการแจกแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยาที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จำนวน 2,021 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง จากการคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 334 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น 2 คน
- กลุ่มที่ 2 ผู้ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมและพัฒนาชุมชน 2 คน
- กลุ่มที่ 3 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 1 รูป
- กลุ่มที่ 4 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 1 คน แล
- กลุ่มที่ 5 ผู้สูงอายุที่รับบริการ 4 คน ใช้วิธีการคัดเลือกเจาะจงจากผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.962 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและวิจัยที่เกี่ยวข้องและพัฒนาขึ้นเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นศึกษาการบริหารจัดการใน 5 ด้าน ได้แก่ 1. การให้บริการอย่างเสมอภาค 2. การให้บริการอย่างทันต่อเวลา 3. การให้บริการอย่างเพียงพอ 4. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง 5. การให้บริการอย่างก้าวหน้า ตอนที่ 3 แบบสอบถามการใช้หลักพลธรรม ได้แก่ 1. ปัญญาพล กำลังปัญญา 2. วิริยพล กำลังความเพียร 3. อดิวิญญพล กำลังสุจริต 4. สังคหพล หมายถึง กำลังการสงเคราะห์ ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามที่เป็นปลายเปิด (Open Ended Question) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ แล้วนำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.2 การวิจัยเชิงเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 รูปหรือคน การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามหลักวิชาการ โดยมุ่งเน้นการคัดเลือกบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญและเกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยโดยตรง ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับมีความน่าเชื่อถือ ปลอดจากอคติ (Values Free) และสามารถสะท้อนถึงสถานการณ์จริงได้อย่างครบถ้วน ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงจากตัวแทนของผู้ทรงวุฒิ แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 2 ผู้ปฏิบัติงานสวัสดิการสังคมและพัฒนาชุมชน จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป กลุ่มที่ 4 นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 1 คน และกลุ่มที่ 5 ผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จำนวน 4 คน ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงในการบริหาร

จัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดพะเยา โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและครอบคลุมทุกมิติ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดพะเยา ที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ จำนวน 334 ฉบับ และได้รับกลับมาจำนวน 334 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100 สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ใช้การจดบันทึก และบันทึกเสียง และนำมาถอดความสรุปประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมในการวิเคราะห์สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) โดยเป็นการสรุปเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดพะเยา

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดพะเยา	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค	4.63	0.31	มากที่สุด
2. ด้านการให้บริการอย่างทันต่อเวลา	4.62	0.33	มากที่สุด
3. ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ	4.75	0.40	มากที่สุด
4. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง	3.97	0.41	มาก
5. ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า	4.53	0.42	มากที่สุด
รวม	4.50	0.34	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้สูงอายุมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตามหลักพลธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น

อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.50$ S.D.=0.34) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผู้สูงอายุมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 4 ด้าน และระดับมาก จำนวน 1 ด้าน โดยด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) สูงสุด คือ 4.75 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.=0.40 รองลงมาด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) คือ 4.63 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.=0.31 ด้านการให้บริการอย่างทันต่อเวลา ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) คือ 4.62 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. =0.33 ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) คือ 4.53 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.=0.42 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) น้อยสุด คือ 3.97 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 0.41 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 หลักพลธรรม

หลักพลธรรม	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านปัญญาพละ กำลังความรู้หรือความฉลาด	4.58	0.41	มากที่สุด
2. ด้านวิริยพละ กำลังแห่งความเพียร	4.44	0.51	มาก
3. ด้านอนวัชพละ กำลังงานที่ไม่มีโทษหรือความสุจริต	4.47	0.48	มาก
4. ด้านสังคหพละ กำลังสงเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์	3.98	0.33	มาก
รวม	4.37	0.38	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ข้อมูลหลักพลธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=4.37$ S.D.=0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบว่า ด้านปัญญาพละ (กำลังความรู้หรือความฉลาด) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.58$, S.D.= 0.41) รองลงมาคือ ด้านอนวัชพละ (กำลังงานที่ไม่มีโทษหรือความสุจริต) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.48) ด้านวิริยพละ (กำลังแห่งความเพียร) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.44$, S.D.= 0.51) และด้านสังคหพละ (กำลังสงเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.98$, S.D.=0.33) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพลธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหลักพลธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($R=.878^{**}$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า โดยภาพรวมความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($R=.862^{**}$) ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($R=.823^{**}$) ด้านการให้บริการอย่างทันต่อเวลา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($R=.818^{**}$) ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับค่อนข้างสูง

($R=.787^{**}$) และด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=.720^{**}$)

3. การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตามหลักพลธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มี 6 ด้านสามารถนำมาสรุปได้ ดังนี้ ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค บริการด้วยความสุภาพอ่อนน้อมและตามลำดับมาก่อนหลัง บริการด้วยความเป็นธรรม และเท่าเทียมกันทุกคน ด้านการให้อย่างทันต่อเวลา มีการบริการผู้สูงอายุช่วงพักกลางวันเพื่อให้เกิดการบริการที่สะดวกและรวดเร็ว มีการกำหนดและลดขั้นตอนการบริการที่เหมาะสม และการให้บริการตรงตามเวลาระเบียบราชการ ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ สภาพแวดล้อมพร้อมบริการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้อย่างสม่ำเสมอและมีการเพิ่มช่องทางการติดต่อ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง มีการบริการรวดเร็วต่อเนื่องลดขั้นตอนและตอบสนองความต้องการ เพิ่มช่องทางการติดต่อสามารถติดต่อได้ตลอดเวลา และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆที่เป็นประโยชน์กับผู้สูงอายุ ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า มีการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ การเพิ่มทักษะความรู้ของเจ้าหน้าที่อยู่เสมอ และนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการให้บริการ

หลักพลธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุสามารถนำมาสรุปได้ ดังนี้ ปัญญาพล มีความรอบรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรู้ ความฉลาด และมีการวางแผนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ วิริยะพล มีความเพียร มีความรับผิดชอบในงานของตนเองที่ได้รับมอบหมาย และมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ อดวิชขพล ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ปฏิบัติตามระเบียบวินัย กฎหมาย ข้อบังคับ โดยการทำงานไปทางที่จะส่อทุจริต สักคพล รู้จักการทำงานเป็นทีม มีความสามัคคีกัน มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งกันและกัน และทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีจิตอาสา มีความอ่อนน้อมถ่อมตน และวางตัวเหมาะสมแก่ภาวะบุคคล

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน โดยเรียงตามลำดับดังนี้ 1. ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ 2. ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค 3. ด้านการให้บริการอย่างทันต่อเวลา 4. ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า และระดับมาก จำนวน 1 ด้าน คือ 5. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ

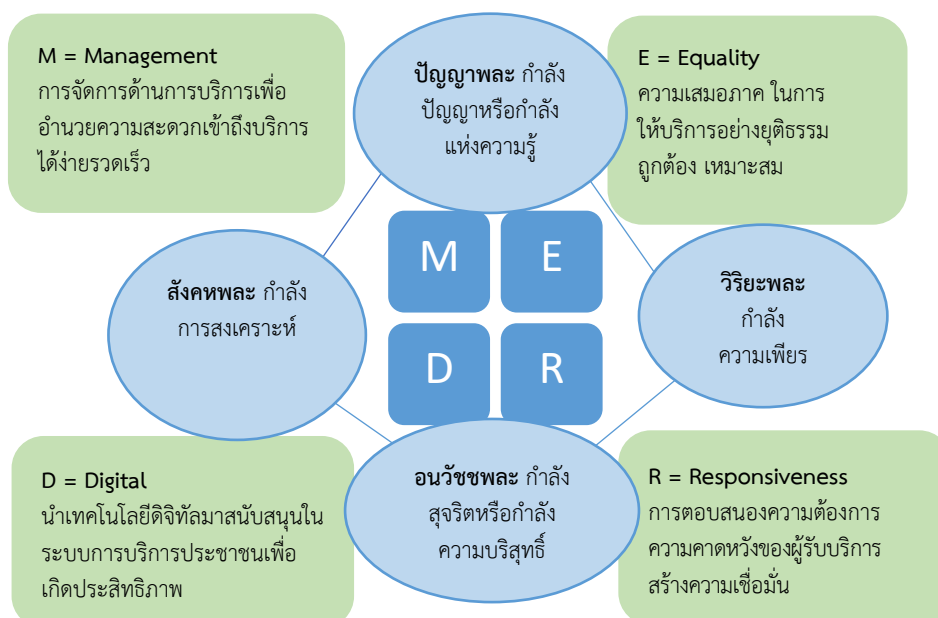
ดังนั้น ด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งสี่ด้านนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภานรินทร์ ไชยเอิก (2561) ที่พบว่า ระดับความพึงพอใจต่อการบริหารงานขององค์กรบริหารส่วนตำบลจอหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าด้านที่อยู่ในระดับมาก คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านกระบวนการให้บริการตามลำดับ และข้อเสนอแนะความพึงพอใจต่อการบริหารงานขององค์กรบริหารส่วนตำบลจอหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้ 1. ด้านกระบวนการให้บริการ ควรมีการสำรวจชุมชนบ่อย ๆ และควรมีการลงพื้นที่ตรวจสอบเพื่อแก้ปัญหาอย่างเข้มงวด 2. ด้านเจ้าหน้าที่ควรบริการทุกคนด้วยความเสมอภาคกัน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงออกสำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหา 3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกควรให้การดูแลช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในแต่ละหมู่บ้านอย่างเท่าเทียมกัน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพลธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($R=.878^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านปัญญาพละกับด้านวิริยะพละอยู่ในระดับสูงมาก ส่วนด้านอนวัชพละและสังคหพละอยู่ในระดับค่อนข้างสูง แสดงถึงหลักพลธรรมมีความสัมพันธ์ในการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ในเชิงบวก โดยมีระดับความสัมพันธ์กันสูงมาก กล่าวคือเมื่อมีการบูรณาการหลักพลธรรมในการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของ องค์กรบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยามากขึ้น ก็จะส่งผลให้การให้บริการสามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ และมีประสิทธิภาพมากขึ้นยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอวยชัย ราชชัยกุล (2565) พบว่า การนำหลักจริยธรรมมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและดำรงชีวิตประจำวัน โดยน้อมนำเอาหลักพุทธธรรมพละ 4 นำมาบูรณาการประยุกต์ใช้ เพื่อให้ได้รูปแบบในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นสมรรถนะที่บุคลากรทุกคนในองค์กรจะต้องมีส่วนร่วม ซึ่งสมรรถนะจะสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยม วัฒนธรรมองค์กร วิสัยทัศน์พันธกิจ องค์กรหรือหน่วยงาน มีการกำหนดมาตรฐาน เพื่อให้ประชาชนได้รับความพึงพอใจเข้าใจในโครงสร้างขององค์กรมีความรับผิดชอบโปร่งใสตรวจสอบได้

3. การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดพะเยา พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็นมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักพลธรรม ประกอบด้วย ปัญญาพละ วิริยพละ อดวิชชพละ สังคหพละ มาบูรณาการกับการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระลิขิต สุขะฐิติ (2565) พบว่า หลักพลธรรม 4 มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาพุทธของวัดหัวถนน มุ่งเน้นการให้บริการในทุกด้านแก่นักท่องเที่ยวและนักแสวงบุญทั้งหลายซึ่งเป็นการสร้างพลังแห่งความสร้างสรรค์ (ปัญญาพละ) พลังแห่งการแสวงหา (วิริยพละ) ที่นักท่องเที่ยวยังขาดปัจจัยสำคัญด้านการแสวงหาในหลายประเด็นทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมด้านพลังปรับตัว(อดวิชชพละ) มนุษย์ยังต้องปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติสังคมสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ด้วยกันเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการสอบถามกับบุคลากรและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถสรุปเป็นภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย ดังปรากฏเป็น MEDR โมเดล สรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

M = Management การจัดการ ได้แก่ การที่หน่วยงานดำเนินการจัดการให้บริการบุคลากรปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือผู้สูงอายุในการเข้าถึงบริการได้ง่ายสะดวกรวดเร็ว มีเจ้าหน้าที่ให้บริการอย่างเพียงพอ มีสัมพันธ์ที่ดีมีความอบอุ่นอารีกับแก่ผู้สูงอายุผู้มาใช้บริการ และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุให้เพียงพอ เช่นการจัดสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์การบริการต่าง ๆ การจัด ทำป้าย สัญลักษณ์ บอกจุด การให้บริการที่ชัดเจนเข้าใจง่าย ซึ่งสอดคล้องกับ หลักสังคหผล คือมีความเอาใจ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีความอบอุ่นอารี

E = Equality ความเท่าเทียม เสมอภาค คือบุคลากรให้บริการแก่ผู้สูงอายุทุกคนอย่างเท่าเทียมกันด้วยความถูกต้องยุติธรรม โดยไม่เลือกปฏิบัติ ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเพศ วัย ภาษา ฐานะ ที่อยู่อาศัย หรือแม้แต่ความสมบูรณ์ของสภาพร่างกาย ซึ่งจะต้องได้รับบริการอย่างเท่าเทียมกัน ให้บริการ ตามลำดับก่อน-หลัง ปฏิบัติแก่ผู้มาขอรับบริการต้องเหมือนกันทุกรายด้วยความใส่ใจและเป็นกันเอง มีการวางตัวเหมาะสมกับการเป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับ หลักอนวัชพละ คือ มีความยุติธรรมและให้ความเสมอภาคแก่ผู้มาขอรับบริการ

R = Responsiveness การตอบสนอง มีความขยันกระตือรือร้นและความเต็มใจในการปฏิบัติงานด้านให้บริการได้อย่างมีคุณภาพ ตอบสนองความต้องการความคาดหวังของของผู้สูงอายุได้อย่างทันท่วงที ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงการบริการได้ง่ายสะดวก ทัวถึง และสามารถดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด เกิดการสร้าง ความเชื่อมั่นไว้วางใจจากผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ หลักวิริยพละ คือ มีกำลังความเพียรหรือความขยันเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

D = Digital นำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนเกี่ยวกับกระบวนการขั้นตอน ให้บริการผู้สูงอายุ เช่น Website E-mall Facebook และline เพิ่มช่องทางให้กับผู้สูงอายุ ในการติดต่อและขอรับบริการจากภาครัฐ ตอบสนองความต้องการ มีความถูกต้องอำนวยความสะดวก รวดเร็วในการบริการ ผู้สูงอายุใช้บริการได้อย่างทั่วถึงและแบบเบ็ดเสร็จ มีคุณภาพสอดคล้องกับบริบทปัจจุบันรวมถึงการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้บุคลากรในหน่วยงานให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับหลักปัญญาพละ คือ กำลังแห่งความรู้ ความรู้ เช่นการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพสอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต้องใช้ MEDR โมเดลควบคู่กับหลักพละธรรม คือ 1. M = Management การจัดการด้านบริการ + หลักสังคหผลมีความเอาใจ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 2. E = Equality ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

+ หลักอนวัชขพะ มีความยุติธรรมและให้ความเสมอภาค 3. R = Responsiveness การตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ + หลักวิริยพะ มีกำลังความเพียรหรือความขยัน
4. D = Digital การนำเทคโนโลยีมาใช้ + หลักปัญญาพะ กำลังแห่งความรอบรู้ในการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็นควรส่งเสริมแนวปฏิบัติในด้านการวางแผนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงสร้างขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เพื่อให้การบริหารงานสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. องค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็นควรการนำเทคโนโลยีมาแอปพลิเคชันออนไลน์มาใช้ในการให้ลงทะเบียนและยื่นคำร้องต่าง ๆ เพื่อความสะดวกรวดเร็วและการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น
3. องค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็นควรส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการทำงาน โดยเฉพาะการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะที่จำเป็นต้องอาศัยหลักคุณธรรมในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสามัคคี ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการเบี้ยยังชีพมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็นควรตระหนักถึงสิทธิสวัสดิการของผู้สูงอายุที่พึงได้รับ โดยการเช็คการย้ายเข้า-ย้ายออกของผู้สูงอายุในพื้นที่ก่อนสิ้นปีงบประมาณ เพื่อไม่ให้ผู้สูงอายุเสียสิทธิในการรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
2. บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็นควรมีการออกพื้นที่เพื่อการบริการผู้สูงอายุในเชิงรุกพื้นที่ห่างไกล
3. บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็นควรเข้าถึงและเข้าใจการนำเทคโนโลยีมาแอปพลิเคชันออนไลน์มาใช้บริการผู้สูงอายุ เพื่อความสะดวกรวดเร็วตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ
4. บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็นควรมีคุณธรรมในการทำงานช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คำนึงถึงประโยชน์โดยรวมเป็นสำคัญ เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมายหรือพันธกิจขององค์กร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
2. ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมอื่น ๆ ในการศึกษาการบูรณาการหลักธรรมในการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เช่น หลักพรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 สปัจริยธรรม 7 เป็นต้น
3. ควรศึกษาแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมในการบริหารจัดการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2548). *ทิศทางและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เทพเพ็ญวานิสัย.
- พระลิขิต สุขะฐิต. (2565). การประยุกต์ใช้หลักพลธรรม 4 ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดหัวถนน อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(2), 938-951.
- ภานรินทร์ ไชยเอิก. (2561). *ความพึงพอใจต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจอหออำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ระบบสารสนเทศการจัดการฐานข้อมูลเบี้ยยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2566). *รายงานรายละเอียดผู้ได้รับเบี้ยยังชีพ*. สืบค้น 1 มกราคม 2566, จาก <https://welfare-report.dla.go.th/>
- ระบบสารสนเทศการจัดการฐานข้อมูลเบี้ยยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2566). *รายงานรายละเอียดผู้ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ*. สืบค้น 19 ธันวาคม 2566, จาก <https://welfare-report.dla.go.th/Login.action>
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2566). *สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร*. สืบค้น 1 มกราคม 2566, จาก <https://stat.bora.dopa.go.th>
- อวยชัย รางชัยกุล. (2565). หลักพล 4 : สำหรับการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในองค์กร. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 5(1), 247-254.
- John, D. & Millet, J. D. (1954). *Management in the Public Service*. New York: McGraw-Hill Book Company.

Yamane, T. (1973). *Statistics an introductory analysis*. New York: Harper & Row.

การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

BUDDHIST GOVERNANCE ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF GOOD
GOVERNANCE OF THE SANGHA IN DON SAK DISTRICT,
SURAT THANI PROVINCE

พระอร่าม ธมมธโร, พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงก์โร)

Phra Aram Dhammadharo, Phraudomsitthinayok (Kumphol Kunungkaro)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: beesweet2442@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. ศึกษาปัญหาอุปสรรค รวมถึงข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง การวิจัยใช้วิธีสุ่มระหว่างการศึกษาเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากพระสงฆ์ จำนวน 112 รูป ผ่านแบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ มุทิตา อุเบกขา เมตตา และกรุณา นอกจากนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการก็อยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมมากที่สุด รองลงมาคือ การพัฒนา 2. การศึกษาการเปรียบเทียบความคิดเห็นพบว่า ปัจจัยด้านอายุ พรรษา วุฒิการศึกษา และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ไม่มีผลต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญปัญหาและอุปสรรคที่พบ ได้แก่ ความไม่ชัดเจนในการบังคับใช้กฎระเบียบ การจัดการความขัดแย้งที่ไม่เป็นระบบ และการตัดสินใจที่ล่าช้า และ 3 ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการฝึกอบรมเพิ่มทักษะด้านเมตตาและการจัดการความขัดแย้ง ส่งเสริมความเป็นธรรม และเน้นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจริงใจ

คำสำคัญ: การปกครอง; พุทธธรรมาภิบาล; พระสังฆาธิการ

Abstract

This research aimed to: 1. study the level of opinions held by Buddhist monks, 2. compare those opinions based on personal factors, and 3. explore problems, obstacles, and related recommendations. The study employed a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative research. Data were collected from 112 monks using questionnaires, and from 10 key informants through in-depth interviews.

The findings revealed that 1. The overall level of monks' opinions toward governance based on Buddhadhammapibhavana (Buddhist principles of good governance) was high. Among the four sublime states (Brahmavihara), the most emphasized was mudita (sympathetic joy), followed by upekkha (equanimity), metta (loving-kindness), and karuna (compassion). In addition, monks expressed strong support for the development of ecclesiastical governance, with the highest priority placed on training and capacity building. 2. The comparative analysis indicated that personal factors such as age, years of ordination, educational background, and ecclesiastical position had no statistically significant effect on differing opinions and 3. Key problems identified included ambiguity in the enforcement of regulations, lack of systematic conflict management, and delayed decision-making processes.

Keywords: Governance; Buddhist Governance; Sangha Administrators

บทนำ

การปกครองคณะสงฆ์เริ่มต้นขึ้นเมื่อพระพุทธเจ้าทรงโปรดปัญจวัคคีย์โดยมีพระอัญญาโกณฑัญญะเป็นภิกษุรูปแรก ซึ่งการบวชในพระพุทธศาสนามีเป้าหมายชัดเจน คือ การปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ พระพุทธองค์ทรงกำหนดแนวทางเผยแผ่พระศาสนาด้วยการส่งพระภิกษุไปเผยแผ่ธรรมะในทิศทางต่าง ๆ โดยให้ยึดหลัก 3 ประการ ได้แก่ การไม่ทำบาป การทำกุศล และการทำจิตให้บริสุทธิ์ ในช่วงแรก พระพุทธองค์ยังไม่ได้บัญญัติพระวินัย เนื่องจากพระภิกษุชุดแรกมีความตั้งใจปฏิบัติดีอยู่แล้วแต่เมื่อจำนวนพระภิกษุเพิ่มขึ้น กฎเกณฑ์จึงถูกวางขึ้นเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน พระพุทธเจ้าทรงบริหารคณะสงฆ์โดยอาศัยพระธรรมวินัยเป็นหลัก เมื่อคณะสงฆ์เติบโตขึ้น พระองค์ทรงมอบหมายให้คณะสงฆ์ดูแลกันเองภายใต้ระบบที่มีการกำกับดูแลเป็นระยะ หลังพุทธปรินิพพาน การปกครองคณะสงฆ์ยังคงดำเนินไปตามพระธรรมวินัย แต่เมื่อเกิด

ความขัดแย้ง ก็มีการสังคายนาธรรมวินัยเป็นระยะเพื่อตรวจสอบและรักษาความถูกต้องของคำสอน เช่น การปฐมสังคายนาในสมัยพระมหากัสสปะ พระองค์ทรงเป็นเหมือนพุทธบิดาที่มีความห่วงใยต่อพุทธบุตร เมื่อคณะสงฆ์เติบโตพอที่จะดูแลกันเองได้แล้ว ก็มอบหมายอำนาจหน้าที่ให้ปกครองกัน แล้วทรงคอยกำกับดูแลคณะสงฆ์อยู่ห่าง ๆ (พระปลัดพิชิต ธีรภทฺโท และพระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, 2566)

การปกครองคณะสงฆ์ในประเทศไทยประเทศไทยเริ่มมีการปกครองคณะสงฆ์อย่างเป็นระบบในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยการตราพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 (พระพิพิธพัชรโธม (อานวย อินทวณฺโณ), 2565) ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 9 ได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561 ซึ่งกำหนดให้มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรกลางดูแลคณะสงฆ์ และแบ่งการปกครองออกเป็น 6 ระดับ ได้แก่ หน ภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล และวัด โดยมีพระสังฆาธิการเป็นผู้บริหารงานในแต่ละระดับ พระผู้ทำหน้าที่บริหารงานปกครองแต่ละระดับมีชื่อตำแหน่งเรียกเป็นการเฉพาะว่า เจ้าคณะหน เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาสวัด ทุกตำแหน่งเรียกชื่อรวม ๆ ว่าเป็นพระสังฆาธิการ ซึ่งมีสถานภาพเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา พระสังฆาธิการแต่ละระดับมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ไว้ ตามกฎหมายมหาเถรสมาคมยกเว้น ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัด ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ ไว้ในมาตรา 37 และมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561 ปัญหาและแนวทางพัฒนาแม้ว่าการปกครองคณะสงฆ์จะมีโครงสร้างชัดเจน แต่ยังคงเผชิญปัญหา เช่น การขาดความเข้าใจในกฎระเบียบของพระภิกษุบางรูป การใช้สื่อออนไลน์อย่างไม่เหมาะสมและปัญหาการบริหารภายในวัด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการบริหารงานคณะสงฆ์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการศึกษาพระธรรมวินัยอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพและรักษาความมั่นคงของพระพุทธศาสนาต่อไป

ปัจจุบันการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาตามลำดับ แต่ก็ยังพบปัญหาในหลายด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระอธิการสุพิศ อัสสุโส และพระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ (2563) เรื่อง การพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการในสังคมไทย พบว่า พระภิกษุสงฆ์และสามเณรยังขาดความรู้ความเข้าใจในกฎระเบียบแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ รวมทั้งนโยบายที่ทางคณะสงฆ์บังคับใช้ ซึ่งบางรูปเป็นพระภิกษุสามเณรที่บวชใหม่มีพรรษาน้อยยังไม่ได้ศึกษากฎระเบียบต่าง ๆ จารึตประเพณีสิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควรหรือไม่เหมาะสมกับสมณสาธูปอย่างดีพอ ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติด้านการปกครองได้อย่างเหมาะสม เช่น ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ไม่สนใจในการศึกษาเล่าเรียนและไม่ค่อยท่องบ่นสวดมนต์ พระอธิการสุพิศ อัสสุโส และ

พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ (2563) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยผู้วิจัยได้นำหลักหลักพรหมวิหาร 4 คือ การเจริญจิตภาวนาโดยธรรม ที่แผ่ออกไปในสรรพสัตว์ทั้งหลายโดยมีสตยอย่างสม่ำเสมอไม่ประมาณ ไม่จำกัดขอบเขตโดยมากเรียกว่าพรหมวิหาร 4 แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่าง ประเสริฐหรือคุณธรรมประจำตัวของท่านผู้มีจิตใจกว้างขวางยิ่งใหญ่เป็นธรรมที่ใช้ ในการยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้ปกครองท่านผู้ใหญ่ ถ้าปฏิบัติตนโดยใช้พรหมวิหารเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตแล้ว จึงจะชื่อว่า ได้ดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์ทั้งหลายโดยชอบ มาประกอบกับการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานีเพื่อให้ทราบถึงการปกครองของพระสังฆาธิการในแต่ละพื้นที่ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร เพื่อพัฒนาองค์กรของคณะสงฆ์ให้มีความเรียบร้อยดีงามตามพระธรรมวินัย สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 154 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอดอนสัก, 2565)

2.2 โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 112 รูป

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 10 รูปหรือคน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และได้แบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1. กลุ่มพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 5 รูป 2. นักวิชาการด้านการบริหารจัดการ จำนวน 3 รูปหรือคน และ 3. กลุ่มผู้นำท้องถิ่นในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้นำแบบสอบถาม มาใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน 1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง 2. เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการ โดยแบบสอบถามเป็นลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักของลิเคิร์ท (Likert Scale)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ลักษณะการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มี 4 ด้าน คือ 1. เมตตา (มีความปรารถนาดี) 2. กรุณา (มีความสงสาร) 3. มุทิตา (มีความยินดี) และ 4. อุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น แล้วเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) แล้วสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีรายละเอียดตามตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม

การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการฝึกอบรม	4.18	0.56	มาก
2. ด้านการศึกษา	3.95	0.82	มาก
3. ด้านการพัฒนา	3.98	0.90	มาก
รวม	4.04	0.69	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.04$, S.D.=0.69) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ด้านการฝึกอบรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.18$, S.D.=0.56) 2. ด้านการพัฒนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.98$, S.D.=0.90) 3. ด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.95$, S.D.=0.82) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม

การพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี)	3.88	0.85	มาก
2. ด้านกรุณา (มีความสงสาร)	3.85	0.88	มาก
3. ด้านมุทิตา (มีความยินดี)	3.98	0.87	มาก
4. ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)	3.92	0.86	มาก
รวม	3.91	0.81	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.91$, S.D.=0.81) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ด้านมุทิตา (มีความยินดี) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.98$, S.D.=0.87) 2. ด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.92$, S.D.=0.86) 3. ด้านเมตตา (มีความปรารถนาดี) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.88$, S.D.=0.85) และ 4. ด้านกรุณา (มีความสงสาร) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$, S.D.=0.88) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจำแนก

ตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา และตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ตามสมมติฐานที่ 1 ถึง 4 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ 1 ถึง 4

สมมติฐาน	ตัวแปรทดสอบ	F	Sig.	ผลการศึกษา	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	อายุ	0.465	0.707		✓
2	พรรษา	0.584	0.627		✓
3	วุฒิการศึกษา	0.153	0.859		✓
4	ตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์	2.394	0.096		✓

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้ 1. พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย 2. พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย 3. พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และ 4. พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านมูทิตา (มีความยินดี) และด้านอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) มากกว่าพระสงฆ์ที่ไม่มีตำแหน่ง

3. การปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการนำหลักการพัฒนาการปกครองของพระสังฆาธิการ 3 ด้าน คือ ด้านการฝึกอบรม (Training) ด้านการศึกษา (Education) และ ด้านการพัฒนา (Development) มาประยุกต์ใช้กับการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี 4 ด้าน ได้แก่ เมตตา (มีความปรารถนาดี) กรุณา

(มีความสงสาร) มุทิตา (มีความยินดี) และ อุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) ซึ่งสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ดังนี้

1. การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความเมตตา (มีความปรารถนาดี)

1.1 การฝึกอบรมตามหลักเมตตา (มีความปรารถนาดี) จัดอบรมหลักสูตรพัฒนาภาวะผู้นำที่เน้นการปลูกฝังเมตตาธรรม สอนวิธีการสื่อสารที่แสดงออกถึงความเมตตาต่อพระภิกษุสามเณรและชาวบ้าน ฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่เน้นการพัฒนาจิตให้เกิดเมตตาอย่างสม่ำเสมอ

1.2 การจัดการศึกษาตามหลักเมตตา (มีความปรารถนาดี) ส่งเสริมให้ศึกษาพระสูตรและพระธรรมคำสั่งสอนที่เกี่ยวกับเมตตา สนับสนุนการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เมตตากับการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์

1.3 การพัฒนาพระสังฆาธิการตามหลักเมตตา (มีความปรารถนาดี) ส่งเสริมให้พระสงฆ์นำหลักความเมตตา มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เช่น การให้คำปรึกษา แก่ญาติโยม การจัดกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การทำบุญ การให้ทาน

2. การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความกรุณา (มีความสงสาร)

2.1 การฝึกอบรมตามหลักกรุณา (มีความสงสาร) เน้นการฝึกอบรมให้พระสังฆาธิการเข้าใจหลักธรรมคำสอนเกี่ยวกับความกรุณาอย่างลึกซึ้ง การสื่อสารที่แสดงออกถึงความห่วงใย เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ฝึกการฟังอย่างตั้งใจ และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ และฝึกให้พระสังฆาธิการสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในคณะสงฆ์

2.2 การจัดการศึกษาตามหลักกรุณา (มีความสงสาร) เน้นการศึกษาพระสูตรที่กล่าวถึงความกรุณา และการศึกษาพระวินัยที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคมสงฆ์ การให้ความรู้ด้านอื่น ๆ ที่จะนำมาประยุกต์ได้ เช่น จิตวิทยา การบริหารจัดการ เพื่อให้พระสังฆาธิการมีความรู้ความเข้าใจในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์

2.3 การพัฒนาพระสังฆาธิการตามหลักกรุณา (มีความสงสาร) เน้นพัฒนาความรู้พระสังฆาธิการให้เข้าใจหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวข้องกับความกรุณา พัฒนาจิตใจพระสังฆาธิการให้เปี่ยมด้วยความกรุณาต่อสรรพสัตว์ พัฒนาทักษะในการแสดงออกซึ่งความกรุณา และพัฒนาความสามารถในการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการปกครองคณะสงฆ์

3. การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความมุทิตา (มีความยินดี)

3.1 การฝึกอบรมตามหลักมูทิตา (มีความยินดี) เน้นการฝึกอบรมให้พระภิกษุสามเณรมีความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวข้องกับมูทิตา มีการฝึกปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาจิตใจให้มีความสงบและเป็นสุข ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน และยินดีที่จะช่วยเหลือกันในการปฏิบัติกิจของสงฆ์

3.2 การจัดการศึกษาตามหลักมูทิตา (มีความยินดี) สนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้และปัญญา จัดหาครูบาอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถมาสอนให้ความรู้แก่พระภิกษุสามเณรในด้านต่าง ๆ จัดหาหนังสือ ตำรา เครื่องคอมพิวเตอร์ และสื่อการเรียนการสอนอื่น ๆ ที่จำเป็น

3.3 การพัฒนาพระสงฆ์ตามหลักมูทิตา (มีความยินดี) สนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรพัฒนาตนเองในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญาให้กำลังใจและชื่นชมเมื่อพระภิกษุสามเณรทำความดีหรือประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้ได้พัฒนาตนเองต่อไป

4. การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ของพระสงฆ์ในอำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านความอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง)

4.1 การฝึกอบรมตามหลักอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) เน้นการฝึกสมาธิจะช่วยให้จิตใจสงบ มีความสุขุมรอบคอบ มีสติสัมปชัญญะ และมีความเป็นกลาง ไม่ยึดติดกับอารมณ์ใดอารมณ์หนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นความดี ความชั่ว หรือความสุข ความทุกข์สามารถมองเห็นปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนและสามารถหาทางแก้ไขได้อย่างเหมาะสม

4.2 การจัดการศึกษาตามหลักอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) เน้นการศึกษาพระธรรมวินัยที่เกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อให้พระสงฆ์มีความรู้ความเข้าใจในหลักการและแนวทางการปกครองที่ถูกต้อง ศึกษาหลักจิตวิทยาจะช่วยให้เข้าใจธรรมชาติและพฤติกรรมของมนุษย์ได้ดีขึ้น และสามารถสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 การพัฒนาพระสงฆ์ตามหลักอุเบกขา (มีใจเป็นกลาง) เน้นการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการ เช่น การสื่อสาร การตัดสินใจ การแก้ปัญหาความขัดแย้ง เป็นต้น และมีการพัฒนาบุคลิกภาพให้เป็นที่ยอมรับของสังคม จะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและศรัทธาให้แก่คณะสงฆ์

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาการปกครองของพระสงฆ์ในอำเภอตอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เพราะว่า คณะสงฆ์มีการจัดอบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและ

ทัศนคติของพระสังฆาธิการอยู่เป็นประจำ คณะสงฆ์มีนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เพื่อส่งเสริมให้พระสงฆ์มีการศึกษาและพัฒนาเป็นพระสังฆาธิการที่ดีมีคุณภาพในอนาคต และพระสังฆาธิการมีการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่และงานกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ จันทูปโม (2566) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนา พระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก และรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ปานกลาง 1 ด้าน โดยอภิปรายว่า ด้านการฝึกอบรม คณะสงฆ์มีการจัดอบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ของพระสังฆาธิการอยู่เป็นประจำ ด้านการศึกษาคณะสงฆ์มีนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เพื่อส่งเสริมให้พระสงฆ์มีการศึกษาและพัฒนาเป็นพระสังฆาธิการที่ดีมีคุณภาพในอนาคต และด้านการพัฒนา พระสังฆาธิการมีการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่และงานกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ อยู่ในระดับมากเหมือนกัน

2. เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการปกครองตามหลัก พุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัย พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน พรรษาต่างกัน วุฒิการศึกษาต่างกัน และตำแหน่งปกครอง คณะสงฆ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการ ในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน การวิจัยที่ตั้งไว้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามต่างกัน ไม่มีผล ที่แตกต่างกัน ในการแสดงความคิดเห็นต่อการปกครองตามหลักพุทธธรรมาภิบาลของ พระสังฆาธิการในอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาประกอบ โชติบุญโญ (2561) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของ พระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก คุณธรรมของผู้ใหญ่ที่ต้องมี กับคนที่อยู่ในการปกครองของตน ทั้งพระสังฆาธิการบางรูปเมื่อได้รับตำแหน่งอำนาจหน้าที่ ไปแล้ว ไม่ค่อยได้ทบทวนอำนาจหน้าที่ของตน ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ จึงทำให้เกิด การละเลยหน้าที่ต่าง ๆ ด้านอุปสรรค คือ พระสังฆาธิการบางส่วนที่ใช้อำนาจทางด้าน กฎหมายเป็นหลักการตัดสินใจอย่างเดียว ไม่มองถึงเจตนาหรือไม่ใช้หลักปกครองของผู้ใหญ่ ที่ให้มีพรหมวิหารธรรม 4 ประการ มี เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ซึ่งทำให้ส่งผลกระทบต่อขวัญกำลังใจของพระภิกษุสงฆ์

3. ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความเมตตาและจัดกิจกรรม ที่ส่งเสริมความดี ฝึกฝนรับฟังและช่วยเหลือปัญหาของชุมชนอย่างใกล้ชิด ส่งเสริมความ ยินดีในการทำหน้าที่และสนับสนุนการพัฒนาชุมชน ใช้หลักความเป็นกลางในการตัดสินใจ

และฝึกปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องพระครูชั้นตรีธรรมธารี (วิเชียร วงษ์ยาแดง) (2566) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก ผลการวิจัยพบว่า การนำเสนอการบูรณาการ ได้แก่ เมตตาทายกรรม ทำความดีต่อกัน เมตตาวิจิตรกรรม พุดจาด้วยความสุขภาพอ่อนโยน เมตตาตามโนกรรม คัดดีการมองกันในแง่ดี สาธารณโภคิตา รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์ด้วยความยุติธรรม สีสสามัญญตา ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามธรรมวินัย และทิวฐิสามัญญตา ยุติธรรมในการพิจารณา

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ควรมีนโยบายด้านการจัดหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการและการพัฒนาศักยภาพ ของพระสังฆาธิการ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในหลักพุทธธรรมมาภิบาลและทักษะการปกครอง

2. คณะสงฆ์ควรมีการกำหนดนโยบายส่งเสริมความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจและการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดประชุมสาธารณะ

3. คณะสงฆ์ควรมีนโยบายส่งเสริมการฝึกฝนจิตใจให้มีความเป็นกลางและยุติธรรม ในการตัดสินใจ เพื่อการปกครองที่มีความโปร่งใสและลดความขัดแย้ง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะสงฆ์ควรร่วมกันวางแผนและจัดหลักสูตรอบรมที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมมาภิบาลอย่างละเอียด โดยจัดให้มีการฝึกอบรมประจำปีที่มีมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและความรู้ของพระสังฆาธิการ

2. คณะสงฆ์ควรมีการจัดประชุมสาธารณะหรือเวทีเปิดเผยข้อมูลที่มีการสนับสนุนจาก พระสังฆาธิการเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และจัดทำเว็บไซต์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมของคณะสงฆ์

3. คณะสงฆ์ควรจัดอบรมฝึกฝนจิตใจและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บูรณาการร่วมกันกับหน่วยงานอื่น เพื่อพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการให้มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำในการปกครอง คณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. ควรศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ในเชิงบูรณาการ จังหวัด สุราษฎร์ธานี

3. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการปกครองของพระสังฆาธิการ จังหวัด สุราษฎร์ธานี

เอกสารอ้างอิง

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2554). สถิติเบื้องต้นและการวิจัย : *Basic Statistics and Research*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูขันติธรรมธารี (วิเชียร วงษ์ยาแดง). (2566). *การประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองนครนายก* (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ จันทูปโม. (2566). *การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์อำเภอ บางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดพิชิต ธีรภทโท และพระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ. (2566). การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 13(1), A123-A137.
- พระพิพิธพัชรโธม (อานวย อินทวนโณ). (2565). *การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี* (ดุขฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาประกอบ โชติปัญโญ. (2561). *การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการสุพิศ อัสสือโล และพระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ. (2563). *การพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการในสังคมไทย*. *วารสาร ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิถิตาราม*, 5(2), 130-139.
- สำนักงานเจ้าคณะอำเภอดอนสัก. (2566). *สถิติพระภิกษุประจำพรรษา 2565*. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอดอนสัก.

การบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร
จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

MONASTERY CONSTRUCTION AND RENOVATION MANAGEMENT
AT BAN NA SAN DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE

พระครูสมุห์โกศล พุทฺธสโร, พระสุธีวีรบัณฑิต (โช้ว ทสสนีโย)

Phrakru Samu Koson Baddhasilo, Phraudomsitthinayok (Cho Thassaneeyo)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: beesweet2442@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาบริบทของการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ 3. นำเสนอการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการดำเนินการระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาบริบท ปัจจัย และแนวทางการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มประชากร 129 รูป และการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการทรัพยากรและงานสาธารณูปการของวัดอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบริหารบุคลากร และการดูแลศาสนสมบัติของวัด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ได้แก่ การบริหารทรัพยากรทั้ง บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ ซึ่งสามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพของการบริหารงานได้ถึง 86.2% แนวทางการบริหารจัดการงานสาธารณูปการแบ่งเป็น 3 ด้านหลัก การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ มีการวางแผน ควบคุมคุณภาพ และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมการพัฒนาวัด มุ่งสร้างบรรยากาศที่สงบ เหมาะกับการปฏิบัติธรรม และพัฒนาระบบสารสนเทศการดูแลศาสนสมบัติ วัดแต่งตั้งผู้รับผิดชอบ จัดทำบัญชีโปร่งใสและ

ใช้เทคโนโลยีตรวจสอบทรัพย์สินนอกจากนี้ การบริหารจัดการทรัพยากรยังเน้น 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการโดยรวมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาวัดและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: การบริหารจัดการวัด; งานสาธารณูปการ; ทรัพยากรวัด

Abstract

This research aims to: 1. study the context of public utilities management in temples in Ban Na San District, Surat Thani Province, 2. examine the factors influencing the management of public utilities in these temples, and 3. propose management strategies for enhancing public utilities in temples within the district. A mixed-methods research approach was employed, combining quantitative and qualitative methodologies. The quantitative study involved a sample of 129 monks, while the qualitative study included in-depth interviews with key informants.

The findings revealed that the overall perception of monks regarding resource and public utilities management in temples was at a high level. The highest-rated aspects were personnel management and temple property maintenance, while the lowest-rated aspects were equipment management and temple construction and restoration. The study identified key factors influencing public utilities management, including personnel management, budget management, equipment management, and overall administrative management. These factors collectively predicted 86.2% of the effectiveness of public utilities management. The management of public utilities in temples can be categorized into three main areas: 1. Temple Construction and Restoration This involves clear planning, quality control, and community participation, along with post-project evaluations. 2. Temple Development This focuses on creating a peaceful and suitable environment for religious practices, enhancing landscape design, and improving information systems for better accessibility. 3. Temple Property Maintenance Responsible personnel are appointed to oversee assets and finances, ensuring transparency in accounting and utilizing technology for asset monitoring. Additionally, resource management in temples emphasizes four key aspects: personnel

management, budget allocation, equipment management, and overall administration. These approaches aim to enhance temple development efficiency and ensure long-term sustainability.

Keywords: Monastery Management; Construction and Renovation; Resource Management

บทนำ

การสาธารณูปการในพระพุทธศาสนาเริ่มขึ้นตั้งแต่พุทธกาล โดยมีการถวายวัดและสร้างเสนาสนะเพื่อเป็นสถานที่เผยแผ่พระธรรม ตัวอย่างสำคัญคือ นางวิสาขามหาอุบาสิกาที่สร้างวิหารบุพพาราม (พระเทพญาณมหามุนี (ไชยบูลย์ ธมฺมชโย), 2566) ให้เป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้าและพระภิกษุสงฆ์ พร้อมระบบการก่อสร้างที่มีประสิทธิภาพด้วยความร่วมมือของพระมหาโมคคัลลานะ งานสาธารณูปการเป็นหน้าที่สำคัญของเจ้าอาวาส (กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา, 2545) ซึ่งรวมถึงการพัฒนาและบูรณปฏิสังขรณ์วัดให้เป็นสถานที่สำคัญของชุมชน ทั้งในด้านการศึกษา ศิลปะวัฒนธรรม และจิตใจ บทบาทของวัดในสังคมไทยในอดีต วัดมีบทบาทสำคัญหลายด้าน นอกจากเป็นศูนย์กลางทางศาสนาแล้วยังเป็นสถานศึกษา สถานพยาบาล และสถานที่พบปะของชุมชน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันบทบาทของวัดลดลงเหลือเพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น สาเหตุหลักเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้คนห่างไกลจากวัดมากขึ้น (ประเวศ วะสี, 2545) อีกทั้งปัญหาด้านการบริหารวัดที่ขาดระบบระเบียบ ขาดแผนงานที่ชัดเจนส่งผลให้ประชาชนขาดศรัทธาปัญหาในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการคณะสงฆ์อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี มี 22 วัด และ 4 ที่พักสงฆ์ (เลขานุการเจ้าคณะอำเภอบ้านนาสาร, 2566) การบริหารงานสาธารณูปการยังมีปัญหาหลายด้าน ได้แก่ ขาดความรู้ความสามารถของเจ้าอาวาสในการบริหารงานสาธารณูปการ การก่อสร้างขาดแผนงานที่ชัดเจน ไม่มีแผนผังวัดที่เป็นระบบ ขาดการจัดองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการมอบหมายหน้าที่ที่เหมาะสม การควบคุมดูแลไม่ทั่วถึง ทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงานขาดการประชาสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมระหว่างวัดและชุมชน ขาดความร่วมมือระหว่างวัดต่าง ๆ และเกิดความขัดแย้งในการบริหารจัดการ

เกี่ยวกับการพัฒนางานสาธารณูปการของวัดในจังหวัดพะเยา พบปัญหาหลัก 8 ด้าน ได้แก่ 1. งบประมาณ 2. การก่อสร้าง 3. อนุรักษ์ศิลปกรรม 4. ขาดทักษะและประสบการณ์ 5. ขาดการมีส่วนร่วม 6. ขาดความเชื่อถือ 7. ขวัญกำลังใจในการทำงาน และ 8. การวางแผนพัฒนา (ใจ บุญชัยมิ่ง, 2556) ซึ่งปัญหาเหล่านี้สอดคล้องกับ

สภาพการณ์ของวัดในอำเภอบ้านนาสาร แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ พัฒนาความสามารถของเจ้าอาวาสและพระสงฆ์ โดยจัดอบรมเกี่ยวกับการบริหารงานวัด ปรับปรุงแผนงานการก่อสร้าง ให้มีระบบวางแผนที่ชัดเจน จัดระเบียบโครงสร้างองค์กรภายในวัด ให้มีความชัดเจนและเหมาะสม เพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมดูแล โดยให้เจ้าคณะตำบลและอำเภอมิบทบาทมากขึ้น ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัดต่าง ๆ เพื่อลดความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีปัญหาหลายประการที่ต้องได้รับการแก้ไข แนวทางที่เหมาะสมคือการพัฒนาองค์ความรู้ของพระสงฆ์ ปรับปรุงแผนงานการก่อสร้างและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างวัดและชุมชน เพื่อให้วัดสามารถดำรงบทบาทสำคัญในสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อนำเสนอการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ได้แก่ พระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 189 รูป (เลขานุการเจ้าคณะอำเภอบ้านนาสาร, 2566)

2.2 โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 129 รูป

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และได้แบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1. กลุ่มพระสงฆ์ฆาธิการ จำนวน 4 รูป 2. กลุ่มนักวิชาการทางด้านการบริหารจัดการ จำนวน 2 รูปหรือคน 3. กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน 4. กลุ่มกรรมการวัด จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 187 รูป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน 10 รูปหรือคน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และได้แบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1. กลุ่มพระสงฆ์ฆาธิการ จำนวน 4 รูป 2. กลุ่มนักวิชาการทางด้านการบริหารจัดการ จำนวน 2 รูปหรือคน 3. กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน 4. กลุ่มกรรมการวัด จำนวน 2 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

5.2 นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น และเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

5.3 วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

5.4 สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอในรูปแบบการเรียบเรียงต่อไป สรุปความเรียงและตารางความถี่

ผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการทรัพยากรของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการทรัพยากรของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี 4 ด้าน คือ 1. ด้านการบริหารบุคลากร 2. ด้านการบริหารงบประมาณ 3. ด้านการบริหารวัสดุ

อุปกรณ์ และ 4. ด้านการบริหารจัดการ ดังรายละเอียดที่แสดงตัวอย่างค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการทรัพยากรของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม

การบริหารจัดการทรัพยากรของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการบริหารบุคลากร	4.08	0.634	มาก
2. ด้านการบริหารงบประมาณ	3.70	0.779	มาก
3. ด้านการบริหารวัสดุอุปกรณ์	3.58	0.796	มาก
4. ด้านการบริหารจัดการ	4.04	0.768	มาก
รวม	3.85	0.610	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการทรัพยากรของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$, S.D.=0.610) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารบุคลากร ($\bar{X}=4.08$, S.D.=0.634) รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X}=4.04$, S.D.=0.768) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการบริหารวัสดุอุปกรณ์ ($\bar{X}=3.58$, S.D.=0.796) ตามลำดับ

2. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี 3 ด้าน คือ 1. ด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ 2. ด้านการพัฒนาวัด และ 3. ด้านการดูแลรักษาและการจัดการศาสนสมบัติของวัด ดังรายละเอียดที่แสดงตัวอย่างค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม

การบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัด ในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์	3.85	0.680	มาก
2. ด้านการพัฒนาวัด	3.89	0.724	มาก
3. ด้านการดูแลรักษาและการจัดการศาสนสมบัติของวัด	3.89	0.738	มาก
รวม	3.87	0.531	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม อยู่ในระดับ

มาก ($\bar{X}=3.87$, $S.D.=0.531$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการดูแลรักษาและการจัดการศาสนสมบัติของวัด ($\bar{X}=3.89$, $S.D.=0.738$) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาวัด ($\bar{X}=3.89$, $S.D.=0.724$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ($\bar{X}=3.85$, $S.D.=0.680$) ตามลำดับ

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สมมติฐานที่ 1 การบริหารจัดการทรัพยากร 4 M's ประกอบด้วย 4 ประการ คือ 1. การบริหารบุคลากร 2. การบริหารงบประมาณ 3. การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และ 4. การบริหารจัดการ อย่างน้อย 1 ตัวแปรที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Stepwise โดยมีตัวแปรที่ศึกษา คือ การบริหารบุคลากร การบริหารงบประมาณ การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อพิจารณาว่า เมื่อทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Stepwise โดยใช้ตัวแปรอิสระจำนวน 4 ตัวแปรแล้ว สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละเท่าใดและมีตัวแปรใดบ้างที่ส่งผลต่อตัวแปรตามพบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี มี 4 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ การบริหารงบประมาณ การบริหารจัดการ การบริหารบุคลากร และการบริหารวัสดุอุปกรณ์ พบว่า ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ 0.862 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ 0.743 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับแล้ว (Adjusted R^2) เท่ากับ 0.735 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการตัดสินใจ (Std. Error) เท่ากับ 0.273 แสดงว่า การบริหารจัดการทรัพยากร สามารถร่วมกันทำนายการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ร้อยละ 86.2 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารงบประมาณ สามารถทำนายการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ร้อยละ 34.6 การบริหารจัดการ สามารถทำนายการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ร้อยละ 32.3 การบริหารบุคลากร สามารถทำนายการบริหาร

จัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ร้อยละ 23.3 และการบริหารวัสดุอุปกรณ์ สามารถทำนุบำรุงการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้ร้อยละ 14.7 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการทรัพยากรของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เพราะว่า วัดมีการจัดโครงสร้างการบริหารงานจัดแผนงาน และมอบหมายอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบไว้ชัดเจน วัดมีการบริหารงบประมาณสาธารณูปการของวัดด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ วัดมีการดูแลรักษาและซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องงานสาธารณูปการให้อยู่ ในสภาพพร้อมใช้เสมอ และวัดมีการกำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนการจัดการ สาธารณูปการเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิมลปทุมานุกูล (จิรศักดิ์ ชยเมธี) (267) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการตามหลัก 5 ส. ของวัดในอำเภอ เมือง จังหวัดนครนายก ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารจัดการตามหลัก 4M ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน พบว่า อยู่ในมากที่สุด 1 ด้าน ระดับมาก 3 ด้าน โดยอภิปรายว่า ด้านบุคลากรวัด มีบุคลากรในการวางแผนดำเนินงานโครงการ 5 ส. เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ด้านงบประมาณวัดมีงบประมาณเพียงพอต่อการจัดทำโครงการ 5 ส. ด้านวัสดุสิ่งของและอุปกรณ์วัดมีการจัดการกับวัสดุสิ่งของที่ไม่ใช้ และด้านการบริหารจัดการ วัดมีการควบคุม กำกับดูแลองค์กรอย่างใกล้ชิด อยู่ในระดับมากเหมือนกัน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรมีผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานีทั้ง 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยการบริหารจัดการทรัพยากรสามารถทำนุบำรุงการบริหารงานสาธารณูปการ ได้ถึง 86.2% แยกตามด้านพบว่า การบริหารงบประมาณสามารถทำนุบำรุงได้ 34.6 การบริหารจัดการ 32.3% การบริหารบุคลากร 23.3% และการบริหารวัสดุอุปกรณ์ 14.7% ตามลำดับ ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐาน แสดงให้เห็นว่าการบริหารงบประมาณ เป็นปัจจัยหลักที่จะช่วยให้การบริหาร จัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสารประสบความสำเร็จ ดังนั้น การจัดสรรงบประมาณ และการใช้จ่ายในงานสาธารณูปการจึงควรได้รับความสำคัญเป็นอันดับแรก ในขณะที่การบริหารทรัพยากรด้านอื่น ๆ ควรได้รับการพิจารณารองลงมา โดยเฉพาะวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งอาจมีอิทธิพลน้อย ที่สุดในการผลักดันงานสาธารณูปการให้สำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

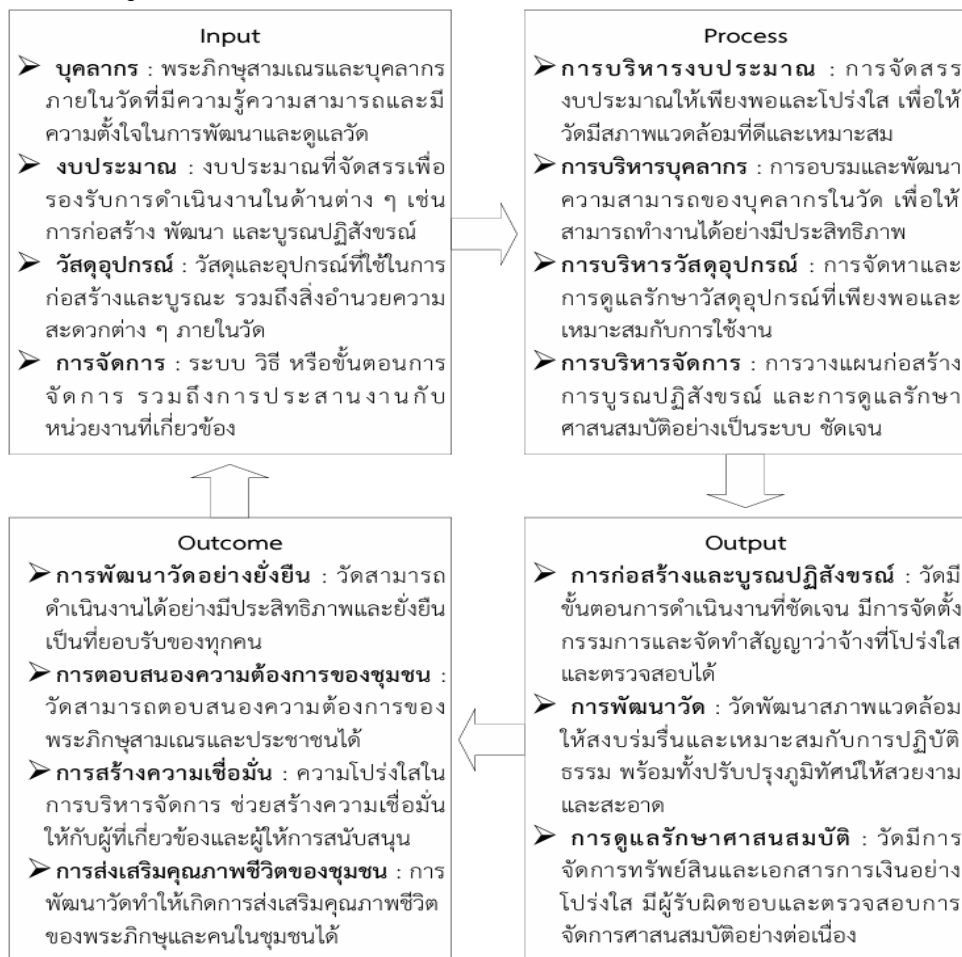
พระสมุห์อุเทน สุทธิจาโค (2567) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสีดา จังหวัด นครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารจัดการวัดของ เจ้าอาวาสกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1. หลักการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับสูง มาก ($r=0.773^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 2. หลักการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ด้านบำรุงรักษาวัดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก ($r=0.654^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. หลักการ บริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ด้านปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ในวัด มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา อยู่ ใน ระดับปานกลาง ($r=0.498^{**}$)จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 4. หลักการบริหารจัดการวัดของเจ้า อาวาส ด้านอบรมและสั่งสอนบรรพชิตและคฤหัสถ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการบริหาร จัดการวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก ($r=0.591^{**}$)จึงยอมรับ สมมติฐานการวิจัย 5. หลักการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส ด้านให้ความสะดวกตามสมควร ใน การบำเพ็ญกุศล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับมาก ($r=0.709^{**}$)จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. การบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในอำเภอบ้านนาสาร จังหวัด สุราษฎร์ธานี 1. การบริหารจัดการทรัพยากรของวัด คือ บุคลากร ได้แก่ วัดมีการจัดโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน คัดเลือกบุคลากรที่เหมาะสม และอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกับชุมชน งบประมาณ ได้แก่ วัดมีการควบคุมค่าใช้จ่ายให้โปร่งใสและคุ้มค่า โดยติดตามผลการใช้จ่ายอย่าง สม่าเสมอ วัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ วัดมีการกำหนดระเบียบการเบิกจ่ายและตรวจสอบวัสดุให้คงสภาพดี พร้อมใช้เทคโนโลยีในการติดตามการจัดการ ได้แก่ วัดมีการวางแผนและติดตามการดำเนินงาน พร้อมประสานงานกับภาครัฐเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับพระครูวินัยธรศิริเชษฐ์ สิริวัฒนโน (2565) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการเสนาสนะที่พึง ประสงค์ของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการ เสนาสนะที่พึง ประสงค์ของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านจุดแข็ง คือ การพัฒนาการบริหาร จัดการเสนาสนะของวัดให้เหมาะสมกับความต้องการขั้นพื้นฐานของร่างกาย การก่อสร้างเสนาสนะ ของวัดต้องให้ถูกหลักสุขาภิบาลด้านที่อยู่อาศัยทั้ง 4 ด้าน เจ้าอาวาส กรรมการ

วัด ไวยาวจักรวัด และ ผู้นำชุมชนในชุมชนนั้น มีส่วนร่วมในการเสนาสนะของวัด การสร้างเสนาสนะของวัดนั้นจะต้อง คำนึงถึงให้เหมาะสมกับสมณสาธูปของพระภิกษุสามเณร การดูแลรักษาศาสนสมบัติ ได้แก่ ครัว มีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินและบัญชีที่โปร่งใส พร้อมการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบ และใช้เทคโนโลยีใน การติดตามทรัพย์สิน รวมถึงการฝึกอบรมบุคลากรในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. วัดควรมีการวางแผนการทำงานที่มีประสิทธิภาพและกระจายงานให้เหมาะสมกับบุคลากรและทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อให้การดำเนินงานสาธารณูปการเป็นไปอย่างมีระเบียบและสามารถ รองรับความต้องการของชุมชนได้
2. วัดควรจัดฝึกอบรมบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อเสริมทักษะในการทำงานสาธารณูปการ ให้มีคุณภาพ และส่งเสริมให้มีการรับสมัครจิตอาสาเพื่อเพิ่มความสามารถในการให้บริการแก่ประชาชน
3. วัดควรส่งเสริมให้วัดทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการสาธารณูปการ พร้อมประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับทราบ และร่วมมือในการสนับสนุนทรัพยากร และทุนในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. วัดควรจัดหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับบุคลากรและจิตอาสาในการทำงานสาธารณูปการ เพื่อให้มีทักษะที่เหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของ ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. วัดควรจัดเตรียมสถานที่และอาคารศาลาของวัดให้พร้อมใช้งานในกรณีที่ต้องจัดกิจกรรมหรือเป็นที่พักพิงในกรณีฉุกเฉิน รวมถึงการจัดทำระบบการระดมทุนเพื่อสร้างหรือปรับปรุง อาคารต่าง ๆ ที่จำเป็น
3. วัดควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมและโครงการสาธารณูปการของวัดให้ประชาชน ได้รับทราบและมีส่วนร่วม รวมถึงการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ สามารถปรับปรุงและพัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. การศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (2545). *คู่มือการพัฒนาวัด อุทยานการศึกษาในวัด ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2554). *สถิติเบื้องต้นและการวิจัย : Basic Statistics and Research*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ใจ บุญชัยมิ่ง. (2556). *การศึกษากลยุทธ์การพัฒนาศาธารณูปการของวัดในจังหวัดพะเยา* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2545). *พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- พระครูวินัยธรศิริเชษฐ์ สิริวิฑูมโน. (2565). *รูปแบบการบริหารจัดการเสนาสนะที่พึงประสงค์ของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิมลปทุมานุกุล (จิรศักดิ์ ชยเมธี). (2567). *การบริหารจัดการตามหลัก 5 ส. ของวัดในอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพญาณมหามุนี (ไชยบูลย์ ธมฺมชโย). (2566). *วิสาขามหาอุบาสิกา (สร้างบุญพาวราม)*. สืบค้น 10 สิงหาคม 2566, จาก <https://www.dmc.tv/article/17779>
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2543). *การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระสมุห์อุเทน สุทธิจาโค. (2567). *ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอสิดา จังหวัดนครราชสีมา* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เลขานุการเจ้าคณะอำเภอบ้านนาสาร. (2566). *สถิติการสำรวจวัด ประจำปี*. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบ้านนาสาร.

ภาพลักษณ์ตราสินค้าและการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ
คอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทย*

THE EFFECT OF BRAND IMAGE AND DIGITAL MARKETING ON
CONDOMINIUMS PURCHASE INTENTION OF THAI CUSTOMERS

สุกัญญารัตน์ เอี่ยมएम, ระเบิล พันภัย

Sukanyarat Aiamam, Rabil Ponphai

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

Rajamangala University of Technology Isan

Corresponding Author E-mail: sukanyarat.ai@rmuti.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ตราสินค้าและการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริโภคชาวไทยที่ตั้งใจจะซื้อคอนโดมิเนียมในจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 405 คน ตามสูตรของคณิต ไช่มุกด์ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้า ด้านคุณสมบัติของสินค้า ด้านคุณสมบัติของสินค้า ด้านทัศนคติที่มีต่อตราสินค้า ส่งผลทางบวกต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และการตลาดดิจิทัล ด้านเว็บไซต์ ส่งผลทางบวกต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้ภาพลักษณ์ตราสินค้าและการตลาดดิจิทัลสามารถร่วมกันกำหนดทำนายความตั้งใจซื้อได้ร้อยละ 72.6 ($\text{AdjR}^2=0.726$)

คำสำคัญ: ภาพลักษณ์ตราสินค้า; การตลาดดิจิทัล; ความตั้งใจซื้อ; คอนโดมิเนียม

Abstract

This research aims to examine the effect of brand image and digital marketing on condominiums purchase intention of Thai customer. A quantitative research methodology was employed, utilizing a survey as the primary research instrument. The sample consisted of 405 Thai consumers who intended to purchase a condominium in Bangkok, determined using Kanit Khaimook formula. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics through multiple regression analysis to test the research hypotheses.

The findings indicate that brand image, specifically product attributes, product benefits, and brand attitude, positively and significantly influence Thai consumers purchase intention for condominiums at a 0.01 significance level. Additionally, digital marketing, particularly the website factor, has a positive and significant impact on purchase intention at the 0.01 significance level. Collectively, brand image and digital marketing account for 72.6% of the variance in purchase intention ($\text{AdjR}^2 = 0.726$).

Keywords: Brand Image; Digital Marketing; Purchase Intention; Condominiums

บทนำ

ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์เป็นหนึ่งในธุรกิจที่มีความสำคัญกับทุกประเทศ เนื่องจากมีมูลค่าทางการตลาดที่สูง สามารถสร้างให้เกิดการจ้างงาน มีความเชื่อมโยงกับหน่วยธุรกิจอื่น ๆ ดังนั้น เมื่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศขยายตัว ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์จะพัฒนาขึ้นได้อย่างรวดเร็ว หากเศรษฐกิจอยู่ในสภาวะซบเซา ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์จะชะลอตัวอย่างรวดเร็วเช่นกัน สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ต่อภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศในปัจจุบันธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่นิยมลงทุนกันมาก เช่น การลงทุนโครงการคอนโดมิเนียมเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย หรือสำหรับเก็งกำไรเพื่อขายต่อในอนาคต (จุฬามาต อัครเดชา, 2560) โดยในปัจจุบันธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่อยู่อาศัย เช่น คอนโดมิเนียม ยังคงเป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันสูงมาก และเป็นตลาดที่สำคัญ ซึ่งจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ทางการตลาดให้เข้ากับภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน โดยทั้งนี้ระบบดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคมากขึ้น โดยพบว่า ผู้บริโภคจะทำกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านอินเทอร์เน็ตมากถึง ร้อยละ 60 ของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ส่วนใหญ่

เข้าถึงอินเทอร์เน็ตผ่านสมาร์ทโฟนมีระยะเวลาที่ใช้ต่อวันเฉลี่ย 6.2 ชั่วโมง ซึ่งพฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตหลัก ๆ ได้แก่ การค้นหาข้อมูล ร้อยละ 80 ดูวิดีโอ ร้อยละ 88 ซื้อของออนไลน์ ร้อยละ 59 ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว ส่วนใหญ่เกิดขึ้นผ่านแอปพลิเคชัน ดังนั้นการตลาดแบบดั้งเดิม หรือ Traditional Marketing หลายบริษัทมองว่าล้าสมัย และไม่ได้ประสิทธิภาพเท่าที่ควร (บุญธิดา กลิ่นมาลัย, 2562)

จากข้อมูลในปี 2566 พบว่า สถานการณ์ที่อยู่อาศัยของประเทศไทย ด้านอุปทานใบอนุญาตจัดสรรที่ดินทั่วประเทศมีจำนวนหน่วยเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.6 ในขณะที่อุปทานพื้นที่อนุญาตก่อสร้างที่อยู่อาศัยทั่วประเทศลดลงร้อยละ -5.9 โดยเป็นการลดลงทั้งแนวราบและอาคารชุด ร้อยละ -5.4 และร้อยละ -10.3 ตามลำดับ สำหรับอุปสงค์ที่อยู่อาศัยของประเทศไทยในปี 2566 พบว่า ด้านการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยชะลอตัวจากปี พ.ศ. 2565 โดยลดลงทั้งจำนวนหน่วย และมูลค่าร้อยละ -6.6 และร้อยละ -1.7 (ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์, 2566) จากข้อมูลแสดงให้เห็นถึง การเปิดตัวโครงการใหม่ ๆ ที่บริษัทที่มีการจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์มีความต้องการที่จะเติบโต และไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงเรื่อง Over Supply หรือการมีอุปทานมากเกินไปความต้องการที่มีอยู่จริง โดยส่งผลกระทบต่อผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ และเศรษฐกิจโดยรวม

นอกจากนี้ ภาพลักษณ์ตราสินค้าที่เป็นการสร้างรูปลักษณ์ ความรู้สึก และการจดจำต่อตราสินค้า ประกอบด้วย ด้านคุณสมบัติของสินค้า ด้านคุณประโยชน์ของสินค้า และด้านทัศนคติที่มีต่อตราสินค้า ตามแนวคิดของ Keller (1998) มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียม ในด้านทัศนคติ ด้านบรรทัดฐานทางสังคม ด้านการรับรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของสินค้า และด้านความตั้งใจที่จะซื้อ ตามแนวคิดของ Fishbein & Ajzen (1975) เนื่องจากการสร้างความเชื่อมั่นทำให้เกิดความแตกต่างในสถานการณ์ที่มีการแข่งขันสูง แต่ยังพบปัญหาภาพลักษณ์ตราสินค้าของคอนโดมิเนียม ได้แก่ การออกแบบโครงการที่ไม่มีความทันสมัย รวมทั้งการตกแต่งภายใน และภายนอกโครงการไม่มีความโดดเด่นที่แตกต่างจากคู่แข่ง (สิทธิกร ตระกูลคูวาร, 2565) และการตลาดดิจิทัลที่เป็นการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ที่เป็นการตลาดสมัยใหม่เป็นที่นิยมในยุคสมัยนี้ ได้แก่ การตลาดเชิงเนื้อหา การประชาสัมพันธ์ออนไลน์ เว็บไซต์ มือถือและแอปพลิเคชัน สื่อสังคมออนไลน์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และการค้นหาข้อมูล ตามแนวคิดของ Kotler (2003) มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อโครงการที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เนื่องจากสถานการณ์ COVID-19 ที่มีผลกระทบอย่างมากต่อตลาดอสังหาริมทรัพย์ จึงทำให้ผู้ประกอบการต้องขายสินค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้ทุกช่องทาง (อาชวิญ พรหมรุ่งเรือง, 2563) แต่ยังพบปัญหาในการค้นหาข้อมูลเข้าชมเว็บไซต์ที่มีชื่อเว็บไซต์ยาว เข้าใจยาก ไม่ชัดเจน รวมถึงการใช้งานเครือข่าย

สังคมออนไลน์ โซเชียลต่าง ๆ การสร้างเนื้อหา และแบ่งปันข้อมูล กราฟิกโฆษณาที่มีเนื้อหายาว ไม่กระชับ และเข้าใจยาก (ปิยะบุตร โกศลกิตติพงศ์, 2565)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่อง ภาพลักษณ์ตราสินค้าและการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทย เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับไปปรับปรุงแผนทางการตลาดดิจิทัล เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ประกอบการ และผู้ที่สนใจในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ สามารถนำข้อมูลไปใช้วางแผนในการใช้สื่อ หรือการตลาดดิจิทัลให้ตรงกับลักษณะกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งรับมือในด้านอุปทาน (Over Supplier) ที่มีมากเกินไปจนความต้องการที่มีอยู่จริง และใช้ประกอบการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงเชิงธุรกิจ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ตราสินค้าและการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริโภคชาวไทยที่ตั้งใจจะซื้อคอนโดมิเนียม

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริโภคชาวไทยที่ตั้งใจจะซื้อคอนโดมิเนียมซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากร เนื่องจากไม่มีฐานข้อมูลที่แน่ชัดเกี่ยวกับจำนวนผู้บริโภครุ่นนี้ทำให้ไม่สามารถกำหนดจำนวนประชากรทั้งหมดได้

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริโภคชาวไทยที่ตั้งใจจะซื้อคอนโดมิเนียมซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากร โดยวิธีคำนวณกลุ่มตัวอย่างของคณิต ไช่มุกด์ (2546) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับร้อยละ 5 ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 คน เพิ่มกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 จึงใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 405 คน โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นแบบตามสะดวก (Convenience Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาจากแนวคิดและทฤษฎี โดยแบ่งคำถามออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 พฤติกรรมทั่วไป

ส่วนที่ 3 ภาพลักษณ์ตราสินค้า ส่วนที่ 4 การตลาดดิจิทัล ส่วนที่ 5 ความตั้งใจซื้อ ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ด้านความเที่ยงตรง (Validity) เป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถาม โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และด้านความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายกัน จำนวน 30 ชุด (Try-Out) เท่ากับ 0.980

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือโดยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อดำเนินการรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด จำนวน 405 ชุด

4.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าตำรา เอกสารทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ รวมไปถึงข้อมูลจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อนำไปสรุปลักษณะของประชากร และใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วัดระดับอิทธิพลของภาพลักษณ์ตราสินค้า การตลาดดิจิทัลและความตั้งใจซื้อ

5.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานภาพลักษณ์ตราสินค้าและการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทย

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ตราสินค้าและการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทย

1.1 ผลการวิจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 52.84 มีอายุระหว่าง 30 - 39 ปี จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 29.14 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 55.06 มีสถานภาพสมรส จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 54.57 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระหว่าง 30,000-45,000 บาท จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.46 และอาชีพธุรกิจส่วนตัว ค้าขาย ฟรีแลนซ์ จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 45.68

1.2 ผลการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมเพื่อการลงทุน จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 48.64 ระยะเวลาที่ตั้งใจจะซื้อคอนโดมิเนียม ภายใน 4-6 เดือน จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 29.14 ขนาดพื้นที่คอนโดมิเนียมที่ตั้งใจจะซื้อ 31-40 ตารางเมตร จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 41.23 งบประมาณในการซื้อคอนโดมิเนียม 1.6-2 ล้านบาท จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 30.37 รูปแบบการชำระเงิน ขอสินเชื่อกับธนาคาร 312 คน คิดเป็นร้อยละ 77.04 และบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการซื้อคอนโดมิเนียม สมาชิกในครอบครัว จำนวน 305 คน คิดเป็นร้อยละ 75.31

2. ผลการวิจัยระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ตราสินค้าและการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทย

2.1 ระดับความคิดเห็นของภาพลักษณ์ตราสินค้า ส่วนใหญ่ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านคุณสมบัติของสินค้า ($\bar{X}=4.61$, $S.D.=0.45$) ด้านคุณสมบัติของสินค้า ($\bar{X}=4.54$, $S.D.=0.50$) และด้านทัศนคติที่มีต่อตราสินค้า ($\bar{X}=4.43$, $S.D.=0.57$) ตามลำดับ

2.2 ระดับความคิดเห็นของการตลาดดิจิทัล พบว่า ระดับความคิดเห็นของภาพลักษณ์ตราสินค้า ส่วนใหญ่ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านมือถือและแอปพลิเคชัน ($\bar{X}=4.43$, $S.D.=0.70$) ด้านสื่อสังคมออนไลน์ ($\bar{X}=4.42$, $S.D.=0.67$) และด้านเว็บไซต์ ($\bar{X}=4.42$, $S.D.=0.68$) ตามลำดับ

2.3 ระดับความคิดเห็นของความตั้งใจซื้อ พบว่า ระดับความคิดเห็นของภาพลักษณ์ตราสินค้า ส่วนใหญ่ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านทัศนคติต่อตราสินค้า ($\bar{X}=4.68$, $S.D.=0.44$) ด้านความตั้งใจที่จะซื้อ ($\bar{X}=4.60$, $S.D.=0.49$) ด้านการรับรู้เกี่ยวกับลักษณะของสินค้า ($\bar{X}=4.51$, $S.D.=0.57$) ตามลำดับ

3. เพื่อศึกษาการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตัวแปรภาพลักษณ์ตราสินค้าตัวแปรการตลาดดิจิทัล และตัวแปรความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคชาวไทย

3.1 ผลการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก อยู่ระหว่าง 0.315 - 0.740 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.404 - 6.354 ซึ่งน้อยกว่า 10 จึงถือว่าตัวแปรอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ (ผ่องศรี เกียรติเลิศนภา, 2553)

3.2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยระหว่างตัวแปร ภาพลักษณ์ตราสินค้า และการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทย

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ถดถอยระหว่างตัวแปร

ตัวแปรอิสระ	ความตั้งใจซื้อ				
	B	S.D.	β	T	P-value
ค่าคงที่ (Constant)	0.905	0.182		4.967	0.000
ภาพลักษณ์ตราสินค้า					
ด้านคุณสมบัติของสินค้า	0.158	0.049	0.172	3.237	0.001**
ด้านคุณประโยชน์ของสินค้า	0.275	0.059	0.275	4.669	0.000**
ด้านทัศนคติที่มีต่อตราสินค้า	0.153	0.047	0.192	3.255	0.001**
การตลาดดิจิทัล					
ด้านการตลาดเชิงเนื้อหา	-0.038	0.058	-0.049	-0.653	0.514
ด้านเว็บไซต์	0.167	0.054	0.250	3.071	0.002**
ด้านการประชาสัมพันธ์	0.011	0.053	0.017	0.211	0.833
ออนไลน์					
ด้านมือถือและแอปพลิเคชัน	0.023	0.058	0.035	0.395	0.693
ด้านสื่อสังคมออนไลน์	0.012	0.061	0.018	0.200	0.841
ด้านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์	-0.056	0.025	-0.097	-2.282	0.024*
ด้านการค้นหาข้อมูล	0.092	0.054	0.146	1.713	0.088

$$R^2 = .739 \text{ Adj}R^2 = .726$$

ผลการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของอิทธิพลของภาพลักษณ์ตราสินค้า และการตลาดดิจิทัล ร่วมกันพยากรณ์ความตั้งใจซื้อเท่ากับ ร้อยละ 72.6 ($\text{Adj}R^2=.726$) ตัวแปรภาพลักษณ์ตราสินค้า ด้านคุณสมบัติของสินค้า ($\beta=0.172$, $P<0.01$) ด้านคุณประโยชน์ของสินค้า ($\beta=0.275$, $P<0.01$) ด้านทัศนคติที่มีต่อตราสินค้า ($\beta = 0.192$, $P<0.01$) ตัวแปรการตลาดดิจิทัล ด้านการตลาดเชิงเนื้อหา ($\beta=-0.049$, $P>0.05$) ด้านเว็บไซต์ ($\beta=0.250$, $P<0.01$) ด้านการประชาสัมพันธ์ออนไลน์ ($\beta=0.017$, $P>0.05$) ด้านมือถือและแอปพลิเคชัน ($\beta=0.035$, $P>0.05$) ด้านสื่อสังคมออนไลน์ ($\beta=0.018$, $P>0.05$) ด้านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ($\beta=-0.097$, $P<0.05$) และด้านการค้นหาข้อมูล ($\beta=0.146$, $P>0.05$)

อภิปรายผลการวิจัย

ภาพลักษณ์ตราสินค้า ด้านคุณสมบัติของสินค้า ด้านคุณประโยชน์ของสินค้าและด้านทัศนคติที่มีต่อตราสินค้าของผู้บริโภคชาวไทย ส่งผลทางบวกต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทยจากการศึกษา พบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้าด้านคุณสมบัติของสินค้า ส่งผลทางบวกต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทย อธิบายได้ว่า ผู้บริโภคชาวไทยมักจะให้ความสำคัญโดยรับรู้ได้โดยตรงว่าคุณสมบัติตรงตามความต้องการ เช่น ทำเลที่ตั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกวรรณ เบิกบาน (2565)

ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมตามแนวรถไฟฟ้าสีน้ำเงิน บางซื่อ -ท่าพระ เพื่อยู่ออาศัยและการลงทุนในอนาคต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ภาพลักษณ์ตราสินค้า ด้านคุณประโยชน์ของสินค้า ส่งผลทางบวกต่อความตั้งใจซื้อ คอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทย อธิบายได้ว่า ผู้บริโภคชาวไทยให้ความสำคัญ กับคุณประโยชน์ของสินค้า โดยเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคได้รับจากการซื้อคอนโดมิเนียม โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลทิพย์ มาบุญ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ ความตั้งใจซื้อรถยนต์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ภาพลักษณ์ตราสินค้า ด้านทัศนคติที่มีต่อตราสินค้า ส่งผลทางบวกต่อความตั้งใจ ซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทย อธิบายได้ว่า ผู้บริโภคชาวไทยมีทัศนคติที่ดีต่อตรา สินค้า โดยมองว่าภาพลักษณ์ตราสินค้ามีความน่าเชื่อถือ มีคุณภาพ โดยสอดคล้องกับ งานวิจัยของวรวลัญช์ โสภณอุดมสิทธิ์ และสุมาลย์ ปานคำ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัย เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้ออะไหล่รถยนต์มือสองจากญี่ปุ่นผ่านแอปพลิเคชัน ช้อปปี้ในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การตลาดดิจิทัล ด้านการตลาดเชิงเนื้อหา ด้านเว็บไซต์ ด้านการประชาสัมพันธ์ ออนไลน์ ด้านมือถือและแอปพลิเคชัน ด้านสื่อสังคมออนไลน์ ด้านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และด้านการค้นหาข้อมูล พบว่า ตัวแปรการตลาดดิจิทัล ด้านเว็บไซต์ และด้านจดหมาย อิเล็กทรอนิกส์ ส่งผลทางบวกต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทย

จากการศึกษาพบว่า การตลาดดิจิทัล ด้านการตลาดเชิงเนื้อหา ไม่ส่งผลต่อความ ตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทย อธิบายได้ว่า ผู้บริโภคชาวไทยไม่ได้ตัดสินใจซื้อ จากเนื้อหาทางการตลาดเพียงอย่างเดียว โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Samsudeen & Kaldeen (2020) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบการตลาดดิจิทัลต่อความตั้งใจซื้อ

การตลาดดิจิทัล ด้านเว็บไซต์ ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภค ชาวไทย อธิบายได้ว่า ผู้บริโภคชาวไทยให้ความสำคัญในการเข้าชมเว็บไซต์เพื่อ ประกอบการตัดสินใจ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhang (2023) ได้ศึกษาเรื่อง การสื่อ สารตราสินค้า และความตั้งใจในการซื้อแบรนด์ของผู้บริโภคในโซเชียลมีเดีย

การตลาดดิจิทัล ด้านการประชาสัมพันธ์ออนไลน์ ไม่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ คอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทย อธิบายได้ว่า ผู้บริโภคชาวไทยไม่ได้รับข้อมูลที่เพียงพอ หรือไม่ตรงตามความต้องการ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Samsudeen & Kaldeen (2020) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบการตลาดดิจิทัลต่อความตั้งใจซื้อ

การตลาดดิจิทัล ด้านมือถือและแอปพลิเคชัน ไม่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทย อธิบายได้ว่า ผู้บริโภคชาวไทยรู้สึกไม่มั่นใจในความตั้งใจซื้อสินค้า หรือบริการที่มีมูลค่าสูง โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kamsinah (2024) ได้ศึกษาเรื่อง มุมมองการตลาดดิจิทัลต่อความตั้งใจซื้อต่อการวิเคราะห์ความรู้สึก ที่พบว่า แนวโน้มของการตลาดดิจิทัลลดลง

การตลาดดิจิทัล ด้านสื่อสังคมออนไลน์ ไม่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทย อธิบายได้ว่า ผู้บริโภคชาวไทยไม่มั่นใจในความถูกต้อง หรือไม่เต็มใจที่จะเชื่อข้อมูลนั้น เพราะบางสื่อสังคมออนไลน์ไม่ได้มีการตรวจสอบข้อมูล หรือการนำเสนอที่เป็นจริง โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kamsinah (2024) ได้ศึกษาเรื่อง มุมมองการตลาดดิจิทัลต่อความตั้งใจซื้อต่อการวิเคราะห์ความรู้สึก ที่พบว่า แนวโน้มของการตลาดดิจิทัลลดลง

การตลาดดิจิทัล ด้านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทย ในทิศทางตรงกันข้าม อธิบายได้ว่า ผู้บริโภคชาวไทยมีความอ่อนไหวต่อการสื่อสารที่รบกวนความเป็นส่วนตัว หรือมีลักษณะที่เน้นการขายมากเกินไป โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kamsinah (2024) ได้ศึกษาเรื่อง มุมมองการตลาดดิจิทัลต่อความตั้งใจซื้อต่อการวิเคราะห์ความรู้สึก ที่พบว่า แนวโน้มของการตลาดดิจิทัลลดลง

การตลาดดิจิทัล ด้านการค้นหาข้อมูล ไม่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทย อธิบายได้ว่า ผู้บริโภคชาวไทยไม่มั่นใจข้อมูลที่ได้จากการค้นหาทางออนไลน์ เนื่องจาก มีแหล่งข้อมูลมากมาย และบางครั้งข้อมูลอาจจะไม่ถูกต้อง โดยความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมต้องมีความละเอียด โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Samsudeen & Kaldeen (2020) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบการตลาดดิจิทัลต่อความตั้งใจซื้อ

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง สามารถสรุปได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง ภาพลักษณ์ตราสินค้าและการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทย สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้ มีดังนี้

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าภาพลักษณ์ตราสินค้า และการตลาดดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมของผู้บริโภคชาวไทย โดยเฉพาะภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ดี เช่น ความน่าเชื่อถือของโครงการ คุณภาพของโครงการ และการนำเสนอข้อมูลที่ชัดเจน จะส่งผลให้ผู้บริโภคมีความตั้งใจในการซื้อและการตลาดดิจิทัลด้านเว็บไซต์ของโครงการมีบทบาทสำคัญที่จะกระตุ้นการรับรู้ที่สร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภคพิจารณาซื้อ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถปรับกลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างเหมาะสม เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ควรมีนโยบายด้านการจัดหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการและการพัฒนาศักยภาพ ของพระสงฆ์เพื่อการ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในหลักพุทธธรรมาภิบาลและทักษะการปกครอง
2. คณะสงฆ์ควรมีการกำหนดนโยบายส่งเสริมความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจและการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดประชุมสาธารณะ
3. คณะสงฆ์ควรมีนโยบายส่งเสริมการฝึกฝนจิตใจให้มีความเป็นกลางและยุติธรรม ในการตัดสินใจ เพื่อการปกครองที่มีความโปร่งใสและลดความขัดแย้ง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้พัฒนาโครงการควรให้ความสำคัญในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ของ คอนโดมิเนียมอย่างชัดเจน และเข้าใจถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภค รวมทั้ง การสื่อสาร ที่มีความโปร่งใส จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นที่ดีในการสร้างประสบการณ์ให้กับ ผู้บริโภค
2. ผู้พัฒนาโครงการควรให้ความสำคัญกับการสร้าง และรักษาภาพลักษณ์ตรา สินค้าที่มีความน่าเชื่อถือ และมีคุณภาพ โดยเน้นที่การนำเสนอข้อมูลอย่างชัดเจน เช่น รูปแบบห้องขนาดห้อง โดยประกอบกับการใช้เทคนิคการตลาดเชิงเนื้อหา เพื่อสร้างเนื้อหา คุณค่า เช่น บทความเกี่ยวกับแนวโน้มตลาดอสังหาริมทรัพย์ให้ผู้บริโภคได้เข้าใจใน รายละเอียดมากขึ้น
3. ผู้พัฒนาโครงการควรให้ความสำคัญในการออกแบบเว็บไซต์ที่ใช้งานง่ายจะช่วยให้ ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงข้อมูล เกี่ยวกับคอนโดมิเนียมได้อย่างรวดเร็ว และสะดวก เช่น

การแบ่งหมวดหมู่ของโครงการ ควรมีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจง่ายที่มีข้อมูลครอบคลุม

4. ผู้พัฒนาโครงการควรให้ความสำคัญกับการออกแบบอีเมลที่มีความสวยงาม การใช้กราฟฟิคที่ดูสบายตา การจัดวางเนื้อหาให้อ่านง่าย และการปรับแต่งเนื้อหาตามความสนใจให้ตรงตามพฤติกรรมของผู้บริโภค ทั้งนี้ผู้พัฒนาโครงการไม่ควรส่งอีเมลมากเกินไป ซึ่งจะเป็นการลดความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค แต่ควรส่งในกรณีที่ผู้บริโภคมีการขอข้อมูลเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ควรจะมีการขยายขอบเขตการวิจัยไปยังกลุ่มเป้าหมายนอกเหนือจากกรุงเทพมหานคร เช่น เชียงใหม่ ขอนแก่น หรือภูเก็ต เพื่อเป็นการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในพื้นที่ต่าง ๆ

2. การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะผู้บริโภคที่เป็นคนไทย ควรขยายขอบเขตไปยังผู้ซื้อชาวต่างชาติ และเปรียบเทียบกับผู้บริโภคที่เป็นคนไทย

3. การศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ควรมีการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ เบิกบาน. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อคอนโดมิเนียมตามแนวรถไฟฟ้าสีน้ำเงินบางซื่อ - ท่าพระ เพื่ออยู่อาศัยและการลงทุนในอนาคต (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กมลทิพย์ มาบุญ. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อรถยนต์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- คณิต ไช้มุกด์. (2546). สถิติพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: น้าฝน.
- จุฑามาศ อัครเดชา. (2560). การสื่อสารการตลาดที่มีผลต่อความสนใจซื้อบ้านเดี่ยวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์, 2(2) 100-112.
- บุญธิดา กลิ่นมาลัย. (2562). กลยุทธ์ทางการตลาดดิจิทัลของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยทั้งแนวราบและแนวสูงในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ปิยะบุตร โกศลกิตติพงศ์. (2565). การศึกษาปัจจัยการสื่อสารทางการตลาดดิจิทัลที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อโครงการจัดสรรของกลุ่มลูกค้าเจเนอเรชันวายในเขตกรุงเทพมหานคร (สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ผ่องศรี เกียรติเลิศนภา. (2553). การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรวัธน์ โสภณอุดมสิทธิ์ และสุมาลย์ ปานคำ. (2566). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้ออะไหล่รถยนต์มือสองจากญี่ปุ่นผ่านแอปพลิเคชันช้อปปิ้งในประเทศไทย. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 5(3), 623-636.
- ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์. (2566). สถานการณ์ตลาดที่อยู่อาศัยทั่วประเทศ ไตรมาส 4 ปี 2566 และแนวโน้มปี 2567. สืบค้น 20 ธันวาคม 2567, จาก <https://www.reic.or.th/Research/Index/308>
- สิทธิกร ตระกูลคูวาร. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าของอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยแบบคอนโดมิเนียมระดับกลางขึ้นไปของกลุ่มผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อาชวิญ พรหมรุ่งเรือง. (2563). การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการผ่านสื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อโครงการที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร (สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาดดิจิทัล). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Fishbein, M. & Ajzen, I. (1975). *Belief, Attitude, Intention, and Behavior: An Introduction to Theory and Research*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Kamsinah. (2024). *Perspective on Digital Marketing Toward Purchase Intention: A Sentiment Analysis*. Retrieved March 20, 2024, from <https://shorturl.asia/CeCKf>
- Keller, K. L. (1998). *Strategic Brand Management: Building, Measuring and Managing Brand Equity*. NJ: Prentice Hall.
- Kotler, P. (2003). *Marketing Management* (11th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Samsudeen, S. N. & Kaldeen, M. (2020). *Impact of Digital Marketing on Purchase Intention*. Retrieved March 20, 2024, from <https://shorturl.asia/X81AI>

Zhang, L. (2023). Brand Communication and Consumer Brand Purchase Intention in Social Media: Mediator Effect of Brand Image Brand Association/Awareness, Brand Loyalty. *Journal of Educational Innovation and Research*, 7(4), 1286-1300.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมือง
แบบมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง
จังหวัดฉะเชิงเทรา*

BUDDHADHAMMA INTEGRATION FOR PEOPLE'S PARTICIPATORY
POLITICAL CULTURE PROMOTION AT BANG KWAN SUB-DISTRICT,
IN MUANG DISTRICT OF CHACHOENGSAO PROVINCE

พระอศนัย ญาณสุโท, อนุกุมิ ไชวเกษม, สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล

Phra Assanai Yunnasutto, Anuphum Sowkasem, Sawat Jirathitikarn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Jabper9799@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน และ 3. นำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.950 เก็บข้อมูลจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 372 คน วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ($r=0.708^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักสารานุกรม ประกอบด้วย 1. เมตตาการุณกรรม (ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง) 2. เมตตาจริกรรม

(แนะนำในสิ่งที่ดีงาม) 3. เมตตามโนกรรม (ความคิดเชิงบวก) 4. สาธารณโภคี (เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม) 5. สีลสามัญญตา (รู้บทบาทหน้าที่) 6. ทิฐิสามัญญตา (มีความเป็นกลาง)

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; วัฒนธรรมการเมือง; การมีส่วนร่วม

Abstract

This research article aims to: 1. examine the level of participatory political culture among citizens in Bang Khwan Subdistrict, Mueang District, Chachoengsao Province; 2. study the relationship between Buddhist principles and participatory political culture; and 3. propose an integrated approach to applying Buddhist principles to promote participatory political culture in the local context. The study employed a mixed-methods approach. The quantitative component used a questionnaire with a reliability score of 0.950, collecting data from 372 eligible voters. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The qualitative component involved in-depth interviews with 10 key informants.

The results revealed that the overall level of participatory political culture among the population was high. Hypothesis testing showed a strong positive correlation between Buddhist principles and participatory political culture ($r = 0.708^{**}$) with statistical significance at the 0.01 level. The study proposes an integrated approach based on Saraniyadhamma (principles for harmonious living) to promote participatory political culture. This includes: 1. Metta-kayakamma – practicing ethical physical actions, 2. Metta-vacikamma – offering kind and constructive speech, 3. Metta-manokamma – cultivating positive thoughts, 4. Sadharanabhogi – prioritizing the common good, 5. Sila-samaggi – mutual respect for roles and responsibilities, and 6. Ditthi-samaggi – maintaining neutrality and open-mindedness.

Keywords: Buddhist Principles; Political Culture; Participation

บทนำ

วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยได้รับอิทธิพลจากหลาย ๆ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ ตั้งแต่การปกครองในสมัยสุโขทัยสู่ยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาจนถึงการสร้างสังคมประชาธิปไตยในยุคปัจจุบัน แม้ว่าสังคมไทยจะมีกระบวนการประชาธิปไตยที่เข้มแข็งขึ้น มีการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่รากฐานทางวัฒนธรรมของการพึ่งพาผู้นำและการหาผู้มีบารมีเพื่อคุ้มครองและชี้นำในวิถีทางต่าง ๆ ยังคงเป็นส่วนหนึ่งที่ฝังรากลึกในจิตสำนึกของคนไทยในปัจจุบัน วัฒนธรรมดังกล่าวนี้ว่าเป็นอุปสรรคสำคัญต่อแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพราะแนวคิดสำคัญที่ขับเคลื่อนสังคม คือ เกียรติศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ ซึ่งหมายความว่าทุกคนในสังคมมีสิทธิและโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและอนาคตของพวกเขา การยอมรับความแตกต่างในมุมมองความคิดเห็น และความเชื่อถือเป็นหัวใจของการสร้างสังคมที่หลากหลายและเสรี (ศราวุธ ชันธิวิชัย และคณะ, 2565)

สภาพปัจจุบันประเทศไทยในด้านระบบการเมืองและโครงสร้างทางการเมืองอาจกล่าวได้ว่า ระบบประชาธิปไตยไม่สมบูรณ์อย่างที่ควรจะเป็น เนื่องจากมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหลายครั้ง สาเหตุมาจากการแย่งชิงอำนาจและการต่อสู้ทางการเมืองภายในประเทศมาตั้งแต่ยุคแรก ๆ โดยการแทรกแซงจากกองทัพทำให้เกิดการแบ่งฝ่ายที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยในแนวทางการคิดของประชาชน รวมทั้งปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ความขัดแย้งทั้งหมดที่เกิดขึ้นล้วนแต่เป็นอุปสรรคทำให้เกิดปัญหาต่อระบบการเมืองการปกครองไม่ก้าวหน้า โดยเฉพาะสาเหตุที่มาจากวัฒนธรรมทางการเมืองที่ไม่มั่นคงและเต็มไปด้วยการแบ่งแยกทางความคิด ที่จะสืบทอดไปยังประชาชนรุ่นหลัง (พระครูปลัดเกษงกา ผาทอง และคณะ, 2562) เหล่านี้เป็นปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อทัศนคติการตัดสินใจของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในมิติต่าง ๆ ประชาชนที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยต้องมีทัศนคติที่เปิดกว้างในการรับฟังความคิดเห็นต่าง ๆ การมีส่วนร่วมต่อหลักการประชาธิปไตยประชาชนต้องมีความสนใจกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือติดตาม ควบคุม และตรวจสอบประเมินกระบวนการการทำงานของหน่วยงานรัฐอย่างจริงจังหรืออาจจะกล่าวได้ว่า ประชาชนต้องมีวัฒนธรรมทางการเมืองตามทัศนะที่ว่า ความรับผิดชอบทางการเมืองไม่ใช่แค่สิทธิเท่านั้น แต่ยังเป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องให้ความสำคัญและปฏิบัติอย่างจริงจัง เพราะหัวใจสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย จะต้องมีความร่วมมือร่วมใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สมบูรณ์ การหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธไม่เพียงแต่จะส่งผลเสียต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน แต่ยังส่งผลกระทบต่อสังคมและประเทศชาติในภาพรวมและยังเป็น

การช่วยกันดูแลตรวจสอบการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐให้มีความโปร่งใสเหล่านี้จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อแบบมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (Almond & Verba, 1963) ในขณะที่พฤติกรรมและการแสดงออกของบุคคลในทางการเมืองนั้นเป็นผลมาจากทัศนคติวัฒนธรรมของสังคม เป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลต่อแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นได้ (Schein, 2009) ดังนั้น ประชาชนซึ่งมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ประชาธิปไตยในประเทศนั้นประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว (ชำนาญ จันทร์เรือง, 2566) การมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลบางขวัญเป็นสิ่งที่กำหนดความสามารถของรัฐและหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลที่จะนำทางชุมชนท้องถิ่นและระดับประเทศให้ไปสู่ทิศทางเศรษฐกิจการเมืองที่ดี

ด้วยปัญหาและความสำคัญของวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลบางขวัญ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่ตระหนักรับรู้ในสิทธิในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองและเข้าไปมีส่วนร่วมโดยประชาชนตำบลบางขวัญไปใช้สิทธิเลือกตั้งเฉลี่ยร้อยละ 70.73 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566) ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทำให้ประชาชนเปื้อนหนายต่อการปรับตัวกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงจึงทำให้ขาดความเชื่อมั่นต่อระบบการเมือง และกิจกรรมทางการเมืองขององค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ (องค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ, 2566) ผู้วิจัยเห็นว่าควรนำหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนโดยหลักสารานุกรมที่สามารถสนองตอบสังคมให้เกิดการพัฒนาความคิด ทัศนคติ จิตใจ คือ 1. ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง 2. แนะนำในสิ่งที่ดีงาม 3. ความคิดเชิงบวก เชิงสร้างสรรค์ 4. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม 5. รู้บทบาทหน้าที่ 6. มีความเป็นกลาง ส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมให้มั่นคง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยด้วยวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่มีทะเบียนบ้านอยู่ที่ตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 5,621 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้ง มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 372 คน ได้มาโดยตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วย นักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป ซึ่งเป็นประธานหลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ และรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ กลุ่มตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ และรองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร ผู้นำท้องที่ชุมชน จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นกำนันตำบลบางขวัญ และผู้ใหญ่บ้านที่อยู่ตำบลบางขวัญ รวมจำนวนทั้งสิ้น 10 รูปหรือคน โดยการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน เป็นแบบสอบถามเลือกตอบ ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับหลักสาราณียธรรม 6 ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 30 ข้อ

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบการมีส่วนร่วมของตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 372 ชุด โดยแจกและเก็บแบบสอบถามกับประชาชนที่มีสิทธิการเลือกตั้งทางการเมือง ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 372 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม เมื่อรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ค่าพหุคูณค่าสถิติ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบบเจาะจง เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านการเมืองปกครองท้องถิ่น และเป็นผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับประชาชนโดยตรงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ซึ่งได้รับผลกระทบ ผลลัพธ์จากการดำเนินการโดยตรง โดยใช้วิธีการจดบันทึก ใช้เครื่องบันทึกเสียง ในการบันทึกการสนทนา เพื่อนำมาใช้ถอดความสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปเรียบเรียงข้อมูลตอบตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัยและนำมาวิเคราะห์ สรุปอภิปรายผล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ สถิติพรรณนา สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา ปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุมาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ระดับวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม (n=372)

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านความโน้มเอียงต่อการรับรู้	3.83	0.73	มาก
2.	ด้านความโน้มเอียงต่อความรู้สึก	3.76	0.74	มาก
3.	ด้านความโน้มเอียงการประเมิน	3.95	0.75	มาก
ภาพรวม		3.85	0.67	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ตารางที่ 2 แสดงการทดสอบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

	X1	X2	X3	X4	X5	X6	Y1	Y2	Y3	Yรวม	Xรวม
	(r)	(r)	(r)	(r)	(r)	(r)	(r)	(r)	(r)	(r)	(r)
X1	1.00										
X2	.566**	1.00									
X3	.632**	.775**	1.00								
X4	.566**	.655**	.720**	1.00							
X5	.595**	.546**	.734**	.734**	1.00						
X6	.756**	.577**	.721**	.711**	.792**	1.00					
Y1	.447**	.541**	.553**	.508**	.482**	.506**	1.00				
Y2	.457**	.521**	.535**	.529**	.501**	.558**	.732**	1.00			
Y3	.556**	.509**	.599**	.571**	.626**	.702**	.693**	.771**	1.00		
รวมY	.537**	.813**	.902**	.868**	.868**	.867**	.610**	.611**	.702**	1.00	
รวมX	.761**	.578**	.621**	.591**	.592**	.670**	.890**	.921**	.908**	.708**	1.00

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของหลักสาราณียธรรมกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ($r=0.708^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรหลักสาราณียธรรม 6 แทนค่าด้วย X ตัวแปรวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน แทนค่า Y โดย X1 คือ เมตตาการุณกรรม X2 คือ เมตตาวิจิตรกรรม X3 คือ เมตตาโมกขกรรม X4 คือ สาธารณโภคี X5 คือ สีสสามัญญตา X6 คือ ทัญญูสามัญญตา Y1 คือ ความโน้มเอียงต่อการรับรู้ Y2 คือ ความโน้มเอียงต่อความรู้สึก Y3 คือ ความโน้มเอียงด้านการประเมิน

3. แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าประกอบด้วย 1. ด้านความโน้มเอียงต่อการรับรู้ ประชาชนต้องมีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองกับทุกองค์กร สามารถรับรู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ตนเองเกี่ยวกับการเมือง รวมทั้งการใช้สื่อออนไลน์รับฟังข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอย่างถูกต้อง 2. ด้านความโน้มเอียงต่อความรู้สึก คือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ในสังคมและประเทศชาติ สามารถแสดงความคิดเห็นด้านการเมืองอย่างเสรีเชิงสร้างสรรค์ และ 3. ด้านความโน้มเอียงด้านการประเมิน ประชาชนสามารถปฏิบัติตามตนตามหลักสิทธิมนุษยชนและหน้าที่พลเมือง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิเสรีภาพ และต้องรู้จักใช้สิทธิบทบาทหน้าที่ ช่วยกันดูแลสังคมหรือสิ่งที่ผิดหลักกฎหมาย ผิดจริยธรรม การทุจริตทางการเมืองในท้องถิ่นในชุมชน สามารถดำเนินการ

ตรวจสอบ แจ้งข้อมูลประเมินความถูกต้องทุกมิติทาง นอกจากนี้ กลไกที่เชื่อมโยงในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข การดำเนินชีวิตไปในวิถีที่ถูกต้องดีงาม ต้องส่งเสริมด้วยหลักพุทธธรรมอันสอดคล้องกับหลักสาราณียธรรม 6 ประกอบด้วย คือ 1. เมตตาการุณยธรรม พัฒนาความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ตนเอง และมีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาความรู้ทางสังคมการเมืองปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกันเสมอภาคมีความโปร่งใสยุติธรรม และปลูกฝังทัศนคติเชิงสร้างสรรค์ใช้ความเมตตารับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ใช้ความรู้ความสามารถดูแลประเมินตรวจสอบการปฏิบัติที่ผิดต่อสังคมและประเทศชาติ 2. เมตตาวิจิตรธรรม การแสดงออกทางการเมืองที่อยู่ภายใต้กฎหมาย แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม พุดคุยหาทางออกและไม่พุดให้ร้ายบุคคลอื่น 3. เมตตาเมตตาธรรม การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น สนับสนุนเสนอแนวคิดแก้ไขปัญหาเชิงสร้างสรรค์ สร้างค่านิยมการเป็นพลเมืองดี 4. สาธารณโภคี การเข้าร่วมเป็นจิตอาสาบริการสังคม ปลูกฝังคุณธรรมจิตอาสาขับเคลื่อนกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาชุมชนทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อสังคมแบ่งปันความรู้ความเข้าใจ 5. สีสสามัญญตา รู้บทบาทหน้าที่ตนเองและผู้อื่น เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ความเท่าเทียมเคารพระเบียบกฎหมาย 6. ทิฏฐิสามัญญตา ระดมแนวความคิดในการพัฒนาความรู้ มีส่วนร่วมในการลงมติดร่วมแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมทางการเมือง เสวนาทางความคิดในการแก้ปัญหา

สรุปได้ว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมอันสอดคล้องกับหลักสาราณียธรรม 6 หลักธรรมที่ทำให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข เมื่อนำหลักธรรมไปผสมผสานในการปฏิบัติตนในสังคมการเมือง มีความประณีตประณีตมีจริยธรรมทางการเมืองอันดีงามมากขึ้น ทั้งนี้ปัญหาต่าง ๆ ทางการเมืองทุกมิติจะมีความเป็นสมานฉันท์มากขึ้น กระบวนการทางการเมืองก็จะขับเคลื่อนสู่การพัฒนาไปในทิศทางที่ดีอย่างก้าวหน้า ทั้งกลไกทางการเมืองและจิตใจพลเมืองประชาชน ดังนั้นแล้วการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเมือง สามารถนำหลักธรรมมาบูรณาการมาแก้ปัญหาหรือช่วยสร้างความเข้าใจให้มีความรู้สึกนึกคิดที่ดี การกระทำการเจรจาพุดคุย คิดมุ่งมั่นสร้างสรรค์พัฒนาช่วยเหลือกันและกันเคารพในระเบียบกฎหมายปลูกฝังทัศนคติเชิงสร้างสรรค์ใช้ความเมตตารับฟังความคิดเห็นผู้อื่น มีส่วนร่วมเสนอแนวคิดเพื่อพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประชาชนในพื้นที่มีความพยายามที่จะมีส่วนร่วมประเมินในกระบวนการทางการเมืองทั้งต้องการมีส่วนร่วมในการรับรู้การปฏิบัติการในกิจกรรมทางการเมืองทั้งปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนและหน้าที่พลเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเอกพจน์ อุดดี และสมจิต ขอนวงศ์ (2566) พบว่า ทศนคติการเลือกตั้งมีความคิดเห็น พฤติกรรมการเลือกตั้งแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ความรู้ความเข้าใจในการเลือกตั้ง ปรับทัศนคติเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้มีความพร้อมเพรียงกันการรักษากฎระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการเลือกตั้งมีความยุติธรรมสอดคล้องกับงานวิจัยของศราวุธ ชันธวิชัย และคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทยในยุคแห่งการเชื่อมโยง ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ แบบแผน ทศนคติและความ เชื่อของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองของกลุ่มสมาชิกของระบบการเมืองหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการขัดเกลา ทางสังคมและสภาวะแวดล้อม สถาบันทางสังคม ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา วัฒนธรรมทางการเมืองสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นกุญแจสำคัญสำหรับการปกครองในระบอบเสรี สอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงไกร พัฒนโชติ (2564) พบว่า การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ด้านการไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์จิรา พูลจันทร์ และสยาม คำปรีดา (2564) พบว่า การมีส่วนร่วมแบบธรรมดาคควรมีการเปิดสำนักงานในเขตพื้นที่เพื่อให้ประชาชนสามารถติดต่อเจ้าหน้าที่เพื่อขอข้อมูลทางการเมืองได้โดยง่าย และรวดเร็ว มีการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างกันเพื่อความ สะดวกและรวดเร็ว

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ($r=0.708^{**}$) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า หลักพุทธธรรมเป็นธรรมะที่สามารถบูรณาการเป็นเข้ากับสถานการณ์บริบทต่าง ๆ ได้ทุกมิติ ที่สนับสนุนความสุขของชีวิตและการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้กระทั้ง การเมืองการปกครอง โดยหลักสาราณียธรรมที่ส่งเสริมความสามัคคีการมีส่วนร่วมทางสังคมให้มีความปรองดอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิรัตน์ แก้วเจริญ (2565) พบว่า หลักสาราณียธรรม 6 ประการ กับ การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมตามระบอบประชาธิปไตยของนักเรียน โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูงมาก ($r=.684^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐาน

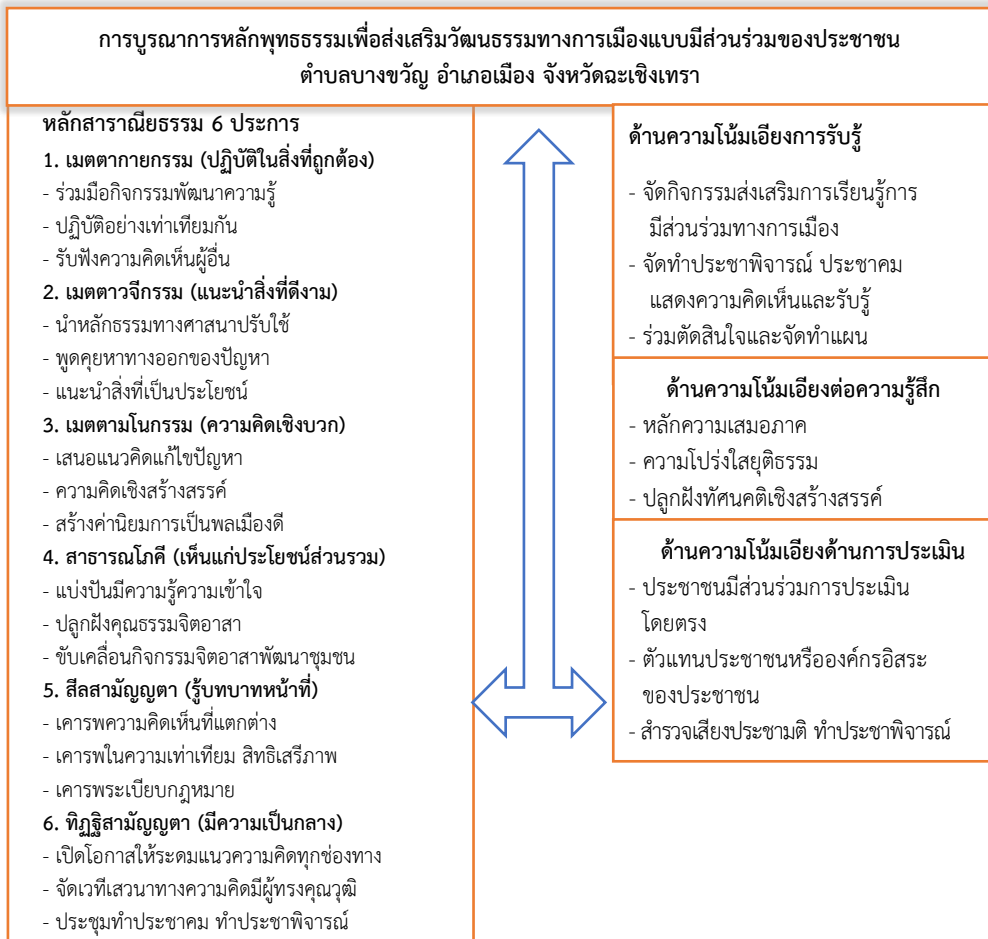
3. นำเสนอแนวการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า 1. เมตตากายกรรม มีส่วนร่วมพัฒนาความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ตนเองและทางสังคมการเมือง ปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกันเสมอภาคมีความโปร่งใสยุติธรรมและปลูกฝังทัศนคติเชิงสร้างสรรค์ใช้ความเมตตารับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ใช้ความรู้ความสามารถดูแลประเมินตรวจสอบการปฏิบัติที่ผิดต่อสังคมและประเทศชาติ 2. เมตตาวจีกรรม การแสดงออกทางการเมืองที่อยู่ภายใต้กฎหมาย แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม พุดคุยหาทางออกและไม่พุดให้ร้ายบุคคลอื่น 3. เมตตามโนกรรม การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น สนับสนุนเสนอแนวคิดแก้ไขปัญหาเชิงสร้างสรรค์ สร้างค่านิยมการเป็นพลเมืองดี 4. สาธารณโภคี การเข้าร่วมเป็นจิตอาสาบริการสังคม ปลูกฝังคุณธรรมจิตอาสาขับเคลื่อนกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาชุมชนทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อสังคมแบ่งปันความรู้ความเข้าใจ 5. สีสสามัญญตา (รู้บทบาทหน้าที่) รู้บทบาทหน้าที่ตนเองและผู้อื่นเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ความเท่าเทียมเคารพระเบียบกฎหมาย 6. ทิฐีสสามัญญตา ระดมแนวความคิดในการพัฒนาความรู้ มีส่วนร่วมในการลงมติดำเนินการแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวินัยธโรธวัช สุวฑฺฒโน (2564) พบว่า 1. ด้านเมตตากายกรรม 2. ด้านเมตตาวจีกรรม 3. ด้านเมตตามโนกรรม 4. ด้านสาธารณโภคี 5. ด้านสีสสามัญญตา 6. ด้านทิฐีสสามัญญตา สอดคล้องกับงานวิจัยของไพวรรณ ปุริมาต (2563) พบว่า แสดงกิริยาอาการสุภาพในการปฏิบัติงานต่อ เลือกลงคำพูดภาษาที่สุภาพ ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้อง รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับหรือวินัยต่าง ๆ อย่างเดียวกันอย่างเคร่งครัด

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ดังกล่าวอธิบายได้ว่า หลักสาราณียธรรม 6 ได้แก่ เมตตากายกรรม (ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง) คือ หน่วยงานท้องถิ่นและประชาชนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมสร้างปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองมีส่วนร่วมช่วยเหลือกัน สังคมมากขึ้น เมตตาวจีกรรม (แนะนำในสิ่งที่ดีงาม) คือ ศึกษาหลักธรรมทางศาสนาใช้เพื่อส่งเสริมการใช้วาจาสุภาพเมื่อมีเหตุที่ควรเจรจากันด้วยเหตุผลแนะนำด้วยสติปัญญา เมตตามโนกรรม (ความคิดเชิงบวก) คือ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการเสนอแนวความคิดต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ในภารกิจที่สำคัญของท้องถิ่นและร่วมตัดสินใจ สาธารณโภคี (เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม) คือ ปลูกฝังจิตคุณธรรมสำนึกมีจิตอาสาให้ประชาชนช่วยกันพัฒนาท้องถิ่นตน สีสสามัญญตา (รู้บทบาทหน้าที่) คือ เคารพในสิทธิผู้อื่น

เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง เคารพหลักความเสมอภาคและกฎกติกาการอยู่ร่วมกันในสังคม ทิฐิสามัญญตา (มีความเป็นกลาง) คือ เสวนาทางความคิดโดยเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นได้เต็มที่และมีผู้ทรงคุณวุฒิให้คำชี้แนะถึงความแตกต่างของเรื่องนั้น ๆ อย่างมีความเป็นธรรม

ภาพที่1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองท้องถิ่น ควรมีนโยบายส่งเสริมคุณธรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาอย่างชัดเจน กำหนดกระบวนการปฏิบัติงานให้กับประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

2. สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งประจำจังหวัด และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ควรกำหนดนโยบายการส่งเสริมหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาประชาชนองค์กร หน่วยงานเชิงรุกตามวิถีประชาธิปไตยให้ชัดเจนอย่างต่อเนื่อง

3. สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งประจำจังหวัด และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ควรกำหนดนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติ และข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องส่งเสริมขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมืองอย่างเชิงสร้างสรรค์เป็นประชาธิปไตยร่วมกับทุกภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับประชาชนทุกส่วนทุกองค์กร

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานภาครัฐหรือสถาบันการศึกษาสร้างการเรียนรู้ปลูกฝังการรับรู้ให้กับประชาชนอย่างถูกต้อง โดยการส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองผสมผสานประเพณีวัฒนธรรมพื้นที่ยั่งยืน

2. กรรมการการเลือกตั้งควรนำหลักธรรมาภิบาลการเชิงรุกตามบริบทที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาจิตใจความรู้สึกเป็นพลเมืองประชาชนที่ดีให้มีคุณธรรม มีสติปัญญาความรู้และมีความสุขอย่างยั่งยืน

3. หน่วยงานสร้างเครือข่ายหรือภาคีร่วมพัฒนาจิตอาสากับประชาชน ให้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในรูปของกฎระเบียบหรือกฎหมาย และมีคุณธรรม จริยธรรม ในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันรับผิดชอบที่ดีทั้งต่อตนเองและส่วนรวมในสังคม

4. สถาบันการเมืองควรส่งเสริมให้ประชาชนตื่นตระหนกในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างมีสติ มีความเป็นกลางปรับตัวยอมรับในกระบวนการที่เป็นไปตามหลักของนิติรัฐนิติธรรม

5. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในแสดงความคิดเห็นต่อการตัดสินใจและประเมินกิจกรรมพัฒนาชุมชน รวมถึงแสดงปัญหาความคิดเห็นได้อย่างเสรี โดยทุกช่องทางความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยความรู้ความเข้าใจสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักประชาธิปไตยในท้องถิ่นหรือนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างไรในอนาคต

2. ควรศึกษาวิจัยรูปแบบการนำหลักธรรมในการประยุกต์ใช้ในบริบทของท้องถิ่น กระบวนการผลักดันให้เกิดเป็นรูปธรรมให้เป็นค่านิยมเพื่อการปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีต่อไป

3. ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพหรือถอดบทเรียนการเข้ามีส่วนร่วมกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนในบริบทของท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร พัฒนโชติ. (2564). วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 3(2), 29-38.
- จันทร์จิรา พูลจันทร์ และสยาม คำปรีดา. (2564). ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลหนองไผ่แบน อำเภอเมืองอุทัยธานี จังหวัดอุทัยธานี. *รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(2), 269-282.
- ชำนาญ จันทร์เรือง. (2566). *วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย*. สืบค้น 1 มกราคม 2567, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/112623>
- พระครูปลัดเกษภา ผาทอง และคณะ. (2562). วัฒนธรรมทางการเมือง : แนวคิดสู่การพัฒนาสังคมไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 6(2), 14-27.
- พระครูวินัยธรธิดิษฐ์ สุวฑฒ. (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพวรรณ ปริมาตร. (2563). *พลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น* (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศราวุธ ชันธวิชัย และคณะ (2565). วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทยในยุคแห่งการเชื่อมโยง. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 6(2), 566-578.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). รายงานผลการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดฉะเชิงเทรา. สืบค้น 1 มกราคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/ycMuw>
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ. (2566). *แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบางขวัญ (2566-2570)*. สืบค้น 1 มกราคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/AFhCu>

- อภิรัตน์ แก้วเจริญ. (2565). การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมตามระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสาธิตเทศบาลบ้านเขตวัน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เอกพจน์ อุดดี และสมจิต ขอนวงศ์. (2566). การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ ในเขตตำบลแม่คำมี อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่. *Journal of Lanna Societies*, 1(4), 18-29.
- Almond, G.A. & Verba, S. (1963). *The Civic Culture: Political culture attitudes and democracy in five nations*. New Jersey: Princeton University Press.
- Schein. (2009). *The Corporate Culture Survival Guide*. San Francisco: Jossey-Bass Inc.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.

บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ ในตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี*

THE ROLE OF COMMUNITY DEVELOPMENT BASED ON THE PRINCIPLES
OF SANGAHAVATTHU-DHAMMA OF MONKS IN HUAI YANG THON
SUBDISTRICT, PAK THO DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

พระอธิการมานะ ฐานธมโม, พระวชิรวาที (กล้า วีรรัตน์),
พระครูปลัดสุรวุฒิ สิริวฑฒโก

Phra Atikan Mana Thanadhammo, Phrawachirawatee (Kla Weeraratano),
Phrakrupalad Suravut Sirivaddhako

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: phrapladsmsakdisaeli@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาการปฏิบัติของบทบาท 2. เปรียบเทียบบทบาท และ 3. ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากประชาชนในตำบลดอนทราย อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี จำนวน 366 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพมีใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการปฏิบัติของบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 2. ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ มีผลให้การ

ปฏิบัติของประชาชนที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนด้านอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญที่ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหาอุปสรรคขาดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ นวัตกรรมการพัฒนาชุมชน ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรส่งเสริมให้มีตัวแทนขององค์กรคณะสงฆ์ให้การพัฒนาส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่มีประโยชน์เพื่อพัฒนาพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน

คำสำคัญ: บทบาทการพัฒนาชุมชน; สังคหวัตถุธรรม; พระสงฆ์

Abstract

This research article aims to: 1. examine the level of practice regarding the community development roles of monks based on the principles of Sangahavatthu-dhamma (virtues for social integration), 2. compare such roles based on personal factors, and 3. identify problems, obstacles, and offer recommendations for enhancing the role of monks in community development in Huai Yang Thon Subdistrict, Pak Tho District, Ratchaburi Province. The study employed a mixed-methods approach. The quantitative component involved a survey of 366 local residents using questionnaires, with data analyzed through frequency, percentage, mean, standard deviation, t-tests, and one-way ANOVA. The qualitative component involved in-depth interviews with 9 key informants and content analysis within the relevant context.

The results revealed that: 1. The overall level of the monks' role in community development based on Sangahavatthu-dhamma was rated as high, with a mean score of 4.02. 2. Comparative analysis showed that gender had no significant impact on the perceived role of monks, leading to the rejection of the hypothesis. However, factors such as age, education level, occupation, and monthly income showed statistically significant differences at the 0.01 level, supporting the research hypothesis. 3. Major obstacles included a lack of innovation and creative practices in community

development. The key recommendation was to promote the involvement of monastic organizations in supporting the use of beneficial technologies to enhance and preserve local wisdom as a foundation for sustainable development.

Keywords: Community Development Role; Sangahavatthu-Dhamma; Buddhist Monks

บทนำ

สภาวะชุมชนไทยปัจจุบัน ได้นำแนวคิดพัฒนามาจากคำว่า Development ซึ่งเป็นคำของชาวตะวันตกมาใช้เป็นฐานในการพัฒนา มีความยุ่งยาก ซับซ้อน (Complexity) ในด้านของเงื่อนไข เหตุปัจจัยหากไม่มีการศึกษาเรียนรู้ให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเหตุปัจจัยในเงื่อนไขให้รู้เท่าทันแล้ว คงยากที่จะแก้ปัญหาของสังคมของชุมชนอย่างที่เคยนำไปบรรยายในหลาย ๆ ที่ว่า ในสังคมเรามีปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เศรษฐกิจระบอบ สังคมล่มสลาย การศึกษาสับสนวุ่นวาย พัฒนาเลื่อนลอยค่านิยมแบบคอยบริโภคนิยมในโลกเสมือนจริง หลงสิ่งเสพติดเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่จะต้องมียุทธศาสตร์ส่วนเข้ามามีบทบาทช่วยกันแก้ไขปัญหานั้น ๆ ให้หมดไป พระสงฆ์นั้นก็ใช่ว่าจะเป็นองค์กรหนึ่งที่ได้เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนให้เกิดภาวะที่สมดุลในการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชนนั้น ๆ (พระมหากิตติ สุจิตโต, 2555)

โดยหน้าที่คณะสงฆ์อำเภอปากท่อ มีบทบาทหน้าที่สำคัญกับชุมชนมากในทางจัดการโดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน เช่น การสอนศีลธรรมในโรงเรียน บวชสามเณรภาคฤดูร้อน บวชชีพราหมณ์ จัดโครงการปฏิบัติธรรมตามวันสำคัญของพระพุทธศาสนา แจกทุนแก่นักเรียน เป็นต้น เพื่อเป็นการส่งเสริมคุณธรรมให้เกิดขึ้นในชุมชนและก่อให้เกิดความสามัคคี อยู่ดีมีสุข เกิดความสงบเรียบร้อยแต่การปฏิบัติงานศาสนิกกิจนั้นอาจจะขาดไปบ้างในบางด้าน แต่คณะสงฆ์อำเภอปากท่อได้ตระหนักหรือเน้นในการมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน และบางครั้งพระสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมการกระทำนั้นมิได้เป็นกิจที่สงฆ์ควรเข้าไปช่วยเหลือ หากแต่พระสงฆ์มองเห็นถึงปัญหาจึงได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือกับชุมชนในจำเพาะกรณี และการที่พระสงฆ์ได้เข้าไปเป็นการให้นโยบายและให้กำลังใจต่อการรวมกลุ่มของชุมชนในการบริหารจัดการเท่านั้นมิได้เข้าไปจัดการบริหารเสียเอง แต่เพื่อเป็นการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันให้กับชุมชนและเป็นการสำรวจความต้องการของชุมชน เพื่อพระสงฆ์ควรมีส่วนร่วมให้มากขึ้นในการ

พัฒนาชุมชนทั้งนี้ เพื่อเป็นการบูรณาการในชุมชน (องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโทน, 2567)

ในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ประชาชนในเขตตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ ยังไม่สามารถที่จะเห็นภาพการพัฒนาได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการศึกษาบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรีขึ้น เพื่อศึกษาบริบทบทบาทหน้าที่สำคัญของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน โดยได้ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรีจากปัญหา อันจะเป็นแนวทางสำคัญให้พระสงฆ์ในปัจจุบันเข้าไปมีบทบาทหน้าที่สำคัญในสนับสนุนพัฒนาชุมชนให้เกิดเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้มีความสมบูรณ์อย่างยั่งยืนถาวร โดยมีพระสงฆ์เป็นแกนนำและเป็นฟันเฟืองใหญ่ในการพัฒนาชุมชนในเขตตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี ตลอดจนนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัยนี้ไปปรับประยุกต์ใช้กับพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในสถานที่อื่น ๆ ให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติของบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ประชากรเป็นประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และภูมิลำเนาในพื้นที่ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี จำนวน 4,212 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) จำนวน 366 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอกาบทอง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมและรายด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอกาบทอง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม

บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์		ระดับความปฏิบัติ		
ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอกาบทอง จังหวัดราชบุรี		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านยึดหลักความมีศักดิ์ศรีและศักยภาพของประชาชน	4.01	0.45	มาก
2	ด้านยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน	4.03	0.46	มาก
3	ด้านยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน	4.00	0.47	มาก
4	ด้านยึดหลักความสามัคคีของชุมชน	4.04	0.40	มาก
ภาพรวม		4.02	0.41	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอกาบทอง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านยึดหลักความสามัคคีของชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 รองลงมา

ได้แก่ ด้านยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00

2. เทียบบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	t	F	Sig.	ผลการทดสอบ	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
1. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีการปฏิบัติต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-2.754	-	0.490	-	✓
2. ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีการปฏิบัติต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	17.009**	0.000	✓	-
3. ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	17.655**	0.000	✓	-
4. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีการปฏิบัติต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	10.296**	0.000	✓	-
5. ประชาชนที่มีรายได้/เดือนต่างกัน มีการปฏิบัติต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	6.677**	0.001	✓	-

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ มีผลให้การปฏิบัติของประชาชนที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนด้านอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญที่ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี

3.1 ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ พระสงฆ์เป็นผู้ประสานหน่วยงานต่าง ๆ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้ขาดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ นวัตกรรมการพัฒนาชุมชนขาดการพัฒนาส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่มีประโยชน์เพื่อพัฒนาพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านที่สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อม สังคมของชุมชน และขาดการพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาตนเอง ขาดการพัฒนาส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนยอมรับความแตกต่าง คนในสังคมใจกว้าง มีความอดทน ยอมรับฟังการปฏิบัติที่แตกต่างและหลากหลายมีจำนวนน้อยและยังขาดความเข้าใจในบทบาทความสำคัญในหน้าที่

3.2 ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ภาครัฐและภาคคณะสงฆ์ควรมีการประสานหน่วยงานต่าง ๆ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ นวัตกรรมพัฒนาชุมชน ควรส่งเสริมให้มีตัวแทนขององค์กรคณะสงฆ์ให้การพัฒนาส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่มีประโยชน์เพื่อพัฒนาพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านที่สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อม สังคมของชุมชน และพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาตนเอง ควรผลักดันให้พระสงฆ์มีการพัฒนาส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน และควรสนับสนุนเพิ่มทักษะให้พระสงฆ์ได้พัฒนาตนเอง โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนยอมรับความแตกต่าง คนในสังคมใจกว้าง มีความอดทน ยอมรับฟังการปฏิบัติที่แตกต่างและหลากหลาย

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัย พบว่า บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ประพฤติตนเป็นแบบอย่างในการพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพในด้านต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น มีโครงการอบรมสั่งสอนให้ประชาชนทำตนให้เป็นที่ยิ่งของตนเอง มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในเผยแพร่องค์ความรู้จากการดำเนินงานหรือกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนร่วมกันสู่สาธารณชน มีการส่งเสริมให้ประชาชนเคารพสิทธิของกันและกัน โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น สิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิในครอบครัว เป็นต้น สอดคล้องกับสมหมาย บัวจันทร์ (2551)

ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ตามหลักสังคหัตถ์ 4 ผลการศึกษาพบว่า ประเภของการมาใช้บริการ และพื้นที่อยู่อาศัยมีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการวิจัยของปริยาพร โพธิผล (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาวิธีการดำเนินชีวิตตามหลักสังคหัตถ์ 4 ของนักศึกษาปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยภาครัฐในจังหวัดปทุมธานี พบว่า สภาพวิธีการดำเนินชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยภาครัฐใน จังหวัดปทุมธานีโดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นในอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถ์ธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอกุดชุมห่อ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถ์ธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอกุดชุมห่อ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานการวิจัยทั้ง 5 ข้อ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้ 1. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถ์ธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอกุดชุมห่อ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ อายุ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถ์ธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอกุดชุมห่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถ์ธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอกุดชุมห่อ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ พบว่า ประชาชนที่มีอายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถ์ธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอกุดชุมห่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน เนื่องจาก อายุที่แตกต่างกันของของบุคคล จึงทำให้เกิดความเห็นที่แตกต่างกันซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยของประสาน เจริญศรี (2558) ผลการวิจัยพบว่า มีความพึงพอใจต่อการให้บริการ แตกต่างกัน ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถ์ธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอกุดชุมห่อ จังหวัดราชบุรี ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ พระสงฆ์เป็นผู้ประสานหน่วยงานต่าง ๆ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่นวัตกรรมการพัฒนาชุมชน ทั้งการพัฒนาส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่มีประโยชน์เพื่อพัฒนาพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านที่สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อม สังคมของชุมชน และพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญา

ตนเอง รวมถึงการพัฒนาส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนยอมรับความแตกต่าง คนในสังคมใจกว้าง มีความอดทน ยอมรับฟังการปฏิบัติที่แตกต่างและหลากหลาย พระสงฆ์ยังมีส่วนร่วมในเรื่องเหล่านี้ ส่วนข้อเสนอแนะภาครัฐและภาคคณะสงฆ์ควรมีการประสานหน่วยงานต่าง ๆ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ นวัตกรรมการพัฒนาชุมชน ควรส่งเสริมให้มีตัวแทนขององค์กรคณะสงฆ์ให้การพัฒนาส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่มีประโยชน์เพื่อพัฒนาพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่สอดคล้องกับความต้องการของสภาพแวดล้อม สังคมของชุมชนและพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาตนเอง ควรผลักดันให้พระสงฆ์มีการพัฒนาส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน และควรสนับสนุนเพิ่มทักษะให้พระสงฆ์ได้พัฒนาตนเอง โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนยอมรับความแตกต่าง คนในสังคมใจกว้าง มีความอดทน ยอมรับฟังการปฏิบัติที่แตกต่างและหลากหลาย สอดคล้องกับที่พระณเดชะ ปคุโณ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของประชาชนชุมชน OTOP บ้านบกหวาน ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า สังคหวัตถุ 4 ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นหลักการสงเคราะห์มนุษย์ให้อยู่ร่วมกันในสังคมและชุมชนอย่างมีความสงบเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลให้สร้างสานความสามัคคี

ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโพน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี พบว่า 1. ด้านยึดหลักความมีศรัทธาและศักยภาพของประชาชน ด้านทาน (การให้) แนวทางในการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบล ห้วยยางโพน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี พบว่า การให้ทานก็เป็นสิ่งที่สำคัญซึ่งพระภิกษุสงฆ์เราก็ควรทำเป็นแบบอย่างให้แก่ญาติโยม ซึ่งพระสงฆ์ในตำบลเรานี้มีการแนะนำแล้วก็ชักชวนให้ญาติโยมรู้จักการให้และช่วยเหลือแบ่งปันแก่ผู้อื่น ทั้งให้ญาติโยมทำทานและที่ทางวัดออกไปให้กับชาวบ้านด้วย เหมือนกับว่าโยมก็มาทำบุญแล้วเราก็เอาอีกส่วนหนึ่งเนี่ยที่โยมเค้าร่วมกันทำบุญมานะโยมเราก็เอาไปแจกจ่ายให้กับญาติโยม ที่ในเขตชุมชน เขตหมู่บ้านเหมือนกับว่าเราได้ช่วยในสาธารณประโยชน์อีกทางหนึ่งด้วย 2. ด้านยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน ด้านปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) พระก็ต้องเป็นแบบอย่างในการใช้คำพูดที่ดีซึ่งเป็นการปลูกศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นกับญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลายทั้งที่มาทำบุญอยู่แล้วหรือไปพบปะภายนอกแต่คำพูดที่ว่านั่นก็ต้องเป็นคำพูดอันเป็นประโยชน์ ตามหลักสำคัญเลย ที่เน้นหนักก็คือหมายความว่าเราอยู่ด้วยกันเราต้องมีความสามัคคีกัน เราอย่าไปทะเลาะเบาะแว้งหรือให้เกิดการแตกแยก

กัน เหมือนกับว่าเรามีอะไรก็ให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พุทธแต่สิ่งที่ดีๆ เหมือนกับว่าไม่พูดที่จะทำร้ายหรือทำลายกัน มีอะไรก็มาปรึกษากัน ชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตที่ดีให้กับชาวบ้านก็ถือว่าเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะต้องชี้แนะในทางที่ดีก็ถือว่าทุกวัดทำหน้าที่ทั้งหลายเหล่านี้อยู่แล้วด้วยกันด้วยการนำธรรมะมาแสดงทุกวันพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ ตลอดถึงงานบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ 3. ด้านยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านอัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) การประพฤติประโยชน์ของพระภิกษุสงฆ์และก็เป็นบทบาทและหน้าที่โดยตรงเพราะเรามาบวชรับใช้งานพระพุทธศาสนาได้ทั้งการขัดเกลาตนเองให้ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ได้เสียสละทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมเพราะพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นศาสนสมบัติของส่วนรวมที่จะจรรโลงให้สังคมนี้น่าอยู่และร่มเย็นเรื่องของการช่วยเหลือชาวบ้านคือการทำประโยชน์ให้แก่ชาวบ้าน เหมือนกับว่าเราเป็นชาวบ้าน เราอาศัยชาวบ้าน ชาวบ้านเข้ามาทำบุญตักบาตรให้เรา เราก็ช่วยเหลือเค้าตามกำลังให้เหมือนกับให้กำลังใจเขาแล้วก็ไปเยี่ยมเยียนเขาให้มีกำลังใจ 4. ด้านยึดหลักความสามัคคีของชุมชน ด้านสมานัตตตา (ความมีตนเสมอ) การประพฤติตนสม่ำเสมอในการฝึกตนเองให้เป็นผู้ตั้งมั่นในคุณงามความดีที่ฝึกได้แล้วเมื่อเราฝึกตนดีแล้ว เราต้องวางตัวเป็นกลางไม่โอนเอน เข้าข้างใดข้างหนึ่ง เราเป็นมาอย่างไรก็ต้องเป็นไปอย่างนั้น ในหลักการทำงาน เราควรเข้ากับผู้อื่นได้หมด ไม่ว่าจะเป็นพระเป็นโยม เหมือนกับว่าเรามีใจที่เสมอภาค ช่วยเหลือกันทำงานร่วมกัน แนะนำแต่สิ่งที่ดี ด้วยการที่พระได้ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงาม ความประพฤติทางกายทางวาจาและทางจิตใจก็ต้องเป็นไปในทางที่ดีและสิ่งต่าง ๆ ที่พระภิกษุสงฆ์ได้กระทำอยู่แล้วนั้นก็ถือว่าเป็นสิ่งอันเป็นประโยชน์เกื้อกูลและก็ทำอยู่เป็นประจำเกือบทุกวัดเพราะถือว่างานที่ทำนั้นเป็นงานของพระพุทธศาสนาและงานของคณะสงฆ์ สอดคล้องกับพระสุนทร ธมมวโร (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง มีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย ประชาชนยึดถือความถูกต้องเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ปฏิบัติกับทุกคนในชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็น ผลการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโท อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี มุ่งองค์ความรู้จากการวิจัย (Body of Knowledge) ดังนี้

1. บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโท อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี ด้านยึดหลักความมีศรัทธาและศักยภาพของประชาชน พระสงฆ์ประพฤติตนเป็นแบบอย่างในการพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพในด้านต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น และเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นใช้ศักยภาพในการพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ พระสงฆ์เป็นผู้ประสานหน่วยงานต่าง ๆ ให้เกิดเครือข่ายการเชื่อมโยงผู้คนเป็นเครือข่าย

2. บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโท อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี ด้านยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน พระสงฆ์มีโครงการอบรมสั่งสอนให้ประชาชนทำตนให้เป็นที่พักของตนเอง มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเอง มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม ซื่อสัตย์สุจริตเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง พระสงฆ์มีการพัฒนาส่งเสริมกิจกรรมเพื่อให้ชุมชนได้ช่วยเหลือเกื้อกูลปรองดอง สามัคคีกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแกร่งเป็นอิสระ พระสงฆ์ให้การพัฒนาส่งเสริมให้ประชาชนมีการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ยึดหลักพออยู่พอกิน พอใช้ และสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง

3. บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโท อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี ด้านยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน พระสงฆ์มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในเผยแพร่องค์ความรู้จากผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนร่วมกันสู่สาธารณชน พระสงฆ์มีการพัฒนาส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา-อุปสรรคในการดำเนินงานการพัฒนาชุมชนร่วมกัน พระสงฆ์มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางด้านการศึกษา และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม

4. บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโท อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี ด้านยึดหลักความสามัคคีของชุมชน พระสงฆ์มีการส่งเสริมให้ประชาชนเคารพสิทธิของกันและกัน โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น สิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิในครอบครัว เป็นต้น

5. บทบาทการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของพระสงฆ์ในตำบลห้วยยางโท อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี โดยยึดหลักและบูรณาการหลักสังคหัตถุธรรม 1. ทาน (พระสงฆ์เป็นแบบอย่างให้ทานต่อชุมชน) 2. ปิยวาจา (พระสงฆ์อบรมสั่งสอน อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแก่ชุมชน) 3. อตถจริยา (พระสงฆ์เป็นแบบอย่างและผู้นำ

ในการพัฒนาชุมชน) และ 4. สมานัตตตา (พระสงฆ์เป็นแบบอย่างในการพัฒนาชุมชนอย่างทั่วถึง ไม่แบ่งชนชั้น)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐควรร่วมมือกับคณะสงฆ์ในการส่งเสริมสนับสนุนวัดกรรมชุมชน โดยสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

เจ้าอาวาสควรมีบทบาทในการสร้างกองทุนเพื่อสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณร และบุคลากรภายในวัดอย่างต่อเนื่อง โดยให้กองทุนนี้เป็นแหล่งทรัพยากรในการส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งด้านพระธรรมและความรู้ทั่วไป เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางศาสนาให้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชนตามหลักพุทธธรรมของพระสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี
2. ควรศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาชุมชนตามหลักบวรของพระสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี

เอกสารอ้างอิง

- ประสาน เจริญศรี. (2558). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสำนักงานเทศบาลเมืองชลบุรี (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปรียาพร โพธิผล. (2562). การพัฒนาวิธีการดำเนินชีวิตตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักศึกษาปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยภาครัฐในจังหวัดปทุมธานี (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระณเดช ปคุโณ. (2564). แนวทางการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของประชาชนชุมชน OTOP บ้านบกหวาน ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหากิตติ สุจิตฺโต. (2555). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในทัศนะของประชาชนในเขตอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พระสุนทร ธมมวโร. (2561). *การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมหมาย บัวจันทร์. (2551). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ตามหลักสังคหวัตถุ 4* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสาขารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโทน. (2567) . *แผนพัฒนาท้องถิ่น-องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโทน (อบต. ห้วยยางโทน) อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี*. สืบค้น 4 กุมภาพันธ์ 2567, จาก <https://huaiyangton.go.th/public/>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี*

FACTORS AFFECTING THE EDUCATIONAL MANAGEMENT
OF PARIYATTIDHAMMA IN PALI DIVISION OF THE SANGHA
IN DAMNOENSADUAK DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

พระมหานูชา จนทปภาโส, พระมหากังวาล อีธัมโม,
พระราชสมุทรวชิรโสภณ (โสภณ ธมฺมโสภณ)

Phramaha Anucha Candapabhaso, Phramaha Kangwal Dhiradhammo,
Phrarajsamutrawachirasophon (Sopon Thammasophon)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: phrapladsmsakdisaeli@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับ 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผล และ 3. ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ แจกแบบสอบถามกับครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และนักเรียนบาลีทุกระดับชั้น ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำนวน 70 รูป โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (MRA) แบบ Enter พบว่า ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยด้านบุคลากร (X1) ด้านงบประมาณ (X2) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (X3) และด้านการจัดการ (X4) ทำให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.694 ซึ่งสามารถอธิบายตัวแปรตาม (Y>) คือ ผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ร้อยละ 48.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ (SEest) เท่ากับ

0.568 โดยปัจจัยด้านงบประมาณ ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มากที่สุด และ 3. ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ นักเรียนบาลีลดลง ครูสอนผู้เชี่ยวชาญหาได้ยาก ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรให้พระสังฆาธิการศึกษาเล่าเรียนบาลีเพื่อเป็นวิทยากรแก่พระภิกษุสามเณร และควรให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ช่วยกันผลักดันนโยบายด้านศาสนศึกษา

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผล; การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี; คณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก

Abstract

This research article aims to: 1. examine the level of influential factors, 2. investigate the factors affecting the management of Pali Dhamma education, and 3. identify problems, obstacles, and provide recommendations regarding factors influencing the management of Pali Dhamma studies under the Sangha administration of Damnoen Saduak District, Ratchaburi Province. The study employed a mixed-methods approach. The quantitative component involved distributing questionnaires to 70 monk teachers and students across all levels of Pali Dhamma education in the district. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple linear regression analysis. The qualitative component involved in-depth interviews with 9 key informants and content analysis within context.

The findings revealed that: 1. The overall level of opinion regarding the influencing factors on the management of Pali Dhamma education was high in all aspects. 2. The multiple regression analysis (MRA) using the Enter method indicated that four independent variables—personnel (X1), budget (X2), equipment and materials (X3), and management (X4)—produced a multiple correlation coefficient (R) of 0.694. This model explained 48.10% of the variance in the dependent variable, namely the effectiveness of Pali Dhamma education management in the district, with statistical significance at the 0.05 level and a standard error of estimate (SEest) of 0.568. Among all factors, budget had the greatest impact on educational management outcomes. and 3. The major problems identified were the decline in student enrollment and a shortage of expert instructors. Recommendations include

encouraging ecclesiastical administrators to study Pali themselves as role models and calling on all stakeholders to collaboratively support religious education policy initiatives.

Keywords: Influencing Factors; Pali Dhamma Education; Sangha of Damnoen Saduak District

บทนำ

คณะสงฆ์ไทยได้ดำเนินงานด้านคันถธุระ ที่เรียกว่าการศาสนศึกษาอย่างเข้มแข็ง โดยจัดหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมไว้ 2 แผนก คือ แผนกบาลีและแผนกธรรมซึ่งทั้งสองแผนกนี้เป็นภาระสำคัญที่พระภิกษุสามเณรต้องศึกษาให้รู้จริง รู้ชัด รู้ลึก เพื่อเป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติขัดเกลตาตนเองและการเผยแผ่คำสอนแก่ชาวโลกตามพุทธประสงค์ อีกทั้งยังเป็นการยกวิทยฐานะของผู้สอบได้อีกด้วย กล่าวได้ว่า งานด้านศาสนศึกษานี้เป็นงานสร้างบุคลากรของพระพุทธศาสนาเพื่อความเจริญมั่นคงแห่งพระศาสนาทั้งในปัจจุบันและในอนาคต มิใช่งานของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นงานของคณะสงฆ์ โดยคณะสงฆ์ และเพื่อคณะสงฆ์อย่างแท้จริง ถ้าพระภิกษุสามเณรไม่เอาใจใส่ธุระทั้งสองประการนี้ ความเสื่อมก็จักบังเกิดขึ้นแก่พระพุทธศาสนาของเราอย่างแน่แท้ (พระธรรมราชา นวตฺร (สุทฺธิน วรทสฺสี), 2566)

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีนี้ คณะสงฆ์ย่อมมีหน้าที่รับผิดชอบในความเสื่อมและความเจริญของพระพุทธศาสนา นับตั้งแต่ยุคอดีตเป็นต้นมา ต่างก็ถือเอาเป็นภาระธุระที่จะต้องส่งเสริมทำนุบำรุงพระปริยัติศึกษา คณะสงฆ์ของประเทศไทยได้ดำเนินการจัดการศึกษาเรื่อยมาเป็นลำดับ มีระบบระเบียบอันเกี่ยวข้องกับการศึกษาที่รัดกุม เป็นการศึกษาที่อยู่ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ มีผลของการศึกษาเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป มีเกียรติประวัติและเกียรติภูมิที่ผู้ศึกษาได้รับอย่างสูงส่ง และถือเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยโดยเฉพาะ มีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตบุคลากรของพระพุทธศาสนาเพื่อรับใช้พระศาสนา (พระธรรมปัญญาภรณ์ (สุชาติ ธมมรตโน), 2549)

ตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัด พ.ศ. 2541 ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีนั้น มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดราชบุรี โดยมติมหาเถรสมาคม อยู่ 2 แห่ง คือ 1. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดราชบุรีแห่งที่ 1 วัดบ่วงาม พระอารามหลวง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และ 2. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดราชบุรี แห่งที่ 2 วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยในปัจจุบันนี้ได้มีพระราชบัญญัติการศึกษา

พระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 มาบังคับใช้ในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลี สนามหลวง แผนกธรรมสนามหลวง และแผนกสามัญศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐาน การศึกษาของชาติและวิธีการดำเนินงานของการจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วย การศึกษาแห่งชาติ

อนึ่ง ในปัจจุบันนี้ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดราชบุรี โดยมติ มหาเถรสมาคมนั้น ต้องเรียกชื่อใหม่ว่า สำนักศาสนศึกษาวัด สำนักศาสนศึกษาประจำ ตำบล หรือสำนักศาสนศึกษาประจำอำเภอ เพื่อให้ตรงกับข้อบังคับในพระราชบัญญัติ การศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 และต้องปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ ในพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรมฉบับนี้ ทั้งนี้ในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา สำนักศาสนศึกษาวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม ซึ่งถือเป็นสำนักเรียนคณะจังหวัดราชบุรี ได้จัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีทุกชั้นทุกประโยค และยังได้จัด โครงการอบรมบาลีก่อนสอบสนามหลวงของคณะสงฆ์ภาค 15 ในระดับชั้นประโยค 1-2 จนถึง ระดับชั้น ป.ธ.5 มาโดยตลอดอีกด้วย แต่ก็พบว่ามีความจำนวนผู้ขอเข้าสอบความรู้ประโยค บาลีสนามหลวงลดลงทุกปี รวมไปถึงผลการสอบผ่านก็ลดน้อยลงเช่นเดียวกัน

ฉะนั้น จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยทำการศึกษาวิจัยแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ การจัดการทางโลก เพื่อให้สามารถนำองค์ความรู้จากผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการ พัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมไปถึงเป็นการช่วยส่งเสริมและพัฒนา ศักยภาพของบุคลากรทางพระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอ ดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของ คณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการ จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี และนักเรียนบาลีทุกระดับชั้น ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ทั้งหมดจำนวน 70 รูป

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. ระดับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม

ปัจจัยที่ส่งต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี		ระดับความปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านบุคลากร (Man)	3.83	0.81	มาก
2	ด้านงบประมาณ (Money)	3.85	0.84	มาก
3	ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material)	3.76	0.88	มาก
4	ด้านการจัดการ (Management)	3.97	0.74	มาก
ภาพรวม		3.85	0.82	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ส่งต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการจัดการ (Management) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76

2. ปัจจัยที่ส่งต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายใน (r) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation) ระหว่างตัวแปรอิสระ (X) และตัวแปรตาม (Y) ปรากฏว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านงบประมาณ (X2) เท่ากับ 0.664 รองลงมา คือ ปัจจัยด้านบุคลากร (X1) เท่ากับ 0.605 และปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ (X3) เท่ากับ 0.514 ส่วนตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามน้อยที่สุด คือ ปัจจัยด้านการจัดการ (X4) เท่ากับ 0.431 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ด้านงบประมาณ (Money) พบว่า 1. สำนักศาสนศึกษาส่วนมากขาดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอจากภาครัฐ 2. สำนักศาสนศึกษาต้องหาปัจจัยมาดำเนินการกันเอง หากเจ้าอาวาสมีชื่อเสียงก็ไม่มีปัญหา 3. สำนักศาสนศึกษาบางแห่งไม่มีการถวายนิยัตถ์แก่ครูผู้สอนและนักเรียน 4. สำนักศาสนศึกษาบางแห่งมีงบประมาณสนับสนุนแก่ครูผู้สอนน้อยเกินไป ทำให้ขาดขวัญกำลังใจ 5. สำนักศาสนศึกษาบางแห่งมีการถวายนิยัตถ์แก่นักเรียนล่าช้าและไม่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ด้านงบประมาณ (Money) พบว่า

1. ควรให้ภาครัฐจัดสรรงบประมาณสนับสนุน สำนักศาสนศึกษาให้เหมาะสมและเพียงพอ
2. ควรเปิดโอกาสให้ญาติโยมสาธุชนได้สนับสนุนส่งเสริม อนุภักดานักเรียนบาลี
3. ควรจัดสรรงบประมาณและสวัสดิการแก่ครูผู้สอนและนักเรียนบาลีอย่างเหมาะสม
4. ควรให้ภาครัฐเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่การศึกษาพระปริยัติธรรม (จศป.) ให้มากขึ้น
5. ควรถวายนิตยภัตแก่ครูผู้สอนและนักเรียนบาลีให้เพียงพอ เหมาะสม และตรงเวลา

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จากผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า การดำเนินการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีนั้นมีปัจจัยสนับสนุนส่งเสริมที่ดีพร้อมในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร (Man) ปัจจัยด้านงบประมาณ (Money) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) และปัจจัยด้านการจัดการ (Management) ส่วนเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ปัจจัยด้านการจัดการ (Management) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านงบประมาณ (Money) และปัจจัยด้านบุคลากร (Man) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) สอดคล้องกับที่พระมหาสกล วิโรจนกิตติ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สัมฤทธิ์ผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค 7 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมทำให้โครงการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค 7 ประสบผลสำเร็จ ได้แก่ สัปปายะ 7 ประกอบด้วย 1. ด้านสถานที่อยู่ คือสถานที่อบรมบาลีมีความเหมาะสม ไม่พลุกพล่านจนเกินไป 2. ด้านการเดินทาง มีระยะพอเหมาะ ไม่ไกลเกินไปนักจากตัวเมืองเดินทางได้ง่ายและสะดวก 3. ด้านกระบวนการอบรม ได้เรียนและปรึกษาผู้รู้ 4. ด้านบุคลากร มีผู้อุปถัมภ์ ผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน ต่างทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มกำลัง 5. ด้านอาหาร มีอาหารที่สมบูรณ์ไม่ขาด 6. ด้านอากาศ มีสภาพดินฟ้าอากาศ ธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป น้ำไม่ท่วม ไม่มีภัยธรรมชาติและ 7. ด้านอิริยาบถ การอยู่ในอิริยาบถที่เหมาะสม มีความสะดวก สงบ และสอดคล้องกับพระครูโกศลธรรมานุสิฐ (ประสิทธิ์ อโสโก) (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับที่พระมหานิกธ ฐานุตตโร (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพผลการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปด้านสถานที่ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 มีความพร้อมอย่างมาก 2. ด้านคณาจารย์ เจ้าคณะภาค 15 ได้มอบนโยบายให้แต่ละสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีครูอาจารย์ผู้สอนที่เพียงพอแก่ผู้เรียน ทำให้การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีประสิทธิภาพ 3. ด้านหลักสูตร การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีการใช้หลักสูตรเดิมที่ใช้กันมาตั้งแต่โบราณทั่วประเทศ ภาษาที่ใช้ในหนังสือเป็นภาษาที่เข้าใจยาก 4. ด้านนักศึกษา เจ้าคณะภาคได้วางนโยบายให้มีการบรรพชาอุปสมบทเข้ามาในบวรพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง หรือก่อนเข้าพรรษา ทำให้มีทรัพยากรที่จะเข้ามาศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตบุคลากรของพระศาสนา 5. ด้านเทคโนโลยี ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 มีความพร้อมด้านสื่อ แต่ขาดบุคลากรในการจัดทำ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มีรายละเอียด ดังนี้ เมื่อทำการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายใน (r) ของเพียร์สัน (Pearson Correlation) ระหว่างตัวแปรอิสระ (X) และตัวแปรตาม (Y) ปรากฏว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านงบประมาณ (X2) เท่ากับ 0.664 รองลงมา คือ ปัจจัยด้านบุคลากร (X1) เท่ากับ 0.605 และปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ (X3) เท่ากับ 0.514 ส่วนตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามน้อยที่สุด คือ ปัจจัยด้านการจัดการ (X4) เท่ากับ 0.431 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนเมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (MRA) แบบ Enter ปรากฏว่า ปัจจัยด้านบุคลากร (X1) ปัจจัยด้านงบประมาณ (X2) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ (X3) และปัจจัยด้านการจัดการ (X4) ทำให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.694 ซึ่งสามารถอธิบายตัวแปรตาม (Y>) คือ ผลของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ร้อยละ 48.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ (SEest) เท่ากับ 0.568 โดยปัจจัยด้านงบประมาณ (X2) มีผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก

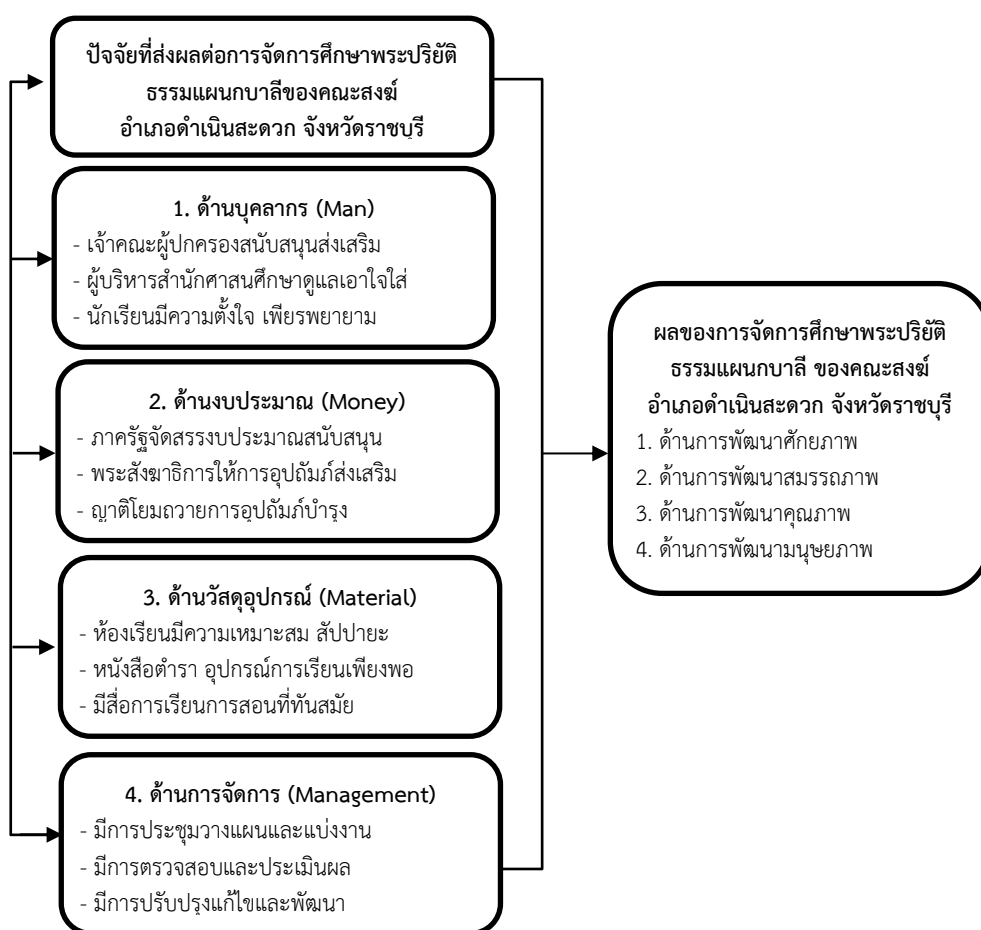
บาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยด้านบุคลากร (X1) ปัจจัยด้านการจัดการ (X4) และปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ (X3) ตามลำดับ

3.ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี มีรายละเอียดดังนี้ 1. ปัญหา อุปสรรค ด้านบุคลากร (Man) ได้แก่ 1. พระภิกษุสามเณรมีจำนวนลดลง และหาผู้ที่มีคุณภาพได้ยากมากขึ้น 2. พระภิกษุสามเณรยังไม่มี การตื่นตัวในการแสวงหาความรู้ นักเรียนบางรูปติดมือถือ เกมส์ สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น 3. ครูผู้สอนชั้นประโยคสูง ๆ ผู้มีประสบการณ์และความชำนาญหายาก บางท่านต้องรับภาระในการสอนหลายระดับชั้น 4) ครูผู้สอนไม่พัฒนาเทคนิคด้านการสอน ยังใช้วิธีการเดิม ๆ ซึ่งไม่น่าสนใจในสถานการณ์ปัจจุบัน 5) ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนมากยังมีความเชื่อแบบเดิมจากระบบการเรียนการสอนแบบเก่า สอดคล้องกับที่พระครูวินัยธรอริชฐ์ สุวฑฺฒ (2561) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันมีผู้บวชเรียนน้อยลง ครูผู้สอนและนักเรียนมีน้อยมาก ผู้ที่จะเข้ามาเป็นอาจารย์ผู้สอน ครอบบรมให้มีความรู้ความสามารถและเป็นผู้เสียสละอย่างแท้จริง โดยอาจารย์ผู้สอนและนักเรียนควรมีการทุ่มเทในการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ด้านงบประมาณ (Money) ได้แก่ 1. สำนักศาสนศึกษาส่วนมากขาดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอจากภาครัฐ 2. สำนักศาสนศึกษาต้องหาปัจจัยมาดำเนินการกันเอง หากเจ้าอาวาสมีชื่อเสียงก็ไม่มีปัญหา 3. สำนักศาสนศึกษาบางแห่งไม่มีการถวายนิตยภัตแก่ครูผู้สอนและนักเรียน 4. สำนักศาสนศึกษาบางแห่งมีงบประมาณสนับสนุนแก่ครูผู้สอนน้อยเกินไป ทำให้ขาดขวัญกำลังใจ 5. สำนักศาสนศึกษาบางแห่งมีการถวายนิตยภัตแก่นักเรียนล่าช้า และไม่เพียงพอ สอดคล้องกับพระมหามงคล อริชโย (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันด้านงบประมาณในการสนับสนุน ยังขาดปัจจัยในการพัฒนาและสนับสนุนการเรียนการสอนด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) ได้แก่ 1. สำนักศาสนศึกษาส่วนมากยังขาดสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจ ที่ช่วยกระตุ้นความสนใจใฝ่รู้ 2. วัสดุอุปกรณ์ขั้นพื้นฐานมีเพียงพอแต่วัสดุอุปกรณ์เสริมพิเศษ เช่น แท็บเล็ต ยังไม่เพียงพอ 3. สำนักศาสนศึกษาบางแห่งขาดการพัฒนาปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ 4. สื่อการเรียนการสอนสมัยใหม่บางอย่างทำให้นักเรียนที่มีอายุน้อย โดยเฉพาะสามเณรเล็ก ๆ เขียนหนังสือไม่เป็น และเกิดโรคสมาธิสั้นขึ้นได้ 5. นักเรียนบางรูปไม่มีคู่มือที่ดีในการเรียน จนส่งผลให้เกิดความเครียดและเกิดความท้อใจในการสอบ สอดคล้องกับพระครูโกศลธรรมมานุสิฐ (ประสิทธิ์ อโสโก) (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ

ของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันอาคารสถานที่ที่มีความเหมาะสม มีอุปกรณ์ครุภัณฑ์ที่เพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานในบางสำนัก ครูผู้สอนยังใช้วิธีการสอนแบบเดิม ๆ ไม่สามารถผลิตสื่อหรืออธิบายให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาของหลักสูตร ด้านการจัดการ (Management) ได้แก่ สำนักศาสนศึกษาบางแห่งยังขาดผู้บริหารที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ดังนี้

1. ปัจจัยด้านบุคลากร (Man) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก สะดวก จังหวัดราชบุรี ด้านบุคลากร ได้แก่ เจ้าคณะผู้ปกครองกำหนดนโยบายและให้การสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาและครูผู้สอนคอยสอดส่อง ดูแล เอาใจใส่ รวมไปถึงนักเรียนมีความตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เพียรพยายาม เป็นต้น

2. ปัจจัยด้านงบประมาณ (Money) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก สะดวก จังหวัดราชบุรี ด้านงบประมาณ ได้แก่ ภาครัฐจัดสรรงบประมาณสนับสนุน เจ้าคณะพระสังฆาธิการในเขตการปกครองให้การอุปถัมภ์และส่งเสริม รวมไปถึงญาติโยมสาธุชนถวายการอุปถัมภ์บำรุง เป็นต้น

3. ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก สะดวก จังหวัดราชบุรี ด้านวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ ห้องเรียนมีความเหมาะสม สบายะ มีหนังสือคู่มือ ตำราเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเพียงพอ และมีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เป็นต้น

4. ปัจจัยด้านการจัดการ (Management) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก สะดวก จังหวัดราชบุรี ด้านการจัดการ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์มีการประชุมวางแผนและแบ่งงาน มีการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล รวมไปถึงมีการปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนและพัฒนาจุดแข็ง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เจ้าคณะปกครองระดับสูง เช่น เจ้าคณะหน เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เป็นต้น ควรให้ความสำคัญในงานด้านศาสนศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นอันดับแรก (First Priority) โดยการจัดตั้งสำนักเรียน สำนักศาสนศึกษา ให้ครอบคลุมทุกอำเภอ (อย่างน้อยมีให้ 1 สำนักเรียน สำนักศาสนศึกษา ต่อ 1 อำเภอ)

2. หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนประจำปี อย่างเพียงพอแก่สำนักเรียน สำนักศาสนศึกษา รวมถึงช่วยประชาสัมพันธ์ แจ้งข่าวบอกบุญงานด้านศาสนศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ไปยังหน่วยงานอื่น ที่อาจช่วยสนับสนุนได้

3. พระสังฆาธิการทุกระดับที่มีอายุน้อยไม่มากนัก (ไม่เกิน 70 ปีบริบูรณ์) และไม่เป็น ผู้ทุพพลภาพ ควรจะศึกษาเล่าเรียนพระบาลีต่อไป เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี (Role Model) ให้แก่พระภิกษุสามเณรรุ่นหลัง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. พระภิกษุสามเณรควรตั้งใจศึกษาเล่าเรียนพระบาลีให้เข้าใจจริง เพื่อจะได้นำ ความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติขัดเกลากิเลสของตน และสามารถส่งสอนญาติโยมได้อย่างถูกต้อง อีกด้วย

2. พระภิกษุสามเณรควรช่วยกันผลิตสื่อการเรียนการสอนที่ดี มีประโยชน์ น่าสนใจ และช่วยกันเผยแพร่ในช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ให้มาก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยในเขตพื้นที่ส่วนกลาง คือ กรุงเทพมหานคร และ ในส่วนภูมิภาค คือ จังหวัดที่มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก (200 รูปขึ้นไป) เพื่อหาข้อมูล เปรียบเทียบและนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสำนักเรียน สำนักศาสนศึกษา ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพมาวิจัยประกอบเพิ่มเติม โดยอาจนำแนวคิดจากการ บริหารงานของบริษัทเอกชนใหญ่ ๆ ระดับโลก เช่น Google Microsoft Nvidia เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางและกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- พระครูโกศลธรรมานิสฺสฺฐ (ประสิทธิ์ อโสโภ). (2560). *รูปแบบการบริหารจัดการสู่ ความเป็นเลิศของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 14* (ดุष्ณีนีพนธ์พุทธศาสตร์ดุष्ณีนันท์ติ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรรณิธิ สุวฑฺฒโน. (2561). *การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก บาลีของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี* (สารนิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปัญญานรณ (สุชาติ ธรรมรัตน์). (2549). *ประวัติความเป็นมาของสำนักเรียนวัด ปากน้ำ พุทธศักราช 2549*. กรุงเทพฯ: หจก. สตาร์กรุ๊ป (1994).
- พระธรรมราชานุวัตร (สุทัศน์ วรทสฺสี). (2566). *วันฉลองเปรียญธรรมสำนักเรียนวัดโมลีโลก ยาราม ประจำปี 2566*. กรุงเทพฯ: นิติธรรมการพิมพ์.

- พระมหานิกธ ฐานุตโตโร. (2561). *ประสิทธิผลการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15* (ดุขฎฐินิพนธ์ พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหามงคล อริณชโย. (2561). *การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ* (สารนิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสกล วิโรจนกิตติ. (2560). *สัมฤทธิผลของโครงการอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค 7* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.

การส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขาจีนตามหลักฆราวาสธรรม
ของพระสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี*

PROMOTING THE THAI SONG DAM CULTURE OF BAN HUA KHAO CHIN
ACCORDING TO GHARAVASA-DHAMMA PRINCIPLE OF SANGHA
IN PAK THO DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

พระอธิการวิษณุ ขนติโก, พระครูปลัดสุรวุฒิ สิริวฑฒโก,
พระวชิรวาที (กล้า วีรรัตน์)

Phra Athikan Visanu Khantiko, Phrakrupalad Suravut Sirivaddhako,
Phrawachirawatee (Kla Weeraratano)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: phrapladsmsakdisaeli@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับการปฏิบัติ 2. เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติ และ 3. ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำตามหลักฆราวาสธรรมบ้านห้วยเขาจีนของคณะสงฆ์ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ขึ้นไป โดยมีภูมิลำเนาบ้านห้วยเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี จำนวน 247 คน วิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที่ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการปฏิบัติของการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขาจีนตามหลักฆราวาสธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 2. ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติที่มีต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขาจีนตามหลักฆราวาสธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ มีผลให้การปฏิบัติของประชาชนที่มีต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขาจีนตามหลักฆราวาสธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยส่วนด้านอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยยะ

สำคัญที่ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย และ 3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ สำหรับพัฒนาบทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งตามหลักธรรมาธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ การจัดเอกสารประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้ว่ามีสิทธิในการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรมีการประชุมและอบรม เกี่ยวกับการการจัดเอกสารและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้ว่ามีสิทธิในการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การส่งเสริมวัฒนธรรม; ไทยทรงดำ; บ้านห้วยเขย่ง

Abstract

This research article aims to: 1. examine the level of practice, 2. compare the levels of practice, and 3. explore problems, obstacles, and provide recommendations for promoting the Thai Song Dam cultural heritage based on the principles of Gihidhamma (lay ethics) by the Sangha in Ban Hua Khao Chin, Pak Tho District, Ratchaburi Province. A mixed-methods approach was employed. The quantitative component involved data collection from 247 residents aged 18 and above who are native to Ban Hua Khao Chin, Huai Yang Thon Subdistrict, Pak Tho District. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-tests, F-tests, and one-way ANOVA. The qualitative component involved interviews with 9 key informants and contextual content analysis.

The findings revealed that: 1. The overall level of practice in promoting Thai Song Dam cultural heritage by the Sangha, according to the principles of Gihidhamma, was rated high, with a mean score of 3.98. 2. The comparison of practices found that gender did not significantly affect the level of practice, leading to the rejection of the research hypothesis. However, age, education level, occupation, and monthly income showed statistically significant differences at the 0.01 level, supporting the research hypothesis. and 3. The major obstacle identified was the lack of effective dissemination of information and materials to inform the public of their rights to preserve and revitalize traditional culture. The key recommendation is to organize meetings and training sessions on document preparation and public

communication to raise awareness of cultural preservation rights among local residents.

Keywords: Cultural Promotion; Thai Song Dam; Ban Hua Khao Chin

บทนำ

วัฒนธรรมเป็นผลรวมของการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์และภูมิธรรมปัญญาที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของสังคมนั้น ๆ วัฒนธรรมเป็นการสั่งสมประสบการณ์ความรู้ ความสามารถ ภูมิธรรม ภูมิปัญญาทั้งหมดที่ได้ช่วยให้มนุษย์ในสังคมนั้น ๆ อยู่รอดและเจริญสืบต่อไปได้และเป็นอยู่อย่างที่เป็นในบัดนี้ วัฒนธรรมเป็นทั้งสิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามสืบมา และเป็นเนื้อตัวของความเจริญงอกงามที่มีอยู่ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของความเจริญงอกงามต่อไป

ปัญหาสำคัญ คือ วัฒนธรรมได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป วิถีชีวิต ขนบ ธรรมเนียม ประเพณี มีการปรับตัว และมีอัตราการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในเขตเมือง ขณะที่ในชนบทก็มีการเปลี่ยนแปลงแต่จะช้ากว่า ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามบางอย่างสูญหายไปอย่างน่าเสียดาย วัฒนธรรมที่คงอยู่ก็ได้รับผลกระทบ เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมแตกต่างกันไป โดยขาดความเหลียวแลเอาใจใส่ (นิเทศ ดินณะกุล, 2549)

จากประเด็นข้างต้น ประกอบกับที่ผู้วิจัยมีสังกัดในพื้นที่เขตการปกครองคณะสงฆ์ บ้านห้วยเขย่ง ตำบลห้วยยางโพน อำเภopakทอง จังหวัดราชบุรี จึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่องการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งตามหลักธรรมาธรรมของคณะสงฆ์อำเภopakทอง จังหวัดราชบุรี เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยอันเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและสืบสานวัฒนธรรมไทยทรงดำของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งของคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาธรรม อำเภopakทอง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งของคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาธรรม อำเภopakทอง จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งของคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาธรรม อำเภopakทอง จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรเป็นประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ขึ้นไป โดยมีภูมิลำเนาบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี จำนวน 640 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) จำนวน 247 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. ระดับการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านหัวเขาจีนของคณะสงฆ์ตามหลักฆราวาสธรรม อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านหัวเขาจีนของคณะสงฆ์ตามหลักฆราวาสธรรม อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติที่มีต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งตามหลักขรวาธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม

การส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งตามหลัก ขรวาธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี		ระดับความปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม	3.98	0.49	มาก
2	ด้านการเผยแพร่วัฒนธรรม	3.98	0.54	มาก
3	ด้านการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรม	3.98	0.54	มาก
ภาพรวม		3.98	0.50	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งตามหลักขรวาธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=3.98$, $S.D.=0.50$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=3.98$, $S.D.=0.49$) รองลงมาคือ ด้านการเผยแพร่วัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=3.98$, $S.D.=0.54$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=3.98$, $S.D.=0.54$)

2. เปรียบเทียบการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งของคณะสงฆ์ตามหลักขรวาธรรม อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	t	F	Sig.	ผลการทดสอบ	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
1. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีการปฏิบัติต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งตามหลักขรวาธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	1.816	-	0.910	-	✓
2. ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีการปฏิบัติต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งตามหลักขรวาธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	21.500**	0.000	✓	-
3. ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งตามหลักขรวาธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	17.845**	0.000	✓	-

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย (ต่อ)

สมมติฐาน	t	F	Sig.	ผลการทดสอบ	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
4. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีการปฏิบัติต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านหัวเข่าจีนตามหลักขรวาาธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	8.757**	0.000	✓	-
5. ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีการปฏิบัติต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านหัวเข่าจีนตามหลักขรวาาธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน	-	7.985**	0.000	✓	-

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านหัวเข่าจีนของคณะสงฆ์ตามหลักขรวาาธรรม อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ปัญหาอุปสรรค ได้แก่ พระสงฆ์มีการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลวัฒนธรรมท้องถิ่นกับองค์กรคณะสงฆ์และชุมชน การจัดเอกสารประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้ว่ามีสิทธิในการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม จาริตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน การสร้างแนวทางการแก้ไขและป้องกันความขัดแย้งทางวัฒนธรรม รวมถึงการที่ได้กรุ๋นใหม่จะไม่ค่อยพูดภาษา และไม่ค่อยสนใจในส่วนของประเพณี ซึ่งอาจทำให้ภาษาและวัฒนธรรมเริ่มเลือนหายไป และปัญหาจากการเผยแพร่ยังไม่ครอบคลุม รู้เพียงแคในจังหวัด การสื่อสารก็น้อย การระดมทุนอุดหนุนช่วยเหลือก็ยังมีน้อยในส่วนนี้ ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ พระสงฆ์ควรให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลวัฒนธรรมท้องถิ่นกับองค์กรคณะสงฆ์และชุมชน ควรมีการประชุมและอบรม เกี่ยวกับการการจัดเอกสารและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้ว่ามีสิทธิในการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม จาริตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน ควรมีการส่งเสริมและสร้างแนวทางการแก้ไขและป้องกันความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ควรส่งเสริมให้ได้กรุ๋นใหม่สนใจในภาษาและประเพณีของชาวไทยทรงดำให้มากขึ้น ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งคณะสงฆ์ช่วยในเรื่องการเผยแพร่ให้ครอบคลุมให้มากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งช่วยในการระดมทุนในการช่วยเหลือฟื้นฟูวัฒนธรรมไทยทรงดำ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งตามหลักขรวาธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมจากผลการวิจัย พบว่าการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งตามหลักขรวาธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีการประสานกับประชาชนและเอกชนตลอดจนหน่วยงานรัฐให้ร่วมกันส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น การเผยแพร่ข้อมูลหรือองค์ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เยาวชนคนรุ่นหลัง การร่วมเสนอความเห็นในการปรับปรุงวิธีการของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น นั้นเอง สอดคล้องกับที่พระสุคนธ์ ญาณวโร (2563) ได้ศึกษาผลวิจัยพบว่า 1. การส่งเสริมประชาชนในการดำเนินชีวิตตามหลักขรวาธรรมของพระสงฆ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งตามหลักขรวาธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 1. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งตามหลักขรวาธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งตามหลักขรวาธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งตามหลักขรวาธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องผลการวิจัยของวรพต ลือเลิศ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการอนุรักษ์โบราณสถาน ตำบลเวียงอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ตามหลักพุทธบูรณาการ พบว่า ทฤษฎีที่ใช้ในการส่งเสริมการอนุรักษ์โบราณสถาน คือ ทฤษฎีการอนุรักษ์โบราณสถาน ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการมรดกโลก การส่งเสริมการอนุรักษ์โบราณสถาน ไม่แตกต่างกัน 3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งตามหลักขรวาธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน พบว่า ประชาชนที่มีอายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งตามหลักขรวาธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน เนื่องจาก อายุที่แตกต่างกันของบุคคล จึงทำให้เกิดความเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยของพระครูสมุห์วิโรจน์ คุณวีโร (2563)

ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า สภาพบทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ สอดคล้องผลการวิจัยของพระพิรุฬห์วิทย์ ยสวฑฺโฒ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า สภาพการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านหัวเขาจีนตามหลักขรวาธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ พระสงฆ์มีการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลวัฒนธรรมท้องถิ่นกับองค์กรคณะสงฆ์และชุมชน การจัดเอกสารประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้ว่ามีสิทธิในการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม จาริตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน การสร้างแนวทางการแก้ไขและป้องกันความขัดแย้งทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งบุคลากรยังขาดความเข้าใจในบทบาทความสำคัญในหน้าที่ ส่วนข้อเสนอแนะ พระสงฆ์ควรให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลวัฒนธรรมท้องถิ่นกับองค์กรคณะสงฆ์และชุมชนควรมีการประชุมและอบรม เกี่ยวกับการการจัดเอกสารและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้ว่ามีสิทธิในการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม จาริตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน ควรมีการส่งเสริมและสร้างแนวทางการแก้ไขและป้องกันความขัดแย้งทางวัฒนธรรม โดยการเข้าไปศึกษาวัฒนธรรมในชุมชน สอดคล้องกับที่พระครูปริยัติกิจจารักษ์ (อุเทน อุฏฺฐานโณ) (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาตามองค์ประกอบของพระพุทธศาสนา 5 ด้าน คือ การส่งเสริมทางด้านศาสนสถาน การส่งเสริมทางด้านศาสนวัตถุ การส่งเสริมทางด้านศาสนธรรม การส่งเสริมทางด้านศาสนบุคคล และการส่งเสริมทางด้านศาสนพิธี ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านหัวเขาจีนตามหลักขรวาธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี พบว่า 1. สภาพโดยทั่วไปของวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านหัวเขาจีน พบว่า ยังคงมีการสืบทอดทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ มีการสืบสานพิธีกรรมทางศาสนา มีการอนุรักษ์สิ่งที่เป็นวิถีชาวไทยดำ เช่น การใช้ภาษา การฟ้อนรำ การเล่นดนตรี ที่ถ่ายทอดสู่คนรุ่นลูกหลานให้ได้รับรู้แล้วก็สืบทอดกันต่อไป 2. ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมโดยการอนุรักษ์วัฒนธรรม พบว่า ชาวไทยทรงดำมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมส่วนใหญ่เป็นศิลปะและวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ

ทั้งเรื่องกายแต่งกาย การละเล่นต่างๆของชาวไทยทรงดำ และยังมีการเผยแพร่เพื่อเป็นการถ่ายทอดและอนุรักษ์ไว้ซึ่งประเพณีไทยทรงดำตามสถานที่ต่างๆ เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้เรียนรู้และศึกษาในวัฒนธรรมไทยทรงดำ 3. ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมโดยการเผยแพร่วัฒนธรรม พบว่า การเผยแพร่วัฒนธรรมไทยทรงดำผ่านทางคณะสงฆ์หรือทางภาครัฐให้มีโอกาสได้ไปเผยแพร่เกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมไทยทรงดำ โดยหวังให้มรดกทางวัฒนธรรมนี้คงอยู่ต่อไปสำหรับคนรุ่นหลัง การเผยแพร่ผ่านกิจกรรมทางศาสนาจึงถือเป็นการนำหลักธรรมมาช่วยในการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำอย่างยั่งยืนอีกด้วย 4. ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมโดยการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรม พบว่า การส่งเสริมและใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมไทยทรงดำเห็นได้จากการจัดแสดงการแต่งกาย การทำผม และการแสดงฟ้อนรำในงานประเพณีและวันสำคัญต่าง ๆ มีการรักษาสืบทอดรุ่นต่อรุ่น ให้เด็กรุ่นใหม่รักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมไทยทรงดำ และนำประเพณีวัฒนธรรมไปให้บุคคลภายนอกได้เห็นและเข้าใจในวัฒนธรรม และ 5. ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านหัวเขาจีน พบว่า มีปัญหาจากการเผยแพร่ยังไม่ครอบคลุม รู้เพียงแคในจังหวัด การสื่อสารก็น้อย การระดมทุนอุดหนุนช่วยเหลือก็ยังน้อย สภาพแวดล้อมและกระแสโลกาภิวัตน์ที่อาจทำให้คนรุ่นใหม่ลดความสนใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งเด็กรุ่นใหม่จะไม่ค่อยพูดภาษา และไม่ค่อยสนใจในส่วนของประเพณี ซึ่งอาจทำให้ภาษาและวัฒนธรรมเริ่มเลือนหายไป สอดคล้องกับพระครูสังฆรักษ์อภิชาติ สนติกโร (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมาภิบาล 4 ซึ่งสามารถนำมาบูรณาการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้ ประกอบด้วยหลักธรรม 4 ข้อ ได้แก่ สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ การคบหาสมาคมระหว่างบุคคลในสังคม ทมะ คือ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ การข่มใจการปรับตัวการอยู่ร่วมกันในสังคมหรืออยู่กับคนที่เราทำงานด้วย จาคะ คือ ความเสียสละความเผื่อแผ่ แบ่งปัน หมายถึง การมีน้ำใจแก่กัน การแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ตลอดจนการเสียสละความพอใจและความสุขส่วนตนได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านหัวเขาจีนตามหลักธรรมาภิบาลของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี มีองค์ความรู้จากการวิจัย (Body of Knowledge) ดังนี้

การส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขยเงินตามหลักทวารวดีธรรมของคณะสงฆ์

ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม

- คณะสงฆ์มีการตั้งศูนย์กลางเผยแพร่และประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้ประชาชนเข้าใจ
- คณะสงฆ์มีการประสานกับประชาชนและเอกชนตลอดจนหน่วยงานรัฐให้ร่วมกันส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น
- คณะสงฆ์มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรม เพื่อปลูกฝังให้ชุมชนรักมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น
- คณะสงฆ์ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำเพื่อส่งต่อไปคนรุ่นหลัง
- คณะสงฆ์มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวน ให้ชาวไทยทรงดำจากภูมิภาคต่าง ๆ มาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์องค์ความรู้และกิจกรรม ตลอดจนถ่ายทอดวัฒนธรรมกัน

ด้านการเผยแพร่วัฒนธรรม

- คณะสงฆ์มีการจัดรายการเผยแพร่เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นทางสื่อออนไลน์
- คณะสงฆ์มีการส่งเสริมให้เยาวชนได้ศึกษาค้นคว้าวัฒนธรรมท้องถิ่นอันมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในชุมชน
- คณะสงฆ์มีการเผยแพร่ข้อมูลหรือองค์ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่
- คณะสงฆ์มีการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยทรงดำในรูปแบบต่าง ๆ ทั้ง ในชุมชนและในวัดต่างๆ เพื่อสร้างความสนใจและดึงดูดผู้มาชมและยังเป็นการสืบทอดความรู้ พร้อมทั้งจะเกี่ยวกับไทยทรงดำ
- คณะสงฆ์มีการส่งเสริมให้ชาวไทยทรงดำเน้นการสอนและถ่ายทอดประเพณีให้กับคนรุ่นใหม่ในชุมชน และการทำพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ

ด้านการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรม

- คณะสงฆ์มีการร่วมเสนอความเห็นในการปรับปรุงวิธีการของงานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
- คณะสงฆ์มีการบูรณาการกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกับภารกิจในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์
- คณะสงฆ์มีการนำคุณค่ามรดกของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไปใช้ในการสร้างความความภูมิใจของชุมชน
- คณะสงฆ์มีการส่งเสริมและใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมไทยทรงดำเห็นได้จากการจัดแสดงการแต่งกายและการแสดงฟ้อนรำในงานประเพณีและวันสำคัญทางพุทธศาสนา
- คณะสงฆ์มีการนำอาหารของชาวไทยทรงดำมาใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ การรักษาสืบทอดรุ่นต่อรุ่น ให้เด็กรุ่นใหม่รักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมไทยทรงดำ และนำประเพณีวัฒนธรรมไปให้บุคคลภายนอกได้เห็นและเข้าใจในวัฒนธรรม

หลักทวารวดีธรรม

- 1.สังฆะ (มีระเบียบวิถีชีวิตและเคารพวัฒนธรรมของชุมชน) 2.ทมะ (ส่งเสริมวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข)
- 3.ขันติ (ใช้กิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคี) 4.จาคะ (ใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือส่งเสริมให้มีความเสียสละและเอื้อเฟื้อต่อชุมชน)

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ดังนี้

1. การส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขยเงินตามหลักทวารวดีธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม การส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขยเงินตามหลักทวารวดีธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประกอบด้วย คณะสงฆ์มีการตั้งศูนย์กลางเผยแพร่และ

ประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้ประชาชนเข้าใจ คณะสงฆ์มีการประสานกับประชาชน และเอกชนตลอดจนหน่วยงานรัฐให้ร่วมกันส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น คณะสงฆ์มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมเพื่อปลูกฝังให้ชุมชนรักมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น คณะสงฆ์ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำเพื่อส่งต่อให้คนรุ่นหลัง คณะสงฆ์มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวน ให้ชาวไทยทรงดำจากภูมิภาคต่าง ๆ มาร่วมแลกเปลี่ยน ประสบการณ์องค์ความรู้และกิจกรรม ตลอดจนถ่ายทอดวัฒนธรรมกัน

2. การส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งตามหลักธรรมาธรรมของ คณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ด้านการการเผยแพร่วัฒนธรรม การส่งเสริม วัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งตามหลักธรรมาธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ด้านการการเผยแพร่วัฒนธรรม ประกอบด้วย คณะสงฆ์มีการเผยแพร่ วัฒนธรรมไทยทรงดำในรูปแบบต่าง ๆ ทั้ง ในชุมชนและในวัดต่างๆ เพื่อสร้างความสนใจ และดึงดูดผู้ที่มีมาชมและยังเป็นการสืบทอดความรู้ พร้อมทั้งทักษะที่เกี่ยวกับไทยทรงดำ คณะสงฆ์มีการส่งเสริมให้ชาวไทยทรงดำเน้นการสอนและถ่ายทอดประเพณีให้กับคนรุ่น ใหม่ในชุมชน และการทำพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ

3. การส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งตามหลักธรรมาธรรมของ คณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรม การส่งเสริม วัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งตามหลักธรรมาธรรมของคณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ด้านการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรม ประกอบด้วย คณะสงฆ์มีการร่วมเสนอ ความเห็นในการปรับปรุงวิธีการของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคณะสงฆ์ มีการบูรณาการกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกับการกิจในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์ คณะสงฆ์มีการนำคุณค่ามรดกของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไปใช้ในการสร้าง ความความภูมิใจของชุมชน คณะสงฆ์มีการส่งเสริมและใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมไทย ทรงดำเห็นได้จากการจัดแสดงการแต่งกาย และการแสดงฟ้อนรำในงานประเพณีและ วันสำคัญทางพุทธศาสนา คณะสงฆ์มีการนำอาหารของชาวไทยทรงดำมาใช้ในกิจกรรม ต่าง ๆ การรักษาสืบทอดรุ่นต่อรุ่น ให้เด็กรุ่นใหม่รักษาวินัยวัฒนธรรมไทยทรงดำและ นำประเพณีวัฒนธรรมไปให้บุคคลภายนอกได้เห็นและเข้าใจในวัฒนธรรม

4. การส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านห้วยเขย่งตามหลักธรรมาธรรมของ คณะสงฆ์อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยยึดหลักและมีการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรม 1.สัจจะ (มีระเบียบวิถีชีวิตและเคารพวัฒนธรรมของชุมชน) 2.ทมะ (ส่งเสริมวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข) 3.ขันติ (ใช้กิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคี) 4.จาคะ (ใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือส่งเสริมให้มีความเสียสละและเอื้อเฟื้อต่อชุมชน)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐควรร่วมมือกับคณะสงฆ์ในการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมชาวไทยทรงดำ โดยสนับสนุนงบประมาณ การเผยแพร่ และสร้างศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมในชุมชนเพื่อป้องกันการสูญหายของภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งต่อให้คนรุ่นใหม่อย่างยั่งยืน.

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะสงฆ์และชุมชนควรจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ควรมีการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอ เช่น งานเทศกาลหรือการแสดงประเพณีไทยทรงดำ
2. คณะสงฆ์และชุมชนควรบูรณาการการศึกษาวัฒนธรรมไทยทรงดำในโรงเรียน
3. คณะสงฆ์และชุมชนควรส่งเสริมงานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน
4. คณะสงฆ์และชุมชนควรส่งเสริมการสร้างสื่อดิจิทัลและออนไลน์เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยทรงดำ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการทำวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวไทยทรงดำ เช่น การทำบุญในวันสำคัญและการประกอบพิธีพื้นบ้านต่าง ๆ เพื่อบันทึกความรู้เชิงลึกและป้องกันการสูญหายของมรดกทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งวางแนวทางสำหรับการสืบสานในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- นิเทศ ดินณะกุล. (2549). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูปริยัติกิจจารักษ์ (อุเทน อุภูจนโณ). (2562). *บทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาขององค์การบริหารส่วนตำบลนาใหญ่ อำเภอสวรรคภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสมุห์วิโรจน์ คุณวีโร. (2563). *บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในอำเภโพนาราม จังหวัดราชบุรี* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูสังฆรักษ์อภิชาติ สุนติกโร. (2555). *การบริหารงานบุคคลตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพิรุฬห์วิทย์ ยสวฑฺฒ. (2563). *การอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนาของชุมชนลาวเวียงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุคนธ์ ญาณวุธ. (2563). *การส่งเสริมประชาชนในการดำเนินชีวิตตามหลักฆราวาสธรรมของพระสงฆ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรพต ลือเลิศ. (2561). *การส่งเสริมการอนุรักษ์โบราณสถาน ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ตามหลักพุทธบูรณาการ* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี*

METHODS FOR PROPAGATING BUDDHISM ACCORDING TO THE 4 S
PRINCIPLES FOR THE DEVELOPMENT OF MORALITY TEACHING MONKS
IN SCHOOLS IN POTHARAM DISTRICT RATCHABURI PROVINCE

พระนัฐพล สุธมโม, พระครูวิสุทธิธรรมานันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธิธรรมาจารย์),
พระวชิรวาที (กล้า วีรรัตน)

Phra Nattaphol Sudhammo, Phrakhrui Wisutthanantakhun (Surasak Wisutthajaro),
Phrawachirawatee (Kla Weeraratano)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: phrapladsmsakdisaeli@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษากระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2. เปรียบเทียบระดับสภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และ 3. ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลกับนักเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 368 คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 2. ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติที่มีต่อวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน วุฒิธรรมศึกษา มีผลให้ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม

ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และ 3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ สำหรับวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า พระสอนศีลธรรม ขาดทักษะการสอน ศีลธรรมแก่นักเรียนให้เกิดความเข้าใจ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างได้ผลในสภาพสังคม ปัจจุบัน ส่วนข้อเสนอแนะ พระสอนศีลธรรมควรเพิ่มทักษะการเรียนการสอนเพื่อผู้เรียน เพื่อเกิดทักษะความจำที่ดี จนเกิดความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้อย่างได้ผลกับสภาพสังคม ปัจจุบัน

คำสำคัญ: วิธีการเผยแผ่; หลัก 4 ส.; พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

Abstract

This research article aims to: 1. examine the level of Buddhist dissemination, 2. compare the dissemination conditions, and 3. identify problems, obstacles, and provide recommendations for methods of disseminating Buddhism based on the 4 S Principles (Sangha, Sasana, Sikkha, and Sampatti) for the development of Dhamma teachers in schools in Photharam District, Ratchaburi Province. The study utilized a mixed-methods approach. The quantitative component involved surveying 368 students in the district, with data analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-tests, F-tests, and one-way ANOVA. The qualitative component consisted of interviews with 9 key informants and was analyzed using contextual content analysis.

The results revealed that: 1. The overall level of Buddhist dissemination based on the 4 S Principles for the development of Dhamma teachers in schools was high, with a mean score of 3.72. 2. The comparison of dissemination practices based on personal factors such as gender, age, grade level, and level of Dhamma studies showed no statistically significant differences in students' opinions, leading to the rejection of the research hypothesis. and 3. Key obstacles included the lack of teaching skills among Dhamma teachers to effectively convey moral teachings in a way that aligns with current social contexts. The study recommends that Dhamma teachers improve their instructional skills, especially in enhancing students' memory

and comprehension, to support meaningful learning in today's educational environment.

Keywords: Methods of Propagation, The 4 S Principles, The Teaching of Morality in Schools

บทนำ

พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้าสู่ประเทศไทย พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ตั้งแต่มยุครุ่งสุโขทัยถึงปัจจุบัน ทรงบำเพ็ญพระองค์เป็นองค์อุปถัมภ์ ทรงมีพระราชศรัทธาอย่างแรงกล้าและทรงส่งเสริมการเรียนพระปริยัติธรรม บางพระองค์ทรงผนวชในบวรพระพุทธศาสนาและทรงเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในภาษาบาลีเช่น พระมหาธรรมราชาลิไทยแห่งกรุงสุโขทัย และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์การที่พระมหากษัตริย์ทรงสนับสนุน ให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมถือได้ว่าเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป (กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562) พระพุทธศาสนาเมืองคัมภีร์ประกอบทางการศึกษา 3 ประการ คือ ปริยัติ ปฏิบัติและปฏิเวธ การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญ เพราะเป็นพื้นฐานของการศึกษาเล่าเรียนพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการเรียนทั้งภาษาบาลีและคัมภีร์พระไตรปิฎกซึ่งเรียกว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมซึ่งในอดีตมิได้จัดเป็นรูปโรงเรียนแต่จัดสอนกันเองภายในวัด จึงเป็นศูนย์กลางของการศึกษาพระปริยัติธรรม โดยถือเป็นกิจของสงฆ์อย่างหนึ่งที่จะต้องเล่าเรียนพระธรรมวินัยคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและมีการทดสอบความรู้ว่าพระภิกษุสามเณร มีความรู้ในพระธรรมวินัยมากน้อยเพียงใด (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2551)

ฉะนั้น การพัฒนานักเรียน เยาวชน ให้มีความรู้ และจริยธรรมเริ่มตั้งแต่เยาว์วัย ให้ความสำคัญแก่ครอบครัวที่อบอุ่นและสถานศึกษาที่เอาใจใส่ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดด้วยการปลูกฝังความรู้ที่ทันโลกและคุณค่าที่ดีของวัฒนธรรมไทย การส่งเสริมบทบาทของคณะสงฆ์ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โรงเรียนและครอบครัวต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดเข้ามาปรับประยุกต์ใช้ในการสอนศีลธรรมแก่เด็กเยาวชนในสถานศึกษา เพื่อช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น พร้อมทั้งช่วยสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีสามารถสอนได้เป็นวงกว้างครอบคลุมมากขึ้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัด ราชบุรี เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาระบบการสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีความน่าสนใจ นักเรียนสามารถเรียนรู้เข้าใจในเรื่องของวิชา

พระพุทธศาสนาได้เข้าใจง่าย รวดเร็ว และสามารถนำไปปรับประยุกต์กระบวนการเรียนตามหลักพระพุทธศาสนาไปใช้ในการเรียนวิชาด้านอื่น ๆ ได้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรเป็นนักเรียนในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำนวน 4,524 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) จำนวน 368 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. ระดับการเผยแพร่พระพุทธศาสนา เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการเผยแพร่พระพุทธศาสนา เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นที่มีต่อวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม

วิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี		ระดับความปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	สันตัสสนา (สอนชี้แจงให้เห็นชัด)	3.67	0.58	มาก
2	สมათปนา (สอนชวนใจให้ยอมรับเอาไปปฏิบัติ)	3.73	0.56	มาก
3	สมุตเตชนา (สอนเข้าใจให้อาจหาญแก่งกล้า)	3.72	0.59	มาก
4	สัมปหังสนา (สอนปลอบชโลมใจให้สดชื่นร่าเริง)	3.77	0.57	มาก
ภาพรวม		3.72	0.53	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า วิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ =3.72, S.D.=0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สัมปหังสนา (สอนปลอบชโลมใจให้สดชื่นร่าเริง) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ =3.77, S.D.=0.57) รองลงมา ได้แก่ สมาทปนา (สอนชวนใจให้ยอมรับเอาไปปฏิบัติ) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ =3.72, S.D.=0.56) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ สันตัสสนา (สอนชี้แจงให้เห็นชัด) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ =3.67, S.D.=0.58)

2. เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติที่มีต่อวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน วุฒิธรรมศึกษา มีผลให้ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนด้านอายุ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญที่ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ส่วน 1. พระสอนศีลธรรม ขาดทักษะการสอนศีลธรรมแก่นักเรียนให้เกิดความเข้าใจ ให้เกิดการเรียนรู้อย่างได้ผลในสภาพสังคมปัจจุบัน 2. พระสอนศีลธรรม ขาดกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างสนุกสนานและสามารถนำไปปฏิบัติได้ในวิถีชีวิต 3. พระสอนศีลธรรม ขาดการจัดกิจกรรมเคารพธงชาติ สวดมนต์ เพื่อระลึกคุณของพระรัตนตรัย ปฏิญาณตนเป็นนักเรียนที่ดีก่อนเข้าเรียนเป็นประจำ 4. พระสอนศีลธรรมและโรงเรียน ขาดการจัดอบรมเรื่องปัญหาอันเกิดจากเพศสัมพันธ์และแนวทางความรักที่ถูกต้องแก่นักเรียน 5. พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ขาดการสอนอย่างต่อเนื่องเพราะมีภาระกิจอื่น ๆ 6. พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีเวลาในการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมน้อย จึงขาดความต่อเนื่อง ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ 1. พระสอนศีลธรรม ควรเพิ่มทักษะการเรียนการสอนเพื่อผู้เรียน ได้เกิดทักษะความจำพอดี จนเกิดความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้อย่างได้ผลในสภาพสังคมปัจจุบัน 2. พระสอนศีลธรรม ควรเพิ่มเทคนิคในการสอน และมีกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างสนุกสนานและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง 3. พระสอนศีลธรรม ควรมีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนเป็นตัวแทนนำสวดมนต์หน้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์เพื่อระลึกคุณของพระรัตนตรัย ปฏิญาณตนเป็นนักเรียนที่ดีก่อนเข้าเรียนเป็นประจำ 4. พระสอนศีลธรรมและโรงเรียน ควรมีการจัดกิจกรรมอบรมเรื่องปัญหาอันเกิดจากเพศสัมพันธ์ และแนวทางความรักที่ถูกต้อง ตามแนวหลักทางพระพุทธศาสนา 5. พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น 6. ควรเพิ่มเวลาและชั่วโมงการเรียนการสอนให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จากผลการวิจัย พบว่า วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของอำเภอโพธารามมีทักษะและกระบวนการจัดการเรียนการสอนและมีวิธีการการสอนตามแบบแผนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส.

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 1. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้ 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ อายุ ระดับชั้นเรียน วุฒิธรรมศึกษา พบว่า นักเรียนที่มีเพศ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน วุฒิธรรมศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากนักเรียนได้รับการศึกษาด้านศีลธรรมจากพระสอนศีลธรรมจนเกิดองค์ความรู้ที่เสมอภาคกัน ดังนั้น เพศที่แตกต่างกันของนักเรียน จึงทำให้เกิดความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันได้ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ สอดคล้องผลการวิจัยพระสมคิด จินตสโม (2561) ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพพบพบาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ไม่แตกต่างกันและสอดคล้องผลการวิจัยของพระปิยะ ปิยธมโม (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอมืองแพร่ พบว่า อายุ ทำให้เกิดความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมชาย ธมมวโร (2557) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและครูประจำการในเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร พบว่า การศึกษา ทำให้เกิดความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ส่วน 1. พระสอนศีลธรรม ขาดทักษะการสอนศีลธรรมแก่นักเรียนให้เกิดความเข้าใจให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างได้ผลในสภาพสังคมปัจจุบัน 2. พระสอนศีลธรรม ขาดกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างสนุกสนาน และสามารถนำไปปฏิบัติได้ในวิถีชีวิต 3. พระสอนศีลธรรม ขาดการจัดกิจกรรมเคารพธงชาติ สวดมนต์เพื่อระลึกคุณของพระรัตนตรัย ปฏิญาณตนเป็นนักเรียนที่ดีก่อนเข้าเรียนเป็นประจำ 4. พระสอนศีลธรรมและโรงเรียน ขาดการจัดอบรมเรื่องปัญหาอันเกิดจากเพศสัมพันธ์ และแนวทางความรักที่ถูกต้องแก่นักเรียน 5. พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ขาดการสอนอย่างต่อเนื่องเพราะมีภาระกิจอื่น ๆ 6. พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีเวลาในการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมน้อย จึงขาดความต่อเนื่อง

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีองค์ความรู้จากการวิจัย (Body of Knowledge) ดังนี้

1. วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านสันติสสนา (สอนชี้แจงให้เห็นชัด) วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านสันติสสนา (สอนชี้แจงให้เห็นชัด) ประกอบด้วย พัฒนาจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน เพื่อพัฒนาจัดการศึกษาแก่นักเรียนให้ได้รับการศึกษาในระดับสูงยิ่งขึ้นเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคมมีการพัฒนาจัดการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรโดยมุ่งสร้างองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาตลอดจนมีการพัฒนาสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้วยหลัก บวรอ (บ้าน วัด โรงเรียน เอกชน พระสอนศีลธรรม มีการสอนแบบมีรูปภาพประกอบในชั้นเรียน พระสอนศีลธรรมมีการยกหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน

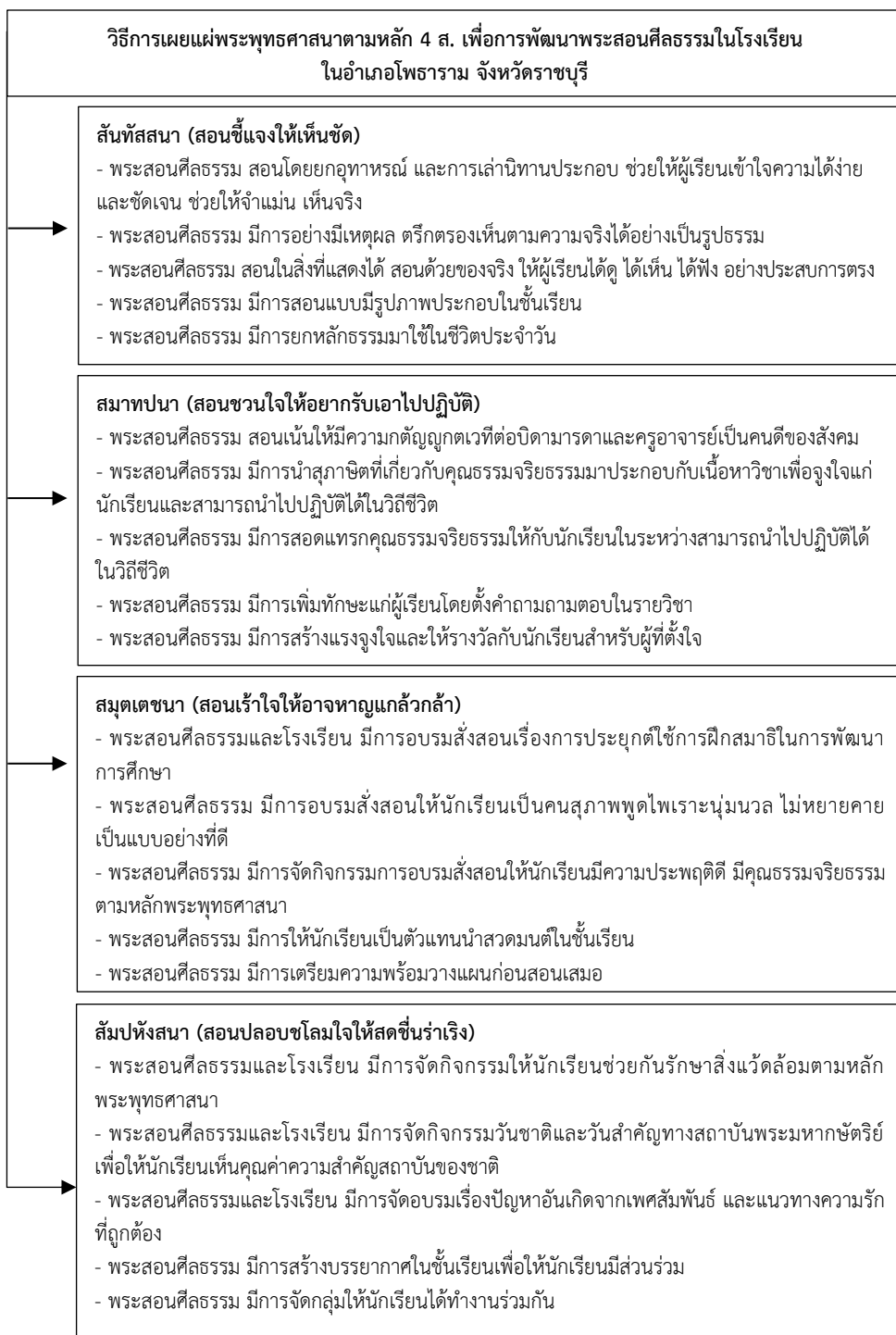
2. วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านสมาทปนา (สอนชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ) วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านสมาทปนา (สอนชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ) ประกอบด้วย สนับสนุนพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ได้ร่วมเป็นกรรมการสถานศึกษาหรือโรงเรียนต่าง ๆ มีการพัฒนาจัดทุนการศึกษาสงเคราะห์หรืองบประมาณสนับสนุน

โรงเรียนอุปถัมภ์และกิจกรรมต่าง ๆ และให้ใช้ประโยชน์ที่ธรณีสงฆ์ในการสร้างสถานศึกษาของรัฐหรือท้องถิ่น ตลอดจนพัฒนาจัดพื้นที่วัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้และอุทยานการศึกษาแห่งการเรียนรู้ พระสอนศีลธรรม มีการเพิ่มทักษะแก่ผู้เรียนโดยตั้งคำถามถามตอบในรายวิชา พระสอนศีลธรรม มีการสร้างแรงจูงใจและให้รางวัลกับนักเรียนสำหรับผู้ที่ตั้งใจ

3. วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านสมุตเตชนา (สอนเข้าใจให้อาจารย์ แก่ลั้วกล้า) วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านสมุตเตชนา (สอนเข้าใจให้อาจารย์ แก่ลั้วกล้า) ประกอบด้วย สนับสนุนกิจกรรมในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และวัดประชารัฐ สร้างสุขด้วยหลัก 5ส. พร้อมทั้งให้การสนับสนุนพระภิกษุสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ และสนับสนุนกิจการการพัฒนาศึกษาาร่วมกับหน่วยอบรมนักเรียนประจำตำบล ตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรีเพื่อผลิตบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง พระสอนศีลธรรม มีการให้นักเรียนเป็นตัวแทนนำสวดมนต์ในชั้นเรียน พระสอนศีลธรรม มีการเตรียมความพร้อมวางแผนก่อนสอนเสมอ

4. วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านสัมปหังสนา (สอนปลอดขโลมใจให้สดชื่น ร่าเริง) วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ส. เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านสัมปหังสนา (สอนปลอดขโลมใจให้สดชื่น ร่าเริง) ประกอบด้วย สนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักเรียนของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ อย่างพอเพียง พร้อมทั้งให้การสนับสนุนมอบทุนการศึกษาให้บุคลากรได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา และจัดตั้งกองทุนนิธิสงเคราะห์เกื้อกูลสถาบันการศึกษาต่าง ๆ อย่างมั่นคง ตลอดจนสนับสนุนสงเคราะห์เกื้อกูลเพื่อการส่งเสริมการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียน พระสอนศีลธรรม มีการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนเพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วม พระสอนศีลธรรม มีการจัดกลุ่มให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน โดยผู้วิจัยได้ทำเป็นภาพเพื่อให้เห็นภาพได้ชัดเจน ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐควรผลักดันให้พระสอนศีลธรรมเป็นบุคลากรการศึกษาตามกฎหมายพร้อมสนับสนุนงบประมาณและการพัฒนาทักษะการสอน เพื่อให้สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะสงฆ์ควรส่งเสริมครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีทักษะและมีประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและควรเพิ่มทักษะในการจัดการเรียนการสอนเพื่อผู้เรียนได้เกิดทักษะความจำพอดี จนเกิดความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้อย่างได้ผลในสภาพสังคมปัจจุบัน

2. คณะสงฆ์ควรส่งเสริมวางระบบสร้างระเบียบและจัดกิจกรรมอบรมเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนทั้งในอำเภอโพธารามควรมีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนเป็นตัวแทนนำสวดมนต์หน้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์เพื่อระลึกคุณของพระรัตนตรัย ปฏิญาณตนเป็นนักเรียนที่ดีก่อนเข้าเรียนเป็นประจำ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก 4 ของพระสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี

2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพพระครูสอนศีลธรรมเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2562). *แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ การพัฒนาการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ. 2553-พ.ศ.2562)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พุทธศาสนาในอาเซียน (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระปิยะ ปิยธมฺโม. (2557). *ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอเมืองแพร่ (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาสมชาย ฐานวุโธ. (2557). *การศึกษาเปรียบเทียบการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและครูประจำการในเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมคิด จินตสโม. (2561). *สภาพบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของพระสงฆ์อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.

การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหาร
องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน*
THE DEVELOPMENT OF ADMINISTRATIVE EFFICIENCY ACCORDING
TO BUDDHIST DHAMMA OF ADMINISTRATORS THUNGSRITHONG
SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION
AT WIANG SA DISTRICT IN NAN PROVINCE

ธัญพิสิษฐ์ สายอินแก้ว, พระครูสุตันทบัตินิต (วัชรพงษ์ วชิรปณฺโญ),
ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล

Thanphisit Saiinkaew, Phrakru Sutananthapandit (Wacharapong Wachirapanno),
Theeratas Rojkitjakul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: phrapladsmsakdisaeli@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารงานผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพระ 4 กับประสิทธิภาพของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน และ 3. นำเสนอการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่าง 336 คน โดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านความสามารถในการผลิต ประสิทธิภาพ ความพึงพอใจ ความสามารถในการปรับตัว และการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน และระดับประสิทธิภาพการบริหารงานผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง ตามหลักพระ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปัญญาพล วิริยพล อนุวัชชพล สังคหพล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพระ 4 กับ

ประสิทธิผลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3. การพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง คือ การบริหารงานตามหลักพุทธธรรม 1. ปัญญาพละ ความรอบรู้การบริหารงาน โดยใช้ความรู้และสติปัญญา 2. วิริยะพละ การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนสร้างแรงบันดาลใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค 3. อดทนพละ ความซื่อสัตย์สุจริตปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมาย 4. สังคหพละ การเสียสละและการทำประโยชน์ต่อองค์กร

คำสำคัญ: การพัฒนา; ประสิทธิภาพ; การบริหารงาน; พุทธธรรม

Abstract

This research article aims to: 1. examine the level of administrative effectiveness of the executives of Thung Sri Thong Subdistrict Administrative Organization, Wiang Sa District, Nan Province; 2. investigate the relationship between the Four Powers (Bala 4) and the administrative effectiveness of those executives; and 3. propose development guidelines for enhancing administrative effectiveness based on Buddhist principles. A mixed-methods research design was applied, consisting of a quantitative survey of 336 participants using questionnaires, and qualitative in-depth interviews with 10 key informants, with data analyzed using descriptive content analysis.

The results revealed that: 1. The overall administrative effectiveness of the executives was at a moderate level across all aspects, including productivity, efficiency, satisfaction, adaptability, and development. The application of the Four Powers Pañña-bala (wisdom), Viriya-bala (effort), Anavajja-bala (integrity), and Sangaha-bala (social support) was also found to be at a moderate level in all dimensions. 2. There was a moderately strong positive correlation between the Four Powers and administrative effectiveness, which was statistically significant at the 0.01 level. and The development of administrative effectiveness based on Buddhist principles is proposed as follows: Pañña-bala: applying knowledge and wisdom in decision-making and management, Viriya-bala: setting clear goals, inspiring perseverance, and overcoming obstacles, Anavajja-bala: maintaining

honesty, integrity, and adherence to rules and laws, Sangaha bala: fostering selflessness and commitment to organizational service and benefit.

Keywords: Development; Effectiveness; Administration; Four Powers (Bala)

บทนำ

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ในหมวด 9 ว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 285 ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น ในกลางปี พ.ศ. 2546 รัฐสภาได้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2546 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2546 โดยได้มีการยกเลิกชื่อเรียก คณะกรรมการบริหารและกรรมการบริหาร ให้ใช้ชื่อ คณะผู้บริหาร และชื่อเรียก ประธานกรรมการบริหาร เปลี่ยนเป็น นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองประธานกรรมการบริหารเปลี่ยนเป็น รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เปลี่ยนชื่อเรียกข้อบังคับตำบลเป็น ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล และยกเลิกไม่ให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเลขานุการคณะผู้บริหาร (โกวิทย์ พวงงาม, 2544)

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบลที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นหน่วยงานราชการบริหารส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่หลักในการพัฒนาตำบลในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ การดำเนินงานของ อบต. โดยต้องมุ่งเน้นประโยชน์สุขของประชาชน ควบคู่กับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี นอกจากนี้ อบต. ยังต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนา การจัดทำงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง ตลอดจนการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงาน รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ การดำเนินงานต้องเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และหลักเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ดังนั้น ประสิทธิภาพขององค์การหมายถึงความสามารถในการบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ส่งเสริมความพึงพอใจของสมาชิกภายในองค์การ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเพื่อความยั่งยืนขององค์การในระยะยาว การวัดประสิทธิผลขององค์การสามารถพิจารณาจากตัวบ่งชี้หลัก

5 ประการ ได้แก่ การผลิต องค์การที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถดำเนินการผลิตได้ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพให้สอดคล้องกับเป้าหมายและความต้องการขององค์การ ประสิทธิภาพ องค์การต้องใช้ทรัพยากร (Inputs) อย่างคุ้มค่าในการสร้างผลผลิต (Outputs) ที่มีคุณภาพ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการลงทุนและผลลัพธ์ที่ได้รับความพึงพอใจ ประสิทธิภาพขององค์การยังขึ้นอยู่กับความสามารถในการสร้างความพึงพอใจให้แก่สมาชิกในองค์การ องค์การต้องมีกลไกที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอก เพื่อความอยู่รอดและการเติบโตในระยะยาว การพัฒนา องค์การที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถเพิ่มพูนศักยภาพ และขีดความสามารถ เพื่อให้เกิดการเติบโตและความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง เมื่อองค์การสามารถดำเนินงานตามตัวบ่งชี้เหล่านี้ได้อย่างสมดุล ก็จะสามารถพัฒนาและเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความมั่นคงให้แก่องค์การ รวมถึงสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจได้อย่างเหมาะสม นำไปสู่ความสำเร็จและการดำรงอยู่ขององค์การในระยะยาว (สมใจ ลักษณะ, 2552)

ปัญหาด้านการบริหารจัดการและการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ได้แก่ ปัญหาการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นปัญหาด้านการบริหารจัดการตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ปัญหาด้านการจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์และเครื่องจักรกลที่จำเป็นในการพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริการสาธารณะ ปัญหาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง บริหารบุคลากร ปัญหาการบริหารจัดการขององค์กรชุมชน ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้นำชุมชนผู้นำท้องถิ่น ปัญหาการบริหารจัดการที่ไม่มีคุณภาพดีพอ ปัญหาการจัดวางระบบภายในองค์กร ปัญหาด้านการเมืองการปกครอง ปัญหาด้านความพร้อมของสถานที่ในการรองรับการบริการของประชาชนและหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ปัญหาอุปสรรคหรือข้อจำกัดกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การจัดสรรงบประมาณและระยะการเบิกจ่ายไม่เหมาะสมกับเวลาดำเนินการ ภาระหน้าที่เพิ่มมากขึ้น ตามภารกิจที่ได้รับถ่ายโอน สาธารณภัยในท้องถิ่น เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย ภัยจากภัยแล้ง ภัยจากไฟฟ้า และภัยจากอากาศหนาวตามแผนพัฒนาท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง, 2565)

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักพุทธธรรม ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ปัจจุบันอยู่ในระดับใด โดยข้อมูลดังกล่าวที่ได้จะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะเป็นแนวทางการปรับปรุง พัฒนา และยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารให้ดียิ่งขึ้น และนำหลักพระ 4 มาใช้กับการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารนั้น

มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และเสนอแนะให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงานผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักผล 4 กับประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) กล่าวคือ โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไปที่มีสิทธิ์เลือกตั้งอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน จำนวน 2,087 คน

2.2 ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ซึ่งได้มาจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไปที่มีสิทธิ์เลือกตั้ง จำนวน 2,087 คน ได้ประชาชนจากการสุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาร์โร ยามาเน่ (Yamane, 1973) จำนวน 336 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) กระทำโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ผู้วิจัยเจาะจงเลือกที่มีส่วนร่วมโดยตรงในการบริหารงานในพื้นที่ตำบลทุ่งศรีทอง ผู้บริหารในท้องถิ่นและผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในท้องที่ ผู้ที่มีประสบการณ์ตรงด้านพระพุทธศาสนา และด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 10 รูปหรือคน แบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ 1. ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง 2 คน 2. ข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้าง 2 คน 3. สมาชิกสภาตำบลในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง 2 คน

4. ผู้นำท้องที่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง 2 คน 5. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 1 รูป 6. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.962 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและวิจัยที่เกี่ยวข้องและพัฒนาขึ้นเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักพระ 4 ของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ได้แก่ 1. ปัญญาผล คือกำลังความรู้ 2. วิริยผล คือกำลังความเพียร 3. อนุวัชผล คือกำลังความสุจริต 4. สังคหผล คือกำลังการสงเคราะห์ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิผลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ประกอบด้วย 1. ความสามารถในการผลิต (production) 2. ประสิทธิภาพ (efficiency) 3. ความพึงพอใจ (satisfaction) 4. ความสามารถในการปรับตัว (adaptiveness) 5. การพัฒนา (development) ตอนที่ 4 แบบสอบถามที่เป็นคำถามปลายเปิด (Open - ended Question) เพื่อให้ ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) เพื่อให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นถึงปัญหาและข้อเสนอแนะอื่น ๆ การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามหลักวิชาการ โดยมุ่งเน้นการคัดเลือกบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญและเกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยโดยตรง ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับมีความน่าเชื่อถือ ปลอดจากอคติ (Values Free) และสามารถสะท้อนถึงสถานการณ์จริงได้อย่างครบถ้วนผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงจากตัวแทนของผู้บริหารในท้องถิ่นและผู้นำชุมชน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไปที่มีสิทธิ์เลือกตั้ง จำนวน 2,087 คน จำนวน 336 ฉบับ และได้รับกลับมาจำนวน 336 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน ผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายล่วงหน้า เกี่ยวกับสถานที่และเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก รวมถึงแสดงข้อคำถามการวิจัยล่วงหน้า ในเวลานัดหมาย ผู้วิจัยมีการแนะนำตัวพร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์การทำวิจัย พร้อมทั้งแนะนำขั้นตอนการทำสัมภาษณ์ โดยมีการแสดงข้อมูลและสาระของการวิจัย การแจ้งสิทธิของผู้ให้ข้อมูลตามหลักการการทำวิจัยในมนุษย์เพื่อขอคำยินยอม และขออนุญาตในการ บันทึกเสียงจากผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ตรงตามจุดมุ่งหมายและ ประเด็นที่ต้องการศึกษา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมในการวิเคราะห์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) โดยเป็นการสรุปเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

1. ระดับประสิทธิผลการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล หุ้งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ประกอบด้วย 5 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสามารถในการผลิต ด้านประสิทธิภาพ ด้านความพึงพอใจ ด้านความสามารถในการปรับตัว และด้านการพัฒนา ซึ่งพิจารณาราย ด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน และระดับปฏิบัติหลักผล 4 กับประสิทธิผล การบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลหุ้งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัด น่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญญาพละ กำลังความรู้ วิจัยพละ กำลังความเพียร อนุรักษ์พละ กำลังความสุจริต สังคหพละ กำลัง การสงเคราะห์ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในอำเภอโพธาราม จังหวัด ราชบุรี มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับปฏิบัติประสิทธิผลการบริหารงานผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล หุ้งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

ประสิทธิผลการบริหารงานผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล		ระดับความปฏิบัติ		
หุ้งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านความสามารถในการผลิต	3.33	0.75	ปานกลาง
2.	ด้านประสิทธิภาพ	3.04	0.80	ปานกลาง
3.	ด้านความพึงพอใจ	3.00	0.82	ปานกลาง

ตารางที่ 1 ระดับปฏิบัติประสิทธิผลการบริหารงานผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
ทุ่งศรีทอง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดน่าน (ต่อ)

ประสิทธิผลการบริหารงานผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล		ระดับความปฏิบัติ		
ทุ่งศรีทอง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดน่าน		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
4.	ด้านความสามารถในการปรับตัว	3.13	0.70	ปานกลาง
5.	ด้านการพัฒนา	3.06	0.70	ปานกลาง
ภาพรวม		3.72	0.53	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการปฏิบัติตามหลักผล 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.13$, $S.D.=0.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญญาผล กำลังความรู้ วิริยผล กำลังความเพียร อนวัชผล กำลังความสุจริต สังคหผล กำลังการสงเคราะห์ ซึ่งอยู่ในระดับ ปานกลางทุกด้าน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าผลการศึกษา ดังนี้ ด้านปัญญาผล กำลังความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.97$, $S.D.=0.73$) ด้านวิริยผล กำลังความเพียร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.14$, $S.D.=0.73$) ด้านอนวัชผล กำลังความสุจริต โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.13$, $S.D.=0.72$) ด้านสังคหผล กำลังการสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.29$, $S.D.=1.00$)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักผล 4 กับการพัฒนาประสิทธิผลของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดน่าน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=0.798^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หลักผล 4 โดยภาพรวมกับ ด้านความสามารถในการผลิต โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r=0.663^{**}$) หลักผล 4 โดยภาพรวม ด้านประสิทธิภาพ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r=0.748^{**}$) หลักผล 4 โดยภาพรวมกับด้านความพึงพอใจ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r=0.732^{**}$) หลักผล 4 โดยภาพรวมกับด้านความสามารถในการปรับตัว โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r=0.730^{**}$) และหลักผล 4 โดยภาพรวมกับด้านการพัฒนา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r=0.730^{**}$)

3. การพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมประกอบด้วย 5 ด้าน 1. ด้านความสามารถในการผลิต 2. ด้านประสิทธิภาพ 3. ด้านความพึง 4. ด้านความสามารถในการปรับตัว 5. ด้านการพัฒนา โดยใช้หลักพุทธธรรมร่วมบริหาร 1. ปัญญาผล ความรอบรู้การบริหารงานโดยใช้ความรู้และสติปัญญา 2. วิริยผล การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนสร้างแรงบันดาลใจไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค 3. อนวัชผล ความซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมาย 4. สังคหผล การเสียสละและกาทำประโยชน์ต่อองค์กร

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางในทุกด้าน ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ ด้านความสามารถในการผลิตมีค่าเฉลี่ยสูงสุดของรายด้าน รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการปรับตัว ด้านการพัฒนา ด้านประสิทธิภาพ และด้านความพึงพอใจมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดตามลำดับ ซึ่งแสดงถึงโอกาสในการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น โดยแนวทางสำคัญ คือ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทองมีประสิทธิภาพมากขึ้น และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิรพล ไชยณรงค์ศักดิ์ (2562) พบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการเรียนรู้และพัฒนา ด้านพึงพอใจของผู้รับบริการ และด้านการให้บริการมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อาจเป็นเพราะว่าสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอตลาดหลุมแก้วจังหวัดปทุมธานีบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานได้เป็นอย่างดี เรียนรู้และพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจ

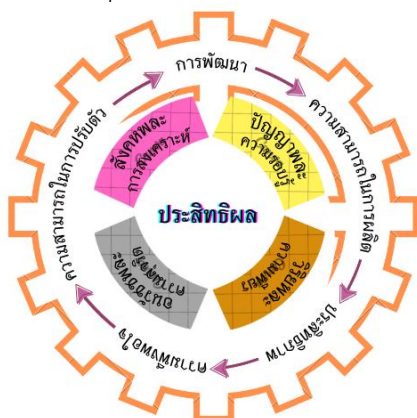
2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพละ 4 กับการพัฒนาประสิทธิภาพของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกที่อยู่ในระดับค่อนข้างสูงต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทองซึ่งแสดงให้เห็นว่า การนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้ในการบริหารสามารถช่วยพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งในด้านการวางแผน การตัดสินใจ การบริหารบุคลากร และการให้บริการประชาชน หากต้องการให้การบริหารงาน มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น อาจพิจารณานำหลักพละ 4 มาปรับใช้ในเชิงนโยบาย และสร้างแนวทางการพัฒนาผู้บริหารให้ยึดถือหลักธรรมเหล่านี้ในการทำงาน เช่น การอบรม การสร้างวัฒนธรรมองค์กร และการวางแผนพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรเดช อินปัน (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำตามหลักพละ 4 ของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นว่าคุณำองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีภาวะผู้นำตามหลักพละ 4 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นว่าคุณำ อบต. มีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ ด้านวิริยพละ และด้าน สังคหพละ สำหรับด้านปัญญาพละและด้านอนวัชชพละ ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

3. การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า การบริหารงานตามหลัก

พุทธธรรม 1. ปัญญาพละ ความรอบรู้การบริหารงานโดยใช้ความรู้และสติปัญญา
2. วิริยะพละ การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนสร้างแรงบันดาลใจไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค
3. อดิทธิพล ความซื่อสัตย์สุจริตปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมาย 4. สังคหพละ เสียสละ
และการทำประโยชน์ต่อองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิศณุพงศ์ กล้ากลีจ (2562)
ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ต้นแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและ
ชุมชนเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ต้นแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร ด้านการบริหารงาน มีด้านสามารถ
ทำนายประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ก็คือ ด้านการ
ปฏิบัติงาน สามารถทำนายได้ร้อยละ 98.0 รองลงมาคือการตรวจสอบ สามารถทำนาย
ได้ร้อยละ 69.0 และการปรับปรุงงาน สามารถทำนายได้ร้อยละ 60.5 แต่ที่พบข้อมูล
ที่น่าสนใจก็คือด้านการตรวจสอบ เนื่องจากมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายเป็นลบ (-.690)
ซึ่งหมายถึงมีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงกันข้าม ด้านการมีส่วนร่วมพบว่า การร่วมคิด
สามารถทำนายประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัด
กำแพงเพชร ได้ร้อยละ 65.0 รองลงมาคือการร่วมทำ สามารถทำนายได้ร้อยละ 32.5
ส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมิณผล นั้นมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายต่ำมากหรือ
อาจกล่าวได้ว่าไม่สามารถทำนายได้เลย สอดคล้องกับข้อมูลการบริหารงานด้านการ
ตรวจสอบที่ไม่ส่งผลทางบวกต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมของ
ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ซึ่งแต่ละด้านมีข้อค้นพบที่สำคัญ คือ

1. หลักผล 4

1.1 ปัญญาผล กำลังความรู้ การบริหารงานโดยใช้ความรู้และสติปัญญา การพัฒนาความรู้และทักษะของบุคลากร การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการบริหาร การเสริมสร้างความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา การแสวงหาความรู้และสร้างหลักคิดที่ถูกต้อง และการพัฒนาทัศนคติและความมั่นใจในการบริหาร การพัฒนาความรู้และการใช้ปัญญาผลในการบริหารงานจะช่วยให้ผู้บริหารมีความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ดีขึ้น

1.2 วิริยะผล กำลังความเพียร ผู้บริหารผ่านกำลังความเพียรต้องอาศัยการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน สร้างแรงบันดาลใจไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค และพัฒนาความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่อง

1.3 อนุวัชผล กำลังความสุจริต ความซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมาย ฟังความคิดเห็นจากผู้อื่นและส่งเสริมการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม สร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกในเรื่องระเบียบวินัย ถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ

1.4 สังคหผล กำลังการสงเคราะห์ การช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อแก่บุคลากรและประชาชน การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การพูดจาไพเราะ การเสียสละและการทำประโยชน์ต่อองค์กรและสังคมเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความสามัคคีและความสำเร็จในองค์กร การสร้างความสัมพันธ์อันดี และการเอาใจใส่บุคลากรและประชาชน ด้วยการใช้ความเมตตา กรุณา และจิตสาธารณะ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนและเกิดความสามัคคีในชุมชน

2. ประสิทธิภาพการบริหาร

2.1 ด้านความสามารถในการผลิต พัฒนาแหล่งน้ำเพิ่มเติมและปรับปรุงแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภครวมถึงภาคการเกษตร และจัดให้มีที่ทิ้งขยะและการกำจัดขยะตามหลักเกณฑ์ในชุมชน

2.2 ด้านประสิทธิภาพ พัฒนาทักษะบุคลากรในด้านความรู้ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การใช้เทคโนโลยี และการจัดการเวลา ซึ่งจะช่วยให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ด้านความพึงพอใจ การพัฒนาการให้บริการ การรับฟังความคิดเห็น และปรับปรุงการบริการอย่างต่อเนื่อง และการดูแลด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้มีความพึงพอใจและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนและหน่วยงาน โดยการรับฟังและปรับปรุงการบริการอย่างต่อเนื่อง

2.4 ด้านความสามารถในการปรับตัว การเรียนรู้ที่จะรับการเปลี่ยนแปลงลองทำสิ่งใหม่ ๆ และการทดลองเป็นวิธีที่ดีในการฝึกฝนการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ

2.5 ด้านการพัฒนา พัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านเศรษฐกิจ และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน อบรมเพิ่มทักษะความรู้และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริการที่รวดเร็วและทั่วถึง การพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมถึงการส่งเสริมงานประเพณีในพื้นที่ การสนับสนุนงานสาธารณูปโภคและการบริการ สนับสนุนการจัดหาวัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและบริการประชาชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทองควรพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านเศรษฐกิจ และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
2. องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทองควรนำหลักพุทธธรรมมาร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์วิธีการปฏิบัติงาน และยุทธศาสตร์
3. องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทองควรบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนพื้นที่สีเขียว เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติ การส่งเสริมสร้างภูมิทัศน์ท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทองควรส่งเสริมสนับสนุนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและระบบส่งน้ำ เพิ่มเติมและปรับปรุงแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค รวมถึงภาคการเกษตร เพิ่มไฟฟ้าเพื่อการเกษตร
2. องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทองควรส่งเสริมเพิ่มทักษะความรู้ความสามารถพนักงานและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีความรู้ และพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพในการบริการประชาชนให้รวดเร็วทั่วถึง และจัดอบรมด้านพุทธศาสนานำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน
3. องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทองควรส่งเสริมพัฒนากลุ่มอาชีพและการประกอบอาชีพของประชาชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเพิ่มรายได้และลดต้นทุนการเกษตร

4. องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทองควรส่งเสริมจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและการบริการประชาชน ช่วยทำให้พนักงานตำบลปฏิบัติงานดี และประชาชนได้รับความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการบริหารงานตามหลักผล 4 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ เพื่อหาความสัมพันธ์ หรือความสอดคล้องกันในระดับการบริหาร
2. ควรศึกษาในด้านของความสัมพันธ์ในการให้บริการระหว่างเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนผู้ที่มาใช้บริการ เพื่อให้ทราบความคิดเห็นที่แตกต่างเกี่ยวกับจุดบกพร่องขององค์กร
3. ควรศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้ในการวางแผนพัฒนากระบวนการเพื่อให้บริการตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรให้มีประสิทธิผลเพิ่มมากยิ่งขึ้นไป

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. (2544). *การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิศณุพงศ์ กล้ากลีจ. (2562). *ต้นแบบการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดกาแพงเพชร* (ดัชนีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พีรพล ไชยณรงค์ศักดิ์. (2562). *การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมใจ ลักษณะ. (2552). *การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน*. กรุงเทพฯ: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.
- สุรเดช อินปิ่น. (2563). *ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำตามหลักผล 4 ของผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอฟัว จังหวัดเชียงใหม่*. *วารสารการพัฒนาการบริหารนวัตกรรมการสังคม*, 2 (2), 1-11.

องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง. (2565). *แผนพัฒนาท้องถิ่น 2566-2570 เอกสารเล่ม
แผนพัฒนาท้องถิ่น*. น่าน: องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งศรีทอง.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York:
Harper and Row Publications.

รูปแบบการจัดการงานสาธารณูปการของวัดในตำบลคลองสี่
อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี*
MANAGEMENT MODEL FOR CONSTRUCTION AND RESTORATION
OF THE MONASTERY IN KHLONG SI SUBDISTRICT,
KHLONGLUANG DISTRICT, PATHUM THANI PROVINCE

พระครูสังฆรักษ์บุญธรรม บุญญธมโม, ประเสริฐ ธิลา

Phrakhrusangkharak Boontham Punyadhammo, Prasert Thilao

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: ptham137@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปในการจัดการงานสาธารณูปการ 2. กระบวนการจัดการงานสาธารณูปการ และ 3. นำเสนอรูปแบบการจัดการงานสาธารณูปการ ของวัดในตำบลคลองสี่ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน ตรวจสอบสามเส้าข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปในการจัดการงานสาธารณูปการของวัด ได้แก่ 1. จุดแข็ง คือ วัดได้รับความร่วมมือและความเคารพจากคนในชุมชนจากการสร้างเครือข่ายส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา 2. จุดอ่อน คือ วัดยังขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ การมีทักษะในการบริหารจัดการ การขาดเครื่องมือที่สำคัญในการตรวจสอบความถูกต้อง และการจัดการพื้นที่ไม่เหมาะสมกับสภาพการใช้งาน 3. โอกาส คือ วัดมีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนผ่านการท่องเที่ยว การใช้เทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพ สร้างความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ และ 4. อุปสรรค คือ งบประมาณที่มีจำกัดต้องหางบประมาณเพิ่มเองจึงต้องใช้ทรัพยากรอย่างจำกัดและไม่เต็มศักยภาพ 2. กระบวนการจัดการงานสาธารณูปการ ได้แก่ 1. การบริหารสรรหาบุคลากร คือ การจัดโครงสร้างการบริหารให้ชัดเจนและการพัฒนาทักษะการสื่อสาร 2. การบริหารงบประมาณ คือ ใช้เทคโนโลยีติดตามการใช้จ่ายเพื่อความถูกต้องแม่นยำ 3. การบริหารวัสดุอุปกรณ์ คือ จัดการอย่างเป็นระเบียบ เลือกวัดวัสดุที่มีคุณภาพ การใช้เทคโนโลยีติดตามการเบิกจ่าย และ 4. การบริหาร

จัดการ คือ ส่งเสริมความร่วมมือชุมชน ใช้เทคโนโลยีสร้างระบบโปร่งใส ประสานงานกับภาครัฐ 3. รูปแบบการจัดการงานสาธารณูปการของวัด ได้แก่ 1. การบูรณปฏิสังขรณ์ คือ วางแผนให้ชัดเจน ตั้งกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคุมคุณภาพวัสดุ 2. การพัฒนาวัด คือ ปรับภูมิทัศน์สิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก และ 3. การดูแลศาสนสมบัติ คือ การใช้เลือกเทคโนโลยีในการจัดการทรัพย์สิน

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการ; งานสาธารณูปการ; กระบวนการบริหาร; เทคโนโลยีเพื่อการจัดการ

Abstract

This research article aims to: 1. examine the general conditions of public utility management, 2. study the management process of public utility work, and 3. propose a management model for public utility services in temples located in Khlong Si Subdistrict, Khlong Luang District, Pathum Thani Province. The study employed a qualitative research methodology, using in-depth interviews with 25 key informants. Data were verified using triangulation and analyzed through content analysis and synthesis.

The results revealed that: 1. General Conditions of Public Utility Management included Strengths Temples gained community trust and cooperation through religious activity networks. Weaknesses A lack of financial support, limited management skills, insufficient monitoring tools, and poorly adapted spaces for utility functions. Opportunities Economic development through religious tourism, increased technological integration, and collaboration with external organizations. Threats Limited budget and resource constraints required temples to self-fund and manage resources under capacity. 2. Public Utility Management Process included Human Resource Management: Clear administrative structure and communication skills development. Budget Management Use of technology to track expenditures for accuracy. Material Management Organized systems, quality material selection, and technology-supported inventory tracking. Overall Management: Promoting community participation, creating transparency through technology, and coordinating with government sectors. and Model

for Public Utility Management included Renovation and Restoration: Strategic planning, formation of expert committees, efficient use of resources, and quality control of materials. Temple Development Environmental improvement and enhancement of facilities. Religious Asset Management Use of technology for effective property and asset management.

Keywords: Management Model; Public Utility Work; Management Process; Management Technology

บทนำ

หลังตรัสรู้พระพุทธเจ้าทรงเสด็จไปยังราชคฤห์เพื่อโปรดพระเจ้าพิมพิสารที่พระองค์ทรงเลื่อมใสในพระธรรมและถวายอุทยานเวฬุวันเป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา เมื่อพระพุทธเจ้ารับแล้วทรงแสดงธรรมกถาแล้วทรงอนุญาตอารามแก่หมู่สงฆ์ว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตอาราม (วิ.ม. (ไทย) 4/59/71-72) ต่อมาภิกษุตรีและคหบดีนิยมสร้างวัดถวายพระพุทธศาสนาและเมื่ออารามเกิดทรุดโทรม พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้บูรณะอารามเพื่อความสะอาดและปลอดภัย (วิ.จ. (ไทย) 7/294 /89-150) และยังเป็นการพัฒนาอาคารสถานที่ เช่น อุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ กุฏิ และถาวรวัตถุอื่น ๆ ซึ่งเป็นที่มาของศรัทธาในการบริจาคเพื่อสร้างหรือบูรณะศาสนสถาน ตามความเชื่อว่าจะให้ผลบุญสูงสุด สร้างแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนหันมาเข้าวัดปฏิบัติธรรม เพิ่มพูนคุณภาพชีวิตในการพัฒนาจิตใจเพื่อให้พุทธศาสนิกชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (พระราชปริยัติโมลี (ไพฑูริย์ วิบุโล), 2554)

เมื่อพระพุทธศาสนาเริ่มเผยแผ่ไปทั่วชมพูทวีปพระภิกษุยังคงมีบทบาทในการดูแลและบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถาน ทำให้วัดเจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งในด้านศาสนา การศึกษาและวัฒนธรรม การบริจาคทรัพย์เพื่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานจึงได้รับความนิยมตามความเชื่อว่าเป็นกุศลสูงสุด อีกทั้งยังมีเหตุผลอื่นในการสร้างวัด เช่น สร้างให้เป็นวัดคู่บ้านคู่เมือง สร้างให้เป็นวัดประจำวังสำหรับพระมหากษัตริย์ใช้ประกอบพระราชพิธี สร้างให้เป็นวัดประจำรัชกาลหรือเป็นอนุสรณ์ในการอุทิศกุศลบุญแห่งการถวายที่ดินให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ประการสำคัญ คือ สร้างขึ้น ณ ที่ปรากฏเหตุการณ์สำคัญตามคติหรือประเพณีนิยม (แน่งน้อย ศักดิ์ศรี, 2539) แม้ว่าพระวินัยจะจำกัดการสร้างกุฏิของพระภิกษุ แต่ไม่ห้ามการสร้างศาสนสถานอื่น ๆ ซึ่งต้องอาศัยประชาชนหน่วยงานภาครัฐ และชุมชนสนับสนุน การบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคมที่มีข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ซึ่งประกาศใช้ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ (กรมการศาสนา,

2540) บังคับบัญชาดูแลคณะสงฆ์ผู้ใดบังคับบัญชาให้อยู่ในสมณวิสัยอันเรียบร้อยดีงาม ยิ่งความศรัทธาให้เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับการบริหารจัดการตามหลัก ธรรมาธิปไตยอันเป็นหัวใจสำคัญที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้โดยการใช้ธรรมเป็นหลักในการ บริหาร (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) ดังนั้น เจ้าอาวาสจำเป็นต้อง อาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารงานแต่ละคนที่จะทำงาน ให้บรรลุเป้าหมายซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการ ปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม (จันทรานี สงวนนาม, 2536) ในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการให้เป็นสถานที่ถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม ที่ถือเป็นภารกิจสำคัญที่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติ (กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2540)

การจัดการงานสาธารณูปการภายในวัดของเจ้าอาวาสในยุคปัจจุบันต้องยอมรับว่า มีการเปลี่ยนแปลงไปในมิติต่าง ๆ เป็นอย่างมาก พระพุทธศาสนามีความจำเป็นในการ ก่อสร้างเสนาสนะและการบูรณะศาสนวัตถุต่าง ๆ ให้คงอยู่ในสภาพที่ดีเหมาะสม จำเป็นต้องมีรูปแบบการจัดการงานสาธารณูปการ ซึ่งเป็นข้อจำกัดและความท้าทายให้เจ้า อาวาสต้องอาศัยการบริหารจัดการอย่างไรให้เหมาะสม ด้วยเหตุผลและความสำคัญ ดังกล่าว จึงต้องการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัด เพื่อให้ได้ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไป กระบวนการ และรูปแบบของการบริหารจัดการงาน สาธารณูปการ อันจะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการนำไปปรับปรุงพัฒนาการบริหาร จัดการงานสาธารณูปการของวัด ให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะนำไปช่วยในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มีความเจริญรุ่งเรืองสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการจัดการงานสาธารณูปการของวัดในตำบลคลองสี่ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการงานสาธารณูปการของวัดในตำบลคลองสี่ อำเภอ คลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการงานสาธารณูปการของวัดในตำบลคลองสี่ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบภาคสนาม (Field-Work Research/Field Study) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจในเชิงพื้นที่แล้วได้เห็นความเหมาะสมจึงคัดเลือกด้วยวิธีแบบเฉพาะเจาะจงถึงคุณสมบัติของผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยนี้ โดยการพิจารณาจาก 1. เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะหรือเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่ผู้วิจัยทำ 2. เป็นผู้มีความรู้ วิทยา ที่สามารถเชื่อถือได้สอดคล้องกับตำแหน่งหน้าที่การงานในหน่วยงาน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเป็น 4 กลุ่ม จึงได้สรุปออกมาเป็น 25 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-Depth Interview) โดยร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ตรวจสอบคุณภาพในถ้อยคำสำนวนภาษาของข้อคำถาม โครงสร้างของประเด็นเนื้อหาคำถาม กรอบประเด็นและข้อคำถามสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์ แล้วจึงตรวจสอบความเที่ยง ความตรงของเครื่องมือจากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการงาน สาธารณูปการของวัดจากเอกสาร และผลงานการ วิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้มารวบรวม ประมวลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยเพื่อกำหนดแนวคิดในการสัมภาษณ์ นำข้อคำถามในการสัมภาษณ์ใช้คำถามปลายเปิดที่เป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด มีความคิดเห็นอย่างอิสระ ไม่มีการชักนำด้วยความคิดของผู้วิจัย รวมถึงการใช้คำถามที่มีความชัดเจนเข้าใจได้ง่าย เข้าใจตรงกันทุกฝ่าย นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมาให้ผู้ทรงวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับหัวข้อการวิจัย และนำมาให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความชัดเจนของเนื้อหาและความเหมาะสมของการจัดเรียงลำดับความสำคัญ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาตลอดความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในการสัมภาษณ์จริง นำข้อเสนอแนะของผู้ทรงวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับแก้แนวทางการทำแบบสัมภาษณ์ ตรวจสอบแบบการสัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่งก่อนที่จะนำไปจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ โดยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือขอคำแนะนำจากที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้ จำนวน 5 รูปหรือคน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลต่าง ๆ ประกอบด้วย 1. แหล่งข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมข้อมูลจากหนังสืออ้างอิงทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ จากพระไตรปิฎก บทความ ข้อมูลที่เผยแพร่ทางออนไลน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการงานสาธารณูปการของวัด ข้อมูลวัดและพระสังฆาธิการในเขตตำบลคลองสี่ อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 2. โดยการรวบรวมจากหนังสือ วารสารบทความ งานวิจัยเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีตลอดจนข้อมูลทางสถิติที่รวบรวมโดยหน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาและแหล่งข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารการสัมภาษณ์เชิงลึก ตรวจสอบความซ้ำซ้อนของผู้ให้ข้อมูล ความซ้ำซ้อนเชิงวิชาการและความซ้ำซ้อนซึ่งกันและกัน แล้วนำมาจัดระเบียบทางเนื้อหาและสร้างบทสรุปเพื่อให้ได้ชุดของข้อมูลที่มีลักษณะเป็นนามธรรมแล้วนำมาเรียบเรียงและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายอธิบายและพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการจัดการงานสาธารณูปการของวัดในตำบลคลองสี่ อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 1. ด้านจุดแข็ง วัดเป็นศูนย์กลางศรัทธาของชุมชน มีบทบาทในการสอนคุณธรรมแก่เยาวชน ส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาและจิตวิญญาณรวมถึงโครงการช่วยเหลือผู้ยากไร้ นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านทำให้การดำเนินงานมีความเข้มแข็งและส่งเสริมความสงบสุขในสังคม 2. ด้านจุดอ่อน วัดขาดงบประมาณ ทำให้การพัฒนาล่าช้าหรือไม่สมบูรณ์ อีกทั้งบางเจ้าอาวาสขาดทักษะบริหาร ส่งผลให้การดำเนินงานขาดความชัดเจน การจัดการพื้นที่ไม่เป็นระเบียบ ทำให้ใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ ปัญหาความไม่โปร่งใสในการบริหารทรัพย์สินกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน นอกจากนี้ การขาดการติดตามและประเมินผลทำให้ไม่สามารถปรับปรุงพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การพัฒนาไม่ยั่งยืน 3. ด้านโอกาส วัดสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การจัดกิจกรรมช่วยสร้างความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของประชาชน การใช้เทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและเผยแพร่ข้อมูล การร่วมมือกับภาครัฐช่วยเสริมความเข้มแข็งของชุมชน นอกจากนี้ กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและส่งเสริมวัฒนธรรมช่วยพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การฝึกอบรมบุคลากรและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอกช่วยในการพัฒนาวัดตรงกับความต้องการของชุมชนมากขึ้น 4. ด้านอุปสรรค วัดบางแห่งขาดงบประมาณ ทำให้ดำเนินโครงการล่าช้าหรือไม่สมบูรณ์ ขาดทักษะการบริหารของ

เจ้าอาวาสและบุคลากร ส่งผลให้การดำเนินงานไม่ราบรื่นและขาดประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ปัญหาความโปร่งใสในการบริหารทรัพย์สินทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่น การจัดการพื้นที่ภายในวัดไม่เหมาะสม ทำให้ใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ อีกทั้งการขาดการติดตามและประเมินผล ทำให้วัดไม่สามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. กระบวนการจัดการงานสาธารณูปการของวัดในตำบลคลองสี่ อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 1. ด้านการบริหารบุคลากร วัดมีโครงสร้างการบริหารชัดเจน จัดประชุมและอบรมบุคลากรสม่ำเสมอ พัฒนาทักษะการสื่อสารและส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การพัฒนาผู้นำภายในวัดช่วยให้การบริหารงานราบรื่น การสร้างแรงจูงใจและกิจกรรมเสริมขวัญกำลังใจช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน อีกทั้งยังเน้นสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 2. ด้านการบริหารงบประมาณ วัดนำเทคโนโลยีมาช่วยบริหารงบประมาณ เพิ่มความสะดวกและลดข้อผิดพลาด พร้อมร่วมมือกับชุมชนและองค์กรในการระดมทุนเพื่อความยั่งยืน มีการอบรมบุคลากรให้จัดการงบประมาณอย่างมีมาตรฐาน ติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายอย่างต่อเนื่อง วางแผนการใช้จ่ายรอบคอบและจัดทำรายงานทางการเงินอย่างโปร่งใส จัดระเบียบเอกสารบัญชีเพื่อความสะดวกในการตรวจสอบ และตั้งคณะกรรมการบริหารงบประมาณเพื่อการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ 3. ด้านการบริหารวัสดุอุปกรณ์ วัดมีเจ้าหน้าที่ดูแลการใช้งานและจัดเก็บวัสดุอย่างเป็นระเบียบ พร้อมตรวจสอบสม่ำเสมอเพื่อป้องกันการสูญหาย เลือกใช้วัสดุคุณภาพดีและนำเทคโนโลยีมาช่วยติดตามการเบิกจ่าย จัดทำบัญชีวัสดุแยกประเภทเพื่อบริหารจัดการได้ง่ายขึ้น มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ในการดูแลและซ่อมแซมเพื่อลดค่าใช้จ่าย จัดเก็บวัสดุในสถานที่ปลอดภัย และกำจัดวัสดุที่หมดอายุอย่างเหมาะสม โดยพิจารณาวิธีใช้เคล็ดหรือบริจาคเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป 4. ด้านการบริหารจัดการ วัดส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน นำเทคโนโลยีมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใส จัดทำรายงานและทบทวนแผนงานเพื่อปรับปรุงโครงการ ฝึกอบรมบุคลากรให้มีทักษะในการบริหารจัดการ ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วม ประสานงานกับภาครัฐเพื่อขอรับการสนับสนุน และแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามผลเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย

3. รูปแบบการจัดการงานสาธารณูปการของวัดในตำบลคลองสี่ อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 1. ด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ วัดวางแผนผังงานก่อสร้างอย่างชัดเจน แต่งตั้งกรรมการบริหารโครงการ ควบคุมงบประมาณให้โปร่งใส และออกแบบให้เหมาะสมกับการใช้งานจริง การก่อสร้างสะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นและเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ควบคุมคุณภาพวัสดุ ตรวจสอบงานโดยผู้เชี่ยวชาญ ฝึกอบรมบุคลากร และประเมินผลเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการ

ในอนาคต 2. ด้านการพัฒนาวัดการ การพัฒนาวัดมุ่งเสริมสร้างบรรยากาศสงบสำหรับการปฏิบัติธรรม โดยปลูกต้นไม้และจัดสวนเพื่อความร่มรื่น ปรับปรุงภูมิทัศน์และสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ระบบไฟฟ้าและน้ำดื่ม เพื่อความสะดวกและปลอดภัยในการใช้พื้นที่พัฒนาพื้นที่สำหรับกิจกรรมทางศาสนา เช่น พื้นที่สวดมนต์ และใช้เทคโนโลยีเผยแพร่ข่าวสารธรรมะออนไลน์ รักษาความยั่งยืนสิ่งแวดล้อมด้วยวัชดุธรรมชาติและการปลูกต้นไม้ที่มีประโยชน์ การร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ช่วยพัฒนาวัดและชุมชนอย่างยั่งยืนในทุกด้าน และ 3. ด้านการดูแลรักษาและการจัดการศาสนสมบัติของวัด การบริหารจัดการทรัพย์สินและการเงินของวัดต้องโปร่งใสและเป็นระเบียบ โดยการแต่งตั้งไวยาวัจกรและผู้จัดการทรัพย์สินช่วยให้การทำงานชัดเจนและตรวจสอบได้ การจัดทำทะเบียนทรัพย์สินแยกประเภท พร้อมมอบหมายผู้รับผิดชอบ ช่วยให้การดูแลมีระเบียบ การทำบัญชีรายรับ-จ่าย โปร่งใสและเก็บรักษาเอกสารการเงินสำคัญในการป้องกันการทุจริต การใช้เทคโนโลยี เช่น โปรแกรมบัญชี ช่วยติดตามและตรวจสอบได้ง่ายขึ้น การตั้งคณะกรรมการตรวจสอบภายในและการฝึกอบรมบุคลากรเสริมประสิทธิภาพการบริหาร การสร้างความตระหนักในชุมชนช่วยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพย์สินอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการจัดการงานสาธารณูปการของวัดในตำบลคลองสี่ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม ได้แก่ จุดแข็ง คือ วัดได้รับความเคารพจากชุมชน พระสงฆ์มีบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณ วัดเป็นศูนย์รวมกิจกรรมของชุมชน การจัดการกิจกรรมเน้นกุศลโดยไม่เน้นผลกำไร วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ จุดอ่อน คือ การขาดแคลนงบประมาณ ขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการ การจัดการพื้นที่ไม่เป็นระเบียบ การบริหารงานที่ไม่โปร่งใส ขาดการติดตามประเมินผล โอกาส คือ การขยายตัวด้านการท่องเที่ยว ความต้องการพัฒนาของชุมชน การจัดการกิจกรรมทางศาสนาและสังคมที่เพิ่มขึ้น การบริหารจัดการที่เน้นการกุศลไม่เน้นผลกำไร การพัฒนาเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้น อุปสรรค คือ ปัญหางบประมาณที่ไม่เพียงพอ บุคลากรขาดความรู้ในการจัดการ ความไม่โปร่งใสในการบริหารงบประมาณ การใช้ทรัพยากรและพื้นที่ไม่เต็มประสิทธิภาพ การตรวจสอบติดตาม ประเมินผลที่ไม่ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดนพรัตน์ สุขเมธ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี พบว่า สภาพทั่วไป ด้านจุดแข็ง วัดมีเจ้าหน้าที่ทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีคณะกรรมการวัดเข้ามาดูแลทรัพย์สินของวัด แต่การทำบัญชีของวัดยังไม่เป็นระบบเพราะมีบุคลากรด้านนี้ไม่เพียงพอ สถานะของวัดเป็นนิติบุคคลสามารถทำนิติกรรมได้เอง แต่ที่ดินของวัดไม่สามารถขายและแปลงเป็นสินทรัพย์อื่นได้และวัดไม่สามารถนำเงินมาลงทุนเพื่อเพิ่มมูลค่าได้ด้วย

2. กระบวนการจัดการงานสาธารณูปการ ตำบลคลองสี่ อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า มี 4 ด้านหลัก ทั้งนี้ อาจจะเนื่องจากว่า การบริหารงานบุคลากรวัดต้องจัดให้มีโครงสร้างที่ชัดเจน การบริหารงบประมาณวัดต้องใช้เทคโนโลยีจัดการงบประมาณ การบริหารวัสดุอุปกรณ์คือวัดต้องจัดการดูแลวัสดุให้ใช้ได้โดยให้เป็นไปตามระเบียบและการบริหารจัดการคือวัดต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐให้สนับสนุนการพัฒนาวัดและชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูชลธารโสภิต (สายชล จิตตคุตโต) (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดปทุมธานี พบว่า แนวทางในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดปทุมธานี คือ 1. การบริหารงานบุคคลมีการประเมินผล การปฏิบัติงานอย่างโปร่งใสและยุติธรรม ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถสูงสุดและปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ 2. การบริหารงบประมาณ ส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนการสอนออนไลน์ในสถานการณ์โรคระบาด การบริหารงบประมาณต้องโปร่งใสและมีประสิทธิภาพในการบรรลุวัตถุประสงค์ 3. การบริหารงานทั่วไป ดูแลอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม และ 4. ให้บริการแก่บุคลากรและชุมชนด้วยความรับผิดชอบและคุณภาพเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

3. รูปแบบการจัดการงานสาธารณูปการของวัดในตำบลคลองสี่ อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า 1. การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ วัดมีแผนผังและการจัดการที่ชัดเจนในการก่อสร้างและซ่อมแซม ทั้งนี้ อาจจะเนื่องจากว่า การแต่งตั้งกรรมการและการตรวจสอบการเงินอย่างโปร่งใสเพื่อให้โครงการมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ารวมทั้งการมีส่วนร่วมจากชุมชนและการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม 2. การพัฒนาวัด การพัฒนาวัดเน้นการสร้างบรรยากาศที่สงบและเหมาะสมกับการปฏิบัติธรรมโดยการปรับปรุงภูมิทัศน์ ระบบสาธารณูปโภค และการใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ธรรมะรวมถึงการร่วมมือกับองค์กรอื่นเพื่อความยั่งยืนของวัดและชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูศรีปริยัติวิสุทธิ (โกวิท อภิปัญญา) (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา : การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1. สภาพการพัฒนางานสาธารณูปการ คือ มีการพัฒนาต่อเนื่อง มีจุดเด่นสวยงาม แต่บางวัดขาดการจัดการแบบแผนอาคารต่าง ๆ 2. การพัฒนาวัดต้นแบบ ได้แก่ ด้านการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน ด้านกิจการอันเกี่ยวกับวัด ด้านกิจการของวัดอื่น ๆ ด้านการศาสนสมบัติของวัด ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ คือ จำเป็นต้องใช้วิธีการที่หลากหลายและกิจกรรมจะมีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานภายนอกวัด และ 3. การบูรณาการวัดต้นแบบจะต้องดำเนินการด้านการพัฒนาของพระสงฆ์ เน้นมีส่วนร่วมกับประชาชนในกิจกรรมการ

พัฒนาของชุมชน ร่วมกันแสวงหาทรัพยากรการจัดการ ร่วมดำเนินการหรือบริหารจัดการ โครงการให้เกิดประโยชน์ในเชิงการพัฒนา บูรณาการกิจกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน

3. การดูแลรักษาศาสนสมบัติ พบว่า การบริหารทรัพย์สินและการเงินของวัดต้องโปร่งใส และมีระเบียบโดยการแต่งตั้งผู้จัดการที่ชัดเจน ทั้งนี้ อาจจะเนื่องจากว่า การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าช่วยในการติดตามทรัพย์สินและการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฤติมาศ พรหมอารักษ์ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการศาสนสมบัติของวัดในตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม พบว่า แนวทางการจัดการศาสนสมบัติของวัดในเขตตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ตามกระบวนการจัดการ คือ กระบวนการที่เจ้าอาวาสและคณะบุคคลจัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่าง ๆ ดำเนินตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยความร่วมมือร่วมใจของเจ้าอาวาสกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในองค์กร การตระหนักถึงความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานการจัดการศึกษาศาสนสมบัติของวัดตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยแนวทางการพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติวัดทั้ง 5 รูปแบบ ดังนี้ 1. การบริการศาสนสมบัติวัด เน้นการบริการในลักษณะสงเคราะห์ประชาชนตามหลักเมตตาธรรมใช้ที่ดินวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2. การควบคุมศาสนสมบัติวัด เน้นการควบคุมตรวจสอบโดยปรับเปลี่ยนไปตามความสำคัญของปัจจัย 3. การแต่งตั้งบุคลากรที่ดูแลรักษาและดำเนินการเน้นการแต่งตั้งตามความเหมาะสมกับปัจจัยด้านใดด้านหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการศาสนสมบัติของวัด 4. การทำบัญชีรักษาศาสนสมบัติวัดและเงินผลประโยชน์ของวัดเน้นวิธีการจัดทำบัญชีตามที่กฎหมาย กำหนด และ 5. รูปแบบบัญชีให้เป็นรูปแบบที่เหมาะสม โดยดำเนินการปรับปรุงแบบบัญชีตามความเหมาะสมกับสภาพที่ผู้ปฏิบัติสามารถจัดทำบัญชีได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการงานสาธารณูปการของวัดในตำบลคลองสี่ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปในการจัดการงานสาธารณูปการของวัดในตำบลคลองสี่ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 1. จุดแข็ง (Strengths) วัดเป็นศูนย์กลางศาสนาและวัฒนธรรมที่ได้รับความนิยม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนและส่งเสริมกิจกรรมสังคม พระสงฆ์มีบทบาทนำทางจิตใจ วัดยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้ชุมชน 2. จุดอ่อน (Weaknesses) วัดมักขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรที่มีทักษะบริหารจัดการ ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นระบบและใช้ทรัพยากรไม่มีประสิทธิภาพ การจัดสรรพื้นที่ไม่เหมาะสมอาจลดประโยชน์ในการใช้งาน

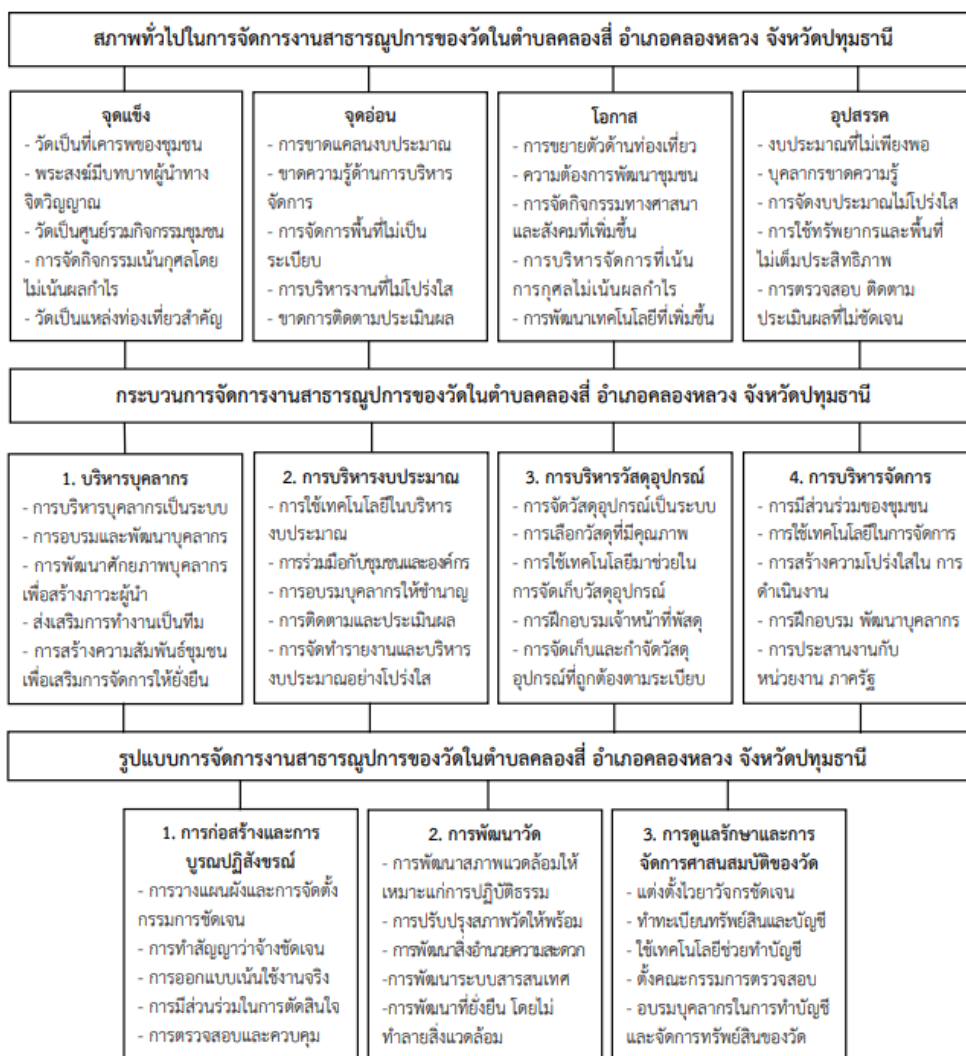
ปัญหาความโปร่งใสส่งผลต่อความไว้วางใจจากชุมชนและผู้บริจาค อีกทั้งการขาดการติดตามและประเมินผลทำให้ปรับปรุงกิจกรรมได้ยาก 3. โอกาส (Opportunities) วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้เพื่อพัฒนาวัดยังมีบทบาทส่งเสริมการศึกษา สุขภาพ และสังคมของชุมชน กิจกรรมทางศาสนาเปิดโอกาสให้ร่วมงานกับองค์กรภายนอก และดึงดูดผู้มีจิตศรัทธา การใช้เทคโนโลยีช่วยให้วัดทันสมัยและเข้าถึงชุมชนได้ดีขึ้น และ 4. อุปสรรค (Threats) การพัฒนาวัดเผชิญอุปสรรค เช่น งบประมาณจำกัด บุคลากรขาดทักษะบริหาร และความไม่โปร่งใสในการจัดการ ส่งผลให้การดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรไม่เหมาะสมและขาดการประเมินผลทำให้ขาดแนวทางพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. กระบวนการจัดการงานสาธารณูปการของวัดในตำบลคลองสี่ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 1. การบริหารบุคลากร วัดควรกำหนดโครงสร้างบริหารที่ชัดเจน อบรมบุคลากร และพัฒนาผู้นำภายในเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนจะช่วยให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน 2. การบริหารงบประมาณ วัดควรใช้เทคโนโลยีติดตามงบประมาณ ระดมทุนร่วมกับชุมชน อบรมบุคลากรด้านบัญชี และติดตามการใช้จ่ายให้คุ้มค่า การจัดทำรายงานการเงินและเปิดเผยข้อมูลช่วยเสริมความโปร่งใสและความเชื่อมั่นจากผู้บริจาค 3. การบริหารวัสดุอุปกรณ์ วัดควรมอบหมายเจ้าหน้าที่ดูแลวัสดุ เลือกใช้วัสดุคุณภาพดี ใช้เทคโนโลยีติดตามสต็อก อบรมเจ้าหน้าที่ในการดูแลและซ่อมแซม จัดเก็บวัสดุอย่างเป็นระเบียบ และกำจัดวัสดุหมดอายุอย่างเหมาะสม เพื่อให้การใช้วัสดุมีประสิทธิภาพและยั่งยืน และ 4. การบริหารจัดการ วัดส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ใช้เทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพ เปิดเผยข้อมูลการใช้จ่าย อบรมบุคลากร และประสานงานกับภาครัฐเพื่อสนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณอย่างยั่งยืน

3. รูปแบบการจัดการงานสาธารณูปการของวัดในตำบลคลองสี่ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 1. การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ วัดในตำบลคลองสี่วางแผนก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์อย่างเป็นระเบียบ โดยตั้งกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ทำสัญญาว่าจ้างโปร่งใส ใช้ทรัพยากรคุ้มค่า และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม พร้อมควบคุมวัสดุและบุคลากรให้โครงการสำเร็จตามแผน 2. การพัฒนาวัด วัดในตำบลคลองสี่พัฒนาสภาพแวดล้อมให้สงบร่มรื่น เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม โดยจัดระเบียบพื้นที่ ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก และใช้เทคโนโลยีเผยแพร่ธรรมะ นอกจากนี้ยังส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมผ่านการปลูกต้นไม้และใช้วัสดุธรรมชาติ และ 3. การดูแลรักษาและการจัดการศาสนสมบัติของวัดการจัดการงานสาธารณูปการของวัดในตำบลคลองสี่เน้นความโปร่งใสและระเบียบในการดูแลศาสนสมบัติ โดยมีการแต่งตั้งไวยาวัจกรและผู้จัดการ

ทรัพย์สินอย่างชัดเจน การจัดทำทะเบียนทรัพย์สินและบัญชีรายรับ-จ่ายช่วยให้ตรวจสอบง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังใช้เทคโนโลยีในการบันทึกบัญชี และตั้งคณะกรรมการตรวจสอบภายในเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส การฝึกอบรมบุคลากรและสร้างความตระหนักแก่ชุมชน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพย์สินอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. วัดควรสร้างความร่วมมือกำหนดนโยบายกับชุมชนเพื่อกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างวัด ชุมชน และองค์กรภาครัฐเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรของวัด
2. วัดควรจัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรภายในวัดอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงการสร้างแหล่งรายได้เพิ่มเติมจากกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ การอนุรักษ์เชิงวัฒนธรรม เป็นต้น
3. วัดควรกำหนดมาตรการหรือแนวทางในการปรับปรุงสาธารณูปการที่ใช้ในวัดเพื่อให้สามารถรองรับการเติบโตของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. วัดควรจัดการอบรมหรือสัมมนาเพื่อเสริมสร้างทักษะการบริหารจัดการโครงการสาธารณูปการให้กับพระสงฆ์ สามเณร และบุคลากรภายในวัด
2. วัดควรจัดตั้งคณะกรรมการร่วมกันระหว่างวัด ภาครัฐ และเอกชน เพื่อวางแผนและติดตามผลการดำเนินงานในโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสาธารณูปการ
3. วัดควรมีการดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในด้านสาธารณูปการให้เป็นไปตามมาตรการหรือแนวทางที่วางไว้ เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของชุมชนและสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี
2. การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดในจังหวัดปทุมธานี
3. การศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัดของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2540). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). *คู่มือเจ้าอาวาสว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.

- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2536). *หลักการ แนวคิดทฤษฎีและเทคนิคการบริหาร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- แน่นน้อย ศักดิ์ศรี. (2539). *หนังสือชุดคลื่นความคิดว่าด้วยสถาปัตยกรรมไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูชลธารโสภิต (สายชล จิตตคฺตฺโต). (2565). *การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดปราจีนบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูศรีปริยัติวิสุทธิ (โกวิท อภิปญฺโญ). (2565). *วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์. แนวนโยบายแห่งรัฐอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา : การพัฒนางานสาธารณูปการต้นแบบของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์, 4(1), 121-137.*
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีการบริหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดนพรัตน์ สุ่มเธ. (2565). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี* (ดุขฎฐินิพนธ์พุทธศาสตรดุขฎฐินบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชปริยัติโมลี (ไพบุลย์ วิบุโล). (2554). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดสุพรรณบุรี* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ฤดีมาศ พรหมอาร์กษ. (2565). *การจัดการศาสนสมบัติของวัดในตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การบริหารจัดการวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน*

MANAGING TEMPLES FOR SUSTAINABLE CULTURAL TOURISM

พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชิโต,
พระครูสมุทรปริยัตยาภรณ์ (นพพล กนต์สีโล),
เชาว์ ศรีอนันต์, พระครูสมุห์วริทธิ์ รตนปญโญ
Phrakhrusangkharak Ekkalak Achito,
Phrakhrusamutpariyatthayaphorn (Nopphon Kantasilol),
Chaow Srianan, Phrakhru Samuwarit Rattanapanyo
วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม
Wat Intharam, Samut Songkhram Province
Corresponding Author E-mail: phraudomsitthinayok.mal@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการบริหารจัดการวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ต้องพิจารณาในมิติต่าง ๆ เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ศาสนสถานและการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว การศึกษานี้ได้นำเสนอแนวทางใน 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ การบริหารจัดการพื้นที่วัดเพื่อการท่องเที่ยว การจัดการองค์ความรู้และการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม การจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่าการแบ่งโซนพื้นที่ใช้งานที่ชัดเจนและการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมช่วยเพิ่มประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว ขณะเดียวกัน การใช้เทคโนโลยีในการสื่อความหมาย เช่น QR Code และนิทรรศการแบบอินเทอร์แอคทีฟ ช่วยเพิ่มการเข้าถึงข้อมูล การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนในระยะยาว นอกจากนี้ การจัดการผลกระทบ เช่น การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และการดูแลสิ่งแวดล้อมในพื้นที่วัดเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการอนุรักษ์คุณค่าทางวัฒนธรรมและศาสนาอย่างยั่งยืน การบูรณาการการบริหารจัดการในทุกมิติพร้อมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; การบริหารจัดการวัด; ความยั่งยืน; การอนุรักษ์วัฒนธรรม; การมีส่วนร่วม

*Received January 2, 2025; Revised January 15, 2025; Accepted January 23, 2025

Abstract

This academic article aims to present the sustainable management of temples for cultural tourism, which is an important process that must consider various dimensions to create a balance between preserving religious sites and meeting tourist needs. This study presents guidelines in 4 important aspects as follows: the management of temple spaces for tourism, the dissemination of cultural knowledge and interpretation, stakeholder engagement, and impact management. The findings indicate that clearly zoned spaces and well-provided facilities enhance the visitor experience. Simultaneously, utilizing technologies such as QR codes and interactive exhibits improves accessibility to information. Building collaborative networks between temples, local communities, and related agencies fosters long-term sustainability. Additionally, managing impacts, such as setting visitor capacity limits and maintaining the temple environment, supports the preservation of cultural and religious values. Integrating management in all dimensions with participation from all sectors can effectively and sustainably promote cultural tourism in temples.

Keywords: Cultural Tourism; Temple Management; Sustainability; Cultural Preservation; Stakeholder Engagement

บทนำ

ประเทศไทยมีวัดเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาและเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนมาตั้งแต่อดีต วัดไม่เพียงเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งรวมศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมของชาติ ในปัจจุบันวัดได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เข้ามาเยี่ยมชมและเรียนรู้วัฒนธรรมไทย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักได้เติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา สร้างรายได้ให้กับชุมชนและประเทศ อย่างไรก็ตาม การเติบโตของการท่องเที่ยวดังกล่าวได้นำมาซึ่งความท้าทายในการบริหารจัดการ ทั้งในแง่ของการรักษาความสมดุลระหว่างการเป็นศาสนสถานและแหล่งท่องเที่ยว การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และการจัดการผลกระทบที่เกิดจาก

การท่องเที่ยว การบริหารจัดการวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนจึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญและจำเป็นต้องได้รับการศึกษาอย่างลึกซึ้ง

แม้วัดในประเทศไทยจะมีศักยภาพสูงในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่กระบวนการบริหารจัดการวัดเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในปัจจุบันยังคงเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของศาสนสถานและคุณค่าทางวัฒนธรรม อุปสรรคเหล่านี้ สะท้อนถึงความจำเป็นในการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ความขัดแย้งระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนา วัดหลายแห่งต้องเผชิญกับแรงกดดันในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เช่น การสร้างที่จอดรถ การปรับปรุงเส้นทางเดิน หรือการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งเหล่านี้อาจกระทบต่อความสมบูรณ์ของโบราณสถานและบรรยากาศความสงบศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่วัด นอกจากนี้ การขาดความรู้และแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินการยังส่งผลให้การพัฒนาบางส่วนไม่สอดคล้องกับแนวคิดการอนุรักษ์วัฒนธรรม (สายันต์ ไพรัชญาจิตร, 2557) การจัดการทรัพยากรและบุคลากรในวัด วัดส่วนใหญ่ในประเทศไทยมักขาดงบประมาณและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พระสงฆ์ในฐานะผู้ดูแลหลักต้องแบกรับภาระหลายด้าน ทั้งการจัดการพื้นที่ การดูแลนักท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ศิลปวัตถุ ซึ่งเกินกำลังความสามารถในหลายกรณี การขาดผู้เชี่ยวชาญและแรงสนับสนุนจากภายนอกยังทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ ไม่เป็นระบบและขาดความยั่งยืน (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2558) ปัญหาผลกระทบจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากเกินไปในช่วงเทศกาลหรือฤดูท่องเที่ยว วัดที่มีชื่อเสียงมักประสบปัญหาความแออัดจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากเกินไป สิ่งนี้ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อความสงบของวัด แต่ยังสร้างความเสียหายต่อโบราณสถานและสิ่งแวดล้อม เช่น การเสื่อมสภาพของพื้นทางเดิน การสะสมของขยะและเสียงรบกวนที่รบกวนการปฏิบัติธรรม ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) และการวางแผนจัดการอย่างรัดกุม (สมบัติ กาญจนนา, 2560) การขาดการสื่อสารและการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวจำนวนไม่น้อยมองวัดเป็นเพียงแหล่งท่องเที่ยวถ่ายภาพโดยขาดความเข้าใจในคุณค่าและความสำคัญและคุณค่าทางวัฒนธรรม สิ่งนี้ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในพื้นที่ศาสนสถาน เช่น การแต่งกายไม่สุภาพหรือการส่งเสียงดัง ปัญหานี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการจัดการองค์ความรู้และการสื่อความหมายที่ช่วยสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจในบทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางศาสนาและวัฒนธรรม (พจนา สวนศรี, 2556) การขาดความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แม้ชุมชนรอบวัดจะมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่การขาดการประสานงานและการแบ่งบทบาทที่ชัดเจนระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวขาดความต่อเนื่องและมีแนวโน้มที่จะเกิดความขัดแย้งในผลประโยชน์ การจัดการที่ไม่เป็นระบบนี้ส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไม่ได้รับประโยชน์สูงสุดในทุกมิติ (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, 2559)

จากการทบทวนปัญหาและอุปสรรคข้างต้น การบริหารจัดการวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องพิจารณาประเด็นสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1. การบริหารจัดการพื้นที่วัดเพื่อการท่องเที่ยว เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการเป็นศาสนสถานและแหล่งท่องเที่ยว 2. การจัดการองค์ความรู้และการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม เพื่อถ่ายทอดคุณค่าและความสำคัญของวัดสู่นักท่องเที่ยว 3. การบริหารจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม 4. การจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว เพื่อป้องกันและลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อวัดและชุมชน การศึกษาและวิเคราะห์ประเด็นเหล่านี้จะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

การบริหารจัดการพื้นที่วัดเพื่อการท่องเที่ยว

การจัดการพื้นที่วัดเพื่อการท่องเที่ยวมีเป้าหมายเพื่อสร้างสมดุลระหว่างการรักษาความศักดิ์สิทธิ์ในฐานะศาสนสถานและการใช้พื้นที่อย่างเหมาะสมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

การแบ่งโซนพื้นที่ใช้งาน พื้นที่วัดควรมีการกำหนดโซนการใช้งานที่ชัดเจน เช่น โซนศาสนกิจสำหรับการประกอบพิธีกรรม โซนท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว และโซนการเรียนรู้สำหรับการจัดนิทรรศการหรือการศึกษาประวัติศาสตร์วัด การแบ่งโซนเหล่านี้ช่วยลดความสับสนและความขัดแย้งระหว่างผู้ปฏิบัติศาสนกิจและนักท่องเที่ยว (สายันต์ ไพเราะจูจิตร, 2557)

การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก วัดควรจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำสะอาด พื้นที่พักผ่อน ทางเดินที่สะดวกสบายและจุดบริการข้อมูลเกี่ยวกับวัด การปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้จะช่วยเพิ่มความประทับใจแก่ผู้มาเยี่ยมชม (พระมหาสุทนต์ อากาศโร, 2558)

การอนุรักษ์โบราณสถานและศิลปวัตถุ การบำรุงรักษาโบราณสถาน จิตรกรรมฝาผนัง และศิลปวัตถุในวัดเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาคุณค่าและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การดำเนินการนี้ควรทำอย่างระมัดระวังและสอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์ที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล เช่น การใช้วัสดุที่เหมาะสมและการควบคุมปัจจัยที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย (Smith, 2015)

การจัดการสภาพแวดล้อม การสร้างพื้นที่สีเขียวและการควบคุมเสียงรบกวนจากนักท่องเที่ยวสามารถช่วยรักษาบรรยากาศสงบเงียบของวัด การจัดการพื้นที่สีเขียวอาจรวมถึงการปลูกต้นไม้ท้องถิ่นที่ดูแลง่าย การสร้างสวนสมุนไพรที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างแหล่งน้ำเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นให้พื้นที่ นอกจากนี้ การลดเสียงรบกวนสามารถทำได้ผ่านมาตรการ เช่น การติดตั้งกำแพงกันเสียง การกำหนดเส้นทางเดินที่ลดเสียงสะท้อน และการใช้ป้ายเตือนที่เน้นให้ผู้เยี่ยมชมรักษาความสงบ การดำเนินการเชิงรุกเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมและรักษาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติธรรมและการท่องเที่ยว (Sachs, 2015)

การพัฒนาระบบการเข้าถึงและการขนส่ง วัดควรพัฒนาระบบการเข้าถึงที่เหมาะสม เช่น การจัดที่จอดรถที่เพียงพอสำหรับทั้งนักท่องเที่ยวรายบุคคลและกลุ่มนักท่องเที่ยวขนาดใหญ่ รวมถึงการพัฒนาทางเข้าออกที่มีป้ายบอกทางชัดเจนและการปรับปรุงพื้นที่ให้รองรับการใช้งานของผู้พิการ นอกจากนี้ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับระบบขนส่งสาธารณะ เช่น เส้นทางรถประจำทางหรือบริการรถรับส่งเฉพาะกิจ ก็เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความสะดวกและลดปัญหาการจราจรบริเวณวัด (สายันต์ ไพรัชญาจิตร, 2557)

สรุปได้ว่า การจัดการพื้นที่วัดเพื่อการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนา การแบ่งโซนการใช้งานและการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ดีขึ้นโดยไม่กระทบต่อความศักดิ์สิทธิ์ของวัด นอกจากนี้ การบำรุงรักษาโบราณสถานและการจัดการสิ่งแวดล้อมยังช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

การจัดการองค์ความรู้และการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม

การจัดการองค์ความรู้และการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มพูนความเข้าใจและสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว รวมถึงการรักษาคุณค่าของวัดในฐานะศูนย์กลางทางวัฒนธรรม โดยมีแนวทางดังนี้

การจัดทำข้อมูลประวัติศาสตร์และคุณค่าของวัด การจัดทำเอกสารหรือสื่อดิจิทัลที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความสำคัญ และเรื่องราวของวัดเป็นวิธีสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น การพัฒนาคู่มือท่องเที่ยวที่มีเนื้อหาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การสร้างวิดีโอเชิงสารคดีที่เล่าเรื่องราวของวัดในรูปแบบที่ดึงดูดใจ หรือการใช้แอปพลิเคชันที่นำเสนอบทความและภาพถ่ายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของวัด นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีเสมือนจริง (Virtual Reality) มาประยุกต์ใช้สามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวสำรวจพื้นที่วัดได้แม้ไม่ได้อยู่ในสถานที่จริง เช่น

โครงการของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามที่พัฒนาแอปพลิเคชันนำชมวัดผ่านเทคโนโลยี VR ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมาก (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2558)

การพัฒนาสื่อการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ การสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ป้ายข้อมูลตามจุดต่าง ๆ ในวัดที่อธิบายประวัติศาสตร์ ศิลปวัตถุและความสำคัญของพื้นที่สำคัญ การจัดแสดงนิทรรศการที่ผสมผสานเทคโนโลยี เช่น จอสัมผัสหรือการฉายภาพแบบอินเทอร์แอคทีฟเพื่อดึงดูดความสนใจ นอกจากนี้ การพัฒนาแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์สามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับวัดและกิจกรรมต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น ตัวอย่างเช่น วัดพระศรีรัตนศาสดารามได้พัฒนาป้าย QR Code ที่นักท่องเที่ยวสามารถสแกนเพื่อเรียนรู้ประวัติและความสำคัญของแต่ละจุดในวัดได้ นอกจากนี้ นิทรรศการที่จัดขึ้นในวัดพระธาตุขามแก่นยังได้แสดงโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่เล่าเรื่องราวของพระพุทธศาสนาในพื้นที่ภาคเหนือได้อย่างน่าสนใจ (พจนา สวนศรี, 2556)

การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การจัดอบรมเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะของมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้สามารถถ่ายทอดเรื่องราวและคุณค่าของวัดได้อย่างถูกต้องและน่าสนใจ รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวในพื้นที่ศาสนสถาน ตัวอย่างที่ชัดเจนคือการอบรมมัคคุเทศก์ในโครงการของวัดอรุณราชวราราม ซึ่งเน้นการเสริมความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมของวัด การฝึกอบรมนี้ยังรวมถึงการพัฒนาทักษะการเล่าเรื่องและการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวหลากหลายกลุ่ม เช่น นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่สนใจด้านวัฒนธรรม (ชูลิทธิ์ ชูชาติ, 2560)

การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวเป็นแนวทางที่ช่วยสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับวัฒนธรรมและศาสนา ตัวอย่างเช่น การจัดเวิร์คช็อปที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำเครื่องปั้นดินเผาหรือแกะสลักไม้ที่เป็นส่วนหนึ่งของศิลปะพุทธศาสนาในวัด นอกจากนี้ การสาธิตการปฏิบัติธรรม เช่น การแนะนำการนั่งสมาธิแบบเบื้องต้นหรือการสอนวิธีสวดมนต์ยังช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและสัมผัสประสบการณ์เชิงจิตวิญญาณอย่างแท้จริง การจัดทัวร์เชิงวัฒนธรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม เช่น การเข้าร่วมประเพณีสงกรานต์ในวัดหรืองานบุญประจำปีในชุมชน ก็ช่วยเชื่อมโยงนักท่องเที่ยวกับชุมชนในระดับที่ลึกซึ้งมากขึ้น กิจกรรมเหล่านี้ช่วยสร้างความประทับใจและปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2554)

สรุปได้ว่า การจัดการองค์ความรู้และการสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพส่งผลโดยตรงต่อการสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าสำหรับนักท่องเที่ยว การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น สื่อดิจิทัลและแอปพลิเคชัน ช่วยเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลและทำให้นิเวศการเรียนรู้ที่น่าสนใจยิ่งขึ้น

การพัฒนาทักษะของมัคคุเทศก์ยังส่งผลต่อคุณภาพของการถ่ายทอดความรู้ทำให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจในเชิงลึกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของวัด นอกจากนี้กิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบอย่างสร้างสรรค์ เช่น เวิร์คช็อปงานศิลปะท้องถิ่นหรือการปฏิบัติสมาธิ ไม่เพียงส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว แต่ยังช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างวัด ชุมชน และผู้มาเยือนในเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน

การจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การบริหารจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในวัด เนื่องจากต้องสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม แนวทางการจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถดำเนินการได้ดังนี้

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การสร้างเครือข่ายระหว่างวัด ชุมชน หน่วยงานราชการ และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวมีความสำคัญในการสร้างการทำงานร่วมกันอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีบทบาทในการพัฒนา ตัวอย่างที่ชัดเจน คือ การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารการท่องเที่ยวที่มีตัวแทนจากทุกภาคส่วน เช่น พระสงฆ์เป็นทีปรีक्षा ชุมชนจัดกิจกรรมวัฒนธรรม และนักพัฒนาให้คำแนะนำด้านเทคนิค นอกจากนี้ยังมีเวทีประชุมรายไตรมาสที่ทุกฝ่ายสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อลดความขัดแย้งและวางแผนงานร่วมกัน ตัวอย่างโครงการที่โดดเด่น คือ โครงการวัดเพื่อชุมชน ซึ่งเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน เช่น การจัดงานเทศกาลในวัดที่เน้นผลิตภัณฑ์ชุมชน การเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรม และการจัดแสดงวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, 2559)

การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบ การระบุบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจนเป็นขั้นตอนสำคัญเพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น วัดควรรับผิดชอบด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของวัด ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการดูแลนักท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น การให้บริการอาหารท้องถิ่นหรือจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม หน่วยงานราชการมีหน้าที่ให้การสนับสนุนในรูปแบบทรัพยากร เช่น งบประมาณหรือการจัดอบรมเพื่อเสริมศักยภาพชุมชน ตัวอย่างโครงการที่เห็นได้ชัดคือการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววิถีชุมชน ซึ่งชุมชนได้รับการสนับสนุนจากวัดและหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่เน้นการนำเสนอวิถีชีวิต อาหาร และศิลปะพื้นบ้าน อันเป็นการสร้างความเข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม (พจนา สวนศรี, 2556)

การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม การจัดระบบแบ่งปันรายได้จากการท่องเที่ยวระหว่างวัด ชุมชน และผู้ประกอบการเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความยั่งยืน ตัวอย่างเช่น วัดสามารถนำรายได้ส่วนหนึ่งไปใช้ในการบำรุงรักษาโบราณสถานหรือพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำหรือทางเดินสำหรับนักท่องเที่ยว ขณะที่ชุมชนได้รับส่วนแบ่งจากการขายสินค้าท้องถิ่น เช่น อาหารพื้นเมืองหรือของที่ระลึกที่ผลิตโดยชาวบ้าน นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมตลาดนัดวัฒนธรรมในพื้นที่วัด เช่น การแสดงดนตรีพื้นบ้านหรือการขายสินค้าหัตถกรรมยังช่วยเสริมรายได้ให้กับชุมชนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น การจัดการในลักษณะนี้ช่วยสร้างแรงจูงใจ ความโปร่งใสและความเป็นธรรมในหมู่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (สายนต์ ไพรัชญจิตร, 2557)

การสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและนักท่องเที่ยวเป็นวิธีที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดและสังคม เช่น การจัดอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งอาจรวมถึงการสอนเทคนิคการบำรุงรักษาโบราณสถานหรือการอนุรักษ์งานศิลปะท้องถิ่น การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การทำบุญที่ออกแบบให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ การปลูกต้นไม้ในบริเวณวัดเพื่อส่งเสริมสิ่งแวดล้อม หรือการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เช่น การทำอาหารพื้นบ้านหรือการเรียนรู้ศิลปะการแสดงพื้นเมือง การจัดการในลักษณะนี้ช่วยสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในเชิงบวกระหว่างวัด ชุมชน และนักท่องเที่ยว (ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2560)

สรุปได้ว่า การจัดการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างมีประสิทธิภาพช่วยสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่มีความโปร่งใสและการกำหนดบทบาทของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจนช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม เช่น การแบ่งปันรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวให้กับวัด ชุมชน และผู้ประกอบการอย่างเหมาะสม ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและแรงจูงใจในการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านกิจกรรมที่เน้นการอนุรักษ์และการสร้างความตระหนัก เช่น การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการหรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัด ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

การจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว

การจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นการป้องกันและแก้ไขผลกระทบต่อดัต ชุมชน และนักท่องเที่ยว แนวทางเหล่านี้ช่วยลดผลกระทบด้านลบและสร้างคุณค่าระยะยาวให้พื้นที่และชุมชนโดยรอบได้อย่างยั่งยืน

การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) วัดควรกำหนดจำนวนผู้เยี่ยมชมสูงสุดในแต่ละวันเพื่อป้องกันความแออัดและการเสื่อมสภาพของโบราณสถาน วิธีการนี้อาจรวมถึงการใช้ระบบจองล่วงหน้าหรือกำหนดช่วงเวลาการเข้าชม ตัวอย่างเช่น วัดพระธาตุดอยสุเทพในจังหวัดเชียงใหม่ได้กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าชมในแต่ละรอบเวลา พร้อมทั้งใช้ระบบการจองบัตรผ่านออนไลน์เพื่อลดความหนาแน่น นอกจากนี้ยังมีการจัดระเบียบเส้นทางเดินภายในวัดเพื่อควบคุมปริมาณผู้เยี่ยมชมในจุดสำคัญของพื้นที่ศาสนสถาน เช่น บริเวณพระเจดีย์และจุดชมวิว ซึ่งช่วยรักษาความสงบและปกป้องพื้นที่จากการสึกหรอ (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2558)

การจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัดเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดผลกระทบด้านลบและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว แนวทางสำคัญได้แก่ การควบคุมขยะโดยการส่งเสริมการแยกขยะ การใช้วัสดุที่ย่อยสลายได้ เช่น ถังกระดาษแทนถังพลาสติก และการติดตั้งจุดรวบรวมขยะที่เหมาะสม นอกจากนี้ การปลูกต้นไม้ในบริเวณวัดยังช่วยเพิ่มพื้นที่สีเขียว ลดอุณหภูมิ และปรับปรุงคุณภาพอากาศ ตัวอย่างที่ดีคือวัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีการปลูกต้นไม้หลากหลายชนิด ทั้งต้นไม้ผลเพื่อการบริโภค และต้นไม้ให้ร่มเงาเพื่อสร้างบรรยากาศที่ร่มรื่นสำหรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังจัดโครงการ “ปลูกต้นไม้ทุกปี” ที่นักท่องเที่ยวและชุมชนสามารถมีส่วนร่วมได้ การดำเนินการในลักษณะนี้ไม่เพียงช่วยฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม แต่ยังสร้างความตระหนักและจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติให้กับผู้เยี่ยมชม (สายนต์ ไพธชญจิตร, 2557)

การจัดการเสียงและมลภาวะ การควบคุมเสียงรบกวนจากนักท่องเที่ยวหรือกิจกรรมในวัดเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยรักษาความสงบและบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรม แนวทางที่วัดสามารถนำไปใช้ได้ เช่น การติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือให้พูดคุยเบา ๆ ในพื้นที่ศาสนสถาน การกำหนดพื้นที่เฉพาะสำหรับกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดเสียง เช่น โชนถ่ายภาพหรือโชนจัดกิจกรรม และการห้ามใช้เครื่องเสียงในบริเวณที่มีการปฏิบัติธรรม ตัวอย่างเช่น วัดโพธิ์ กรุงเทพมหานคร ได้ออกข้อกำหนดให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎ เช่น ไม่ส่งเสียงดังในบริเวณที่มีพระพุทธรูปสำคัญ และมีการจัดเจ้าหน้าที่คอยดูแลเพื่อป้องกันการรบกวนผู้ที่มาปฏิบัติธรรม ซึ่งช่วยรักษาความสงบและสมาธิในพื้นที่วัด (พจนา สอนศรี, 2556)

การสร้างความร่วมมือกับชุมชน วัดควรร่วมมือกับชุมชนในพื้นที่เพื่อจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว โดยใช้แนวทางที่เน้นการสร้างจิตสำนึกและความร่วมมือในระยะยาว เช่น การจัดอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม การให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีดูแลและจัดการนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมถึงการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่น ตัวอย่างที่ชัดเจน คือ โครงการรักษาวัด รักษาชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมุ่งเน้นให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการดูแลโบราณสถาน และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ เช่น การปลูกต้นไม้รอบวัด การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่ตอบโจทย์ทั้งชุมชนและนักท่องเที่ยว และการส่งเสริมกิจกรรมท้องถิ่น เช่น งานบุญประจำปีหรือการแสดง วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน การดำเนินการในลักษณะนี้ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน (ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2560)

สรุปได้ว่า การจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวช่วยลดความแออัดและปกป้องโบราณสถานจากการเสื่อมสภาพ ขณะที่การจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกต้นไม้และการแยกขยะ ช่วยรักษาบรรยากาศที่สงบและเป็นมิตรกับธรรมชาติ นอกจากนี้ การควบคุมเสียงและมลภาวะยังช่วยรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่ศาสนสถาน การสร้างความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่น เช่น การจัดกิจกรรมอนุรักษ์หรือการอบรมร่วมกัน ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในระยะยาว การดำเนินการในลักษณะนี้ช่วยให้การอนุรักษ์และการพัฒนาดำเนินไปควบคู่กันอย่างสมดุลและยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

การบริหารจัดการวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องวางแผนและดำเนินงานในหลายมิติพร้อมกัน ดังแสดงในแผนภาพองค์ความรู้ต่อไปนี้

1. การจัดการพื้นที่วัด แบ่งโซนศาสนกิจ จัดพื้นที่สำหรับการปฏิบัติธรรมและกิจกรรมทางศาสนา เพื่อสงวนบรรยากาศสงบและรักษาความเคารพต่อผู้ปฏิบัติธรรม แบ่งโซนท่องเที่ยว จัดพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว เช่น พื้นที่จุดชมวิว ถ่ายภาพหรือชมสถาปัตยกรรม ให้มีความชัดเจน เพื่อไม่รบกวนโซนศาสนกิจ แบ่งโซนการเรียนรู้ จัดพื้นที่สำหรับจัดแสดงนิทรรศการ ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ และสื่อให้ความรู้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และซึมซับคุณค่าทางวัฒนธรรม

2. การอนุรักษ์โบราณสถานและศิลปวัตถุ ให้ความสำคัญในการบูรณะและปกป้องจิตรกรรมฝาผนัง พระพุทธรูป และ โบราณวัตถุ อื่น ๆ ด้วยวิธีการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อคงคุณค่าและป้องกันความเสียหายระยะยาว ความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญ นักอนุรักษ์ และหน่วยงานรัฐเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้การดูแลและอนุรักษ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การพัฒนาสภาพแวดล้อม โดยการเพิ่มพื้นที่สีเขียว ช่วยรักษาบรรยากาศสงบและสร้างภูมิทัศน์ที่สวยงาม จัดห้องน้ำและทางเดินปลอดภัย อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและป้องกันอุบัติเหตุ ลดมลภาวะเสียง เช่น จำกัดเสียงจากรถยนต์หรือเครื่องขยายเสียงในพื้นที่โบราณสถาน เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติธรรม

4. การนำเสนอข้อมูลและสื่อการเรียนรู้ ใช้สื่อดิจิทัล ป้ายข้อมูล เทคโนโลยีเสมือนจริง (VR/AR) เพื่อเล่าเรื่องประวัติศาสตร์และความสำคัญของวัด จัดทำนิทรรศการแบบอินเทอร์แอคทีฟ และ QR Code ตามจุดต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลอย่างสะดวก

5. การพัฒนาและอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น จัดอบรมความรู้เชิงลึกทั้งด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และทักษะการสื่อสาร เพื่อส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานการให้ข้อมูล จัด กิจกรรมเวิร์คช็อป หรือ สาธิตปฏิบัติธรรม เพื่อให้ผู้สนใจได้มีประสบการณ์ตรง และเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

6. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ พัฒนาความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน หน่วยงานราชการ และภาคธุรกิจ เพื่อให้แต่ละฝ่ายรู้หน้าที่ บทบาท และแบ่งปันทรัพยากร ร่วมกัน ร่วมกันวางแผนบริหารแบบบูรณาการ ลดปัญหาความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพในการอนุรักษ์และพัฒนา

7. การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม กำหนดแนวทาง แบ่งรายได้ ระหว่าง วัดและชุมชนอย่างเหมาะสม โปร่งใส เพื่อลดข้อขัดแย้งและส่งเสริมการมีส่วนร่วม กระบวนการนี้ช่วยสร้างความไว้วางใจในชุมชนและสนับสนุนความยั่งยืนในระยะยาว

8. การจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว กำหนดขีดความสามารถในการรองรับ นักท่องเที่ยว เช่น ใช้ระบบจองล่วงหน้า จัดระเบียบเส้นทางเดิน ลดความแออัดในจุดเสี่ยง จัดการ สิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกต้นไม้ การแยกขยะ และลดมลภาวะเสียง เพื่อรักษา บรรยากาศสงบเรียบร้อย สร้างความร่วมมือกับชุมชน ผ่านกิจกรรมร่วม เช่น อบรมด้าน อนุรักษ์วัฒนธรรมหรือกิจกรรมปลูกต้นไม้ เพื่อส่งเสริมความรู้สึกรักเป็นเจ้าของและ สานสัมพันธ์ในระยะยาว

กระบวนการทั้งหมดนี้จำเป็นต้องดำเนินการอย่างบูรณาการ ประสานความร่วมมือ หลายฝ่าย และให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์อย่างเท่าเทียมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว เมื่อสามารถดำเนินการครอบคลุมในทุกมิติอย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะส่งผลให้วัดและชุมชน โดยรอบเติบโตอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมและ คงคุณค่าทางศาสนาและประวัติศาสตร์ให้คนรุ่นหลังได้ชื่นชมต่อไปอย่างยาวนาน

สรุป

การบริหารจัดการวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ต้องดำเนินการ อย่างรอบคอบและครอบคลุมทุกมิติ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ศาสนสถาน และการตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยสรุปผลการศึกษาดังนี้ การจัดการ พื้นที่วัดต้องให้ความสำคัญกับการแบ่งโซนการใช้งานที่ชัดเจน เช่น โซนศาสนกิจ โซนท่องเที่ยว และโซนการเรียนรู้ เพื่อป้องกันความขัดแย้งระหว่างผู้ปฏิบัติธรรมและ นักท่องเที่ยว การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ พื้นที่พักผ่อน และทางเดิน ที่ปลอดภัย ช่วยเพิ่มความพึงพอใจของผู้เยี่ยมชม ขณะเดียวกัน การอนุรักษ์โบราณสถาน และศิลปวัตถุ เช่น จิตรกรรมฝาผนังและพระพุทธรูป ต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง เพื่อรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมในระยะยาว การพัฒนาสภาพแวดล้อม เช่น การเพิ่มพื้นที่ สีเขียวและลดมลภาวะเสียง ยังช่วยรักษาบรรยากาศสงบเงียบที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติ ธรรม วัดควรนำเสนอข้อมูลประวัติศาสตร์และความสำคัญของตนผ่านสื่อที่หลากหลาย เช่น เอกสารดิจิทัล ป้ายข้อมูล หรือเทคโนโลยีเสมือนจริง เพื่อสร้างความเข้าใจและ ความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ เช่น นิทรรศการแบบอินเทอร์ แอคทีฟ หรือการใช้ QR Code สำหรับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เฉพาะจุด ช่วยเพิ่มการ เข้าถึงข้อมูลอย่างสะดวก การจัดอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่มีความรู้เชิงลึกและทักษะ การสื่อสาร ช่วยเสริมคุณภาพของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากนี้ กิจกรรม

การเรียนรู้ เช่น เวิร์คช็อปหรือการสาธิตปฏิบัติธรรม ช่วยสร้างความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งระหว่างนักท่องเที่ยวและวัด การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจำเป็นต้องมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน หน่วยงานราชการ และภาคธุรกิจ การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย เช่น วัดดูแลด้านการอนุรักษ์ ชุมชนดูแลนักท่องเที่ยว และหน่วยงานราชการสนับสนุนทรัพยากร ช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหาร การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม เช่น การแบ่งรายได้ระหว่างวัดและชุมชน ช่วยส่งเสริมความโปร่งใสและความยั่งยืน นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการหรือการสร้างเครือข่ายอนุรักษ์ ยังช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของในชุมชน การจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยว การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว เช่น การจองล่วงหน้าและการจัดระเบียบเส้นทางเดิน ช่วยลดความแออัดและปกป้องโบราณสถาน การจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกต้นไม้ การแยกขยะ และการลดมลภาวะเสียง ช่วยรักษาบรรยากาศที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติธรรม การสร้างความร่วมมือกับชุมชน เช่น การจัดอบรมด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมและกิจกรรมปลูกต้นไม้ ยังช่วยเพิ่มความตระหนักและความร่วมมือในระยะยาว การดำเนินการเหล่านี้ช่วยลดผลกระทบด้านลบและสร้างความยั่งยืนให้กับวัดและชุมชนโดยรวม

เอกสารอ้างอิง

- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2560). *การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิชุมชนท้องถิ่น.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2554). *แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยการท่องเที่ยว.
- พจนา สอนศรี. (2556). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ: สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน.
- พระมหาสุหิตย์ อาภากร. (2558). การพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 11(2), 1-16.
- สมบัติ กาญจนนา. (2560). *การจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- สายันต์ ไพรัชญาจิตร. (2557). *การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีในงานพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภารการพิมพ์.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์. (2559). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Sachs, J. D. (2015). *The Age of Sustainable Development*. New York: Columbia University Press.

Smith, L. (2015). *Uses of Heritage*. London: Routledge.

ทรราชทางการเมือง : ประชาชนผู้ถูกจำกัดเสรีภาพทางความคิด*

POLITICAL TYRANNY: CITIZENS DEPRIVED OF FREEDOM TO THOUGHT

พระจอม มหาปณฺโญ, กัญจนันธุ์ พุดผยางกูร

Phra Jom Mahapanyo, Kanchanat Bridhyankura

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: phrabidicxmm@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนำเสนอเกี่ยวกับลักษณะของทรราชทางการเมืองและผลกระทบต่อประชาชนที่ถูกจำกัดเสรีภาพทางความคิด รวมถึงแนวทางในการส่งเสริมเสรีภาพและประชาธิปไตยในสังคมการวิเคราะห์จะเจาะลึกในตัวอย่างทางประวัติศาสตร์ของระบอบเผด็จการโดยเน้นวิธีการที่พวกเขาใช้เพื่อระงับความไม่เห็นอกเห็นใจและควบคุมความคิดเห็นของประชาชน การศึกษาเหล่านี้จะช่วยให้เราเข้าใจถึงกลยุทธ์ที่ทรราชใช้ในการรักษาอำนาจและผลกระทบระยะยาวต่อสังคม ซึ่งรวมถึงการจำกัดสิทธิมนุษยชนและการสร้างวัฒนธรรมแห่งความกลัวในหมู่ประชาชน การวิเคราะห์นี้จะเน้นถึงความสำคัญของการศึกษาและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการต่อต้านระบอบเผด็จการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ข้อมูลและกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ การทำความเข้าใจถึงบทบาทของสื่อและการสื่อสารในยุคดิจิทัลจะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจให้ประชาชนลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อสิทธิและเสรีภาพของตนเอง

คำสำคัญ: ทรราช; การเมือง; เสรีภาพ

Abstract

The article explores the nature of political tyranny and its impact on people whose freedom of thought is restricted, as well as ways to promote freedom and democracy in society. The analysis delves into historical examples of authoritarian regimes, highlighting the methods they use to suppress dissent and control public opinion. These studies will help us

*Received February 6, 2025; Revised February 27, 2025; Accepted March 9, 2025

understand the strategies tyrants use to maintain power and their long-term effects on society, including the restriction of human rights and the creation of a culture of fear among the population. The analysis highlights the importance of education and public engagement in resisting authoritarian regimes, especially in an era where information technology can be a tool for disseminating information and inciting social change. Understanding the role of media and communication in the digital age will be key to inspiring people to stand up for their rights and freedoms.

Keywords: Tyranny; Politics; Freedom

บทนำ

ในระบอบประชาธิปไตย เสรีภาพทางความคิดและการแสดงความคิดเห็นถือเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชน ในบางสังคมการใช้อำนาจโดยมิชอบของผู้นำทางการเมืองได้ส่งผลให้เสรีภาพเหล่านี้ถูกจำกัดหรือควบคุมโดยรัฐ อำนาจเผด็จการหรือทรราชทางการเมืองมักใช้สิทธิพลในการควบคุมประชาชน ผ่านกฎหมาย นโยบาย และกลไกทางสังคมต่าง ๆ เพื่อรักษาอำนาจของตนเอง การปราบปรามเสรีภาพในการพูดและความคิดไม่เพียง แต่ขัดขวางการแสดงออกของแต่ละบุคคล แต่ยังทำลายรากฐานของประชาธิปไตยซึ่งนำไปสู่วัฒนธรรมแห่งความกลัวและความสอดคล้องในหมู่ประชาชน การฟื้นฟูเสรีภาพเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองและสร้างสังคมที่เปิดกว้างและยุติธรรมได้อีกครั้ง การส่งเสริมการศึกษาและการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนเป็นกุญแจสำคัญในการฟื้นฟูเสรีภาพเหล่านี้ และช่วยให้ผู้คนกล้าที่จะยืนหยัดเพื่อตนเองและร่วมกันต่อสู้เพื่ออนาคตที่ดีกว่า (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2564)

ทรราชทางการเมือง (Political Tyranny) หมายถึง การปกครองที่มีลักษณะเผด็จการและใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมเพื่อควบคุมและกดขี่ประชาชน รัฐบาลหรือผู้นำที่เป็นทรราชทางการเมืองมักใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อรักษาอำนาจของตนเอง เช่น การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การใช้อำนาจเพื่อควบคุมสื่อ การกำจัดผู้เห็นต่างและการใช้ความรุนแรงเพื่อปราบปรามการต่อต้าน การใช้อำนาจในทางที่ไม่เหมาะสมทำให้ประชาชนสูญเสียความเชื่อมั่นและความศรัทธาในรัฐบาล ซึ่งอาจนำไปสู่การเกิดความไม่สงบและการเรียกร้องสิทธิพื้นฐานจากประชาชนที่ต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของประเทศ (สุมพร ฉันทสิทธิพร, 2561)

ประชาชนผู้ถูกจำกัดเสรีภาพทางความคิด (Citizens with Restricted Freedom of Thought) เมื่ออยู่ภายใต้การปกครองของทรราชทางการเมือง ประชาชนมักจะถูกจำกัดเสรีภาพทางความคิดและการแสดงความคิดเห็น รัฐบาลหรือผู้นำทรราชมักใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อควบคุมความคิดและการแสดงออกของประชาชน เช่น การควบคุมสื่อ การปิดกั้นข้อมูล การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมและการประท้วง การกักขังหรือปราบปรามผู้เห็นต่างและการสร้างบรรยากาศของความกลัวเพื่อกดดันประชาชนไม่ให้แสดงความคิดเห็นหรือเคลื่อนไหวทางการเมือง การกระทำเหล่านี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อเสรีภาพส่วนบุคคลแต่ยังสามารถนำไปสู่การลดลงของความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในสังคมโดยรวม ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน (ณรงค์ สีนสวัสดิ์, 2539)

ดังนั้น ทรราชทางการเมืองเป็นการปกครองที่มีลักษณะเผด็จการและใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมเพื่อควบคุมและกดดันประชาชน การจำกัดเสรีภาพทางความคิดทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม ความกลัว และความไม่มั่นคงในสังคม การส่งเสริมเสรีภาพทางความคิดและการเคารพสิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่สงบสุขและเป็นธรรม การปกครองทางการเมืองทำลายค่านิยมประชาธิปไตยและยับยั้งเสียงของประชาชนนำไปสู่ความไม่พอใจและความไม่สงบทางสังคมอย่างกว้างขวาง การฟื้นฟูประชาธิปไตยและการสร้างสถาบันที่เข้มแข็งซึ่งสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ไขปัญหาและนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองในอนาคต

ลักษณะของทรราชทางการเมือง

การปกครองในการเมืองนั้นโดดเด่นด้วยการควบคุมอำนาจในผู้นำคนเดียวหรือกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งมักนำไปสู่การกดขี่และการปราบปรามเสียงที่ขัดแย้ง ระบอบการปกครองดังกล่าว มักจะจับความไม่เห็นอกเห็นใจและจำกัดเสรีภาพของแต่ละบุคคลสร้างสภาพแวดล้อมที่ความกลัวและการควบคุมครอบงำภูมิทัศน์ทางการเมือง การขาดความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมืองยังส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจที่ยากจะแก้ไขในระยะยาว (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2562) ตัวอย่างเช่น รัฐบาลพอลปตใช้การโฆษณาชวนเชื่อและการควบคุมข้อมูลเพื่อสร้างความเชื่อและความคิดทางการเมืองที่ต้องการ การใช้อำนาจและการควบคุมข้อมูลนี้ส่งผลให้เกิดการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และการสูญเสียชีวิตของประชาชนจำนวนมาก การจัดการข้อมูลของระบอบการปกครองไม่เพียง แต่กระตุ้นความกลัว แต่ยังยับยั้งความไม่เห็นด้วยซึ่งนำไปสู่สภาพอากาศที่ความโหดร้ายอาจเกิดขึ้นได้โดยการต่อต้านเพียงเล็กน้อยจากประชากร สภาพแวดล้อมกดขี่ที่สร้างขึ้นโดยกลยุทธ์ดังกล่าวไม่เพียง แต่ยับยั้งความไม่เห็นด้วยเท่านั้น

แต่ยังส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความกลัวซึ่งบุคคลไม่เต็มใจที่จะแสดงการต่อต้านรูปแบบใด ๆ หรือแสวงหาความยุติธรรมสำหรับความโหดร้ายที่กระทำขึ้น (อัญเจียแซมร์, 2567)

1. การควบคุมเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ทหาราชาทางการเมืองมักใช้กฎหมายที่เข้มงวดเพื่อควบคุมเสรีภาพในการพูดและการแสดงความคิดเห็นของประชาชน เช่น การออกกฎหมายควบคุมสื่อ การจำกัดเนื้อหาที่สามารถเผยแพร่ในสื่อออนไลน์หรือการใช้กฎหมายหมิ่นประมาทและความมั่นคงแห่งชาติเป็นเครื่องมือปิดปากผู้วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล มาตรการดังกล่าวมักนำไปสู่สภาพอากาศแห่งความกลัวและการปิดกั้นตนเองในหมู่ประชาชนยับยั้งการสนทนาแบบเปิดและบ่อนทำลายหลักการประชาธิปไตย การต่อสู้เพื่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจึงกลายเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้เสียงของผู้คนยังคงถูกได้ยินและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองอย่างแท้จริง การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและการส่งเสริมการศึกษาในเรื่องนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าใจถึงความหมายของเสรีภาพและวิธีการปกป้องมันจากการละเมิดที่เกิดขึ้นในสังคม (บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา, 2548)

2. การใช้กลไกรัฐเพื่อปราบปรามผู้เห็นต่าง รัฐบาลทหารมักใช้หน่วยงานรัฐ เช่น กองทัพ ตำรวจ หรือศาล เป็นเครื่องมือในการควบคุมและปราบปรามประชาชนที่แสดงออกถึงความคิดเห็นที่แตกต่าง การจับกุม คุมขัง หรือแม้แต่การคุกคามชีวิตเป็นวิธีการที่ถูกใช้เพื่อลดทอนพลังของกลุ่มต่อต้านและป้องกันการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การปราบปรามความขัดแย้งไม่เพียง แต่ทำลายหลักการประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ยังสร้างบรรยากาศแห่งความกลัวที่ขัดขวางการสนทนาแบบเปิดกว้างและการคิดเชิงวิพากษ์ภายในสังคม การกระทำเหล่านี้ส่งผลให้ประชาชนรู้สึกไม่ปลอดภัยและไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ซึ่งจะนำไปสู่วิกฤตทางการเมืองที่ยากต่อการแก้ไขในอนาคต การใช้กลไกรัฐในการปราบปรามเช่นนี้ยังสามารถส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมโดยรวม เนื่องจากความไม่แน่นอนทางการเมืองทำให้การลงทุนลดลงและโอกาสในการเติบโตของธุรกิจถูกจำกัด

3. การควบคุมสื่อมวลชนและข้อมูลข่าวสาร สื่อมวลชนถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรับรู้ของประชาชน หากรัฐสามารถควบคุมสื่อได้ ก็สามารถบิดเบือนข้อเท็จจริงและชี้นำความคิดเห็นของสังคมไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ปกครองได้ ระบบเผด็จการมักใช้วิธีการควบคุมสื่อโดยตรงหรือสร้างสื่อของรัฐขึ้นมาเพื่อเผยแพร่โฆษณาชวนเชื่อ การจัดการสื่อมวลชนไม่เพียงแต่ทำลายความสามารถของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นกลางเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เสียงที่ไม่เห็นด้วยถูกเงียบซึ่งในที่สุดก็ทำลายหลักการประชาธิปไตยและเสรีภาพของแต่ละบุคคล การควบคุมสื่อ

จึงไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อการรับรู้ของประชาชน แต่ยังสามารถนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมแห่งความกลัวและการปิดกั้นข้อมูลที่สำคัญซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในสังคม การจัดการข้อมูลข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง (เพิ่มศักดิ์ จะเรียมพันธ์, 2563)

สรุปได้ว่า ลักษณะของทฤษฎีทางการเมืองคือการใช้อำนาจอย่างเผด็จการ การควบคุมสื่อ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การปราบปรามผู้เห็นต่าง การใช้กลไกของรัฐเพื่อรักษาอำนาจ และการสร้างบรรยากาศของความกลัว การปกครองแบบทรราชทำให้ประชาชนสูญเสียเสรีภาพและความเชื่อมั่นในรัฐบาล ในทางตรงกันข้าม การส่งเสริมประชาธิปไตยและการเคารพสิทธิของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่เป็นธรรมและเสรีภาพ การส่งเสริมสภาพแวดล้อมของการสนทนาแบบเปิดกว้างและความรับผิดชอบสามารถทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการกำกับดูแลและสนับสนุนสิทธิของตนได้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมืองจะนำไปสู่ความโปร่งใสและความรับผิดชอบที่สูงขึ้นในรัฐบาล ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนและเจริญรุ่งเรือง

ผลกระทบของการจำกัดเสรีภาพทางความคิด

ผลกระทบของการจำกัดเสรีภาพในการคิดอาจนำไปสู่สังคมที่ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมถูกยับยั้งซึ่งในที่สุดก็ขัดขวางความก้าวหน้าและการพัฒนาความคิดใหม่ ๆ การปราบปรามความคิดอิสระสามารถนำไปสู่ความไม่สงบทางสังคมที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากบุคคลอาจรู้สึกหงุดหงิดและไร้อำนาจเมื่อความสามารถในการแสดงความคิดของพวกเขาถูกยับยั้งข้อจำกัดดังกล่าวยังสามารถสร้างสภาพแวดล้อมแห่งความกลัวและความสอดคล้องกันขัดขวางการสนทนาแบบเปิดกว้างและนำไปสู่การขาดมุมมองที่หลากหลายซึ่งจำเป็นต่อการเติบโตและความเข้าใจของสังคมการขาดมุมมองที่หลากหลายสามารถขัดขวางความก้าวหน้าของสังคมได้ในที่สุดเนื่องจากจำกัดการแลกเปลี่ยนความคิดที่สำคัญสำหรับการจัดการกับความท้าทายที่ซับซ้อนและส่งเสริมการแก้ปัญหาที่ครอบคลุมการสร้างวัฒนธรรมที่สนับสนุนเสรีภาพทางความคิดจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการร่วมมือกันในสังคม ซึ่งจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่หลากหลายและสามารถนำไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ การสนับสนุนเสรีภาพในการคิดยังช่วยสร้างสังคมที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ต้องเผชิญกับวิกฤตหรือสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน (พระมหาธีรวิธ ธีรวัฒนเมธี, 2566)

1. การปิดกั้นพัฒนาการทางประชาธิปไตย เมื่อประชาชนไม่มีเสรีภาพในการคิดและแสดงออก จะเป็นการปิดกั้นโอกาสในการพัฒนาระบบประชาธิปไตย การจำกัดข้อมูลข่าวสารและการควบคุมแนวคิดของประชาชนทำให้พวกเขาขาดโอกาสในการวิเคราะห์และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง การขาดการมีส่วนร่วมของพลเมืองและการอภิปรายอย่างมีข้อมูลในที่สุดก็ทำลายรากฐานของประชาธิปไตยที่ดี นำไปสู่ความขบเซาและความผิดหวังในหมู่ประชากร การสร้างสังคมที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องส่งเสริมการศึกษาและการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลอย่างอิสระ พร้อมทั้งสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในทุกกระดับของสังคม การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยให้เกิดการพัฒนาทางประชาธิปไตยอย่างแท้จริง โดยเฉพาะเมื่อทุกเสียงได้รับการฟังและพิจารณาอย่างเท่าเทียม (แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 2560)

2. การสร้างสังคมแห่งความหวาดกลัว การปราบปรามความคิดเห็นที่แตกต่างทำให้ประชาชนหวาดกลัวและไม่กล้าแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างเปิดเผย สิ่งนี้นำไปสู่สังคมที่ไร้เสรีภาพและขาดพลังในการเรียกร้องความเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมดังกล่าวขัดขวางความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ซึ่งในที่สุดก็ขัดขวางความก้าวหน้าของสังคมและศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก การสร้างความหวาดกลัวนี้ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของประชาชน ทำให้เกิดความเครียดและความวิตกกังวลที่สูงขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาสังคมอื่น ๆ ที่ซับซ้อนตามมา เช่น ความรุนแรงในครอบครัว และการแยกตัวจากสังคม สภาพแวดล้อมดังกล่าวไม่เพียง แต่ขัดขวางการแสดงออกของแต่ละบุคคล แต่ยังทำลายความสามารถร่วมกันของสังคมในการจัดการกับปัญหาเร่งด่วน นำไปสู่วงจรแห่งความสิ้นหวังและความขบเซาที่ขัดขวางความคืบหน้าและความเป็นอยู่ที่ดี การสร้างสังคมที่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างเต็มที่และรู้สึกถึงความรับผิดชอบต่อนาคตของประเทศ

3. การกัดกร่อนความเชื่อมั่นของประชาชนต่อรัฐบาล เมื่อรัฐบาลใช้อำนาจกดขี่ประชาชนและจำกัดเสรีภาพของพวกเขา ย่อมทำให้เกิดความไม่พอใจและความไม่ไว้วางใจในระบบการปกครอง ความไม่พอใจเหล่านี้สามารถสะสมและนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมในระยะยาว ความขัดแย้งดังกล่าวสามารถทำลายเสถียรภาพของประเทศซึ่งนำไปสู่การประท้วงและความไม่สงบทางพลเมืองเนื่องจากประชาชนเรียกร้องความรับผิดชอบและการปฏิรูปจากผู้นำของตน การพังทลายของความไว้วางใจของประชาชนสามารถทำให้การกำกับดูแลที่ไม่เสถียรในที่สุดกระตุ้นให้เกิดความต้องการความโปร่งใสและความรับผิดชอบในการเป็นผู้นำมากขึ้น การพังทลายของความไว้วางใจของ

ประชาชนสร้างสภาพแวดล้อมที่ประชาชนรู้สึกถูกบังคับให้สนับสนุนการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการเคลื่อนไหวที่เรียกร้องความรับผิดชอบและการปฏิรูปจากผู้ที่อยู่ในอำนาจ การเคลื่อนไหวเหล่านี้ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความต้องการในการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น แต่ยังสามารถกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มากขึ้นจากประชาชน ซึ่งอาจนำไปสู่การสร้างกลไกใหม่ในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจในระบบการปกครอง (แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 2560)

ดังนั้น การจำกัดเสรีภาพทางความคิดมีผลกระทบที่หลากหลายต่อสังคมและบุคคล การลดความสามารถในการแสดงความคิดเห็น การสูญเสียความเชื่อมั่นในรัฐบาล การละเมิดสิทธิมนุษยชน การขาดนวัตกรรม การสร้างบรรยากาศของความกลัว การขาดความโปร่งใส การเกิดความขัดแย้ง และการทำลายศักยภาพทางการศึกษาเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้น การส่งเสริมเสรีภาพทางความคิดเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่สงบสุขและเป็นธรรม การส่งเสริมเสรีภาพในการคิดจะส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทำให้มุมมองที่หลากหลายมีส่วนช่วยในการก้าวหน้าของสังคมและปรับปรุงคุณภาพชีวิตโดยรวม การเคารพและส่งเสริมสิทธิในการแสดงความคิดเห็นจะช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และสร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่ออนาคตของประเทศ การสนับสนุนการศึกษาและการเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในปัญหาสังคม และกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังจากประชาชนทุกกลุ่ม การสร้างสังคมที่เปิดกว้างและยอมรับความหลากหลายจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและช่วยให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี โดยไม่ต้องกลัวการตอบโต้หรือการลงโทษ

แนวทางส่งเสริมเสรีภาพทางความคิดและประชาธิปไตย

การส่งเสริมเสรีภาพในการคิดและประชาธิปไตยเกี่ยวข้องกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่สามารถแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายได้อย่างเปิดเผย ส่งเสริมการสนทนาระหว่างกลุ่มต่าง ๆ และสร้างความมั่นใจว่าบุคคลสามารถเข้าถึงข้อมูลและการศึกษาที่ทำให้พวกเขาสามารถมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในชีวิตพลเมือง การสร้างโอกาสในการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตของพวกเขาดีขึ้นและสามารถมีอิทธิพลต่ออนาคตของประเทศได้อย่างแท้จริง

1. การสนับสนุนสื่ออิสระ สื่อมวลชนอิสระเป็นกลไกสำคัญในการตรวจสอบอำนาจรัฐและให้ข้อมูลที่เป็นกลางแก่ประชาชน การสนับสนุนเสรีภาพของสื่อจะช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริง และป้องกันการบิดเบือนข้อมูลโดยรัฐ สื่ออิสระ

มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการประชาธิปไตยและตัดสินใจอย่างมีข้อมูล สื่ออิสระทำหน้าที่เป็นแพลตฟอร์มที่สำคัญในการส่งเสริมวาทกรรมสาธารณะและส่งเสริมมุมมองที่หลากหลาย ซึ่งจะเสริมสร้างโครงสร้างประชาธิปไตยของสังคมในที่สุดการสนับสนุนสื่ออิสระเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมสังคมประชาธิปไตยที่มีชีวิตชีวา ซึ่งสามารถได้ยินเสียงที่หลากหลายและสามารถแก้ไขปัญหาที่สำคัญอย่างเปิดเผย

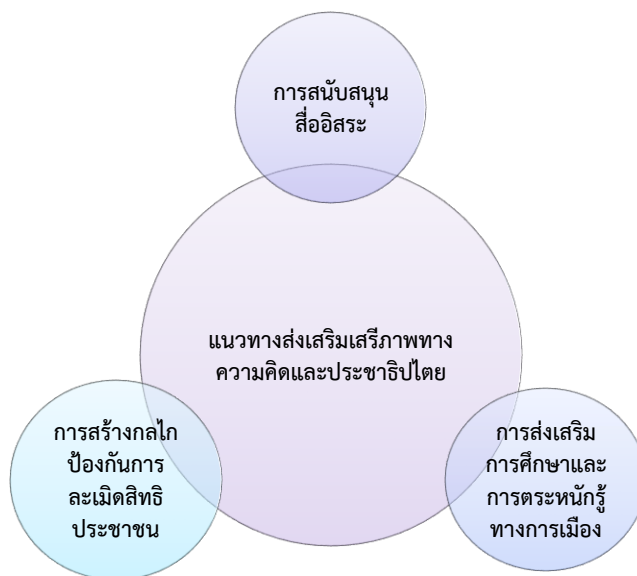
2. การส่งเสริมการศึกษาและการตระหนักรู้ทางการเมือง การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างประชากรที่มีวิจรรย์ญาณ การให้ความรู้ทางการเมืองและเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะช่วยให้สังคมมีความเข้มแข็งและสามารถต้านทานอำนาจเผด็จการได้ ส่งเสริมประชาชนที่แข็งแกร่งให้ทราบซึ่งสามารถมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการประชาธิปไตยสนับสนุนสิทธิของตนและทำให้ผู้นำมีความรับผิดชอบ การศึกษาส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ ทำให้บุคคลสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและมีส่วนร่วมในการอภิปรายที่มีความหมายเกี่ยวกับธรรมาภิบาล นโยบายและประเด็นทางสังคมการเสริมอำนาจบุคคลผ่านการศึกษาไม่เพียงแต่ส่งเสริมประชาชนที่มีข้อมูลเท่านั้น แต่ยังปลูกฝังวัฒนธรรมแห่งความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในชีวิตพลเมือง ซึ่งนำไปสู่ประชาธิปไตยที่มีชีวิตชีวามากขึ้น การสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืนจำเป็นต้องมีการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนรวมถึงรัฐบาล องค์กรเอกชน และชุมชน เพื่อร่วมมือกันในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. การสร้างกลไกป้องกันการละเมิดสิทธิประชาชน องค์กรภาคประชาสังคมและกลไกทางกฎหมายต้องมีบทบาทในการปกป้องสิทธิของประชาชน และให้ความช่วยเหลือผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิทางการเมือง ความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมจะช่วยกดดันให้รัฐบาลเคารพเสรีภาพของประชาชน องค์กรประชาสังคมที่แข็งแกร่งยังสามารถอำนวยความสะดวกในการสนทนาระหว่างประชาชนและรัฐบาลเพื่อให้แน่ใจว่าได้ยินเสียงและรักษาสีทธิในกรอบประชาธิปไตย การสร้างช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสามารถส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบ ทำให้มั่นใจได้ว่าจะได้รับการแก้ไขข้อกังวลของประชาชนและรักษาสีทธิของพวกเขาในสังคมประชาธิปไตย การเสริมสร้างกลไกเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความรับผิดชอบ ซึ่งประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลและสนับสนุนสิทธิของตนโดยไม่ต้องกลัวการแก้ไข การเสริมสร้างกลไกเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความรับผิดชอบ ซึ่งประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลและสนับสนุนสิทธิของตนโดยไม่ต้องกลัวการตอบโต้

การสร้างความรู้เกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในหมู่ประชาชนเองก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานเหล่านี้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น การส่งเสริมเสรีภาพทางความคิดและประชาธิปไตยเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่สงบสุขและเป็นธรรม การศึกษาและการเรียนรู้ การสนับสนุนสื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์ การส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมทางการเมือง การป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน การสร้างระบบการตรวจสอบและการควบคุม การส่งเสริมความยุติธรรมและความเท่าเทียม และการส่งเสริมวัฒนธรรมการสนทนาและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นแนวทางที่อาจช่วยเสริมสร้างเสรีภาพทางความคิดและประชาธิปไตยในสังคมความพยายามเหล่านี้ไม่เพียงแต่เสริมอำนาจให้กับบุคคลเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมความรับผิดชอบร่วมกันในการบำรุงสภาพแวดล้อมที่ครอบคลุมซึ่งมุมมองที่หลากหลายสามารถเจริญเติบโตและนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีโดยรวมของสังคมการสร้างสังคมที่มีเสรีภาพและประชาธิปไตยยังต้องการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล ภาคเอกชน หรือองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร เพื่อให้เกิดนโยบายที่สนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลและโอกาสในการมีส่วนร่วมทางสังคมอย่างเท่าเทียมกัน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

พระราชทานการเมืองเป็นภัยคุกคามต่อเสรีภาพของประชาชนและการพัฒนาประชาธิปไตย การจำกัดเสรีภาพทางความคิดผ่านการควบคุมสื่อ การใช้กลไกรัฐปราบปรามผู้เห็นต่าง และการบิดเบือนข้อมูล ทำให้ประชาชนถูกปิดกั้นจากความจริงและขาดอำนาจในการกำหนดอนาคตของตนเอง อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและเสรีภาพอย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นของประชาชนในกระบวนการทางการเมืองควบคู่ไปกับการสื่อข่าวสารเสรีและการสนทนาแบบเปิดกว้างสามารถส่งเสริมให้ชุมชนท้าทายระบอบเผด็จการและสนับสนุนสิทธิของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้สามารถต่อสู้กับการกดขี่และเรียกร้องความยุติธรรมในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาและการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนจะช่วยให้ประชาชนมีความเข้าใจในบทบาทของตนเอง และสามารถต่อสู้เพื่อเสรีภาพได้อย่างเข้มแข็งมากขึ้น การสนับสนุนองค์กรภาคประชาสังคมและกลุ่มที่ทำงานเพื่อสิทธิมนุษยชนจะช่วยเพิ่มพูนเสียงของประชาชนในการเรียกร้องความยุติธรรม และสร้างแรงกดดันต่อรัฐบาลให้ดำเนินการตามหลักการประชาธิปไตยอย่างแท้จริงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมสามารถเป็นอีกหนึ่งวิธีในการเสริมสร้างพลังให้กับประชาชนและเพิ่มโอกาสในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเชิงบวกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ สินสวัสดิ์. (2539). *การเมืองไทย : การวิเคราะห์เชิงจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: ออเรียนแทลสโกล่า.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2564). *รัฐศาสตร์ ทฤษฎี แนวคิด ปัญหาสำคัญ และแนวทางวิเคราะห์การเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2562). *พระราชของผู้เชี่ยวชาญ*. สืบค้น 2 มกราคม 2568, จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_1430784
- บุญรักษ์ บุญยะเขตมาลา. (2548). *พระราชของเสียงส่วนใหญ่ อันตรายต่อเสรีภาพในการพูด*. สืบค้น 2 มกราคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/DVI98>
- พระมหาธีรวิทย์ ธีรวัชรเมธี (พันธ์ศรี). (2566). การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย : กลไกและความท้าทายในบริบทประเทศไทย. *วารสารวิชาการจินตาสีทิพย์*, 1(4), 201-211.

- เพิ่มศักดิ์ จะเรียมพันธ์. (2563). นักสอพลอประชาชนแห่งประชาธิปไตยเอนส์กับบทเรียนต่อประชาธิปไตยไทยร่วมสมัย. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง มหาวิทยาลัยบูรพา*, 8(2), 22-47.
- สยมพร ฉันทสิทธิพร. (2561). ความชอบธรรมและการล้มล้างพระราช : มุมมองของลัทธิขงจื้อในประวัติศาสตร์จีน. *วารสารสังคมศาสตร์*, 48(2), 157-180.
- อัญเจียแซมเมอร์. (2567). เจตจำนงเสรี-กับปีศาจในพล พต. สืบค้น 3 มกราคม 2568, จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_743245
- แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล. (2560). รัฐบาลทหารไทยปราบปรามผู้เห็นต่างอย่างเป็นระบบ. สืบค้น 3 มกราคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/ri1V8>

แนวทางการจัดการความรู้แบบพหุวัฒนธรรมสำหรับพระสงฆ์
ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*

MULTICULTURAL KNOWLEDGE MANAGEMENT APPROACHES FOR MONKS
AT MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

พระพลวัฒน์ สฟโล, พระครูสมุห์กิตติศักดิ์ ธมมทตโต,
พระครูสังฆรักษ์สัญญา จิรวทโธ, พระครูสังฆรักษ์บุญธรรม ปุณณธมโม,
พระก้องเกียรติ สุวทฒนปญโญ, ประเสริฐ ธิลาว

Phra Phonrawat Saphalo, Phrakhru Samu Kittisak Thammatatto,
Phrakhru Sangkharak Sanya Chirawattho, Phra Khru Sangharak Buntham Punyathammo,
Phra Kongkiat Suwatthanapanyo, Prasert Thilao

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: momic915@gmail.com

บทคัดย่อ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติที่มีพระสงฆ์จากหลากหลายชาติพันธุ์มาศึกษาด้วยกัน ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยสะท้อนให้เห็นผ่านความแตกต่างด้านภาษา ขนบธรรมเนียม วิถีชีวิต และการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งก่อให้เกิดความท้าทายในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สามารถรองรับและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพบทความนี้มุ่งเน้นศึกษาความแตกต่างทางวัฒนธรรมของพระสงฆ์แต่ละชาติพันธุ์ และผลกระทบที่มีต่อการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกัน นอกจากนี้ ยังวิเคราะห์การจัดการความรู้ในบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเน้นการประยุกต์ใช้แนวคิดจากทฤษฎีการจัดการความรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม และแนวคิดพุทธปรัชญา เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ที่เหมาะสมสำหรับบริบทของมหาวิทยาลัยสงฆ์แนวทางที่นำเสนอในบทความนี้ ครอบคลุมการพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่รองรับหลายภาษา การสร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนความรู้ การปรับปรุงหลักสูตรให้สะท้อนถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม การจัดการความรู้ในบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรมยังคงเผชิญกับอุปสรรคหลายประการ เช่น ความแตกต่าง

*Received November 18, 2024; Revised February 19, 2025; Accepted February 24, 2025

ทางภาษา ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี และการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด ดังนั้น บทความนี้จึงสรุปว่าการจัดการความรู้แบบพหุวัฒนธรรมต้องอาศัยแนวทางที่ครอบคลุม และยืดหยุ่น ซึ่งจะช่วยให้เสริมสร้างสังคมการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและส่งเสริมการแลกเปลี่ยน องค์ความรู้ระหว่างพระสงฆ์จากหลากหลายวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในระดับสากลอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการความรู้; การอุดมศึกษา; ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

Abstract

Mahachulalongkornrajavidyalaya University serves as an international center for Buddhist studies, attracting monks from diverse ethnic backgrounds. Cultural diversity within the university is reflected in differences in language, traditions, lifestyles, and religious practices among monks from various ethnic groups. This diversity presents challenges in creating a learning environment that effectively facilitates and supports intercultural knowledge exchange. This study focuses on examining the cultural differences among monks of different ethnicities and their impact on learning and coexistence. Additionally, it analyzes knowledge management within the context of cultural diversity, emphasizing the application of theories such as knowledge management theory, intercultural learning theory, and Buddhist philosophical concepts. These frameworks help develop suitable knowledge management approaches for the university's monastic setting. The proposed strategies include developing multilingual learning platforms, establishing knowledge exchange networks, refining curricula to reflect cultural diversity, and promoting participatory learning. However, knowledge management in a multicultural environment continues to face several challenges, including language barriers, technological limitations, and constraints in resource management. Therefore, this study concludes that a comprehensive and flexible multicultural knowledge management approach is essential for fostering an open learning society. Such an approach enhances the exchange of knowledge among monks from various cultural backgrounds, contributing to the sustainable propagation of Buddhism at the international level.

Keyword: Knowledge Management; Higher Education; Cultural Diversity

บทนำ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก่อตั้งขึ้นโดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ในปี พ.ศ. 2430 เริ่มแรกใช้ชื่อว่า มหาธาตุวิทยาลัย ต่อมาในปี พ.ศ. 2439 จึงเปลี่ยนชื่อเป็น มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และในปี พ.ศ. 2490 ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบมหาวิทยาลัย เปิดสอนในระดับปริญญาตรี โดยมีคณะพุทธศาสตร์เป็นคณะแรก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเติบโตอย่างรวดเร็วหลังจากมีพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ในปี พ.ศ. 2527 ทำให้ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ มีการขยายวิทยาเขต เปิดสอนในระดับปริญญาโท และพัฒนาเป็น ศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ โดยมีการจัดตั้งหน่วยงานต่าง ๆ เช่น วิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ สมาคมมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนานานาชาติ สมาคมสภาสากลวันวิสาขบูชาโลก สถาบันภาษา และศูนย์อาชีวศึกษา (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับความสนใจจากหลายประเทศทั่วโลก จึงทำให้พระสงฆ์และสามเณรจากทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นประเทศในแถบเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ลาว กัมพูชา เมียนมาร์ เวียดนาม หรือประเทศในเอเชียใต้ เช่น อินเดีย ศรีลังกา เนปาล ภูฏาน รวมถึงประเทศในทวีปอื่น ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และเยอรมนี ความหลากหลายทางวัฒนธรรมนี้สะท้อนให้เห็นผ่านภาษา ขนบธรรมเนียม และวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม การจัดการเรียนการสอนแบบพหุวัฒนธรรมและการจัดการศึกษาสำหรับพระสงฆ์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่มหาวิทยาลัยต้องให้ความสำคัญ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558)

บทความนี้มุ่งเน้นการศึกษาความแตกต่างทางวัฒนธรรมของพระสงฆ์แต่ละชาติพันธุ์และผลกระทบที่มีต่อการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกัน รวมถึงการวิเคราะห์การจัดการความรู้ในบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเน้นการประยุกต์ใช้แนวคิดจากทฤษฎีการจัดการความรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม และแนวคิดพุทธปรัชญา เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ที่เหมาะสมสำหรับบริบทของมหาวิทยาลัยสงฆ์ แนวทางที่นำเสนอในบทความนี้ครอบคลุมการพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่รองรับหลายภาษา การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้ การปรับปรุงหลักสูตรให้สะท้อนถึง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม การจัดการความรู้ในบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรมยังคงเผชิญกับอุปสรรคหลายประการ เช่น ความแตกต่างทางภาษา ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี และการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด (มาศโมฬี จิตวิริยธรรม และประสิทธิ์ วัฒนาภา, 2560)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมุ่งมั่นที่จะสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างพระสงฆ์จากหลากหลายวัฒนธรรม และนำไปสู่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับสากลอย่างยั่งยืน (ประภัสสร ทองยิณี, 2566)

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างเด่นชัด โดยมีพระสงฆ์ สามเณร คณาจารย์ บุคลากร และนักศึกษาจากหลากหลายเชื้อชาติศาสนา และภูมิหลังทางวัฒนธรรม มารวมตัวกันเพื่อศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างสรรค์องค์ความรู้ร่วมกันความหลากหลายทางวัฒนธรรมใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สะท้อนให้เห็นผ่าน เชื้อชาติและชาติพันธุ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีชาวไทย ชาวต่างชาติ และชนกลุ่มน้อย อาศัยและศึกษาอยู่ร่วมกัน เช่น พระสงฆ์จากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว กัมพูชา เมียนมาร์ นักศึกษาจากทวีปยุโรป อเมริกา และเอเชีย ภาษา มีการใช้ภาษาต่าง ๆ ในการสื่อสาร เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาบาลี ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น เป็นต้นศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนา แต่ก็มีบุคลากรและนักศึกษาที่นับถือศาสนาอื่น ๆ เช่น ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาฮินดูวัฒนธรรมประเพณี มีการแสดงออกถึงวัฒนธรรมประเพณีที่หลากหลาย เช่น การแต่งกาย อาหารดนตรี และเทศกาลความสำคัญของความหลากหลายทางวัฒนธรรมใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเปิดโอกาสให้บุคคลได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน แบ่งปันประสบการณ์ และเปิดรับมุมมองใหม่ ๆ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุคคลจากต่างวัฒนธรรมช่วยกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมเสริมสร้างความเข้าใจอันดี การเรียนรู้และทำความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ช่วยลดอคติ และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ การเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมช่วยพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการทำงานในสังคมโลกการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม (พระฮอน อาวุธอุปถัมภ์, 2567)

ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจัดกิจกรรมส่งเสริมความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม เช่น การจัดงานเทศกาล การแสดงทางวัฒนธรรม และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมสนับสนุนการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมการสื่อสารและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้างและยอมรับความแตกต่าง เพื่อให้ทุกคนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และสามารถแสดงออกถึงวัฒนธรรมของตนเองได้อย่าง

อิสระมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (พระครูวินัยธรปัญญา (ศรีสมุทร ปญฺญาวโร) และคณะ, 2563) ตระหนักถึงความสำคัญของความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ภายใต้บริบทของสังคมพหุวัฒนธรรม

ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของพระสงฆ์แต่ละชาติพันธุ์

พระสงฆ์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมาจากหลากหลายชาติพันธุ์ ซึ่งแต่ละชาติพันธุ์นั้นล้วนมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป ส่งผลให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมภายในรั้วมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ความแตกต่างทางวัฒนธรรมนี้ครอบคลุมหลายด้าน ดังนี้

1. ภาษา พระสงฆ์แต่ละชาติพันธุ์มีภาษาแม่เป็นของตนเอง เช่น ไทย ลาว กัมพูชา เมียนมาร์ เวียดนาม จีน ทิเบต ฯ ล ฯ ความแตกต่างทางภาษานี้ อาจก่อให้เกิดอุปสรรคในการสื่อสารระหว่างพระสงฆ์ด้วยกันเอง และระหว่างพระสงฆ์กับคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย และภาษาบาลีเพื่อช่วยให้พระสงฆ์ต่างชาติพันธุ์สามารถสื่อสารและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ขนบธรรมเนียม ประเพณี การไหว้ วิธีการไหว้ของแต่ละชาติพันธุ์มีความแตกต่างกัน เช่น การไหว้แบบไทย การไหว้แบบลาว การประนมมือแบบกัมพูชา มารยาททางสังคมของแต่ละชาติพันธุ์ก็มีความแตกต่างกัน เช่น การแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่ การปฏิบัติตนในที่สาธารณะ ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ของแต่ละชาติพันธุ์ก็มีความหลากหลาย เช่น ประเพณีสงกรานต์ของไทย ประเพณีบุญบั้งไฟของลาว ประเพณีเข้าพรรษา

3. วิถีชีวิต การแต่งกาย แม้โดยทั่วไปพระสงฆ์จะนุ่งห่มจีวร แต่ก็มีความละเอียดที่แตกต่างกันไปตามชาติพันธุ์ เช่น สีของจีวร ลักษณะการนุ่งห่ม รูปแบบการเย็บ กิจวัตรประจำวัน กิจวัตรประจำวันของพระสงฆ์แต่ละชาติพันธุ์อาจแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม เช่น เวลาในการทำวัตรเช้า-เย็น การปฏิบัติธรรม การศึกษาเล่าเรียน การพักอาศัย พระสงฆ์บางชาติพันธุ์อาจมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย สมถะ ใกล้ชิดธรรมชาติ ในขณะที่พระสงฆ์บางชาติพันธุ์อาจคุ้นเคยกับการใช้ชีวิตในเมืองที่มีความสะดวกสบายมากกว่า

4. อาหารการกิน ข้อห้าม พระสงฆ์ทุกชาติพันธุ์ยึดถือหลักการฉันอาหารมังสวรติ แต่ก็อาจมีข้อห้ามหรือข้อปฏิบัติปลีกย่อยที่แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม เช่น การงดเว้นเนื้อสัตว์บางชนิด การไม่ฉันอาหารหลังเที่ยงวัน ประเภทอาหาร อาหารที่พระสงฆ์ฉันก็มีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับวัตถุดิบและวิธีการปรุงอาหารของแต่ละท้องถิ่น เช่น แกง ต้ม ผัด อาหารแห้ง วัฒนธรรมการฉัน วัฒนธรรมการฉันอาหารของพระสงฆ์แต่ละชาติพันธุ์ก็มีความแตกต่างกัน เช่น การใช้มือเปิบ การใช้ช้อนส้อม การฉันในบาตร

5. พิธีกรรมทางศาสนา การสวดมนต์ พระสงฆ์แต่ละชาติพันธุ์อาจมีบทสวดมนต์ที่แตกต่างกัน หรือมีสำเนียงการสวดที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง พิธีกรรม พิธีกรรมทางศาสนาของแต่ละชาติพันธุ์มีความหลากหลาย เช่น พิธีบวช พิธีอุปสมบท พิธีทำบุญ พิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ความเชื่อ แม้พระสงฆ์ทุกชาติพันธุ์จะนับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน แต่ก็อาจมีความเชื่อ หรือมีการตีความหลักธรรมคำสอนที่แตกต่างกันไปบ้าง การจัดการความรู้ในบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของพระสงฆ์และให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างนี้ เช่น การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ต่างชาติพันธุ์ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกัน และกันการใช้เทคโนโลยี นำเทคโนโลยีมาช่วยในการแปลภาษา เพื่อลดอุปสรรคในการสื่อสารการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาหลักสูตรที่คำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม และส่งเสริมความเข้าใจในวัฒนธรรมอื่น ๆ การทำความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม เป็นสิ่งสำคัญในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและส่งเสริมการเรียนรู้ในสังคมพหุวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงมุ่งมั่นที่จะเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ ที่เปิดกว้างสำหรับพระสงฆ์จากทุกชาติพันธุ์ (พระสมุห์อานนท์ อินทวิโส และคณะ, 2562)

การจัดการความรู้ในบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรม

การจัดการความรู้ในบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรม หมายถึง กระบวนการในการรวบรวม จัดเก็บ แบ่งปัน และใช้ประโยชน์จากความรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม เช่น ภาษา ความเชื่อ ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง (สำราญ ท้าวเงิน, 2559) ความสำคัญของการจัดการความรู้ในบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรมส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างวัฒนธรรม การจัดการความรู้ช่วยให้บุคคลจากต่างวัฒนธรรม ได้เรียนรู้ เข้าใจ และยอมรับในความแตกต่างของกันและกัน ลดอคติ และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติเพิ่มพูนโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นแหล่งความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลาย การจัดการความรู้ ช่วยสร้างพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนา และสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ ๆ พัฒนาการเรียนการสอนการจัดการความรู้ ช่วยให้สถาบันการศึกษา สามารถออกแบบหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่หลากหลายยกระดับประสิทธิภาพการทำงาน การจัดการความรู้ ช่วยให้บุคคลจากต่างวัฒนธรรม สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้ความรู้ และประสบการณ์ของแต่ละคน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ส่งเสริมนวัตกรรม ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ช่วยกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และมุมมองใหม่ ๆ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรม แนวทางการจัดการความรู้ในบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรม สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อส่งเสริม และสนับสนุน การเรียนรู้ ของพระสงฆ์ต่างชาติพันธุ์ ดังนี้ สร้างความตระหนักถึงสำคัญของความหลากหลายทางวัฒนธรรมปลูกฝังให้พระสงฆ์เห็นคุณค่า และยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม (ศราวุธ ทองหมั่น และคณะ, 2566) พัฒนาแพลตฟอร์มสำหรับการแบ่งปันความรู้ข้ามวัฒนธรรม เช่น เว็บไซต์ หรือแอปพลิเคชัน ที่รองรับหลายภาษา มีเครื่องมือแปลภาษา และมีเนื้อหา ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมต่าง ๆ จัดกิจกรรม ที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ ระหว่างพระสงฆ์ต่างชาติพันธุ์ เช่น กิจกรรมกลุ่ม การแข่งขันกีฬา และการทัศนศึกษา พัฒนาหลักสูตร ที่คำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม เช่น การสอนภาษา การสอนวัฒนธรรม และการสอนพระพุทธศาสนา ในบริบทของวัฒนธรรมต่าง ๆ ส่งเสริม การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ เช่น การเรียนการสอนออนไลน์ E-learning และห้องสมุดดิจิทัล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตระหนักถึงความสำคัญ ของการจัดการความรู้ในบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมุ่งมั่นที่จะพัฒนา และปรับปรุง กระบวนการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และการอยู่ร่วมกันของพระสงฆ์ต่างชาติพันธุ์อย่างมีประสิทธิภาพ (ปรีชภัคดี ทิศาสุข, 2560)

แนวทางการจัดการความรู้ในบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรม

สร้างความตระหนักถึงสำคัญของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้บุคคลเห็นคุณค่าของความแตกต่างและยอมรับในความหลากหลายพัฒนาแพลตฟอร์ม และเครื่องมือ ที่เอื้อต่อการแบ่งปันความรู้ ข้ามวัฒนธรรม เช่น ระบบการจัดการความรู้ที่รองรับหลายภาษา และมีเครื่องมือแปลภาษาจัดกิจกรรมส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม เช่น การจัดอบรม สัมมนา และกิจกรรมกลุ่ม พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ และทักษะ ในการทำงาน และสื่อสาร ข้ามวัฒนธรรม เช่น การจัดอบรม เรื่อง ความไวทางวัฒนธรรม (Cultural Sensitivity) ใช้เทคโนโลยี เพื่อเชื่อมโยงความรู้ และผู้คนจากต่างวัฒนธรรม เช่น เครือข่ายสังคมออนไลน์ และระบบประชุมทางไกลการจัดการความรู้ในบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นสิ่งสำคัญ ที่ช่วยให้สังคม และองค์กรสามารถใช้ประโยชน์จากความรู้ และภูมิปัญญา ของผู้คน จากหลากหลายวัฒนธรรม ได้อย่างเต็มศักยภาพ และนำไปสู่การพัฒนา ที่ยั่งยืน (ครรชิต พิมใจ และคณะ, 2564)

อุปสรรค ปัญหา ในการจัดการความรู้ของพระสงฆ์ต่างชาติพันธุ์

การจัดการความรู้ของพระสงฆ์ต่างชาติพันธุ์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ความแตกต่างทางภาษา พระสงฆ์ต่างชาติพันธุ์ มาจากหลากหลายประเทศ มีภาษาหลักในการสื่อสารที่แตกต่างกัน แม้ว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะใช้ภาษาบาลี และภาษาไทยเป็นหลัก แต่ก็อาจเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ และการสื่อสาร สำหรับพระสงฆ์บางรูป ที่ไม่คุ้นเคยกับภาษาเหล่านี้ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม พระสงฆ์ต่างชาติพันธุ์ มีภูมิหลังทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณี ที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจนำไปสู่ความเข้าใจผิด หรือความขัดแย้ง ในการสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี พระสงฆ์บางรูป อาจมีข้อจำกัดในการเข้าถึง และใช้เทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์สื่อสาร ซึ่งเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงและการแบ่งปัน ข้อมูลความรู้ ความแตกต่างในรูปแบบการเรียนรู้ พระสงฆ์แต่ละรูป มีรูปแบบการเรียนรู้ และความถนัด ที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจทำให้การจัดการเรียนการสอนและการถ่ายทอดความรู้ เป็นไปได้ยาก การขาดแคลนทรัพยากร การจัดการความรู้จำเป็นต้องใช้ทรัพยากร เช่น บุคลากร งบประมาณ และเทคโนโลยี ซึ่งอาจมีอยู่อย่างจำกัด (พระสมุห์สุรินทร์ รตนโชโต, 2566) ในบางครั้ง แนวทางในการรับมือกับความท้าทาย ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษา จัดให้มีหลักสูตรสอนภาษาไทย และภาษาอังกฤษ สำหรับพระสงฆ์ต่างชาติพันธุ์ และสนับสนุนให้พระสงฆ์ไทย เรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม จัดกิจกรรม และโครงการ ที่ส่งเสริมความเข้าใจ และการยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรมพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และให้การสนับสนุนด้านเทคโนโลยี จัดหาและพัฒนาอุปกรณ์ ระบบเทคโนโลยีที่จำเป็น และให้การสนับสนุนในการเข้าถึง และการใช้งานเทคโนโลยี แก่พระสงฆ์พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย นำเทคโนโลยีและสื่อการสอนที่ทันสมัยมาใช้ในการเรียนการสอนและจัดกิจกรรม ที่ส่งเสริม การเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมแสวงหาความร่วมมือ และระดมทุนจากหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการจัดการความรู้ ของพระสงฆ์ต่างชาติพันธุ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตระหนักถึงความท้าทายในการจัดการความรู้ของพระสงฆ์ต่างชาติพันธุ์ และมุ่งมั่นที่จะพัฒนา และปรับปรุงกระบวนการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การจัดการความรู้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด (พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ (ประจักษ์ จุกกธมโม) และธนรัฐ สะอาดเอี่ยม, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการความรู้แบบพหุวัฒนธรรมสำหรับพระสงฆ์ ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของพระสงฆ์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมากในแง่ของการศึกษาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยแห่งนี้เป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาที่มีพระสงฆ์จากหลากหลายชาติพันธุ์และวัฒนธรรม มาศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ความหลากหลายนี้ครอบคลุมตั้งแต่ภาษา ประเพณี วิถีชีวิต การแต่งกาย อาหาร และพิธีกรรมทางศาสนา การจัดการความรู้ที่เหมาะสมจะช่วยให้พระสงฆ์ต่างชาติพันธุ์สามารถเรียนรู้และสื่อสารกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ และการพัฒนาหลักสูตรที่สะท้อนถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมความเข้าใจในภูมิหลังของแต่ละชาติพันธุ์

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 1 แสดงถึงองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการจัดการความรู้ของพระสงฆ์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยสามารถเห็นได้จากการพัฒนาแนวทางและกลยุทธ์ที่รองรับและส่งเสริม

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม การใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงความรู้และการเรียนรู้ และการพัฒนาหลักสูตรที่สะท้อนถึงความหลากหลายเหล่านี้ การศึกษาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยผู้เขียนสรุปได้ดังนี้

1. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีพระสงฆ์จากหลากหลายชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนผ่านภาษา ประเพณี วิถีชีวิต การแต่งกาย อาหาร และพิธีกรรมทางศาสนา พระสงฆ์แต่ละรูปมีการใช้ภาษาที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นไทย อังกฤษ บาลี และอื่น ๆ ทำให้เกิดความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ที่รองรับความหลากหลายเหล่านี้

2. การจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยมุ่งเน้นการพัฒนาและใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อให้พระสงฆ์จากหลากหลายวัฒนธรรมสามารถเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการสื่อสารและการเรียนรู้ รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรที่สะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรม

3. การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการจัดนิทรรศการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้พระสงฆ์และนักศึกษาได้เรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์

4. ความท้าทายและการแก้ไข แม้ว่ามหาวิทยาลัยจะประสบความสำเร็จในการจัดการความรู้ในหลายๆ ด้าน แต่ยังคงมีความท้าทาย เช่น อุปสรรคทางภาษา ความแตกต่างในรูปแบบการเรียนรู้ และการเข้าถึงเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยจึงต้องพัฒนากลยุทธ์และแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

5. ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยไม่ได้เป็นเพียงองค์ประกอบของสถาบันการศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นพลังสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับสากล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีพระสงฆ์จากหลากหลายชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนผ่านภาษา ประเพณี วิถีชีวิต การแต่งกาย อาหาร และพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อรองรับความหลากหลายเหล่านี้ มหาวิทยาลัยจึงพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้โดยใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการสื่อสาร รวมถึงการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านนิทรรศการและกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อลดอุปสรรคทางภาษาและความแตกต่างในรูปแบบการเรียนรู้

สรุป

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับการจัดการความรู้ของพระสงฆ์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาที่สำคัญระดับนานาชาติ มีพระสงฆ์จากหลากหลายชาติพันธุ์ หลากหลายวัฒนธรรม มาศึกษาอยู่ร่วมกันก่อให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ ความหลากหลายนี้ครอบคลุมตั้งแต่ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต การแต่งกาย อาหารการกิน ไปจนถึงพิธีกรรมทางศาสนาการจัดการความรู้ในบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นภารกิจสำคัญของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อส่งเสริมให้พระสงฆ์ทุกชาติพันธุ์สามารถเรียนรู้ แลกเปลี่ยน และสร้างองค์ความรู้ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการในหลายด้าน เช่น การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดกิจกรรมเพื่อให้พระสงฆ์ต่างชาติพันธุ์ได้มีโอกาสเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน เช่น กิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การทัศนศึกษา การจัดเวทีเสวนา การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ สร้างพื้นที่หรือกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ต่างชาติพันธุ์ได้มีปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนความรู้ และเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การจัดตั้งชมรม การจัดกลุ่มสนทนา

การใช้เทคโนโลยี นำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้ เช่น การใช้ระบบแปลภาษา การสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ การจัดทำฐานข้อมูลความรู้ การจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ทุกชาติพันธุ์มีส่วนร่วมในการสร้างและเผยแพร่ความรู้ เช่น การจัดทำโครงการวิจัยร่วมกัน การจัดทำสื่อการเรียนรู้ การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ฯลฯ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของพระสงฆ์แต่ละชาติพันธุ์ เช่น การจัดทำสารานุกรมภูมิปัญญา การจัดแสดงนิทรรศการ การพัฒนาหลักสูตร พัฒนาหลักสูตรที่คำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม และส่งเสริมความเข้าใจในวัฒนธรรมอื่น ๆ เช่น การจัดการเรียนการสอนภาษา การบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ในหลักสูตร เป็นต้น การจัดการความรู้ของพระสงฆ์ต่างชาติพันธุ์ ยังคงมีความท้าทายอยู่บ้าง เช่น อุปสรรคทางภาษา ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ข้อจำกัดด้านทรัพยากร และข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจำเป็นต้องหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอย่างต่อเนื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไม่เพียงแต่เป็นสีสันและความงดงาม แต่ยังเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ และการพัฒนาพระพุทธศาสนาให้ก้าวหน้า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงมุ่งมั่นที่จะเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง

เคารพในความแตกต่าง และส่งเสริมให้พระสงฆ์ทุกชาติพันธุ์ ได้ร่วมกันสร้างสรรค์องค์ความรู้ เพื่อประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและสังคมโลกสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- ครรชิต พิมใจ และดาวรุวรรณ ถวิลการ. (2564). รูปแบบการจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 25(1), 91-106.
- ประภัสสร ทองยินดี. (2566). ความหลากหลายของชีวิต ความหลากหลายทางวัฒนธรรม. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 13(1), 110-114.
- ปรีชภักดิ์ ทีคาสุข. (2560). การอยู่ร่วมกันของความหลากหลายทางวัฒนธรรมภายในองค์กร พหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางภาษา: กรณีศึกษา MAP Foundation. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 6(2), 57-98.
- พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ (ประจักษ์ จกคุณโม) และธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2565). แนวทางการจัดการศึกษาที่ยั่งยืนของพระสงฆ์ในกลุ่มประเทศตามแนวภูเขาพนมดงรัก: ไทย กัมพูชา และลาว. *วารสารวรมัญญองแหรพุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2), 165-178.
- พระครูวินัยธรปัญญา (ศรีสมุทร ปญญาโวโร) และคณะ. (2563). การจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมในมิติศาสนาของคณะสงฆ์ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 5(3), 104-118.
- พระสมุห์สุรินทร์ รตนโชโต. (2566). พระสงฆ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 6(3), 165-177.
- พระสมุห์อานนท์ อินทวิโส และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ปะโอ. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 10(2), 393-413.
- พระฮอน อาวุธปญโญ. (2567). บาททูตวัฒนธรรมของพระนิสิตกัมพูชาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 10(1), 62-64.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2558). *ประวัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. สืบค้น 11 พฤศจิกายน 2567, จาก https://www.mcu.ac.th/directory_uploads/administrator/file_upload/20181002163229_F017AD9E-E730-402C-A416-56B6CC936D1F.pdf

- มาศโมฬี จิตวิริยธรรม และประสิทธิ์ วัฒนาภา. (2560). กระบวนการพัฒนาวัฒนธรรมองค์การเชิงพุทธของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 13(1), 222-235.
- ศรายุทธ ทองหมั่น และคณะ. (2566). การจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมสำหรับการท่องเที่ยวของประเทศไทย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*, 11(6), 2546-2558.
- สำราญ ท้าวเงิน. (2559). การจัดการความรู้ความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 7(1), 39-53.

การบริหารวัดอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความยั่งยืนของพระพุทธศาสนา* EFFECTIVE TEMPLE MANAGEMENT FOR THE SUSTAINABILITY OF BUDDHISM

พระมหาฤกษ์ภูมินทร์ คุณสมปนโน, พระครูสังฆรักษ์ณฐาภ สุธีโร,
พระธีรวุฒิ ธนิสโร

Phramaha Roekphumin Gunasampanno, Phrakhrusangkharak Nathaphop Suthiro,

Phra Therawut Thanisaro

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: 6401104321@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีบทบาทสำคัญในสังคมไทย ทั้งในด้านความเชื่อ วิถีชีวิต และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรม การธำรงรักษาและสืบทอดอายุของพระพุทธศาสนาจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการบริหารวัดที่มีประสิทธิภาพในบริบทของสังคมไทย 2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการทรัพยากร การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และการพัฒนาบุคลากรในวัดให้เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน และ 3. เพื่อเน้นย้ำความสำคัญของการบริหารวัดที่มีประสิทธิภาพในฐานะกลไกสำคัญในการสืบทอดและธำรงรักษาพระพุทธศาสนาในสังคมไทย การจัดการทรัพยากรภายในวัด เช่น การบริหารเงินทุน การดูแลสถานที่ และการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยรักษาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติศาสนกิจและการเป็นศูนย์กลางทางศาสนา การบริหารที่ดีช่วยให้วัดสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและมีบทบาทสำคัญในชุมชน นอกจากนี้ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนยังช่วยให้วัดมีบทบาทเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณและสนับสนุนการพัฒนาชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมทางศาสนา การศึกษาธรรมะและการให้บริการทางสังคม การมีส่วนร่วมกับชุมชนทำให้วัดสามารถเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของประชาชน การพัฒนาพระสงฆ์ในด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรมจริยธรรมยังเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มคุณภาพของการปฏิบัติศาสนกิจและสร้างความเชื่อมั่นในหมู่ประชาชน พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถจะช่วยนำพาวัดให้เป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นศูนย์กลางของการเผยแผ่ธรรมะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น

*Received February 10, 2025; Revised March 18, 2025; Accepted March 23, 2025

การบริหารวัดที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นรากฐานสำคัญในการสืบทอดอายุของพระพุทธศาสนา
ในสังคมไทยอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การบริหารวัด; ประสิทธิภาพ; ความยั่งยืน

Abstract

Buddhism holds a significant role in Thai society, influencing beliefs, lifestyles, and the promotion of social and cultural stability. Preserving and sustaining Buddhism is therefore a matter of great importance. This article has three main objectives: 1) to study and analyze effective temple management approaches within the context of Thai society, 2) to propose strategies for resource management, community engagement, and personnel development in temples that align with contemporary needs, and 3) to highlight the importance of effective temple management as a key mechanism for preserving and sustaining Buddhism in Thai society. Managing temple resources, such as financial administration, maintenance of facilities, and proper allocation of resources, is essential for maintaining an environment conducive to religious practices and for serving as a spiritual center. Good management ensures the temple's stability and its ability to play a vital role in the community. Additionally, building strong relationships with the local community allows temples to act as spiritual hubs and support community development through religious activities, Dhamma education, and social services. Community engagement enables temples to become an integral part of people's daily lives. The development of monks in terms of knowledge, skills, and moral integrity is another critical factor in enhancing the quality of religious practices and fostering public trust. Knowledgeable and capable monks can guide temples to serve as spiritual sanctuaries and effectively spread the Dhamma. Therefore, effective temple management is a fundamental pillar in preserving Buddhism in Thai society. It encompasses internal resource management, community engagement, and the development of religious personnel, ensuring that temples remain relevant and impactful in modern society.

Keyword: Temple Administration; Efficiency; Sustainability

บทนำ

การบริหารวัดในปัจจุบันเผชิญกับปัญหาหลายด้าน เช่น การขาดแคลนทรัพยากร ทั้งด้านการเงินและบุคลากร พระสงฆ์บางรูปขาดความรู้และทักษะที่เหมาะสมในการ บริหารจัดการวัดให้สอดคล้องกับยุคสมัย นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ เทคโนโลยีทำให้วัดบางแห่งไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อความต้องการของชุมชน เช่น การใช้ เทคโนโลยีในการเผยแผ่ธรรมะ อีกทั้งการขาดความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงาน ภายนอกยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้วัดไม่สามารถตอบสนองบทบาทในฐานะศูนย์กลาง ของชุมชนได้อย่างเต็มที่

ในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้ง ความท้าทายที่เราต้องเผชิญ ก็เปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน หนึ่งในความท้าทายที่สำคัญในสังคมไทยคือการสืบทอดอายุของ พระพุทธศาสนา ศาสนาที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดรูปแบบความคิด วัฒนธรรมและ ประเพณีของคนไทยมานานนับพันปี วัดในสังคมไทยไม่เพียงแต่เป็นศูนย์กลางทางจิต วิญญาณเท่านั้น แต่ยังเป็นจุดรวมของชุมชน ที่ซึ่งคนในชุมชนมารวมตัวกันทำกิจกรรม ต่าง ๆ ทั้งในด้านศาสนาและสังคม ด้วยเหตุนี้ การบริหารจัดการวัดจึงมีความสำคัญมาก ไม่แพ้กัน การบริหารที่ดีสามารถช่วยให้วัดยังคงมีบทบาทสำคัญในสังคม และยังช่วยในการ รักษาและส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ในโลกปัจจุบันที่เทคโนโลยีและ การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว วัดต้องปรับตัวให้ทันกับโลกที่เปลี่ยนไป การบริหาร วัดไม่ได้หมายถึงเพียงการดูแลสิ่งปลูกสร้างและการจัดการทรัพยากรภายในเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการสื่อสารและการเชื่อมต่อกับชุมชน การใช้เทคโนโลยีในการสอนและเผยแผ่ธรรมะ และการพัฒนาบุคลากรภายในวัด การจัดการทรัพยากรและการบริหารเงินทุน จึงเป็นหัวใจของการบริหารวัด ทรัพยากรไม่ได้จำกัดอยู่เพียงที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง แต่ยังรวมถึงทรัพยากรมนุษย์ ความรู้ และความสามารถของพระสงฆ์และผู้ช่วยงานในวัด การดูแลทรัพยากรเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างฐานรากที่มั่นคง สำหรับการดำเนินงานของวัด และเป็นการปูทางไปสู่การเจริญเติบโตของพระพุทธศาสนา ในอนาคตอย่างยั่งยืน (วนิดา ชูลีกาวิทย์ และคณะ, 2566)

การสื่อสารและเชื่อมต่อกับชุมชนเป็นอีกด้านที่สำคัญ ในยุคสมัยที่โลกก้าวไปสู่ การเป็นสังคมโลกาภิวัตน์ การที่วัดสามารถปรับตัวและสื่อสารกับชุมชนในรูปแบบที่ทันสมัย ทั้งผ่านการใช้สื่อสังคมออนไลน์ และการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น ถือเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเข้าใจและสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัดกับประชาชน การใช้เทคโนโลยีในการสอนและเผยแผ่ธรรมะเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของยุค สมัย (พระวรวัฒน์ วงษ์จันทร์ และปิยากร หวังมหาพร, 2563) ทั้งนี้ยังเป็นการขยายขอบเขต การเข้าถึงของวัดไปยังกลุ่มคนที่อาจไม่มีโอกาสได้มาที่วัดเอง การเข้าถึงธรรมะผ่าน

เทคโนโลยีไม่เพียงแต่เป็นการสร้างความสะดวกให้กับประชาชน แต่ยังเป็น การสร้างความเข้าใจและเชื่อมโยงธรรมะกับชีวิตประจำวันได้ในรูปแบบที่ทันสมัยและเข้าถึงได้ง่าย นอกจากนี้ การพัฒนาบุคลากรภายในวัด โดยเฉพาะพระสงฆ์และสามเณร เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง การอบรมและพัฒนาทักษะ ความรู้ และจริยธรรมของพระสงฆ์ไม่เพียงแต่เป็นการเพิ่มคุณภาพของการปฏิบัติศาสนกิจเท่านั้น แต่ยังเป็น การสร้างผู้นำที่สามารถนำพาวัดและชุมชนไปสู่อนาคตที่ดีขึ้นได้

การบริหารจัดการวัดในยุคปัจจุบันจึงไม่เพียงแต่เป็นการรักษาและบำรุงรักษาอาคารและทรัพย์สินเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการพัฒนาโครงการและกิจกรรมที่ช่วยให้วัดเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของชุมชนได้อย่างแท้จริง การปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก และการเปิดกว้างต่อนวัตกรรมและไอเดียใหม่ๆ ยังเป็นสิ่งที่วัดควรให้ความสำคัญเพื่อการอยู่รอดและเจริญเติบโตในสังคมที่มีการแข่งขันสูง การรักษาความเข้มแข็งของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยไม่ใช่แค่เรื่องของ การสืบทอดความเชื่อทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชน การที่วัดสามารถเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ การปฏิบัติธรรม และการให้บริการสังคมได้ จะช่วยให้ศาสนาและวัฒนธรรมไทยสามารถดำรงอยู่และเติบโตได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้น การบริหารจัดการวัดในยุคปัจจุบันจึงต้องอาศัยความรู้ ทักษะและความเข้าใจในสังคมและโลกที่เปลี่ยนแปลงไป การที่วัดสามารถปรับตัวให้เข้ากับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม จะช่วยให้พระพุทธศาสนาสามารถอยู่คู่กับสังคมไทยได้อย่างเต็มภาคภูมิ ทั้งนี้ การพัฒนาและการนำพาวัดไปสู่อนาคตที่เจริญเติบโตจึงไม่ใช่เพียงหน้าที่ของพระสงฆ์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน ทั้งชุมชน ภาครัฐและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในสังคม การร่วมมือกันของทุกฝ่ายเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้พระพุทธศาสนาสามารถเข้าถึงและมีความหมายต่อคนรุ่นใหม่และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การสืบทอดศาสนาไม่ใช่แค่การรักษาความเชื่อและประเพณีที่มีมายาวนาน แต่ยังรวมถึงการสร้างสรรคความเชื่อและการปฏิบัติที่สอดคล้องกับโลกปัจจุบัน

การจัดการทรัพยากรภายในวัด

การจัดการทรัพยากรภายในวัดเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่และการพัฒนาของวัดในระยะยาว การบริหารวัดที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงช่วยให้วัดสามารถปฏิบัติภารกิจทางศาสนาและสังคมได้อย่างดีที่สุด แต่ยังเป็น การสร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้กับพระพุทธศาสนาอีกด้วย

การจัดการที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในวัดมีบทบาทสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นให้กับวัด (พิชญ์จิรา ยาอินทร์ และเผ่าไทย สีนอำพล, 2561) การบริหารที่ดินอย่างเหมาะสม รวมทั้งการดูแลรักษาสิ่งปลูกสร้าง เช่น พระอุโบสถ, ศาลาการเปรียญ และกุฏิพระ เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้วัดสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดูแลรักษาที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่ดียังช่วยลดค่าใช้จ่ายในระยะยาว และสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติธรรมและการดำเนินกิจกรรมของวัด

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรมนุษย์ในวัด รวมถึงพระสงฆ์ สามเณรและผู้ช่วยงาน เป็นปัจจัยหลักที่ขับเคลื่อนกิจกรรมและบริการของวัด การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การจัดอบรมและสร้างโอกาสให้พัฒนาตนเอง และการสร้างความมั่นคงในอาชีพเป็นสิ่งจำเป็นในการเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติศาสนกิจ นอกจากนี้ การสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในวัดและชุมชนท้องถิ่นยังเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างเครือข่ายสังคมที่แข็งแกร่ง

การจัดการทางการเงิน การจัดการทางการเงินเป็นอีกด้านหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการบริหารวัด การวางแผนทางการเงินที่ชัดเจน การบันทึกและการตรวจสอบทางการเงินอย่างเป็นระบบ รวมถึงการจัดสรรเงินทุนในการดำเนินงานและพัฒนาโครงการต่างๆ เป็นปัจจัยหลักที่ช่วยให้วัดสามารถดำเนินงานได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน นอกจากนี้ การสร้างรายได้และการหาแหล่งทุนที่มั่นคงยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่าวัดจะสามารถดำเนินงานได้ในระยะยาว ทั้งยังช่วยลดความพึ่งพาทางการเงินจากภายนอก

การดูแลและบำรุงรักษา การดูแลและบำรุงรักษาทั้งในด้านกายภาพของสิ่งปลูกสร้างและด้านจิตใจของบุคลากรเป็นอีกหนึ่งด้านที่จำเป็น การรักษาสภาพของอาคารและสถานที่ต่างๆ ให้อยู่ในสภาพที่ดี และการส่งเสริมสุขภาพจิตและกายของพระสงฆ์และสามเณรเป็นการลงทุนที่สำคัญในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิบัติศาสนกิจ

การเชื่อมต่อกับชุมชนและสังคม วัดไม่เพียงแต่เป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสังคมท้องถิ่น การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน การจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์และมีประโยชน์ และการให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน ทำให่วัดสามารถสร้างอิทธิพลที่ดีและเป็นแหล่งที่มาของความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้

องค์ประกอบของการบริหารวัดที่มีประสิทธิภาพ

การบริหารวัดที่มีประสิทธิภาพเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่และเจริญเติบโตของพระพุทธศาสนาในสังคมสมัยใหม่ ปัจจัยที่สำคัญในการบริหารวัดมีหลายด้านซึ่งรวมถึงการจัดการทรัพยากร การสื่อสารและการเชื่อมโยงกับชุมชน

(นิภาพรรณ เจนสันติกุล, 2564) การใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ธรรมะ การพัฒนาบุคลากร และการปรับปรุงโครงสร้างและกิจกรรมวัด การจัดการทรัพยากรในวัดไม่เพียงแต่รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการจัดการทางการเงินและสิ่งปลูกสร้างด้วย การจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเป็นหัวใจหลักในการบริหารจัดการที่ดี (พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ฐิริวฑฒโน, 2562) การดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรเหล่านี้จะช่วยให้วัดสามารถดำเนินการปฏิบัติศาสนกิจและกิจกรรมทางสังคมได้อย่างต่อเนื่อง การสื่อสารและการเชื่อมโยงกับชุมชนเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่มีความสำคัญ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในท้องถิ่นและการเข้าถึงประชากรในวงกว้างผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายช่วยให้วัดสามารถรักษาบทบาทสำคัญในสังคมได้ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของชุมชนในวัดยังเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจและความเชื่อมโยงระหว่างวัดและประชาชน การใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ธรรมะและการจัดการวัดเป็นการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม การนำเสนอธรรมะและการปฏิบัติศาสนกิจผ่านช่องทางดิจิทัล เช่น สื่อสังคมออนไลน์ หรือเว็บไซต์ของวัด ช่วยให้วัดสามารถเข้าถึงผู้คนในกลุ่มต่าง ๆ ได้มากขึ้น (พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ฐิริวฑฒโน, 2565) และเป็นการสร้างโอกาสในการแบ่งปันคำสอนและกิจกรรมของวัดไปยังกลุ่มที่อาจไม่มีโอกาสได้เข้าวัดโดยตรง การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและปฏิสัมพันธ์ยังเป็นการสร้างช่องทางสำหรับการเรียนรู้และสื่อสารที่ทันสมัยและสะดวกสบายสำหรับประชาชน การพัฒนาบุคลากรภายในวัด เช่น พระสงฆ์และสามเณร เป็นอีกด้านที่สำคัญ การอบรมและพัฒนาพระสงฆ์ให้มีความสามารถในการทำงานร่วมกับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาบทบาทวัดในสังคม การเพิ่มทักษะในด้านต่าง ๆ เช่น การสื่อสาร การจัดการ และการเข้าใจปัญหาสังคม ช่วยให้พระสงฆ์สามารถนำพาวัดและชุมชนไปสู่การเจริญเติบโตที่ยั่งยืนได้ การปรับปรุงโครงสร้างและกิจกรรมของวัด เช่น การปรับปรุงอาคาร การพัฒนาสถานที่สำหรับกิจกรรมต่างๆ และการสร้างกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนจะช่วยให้วัดเป็นที่น่าสนใจและเป็นศูนย์กลางของการมีส่วนร่วมของชุมชนได้มากขึ้น

โดยรวมแล้ว การบริหารวัดที่มีประสิทธิภาพต้องประกอบด้วยการจัดการทรัพยากรที่เหมาะสม การสื่อสารและการเชื่อมโยงกับชุมชน การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและปฏิสัมพันธ์ การพัฒนาบุคลากร และการปรับปรุงโครงสร้างและกิจกรรมวัด การผสมผสานองค์ประกอบเหล่านี้เข้าด้วยกันจะช่วยให้วัดมีบทบาทที่แข็งแกร่งและมีประสิทธิผลในการดำเนินงาน ทำให้วัดไม่เพียงแต่เป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณเท่านั้น แต่ยังเป็นสถานที่ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาสังคม และเป็นส่วนหนึ่งของการเติบโตของชุมชน

การปรับปรุงโครงสร้างและกิจกรรมวัด

การปรับปรุงโครงสร้างและกิจกรรมของวัดถือเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อความน่าสนใจและความสำคัญของวัดในสายตาของประชาชนในทุกวัยและทุกวัฒนธรรมการทำให้วัดเป็นไม่เพียงแต่สถานที่สำหรับการปฏิบัติธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย (พิชญ์จิรา ยาอินทร์ และเผ่าไทย สีนอำพล, 2561) จึงเป็นหนึ่งในทางเลือกที่ดีที่สุดในการสร้างการมีส่วนร่วมและการเชื่อมโยงกับชุมชน การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานของวัด ไม่ว่าจะเป็นการซ่อมแซมหรือปรับปรุงอาคารเดิม การพัฒนาสถานที่ทำกิจกรรม หรือการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่ ๆ ช่วยให้วัดสามารถตอบสนองความต้องการของผู้มาวัดได้ดีขึ้น การมีโครงสร้างที่ทันสมัยและสะดวกสบายช่วยให้วัดไม่เพียงแต่เป็นที่สำหรับการปฏิบัติศาสนกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจและการเรียนรู้ของประชาชนจากทุกวัย การพัฒนากิจกรรมของวัดเป็นส่วนที่สำคัญไม่แพ้กัน การจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งในด้านการเรียนรู้ทางศาสนา กิจกรรมทางสังคม การศึกษา การบันเทิง หรือการพัฒนาชุมชน เป็นการดึงดูดความสนใจและสร้างการมีส่วนร่วมจากประชาชน กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้วัดเป็นที่จดจำและมีความหมายต่อผู้คนในทุกวัยและทุกวัฒนธรรม การปรับปรุงโครงสร้างและการพัฒนากิจกรรมของวัดในที่สุดไม่เพียงแต่เป็นการสร้างความสุขและความพึงพอใจให้กับผู้มาวัดเท่านั้น (ณัฐพงษ์ ฉายแสงประทีป และจรินทร์ พักประไพ, 2561) แต่ยังเป็นการสร้างความสามารถในการตอบสนองและรองรับความต้องการทางจิตวิญญาณและทางสังคมที่หลากหลาย การพัฒนากิจกรรมที่สามารถดึงดูดผู้คนจากทุกวัยและพื้นที่หลังทางวัฒนธรรมไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มความน่าสนใจของวัดเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจระหว่างผู้คนจากหลากหลายวัฒนธรรม

เมื่อวัดสามารถนำเสนอกิจกรรมที่มีความหมายและสร้างสรรค์ได้ เช่น การสอนธรรมะ การจัดกิจกรรมด้านการศึกษา การจัดนิทรรศการศิลปะ การจัดกิจกรรมสันทนาการสำหรับเด็กและครอบครัว หรือการเปิดพื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมด้านสุขภาพ เช่น โยคะ หรือการทำสมาธิ ก็สามารถทำให้วัดเป็นมากกว่าสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรม แต่ยังเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่ส่งเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจในหลากหลายด้าน การปรับปรุงโครงสร้างและกิจกรรมของวัดในวิธีนี้ไม่เพียงแต่เป็นการเพิ่มความดึงดูดใจของวัดเท่านั้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมให้วัดมีบทบาทที่ใหญ่ขึ้นในชีวิตของผู้คน โดยการเชื่อมโยงความเชื่อทางศาสนากับกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีความหมายต่อชีวิตประจำวันของพวกเขา ด้วยวิธีนี้ วัดจึงไม่เพียงแต่เป็นที่เคารพนับถือในฐานะสถานที่ทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นที่พักและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่มีชีวิตชีวาและเต็มไปด้วยกิจกรรมที่มีความหมาย

อุปสรรคต่อการบริหารวัดที่มีประสิทธิภาพ

การบริหารวัดที่มีประสิทธิภาพเป็นงานที่ต้องเผชิญกับอุปสรรคมากมายทั้งที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากร สถานะทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบัน การเอาชนะอุปสรรคเหล่านี้ไม่เพียงแต่จำเป็นสำหรับการดำเนินงานของวัดในปัจจุบัน แต่ยังมีผลต่อการรักษาและพัฒนาพระพุทธศาสนาในระยะยาว หนึ่งในอุปสรรคสำคัญ คือ การจัดการทรัพยากรที่มีจำกัด ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ การมีทรัพยากรที่ไม่เพียงพออาจทำให้วัดไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและการหาแหล่งทุนใหม่ ๆ จึงเป็นปัญหาที่วัดต้องเผชิญและแก้ไข อีกปัญหา คือ การรักษาความเกี่ยวข้องและความน่าสนใจในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ในโลกที่มีข้อมูลมากมายและวิถีชีวิตที่รวดเร็ว วัดอาจพบว่ายากที่จะดึงดูดความสนใจของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ การปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนากิจกรรมใหม่ ๆ เป็นสิ่งจำเป็นที่วัดต้องดำเนินการ ปัญหาด้านการบริหารและการจัดการยังเป็นอีกหนึ่งอุปสรรค การบริหารที่ไม่มีประสิทธิภาพสามารถนำไปสู่การจัดการที่ไม่มีประสิทธิผล (จิตพร นิยมย่อ และคณะ, 2564) ทำให้วัดไม่สามารถใช้ทรัพยากรอย่างเต็มประสิทธิภาพได้ นอกจากนี้ การขาดการสื่อสารและความเข้าใจร่วมกันระหว่างพระสงฆ์และชุมชนก็เป็นปัญหาที่ท้าทายในการบริหารวัด

การบริหารวัดที่มีประสิทธิภาพต้องเผชิญกับอุปสรรคหลายประการที่อาจทำให้การดำเนินงานและการพัฒนาต่าง ๆ ไม่สามารถบรรลุผลได้ตามที่คาดหวัง อุปสรรคเหล่านี้อาจรวมถึงปัญหาทางการเงิน ความเข้าใจผิดหรือความขัดแย้งภายในชุมชน และความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยี

ปัญหาทางการเงิน เป็นหนึ่งในอุปสรรคหลักที่มักพบในการบริหารวัด การขาดแคลนเงินทุนสามารถทำให้การดำเนินงานและโครงการต่าง ๆ ในวัดไม่สามารถดำเนินไปได้ แม้ว่าวัดจะมีแผนการและโครงการที่ดี แต่หากไม่มีเงินทุนที่เพียงพอ ก็อาจทำให้วัดไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ การจัดหาและการจัดสรรเงินทุนอย่างเหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็น

ความเข้าใจผิดหรือความขัดแย้งภายในชุมชน ยังเป็นอีกหนึ่งอุปสรรคที่ต้องพิจารณา การบริหารวัดที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือและความเข้าใจกันระหว่างพระสงฆ์และชุมชน ความขัดแย้งหรือความไม่เข้าใจสามารถทำให้วัดไม่สามารถดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ได้ การสื่อสารที่ดีและการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญ

การใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการเผยแพร่ธรรมะ เป็นความท้าทายในยุคปัจจุบัน การปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีใหม่ๆ และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ

สามารถเป็นอุปสรรคสำหรับวัดที่ไม่มีทรัพยากรหรือความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการฝึกอบรม และการเข้าถึงเทคโนโลยีที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้วัดสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้อย่างเต็มที่และเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การรับรู้และการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมและความต้องการของประชาชนยังเป็นอุปสรรคสำคัญ วัดต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนไปและนำเสนอกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้คน การขาดความยืดหยุ่นและการเปิดกว้างต่อความเปลี่ยนแปลงอาจทำให้วัดไม่สามารถเข้าถึงหรือมีบทบาทที่สำคัญในสังคมได้ การบริหารวัดที่มีประสิทธิภาพจึงต้องอาศัยการจัดการที่มีประสิทธิภาพ การมีทักษะในการสื่อสารและการแก้ไขปัญหา การใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และการมีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทั้งหมดนี้เป็นอุปสรรคที่จำเป็นต้องระมัดระวังและแก้ไขเพื่อให้วัดสามารถดำรงอยู่และเจริญเติบโตได้อย่างยั่งยืน และสามารถเป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณและสังคมสำหรับประชาชนในยุคปัจจุบันและอนาคต

แนวทางการแก้ไขปัญหา

การแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวัดที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยการเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้งและการมีแผนการที่ชัดเจน แนวทางในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ต้องมุ่งเน้นไปที่สามประการหลัก คือ การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในชุมชน และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

สำหรับการแก้ไขปัญหาทางการเงิน การวางแผนทางการเงินที่มั่นคงและการมองหาแหล่งรายได้ใหม่ๆ สำหรับวัดเป็นสิ่งจำเป็น นอกจากการรับบริจาคและการจัดกิจกรรมที่สร้างรายได้แล้ววัดสามารถสำรวจโอกาสในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้ที่ดินในวัดสำหรับกิจกรรมที่สร้างรายได้หรือการพัฒนาโครงการที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและการศึกษา

เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องความเข้าใจผิดหรือความขัดแย้งในชุมชน การสื่อสารอย่างเปิดเผยและการสร้างความไว้วางใจเป็นกุญแจสำคัญ การมีการสนทนาและการประชุมที่รวมทั้งพระสงฆ์และชาวบ้านเพื่อหารือและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นวิธีที่ช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความร่วมมือในชุมชน

การใช้เทคโนโลยีในการจัดการและเผยแพร่ธรรมะ ต้องเป็นไปอย่างเหมาะสมและเข้าถึงได้ง่าย การให้ความรู้และการฝึกอบรมทางด้านเทคโนโลยีแก่พระสงฆ์และผู้ที่เกี่ยวข้องในวัดเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้พวกเขาสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสื่อสาร การจัดการข้อมูล และการเผยแพร่ธรรมะจะช่วยให้วัด

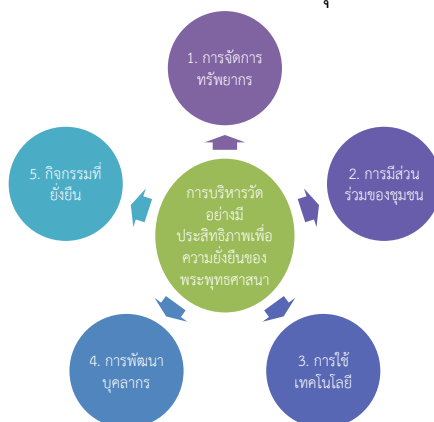

สามารถเข้าถึงชุมชนได้กว้างขวางและทันสมัยยิ่งขึ้น (บุษกร วัฒนบุตร และคณะ, 2566) การใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างเว็บไซต์วัด สื่อสังคมออนไลน์ หรือแอปพลิเคชันสำหรับการเรียนรู้และปฏิบัติธรรม จะช่วยให้วัดเข้าถึงผู้คนที่มีความต้องการทางจิตวิญญาณในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดาย

สรุปแล้ว การแก้ไขปัญหาในการบริหารวัดที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการประยุกต์ใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายและมีความยืดหยุ่น การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่ดีกับชุมชน การใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและการมีแผนการที่ชัดเจนและปฏิบัติได้จริง จะช่วยให้วัดสามารถเผชิญและแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้จะนำไปสู่การพัฒนาและเสริมสร้างบทบาทของวัดในสังคมได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารวัดในยุคปัจจุบันต้องครอบคลุมทั้งการจัดการทรัพยากร การมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้เทคโนโลยี การพัฒนาบุคลากร และการสร้างกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของสังคม การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การบริหารการเงิน ดูแลสิ่งปลูกสร้าง และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ช่วยสร้างความมั่นคงให้กับวัด ขณะเดียวกัน การมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านกิจกรรมที่สร้างสรรค์และการสื่อสารที่ดีช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชน การใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ธรรมะและการสื่อสารช่วยให้วัดเข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาพระสงฆ์และบุคลากรในวัดให้มีความรู้ ทักษะ และจริยธรรมที่เหมาะสมยังช่วยเพิ่มคุณภาพของการปฏิบัติศาสนกิจและสุดท้าย การสร้างกิจกรรมที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับวิถีชีวิตในยุคปัจจุบันช่วยให้วัดยังคงมีบทบาทสำคัญในสังคมและสามารถสืบทอดพระพุทธศาสนาได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

โดยผู้เขียนสรุปได้ดังนี้

1. การจัดการทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารวัด ในยุคปัจจุบัน โดยครอบคลุมทั้งการบริหารการเงิน การดูแลสิ่งปลูกสร้าง เช่น ศาลาการเปรียญ พระอุโบสถ และกุฏิพระ รวมถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เช่น พระสงฆ์และผู้ช่วยงานในวัด การจัดการที่ดีช่วยลดค่าใช้จ่ายในระยะยาว สร้างความมั่นคงให้กับวัดและเอื้อต่อการปฏิบัติศาสนกิจและกิจกรรมทางสังคม
2. การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางของชุมชน การจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน เช่น การจัดงานบุญ การให้บริการทางสังคม หรือการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างวัดกับประชาชน ทำให้วัดกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของชุมชน
3. การใช้เทคโนโลยี ในการเผยแผ่ธรรมะและการสื่อสาร เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ หรือแอปพลิเคชัน ช่วยให้วัดสามารถเข้าถึงคนรุ่นใหม่และกลุ่มคนที่ไม่สามารถมาวัดได้ การใช้เทคโนโลยียังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการข้อมูล การสื่อสาร และการเผยแผ่คำสอนในรูปแบบที่ทันสมัยและเข้าถึงได้ง่าย
4. การพัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้ ทักษะ และจริยธรรมที่เหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็น พระสงฆ์ที่มีความสามารถในการสื่อสาร การจัดการ และการเข้าใจปัญหาสังคมจะช่วยให้วัดสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การอบรมและพัฒนาบุคลากรยังช่วยเพิ่มคุณภาพของการปฏิบัติศาสนกิจและสร้างความเชื่อมั่นในหมู่ประชาชน
5. กิจกรรมที่ยั่งยืน การพัฒนาโครงการและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและยุคปัจจุบัน เช่น การจัดกิจกรรมด้านการศึกษา การพัฒนาชุมชนหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพจิตและกาย ช่วยให้วัดยังคงมีบทบาทสำคัญในสังคม การสร้างกิจกรรมที่หลากหลายและตอบโจทย์วิถีชีวิตในปัจจุบันยังช่วยดึงดูดคนรุ่นใหม่และสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างวัดกับชุมชน

สรุป

การบริหารวัดให้มีประสิทธิภาพต้องเริ่มจากการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม ทั้งด้านการเงิน สิ่งปลูกสร้าง และบุคลากร เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับวัด การมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่ธรรมะและการสื่อสารช่วยให้วัดเข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้ง่ายขึ้น การพัฒนาพระสงฆ์และบุคลากรในวัดให้มีความรู้ ทักษะ และจริยธรรมช่วยเพิ่มคุณภาพ

ของการปฏิบัติศาสนกิจ สุดท้าย การสร้างกิจกรรมที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับยุคปัจจุบัน ช่วยให้วัดยังคงมีบทบาทสำคัญในสังคมอย่างยั่งยืน

การบริหารจัดการวัดที่มีประสิทธิภาพเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและต้องอาศัย การวางแผนและการดำเนินงานอย่างรอบคอบ องค์ประกอบสำคัญในการบริหารจัดการวัด รวมถึงการจัดการทรัพยากร การสื่อสารกับชุมชน การใช้เทคโนโลยี และการพัฒนา บุคลากร ทั้งหมดนี้มีบทบาทในการสร้างฐานรากที่มั่นคงสำหรับวัด เพื่อให้วัดสามารถ ดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและมีความเกี่ยวข้องกับสังคมสมัยใหม่

อุปสรรคที่วัดเผชิญ เช่น ปัญหาทางการเงิน ความขัดแย้งภายในชุมชน และความ ท้าทายในการใช้เทคโนโลยี ต้องได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมผ่านการสื่อสารที่ดี การวางแผนทางการเงินที่มั่นคง และการปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ๆ การฝึกอบรมและ การพัฒนาพระสงฆ์และบุคลากรวัดยังเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้พระสงฆ์และวัดสามารถ มีบทบาทที่เป็นผลบวกในชุมชนได้

การบริหารวัดที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ส่งผลต่อการเติบโตและความเข้มแข็ง ของวัดเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อการอนุรักษ์และการพัฒนาพระพุทธศาสนาในสังคมสมัยใหม่ ด้วย การปรับตัวและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจึงเป็นกุญแจสำคัญในการทำใหวัดยังคงเป็น สถานที่ที่มีชีวิตชีวาและเป็นศูนย์กลางของชุมชน สร้างความเข้าใจและความสามัคคีใน สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ฐิติพร ฉิมย้อย และคณะ. (2565). การจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการ บริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยนา อำเภอดงหลวง จังหวัด สุพรรณบุรี. *Journal of Roi Kaensam Academi*, 7(9), 382-395.
- ณัฐพงษ์ ฉายแสงประทีป และจรินทร์ พักประไพ. (2561). การวิเคราะห์องค์ประกอบ เชิงสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนวัดพระธาตุนมรามหาวิหาร จังหวัดนครพนม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 12(1), 123-136.
- นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2564). กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน : บทสะท้อน จากประสบการณ์และการเรียนรู้. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มทร วิทยาเขตอีสาน*, 2(3), 78-85.
- บุษกร วัฒนบุตร และคณะ. (2566). ศึกษาองค์ความรู้และกระบวนการสร้างการจัดการ พิพิธภัณฑวัดและชุมชนในล้านนา. *ปัญญา*, 30(1), 63-74.

- พระครูสังฆรักษ์สุภณัฐ ภูริวฑฒโน. (2562). พุทธวิธีการบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ. *วารสารธรรมวิทย์ (การประชุมสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ)*, 2(2), 325-337.
- _____. (2565). Now Normal to Next Normal ของพระสงฆ์ในการปฏิบัติศาสนกิจ. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(3), 325-340.
- พระวรวัฒน์ วงษ์จันทร์ และปิยากร หวังมหาพร. (2563). ประสิทธิผลในการนำนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ไปปฏิบัติของพระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี. *Journal of MCU Nakhondhat*, 6(7), 3436-3452.
- พิชญ์จิรา ยาอินทร์ และเผ่าไทย สีนอำพล. (2561). ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมกับการสร้างภาพตัวแทนต่อพื้นที่วัดจามเทวี. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 11(1), 48-61.
- วนิดา ชูลีกาวิทย์ และคณะ. (2566). พลวัตการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21. *วารสารธรรมเพื่อชีวิต*, 29(2), 59-72.

บทบาทนักการเมืองท้องถิ่นต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะ*

THE ROLE OF LOCAL POLITICIANS IN DEVELOPING PUBLIC POLICY

พระวิจิตร ญาณวโร, เวณ สุธีริธ ชัม

Phra Wichit Yanwaro, Ven Sothearith Sum

วัดกลางคลองสี่ อำเภอลำลูกกา ปทุมธานี

Wat Klang Khlong Si, Lam Luk Ka District, Pathum Thani

Corresponding Author E-mail: warasanwarasan7@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้จัดทำขึ้นเพื่อวิเคราะห์บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนานโยบายสาธารณะ โดยมุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของนักการเมืองท้องถิ่นในฐานะผู้แทนที่ใกล้ชิดกับประชาชนที่สุด ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการปรับนโยบายให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ บทความนี้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณากระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น อันประกอบด้วย การก่อตัวของนโยบาย การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการติดตามและประเมินผล โดยได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของนโยบายและความท้าทายที่นักการเมืองท้องถิ่นต้องเผชิญ เช่น การขาดทรัพยากร การแทรกแซงจากการเมืองระดับชาติ และการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน บทความนี้เสนอแนวทางส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ เช่น การพัฒนาความรู้และทักษะ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่านักการเมืองท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและสร้างความยั่งยืนในระดับท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ทั้งจากประชาชน รัฐ และองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้กระบวนการพัฒนานโยบายในระดับท้องถิ่นมีความเหมาะสม โปร่งใส และตอบโจทย์ความต้องการในระยะยาว

คำสำคัญ: บทบาท; นักการเมืองท้องถิ่น; การพัฒนา; นโยบายสาธารณะ; การมีส่วนร่วม

*Received December 30, 2024; Revised January 12, 2025; Accepted January 20, 2025

Abstract

This academic article explores the role of local politicians in public policy development, emphasizing their significance as the closest representatives to the people and key actors in tailoring policies to the unique contexts of their areas. It reviews and analyzes data from documents, research studies, and relevant case studies, focusing on the public policy process at the local level. This includes policy formation, decision-making, implementation, and evaluation, alongside examining factors influencing policy effectiveness and challenges faced by local politicians. These challenges include limited resources, national political interference, and insufficient public participation. The article proposes strategies to enhance local politicians' effectiveness, such as capacity building, fostering public engagement, adopting good governance principles, leveraging technology and innovation, and establishing collaborative networks. Findings highlight the critical role of local politicians in promoting development that meets community needs and fosters sustainability. However, achieving these goals requires comprehensive support from all stakeholders, including citizens, the government, and other organizations, to ensure local policy processes are appropriate, transparent, and responsive to long-term needs.

Keywords: Role; Local Politician; Development; Public Policy; Participation

บทนำ

ในระบอบการปกครองประชาธิปไตย การกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ส่วนท้องถิ่นถือเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และเสริมสร้างความใกล้ชิดระหว่างผู้ปกครองกับประชาชน การกระจายอำนาจนี้ช่วยให้การบริหารงานในระดับท้องถิ่นสามารถตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ระบบการปกครองในประเทศไทยได้รับการพัฒนาให้รองรับหลักการกระจายอำนาจผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งมีจำนวนรวมกว่า 7,850 แห่งทั่วประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจ, 2565)

ในบริบทของการบริหารท้องถิ่น นโยบายสาธารณะ เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการจัดการปัญหาและพัฒนาชุมชน กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน โดยเฉพาะนักการเมืองท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้เชื่อมโยงระหว่างประชาชนและส่วนกลาง นักการเมืองท้องถิ่นไม่เพียงทำหน้าที่เสนอหรือผลักดันนโยบาย แต่ยังต้องจัดการทรัพยากร วางแผน และนำพาชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม บทบาทของพวกเขา มักเผชิญความท้าทาย เช่น การขาดแคลนงบประมาณ การแทรกแซงจากการเมืองระดับชาติ และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังอยู่ในระดับต่ำ (พระมหานิรุต ญาณวุฑฺโฒ และพระมหากวีวัชร อภิวัชโร, 2565) แนวคิดสำคัญที่ใช้ในการศึกษานี้คือ ทฤษฎีระบบการบริหารจัดการสาธารณะ (Public Administration Theory) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และครอบคลุมทุกภาคส่วน รวมถึงการนำหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) มาใช้ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (Participatory Governance) เพื่อสร้างความไว้วางใจในกระบวนการกำหนดนโยบาย

ดังนั้น บทความนี้ จึงมุ่งวิเคราะห์บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะ โดยพิจารณาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ความท้าทายที่เผชิญ และแนวทางการส่งเสริมบทบาทดังกล่าว เพื่อสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

ความสำคัญของนักการเมืองท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะ

นักการเมืองท้องถิ่นถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนานโยบายสาธารณะ เนื่องจากพวกเขาเป็นตัวแทนที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดในระบบการปกครอง นักการเมืองท้องถิ่นเข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชนในพื้นที่ของตนอย่างลึกซึ้งกว่านักการเมืองระดับชาติ เพราะพวกเขาเผชิญกับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันของชาวบ้าน การเชื่อมโยงระหว่างประชาชนและหน่วยงานปกครองส่วนกลางผ่านการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่นจึงเป็นกลไกสำคัญในการปรับนโยบายให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่ในประเทศไทย การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมีการผลักดันผ่านกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล และพระราชบัญญัติเทศบาล อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังคงเผชิญความท้าทายหลายด้าน ทั้งในเรื่องโครงสร้างการบริหารที่ซับซ้อน การพึ่งพาทรัพยากรจากรัฐบาลกลาง และข้อจำกัดในด้านงบประมาณ ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของพระมหานิรุต ญาณวุฑฺโฒ และพระมหากวีวัชร อภิวัชโร (2565) ได้ระบุว่าการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืนจำเป็นต้องมีการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมและการเพิ่ม

ศักยภาพในระดับท้องถิ่น เพื่อให้หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสามารถในการตัดสินใจโดยอิสระ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานโยบายสาธารณะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่นักการเมืองท้องถิ่นควรให้ความสำคัญ กระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในทุกขั้นตอนของการพัฒนานโยบายช่วยให้การตัดสินใจตอบสนองต่อความต้องการจริง การออกแบบนโยบายจากบนลงล่าง มักล้มเหลว เพราะไม่สอดคล้องกับปัญหาที่แท้จริง ดังตัวอย่างในบทความของนิตยา กิริติเสริมสิน (2565) ที่กล่าวว่า การให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการออกแบบนโยบายช่วยเพิ่มความโปร่งใสและความเป็นธรรมในสังคม ตัวอย่างสำคัญในปัจจุบัน คือ การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่กลับมาจัดขึ้นหลังจากหยุดชะงักไปกว่า 8 ปี การเลือกตั้งดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการตื่นตัวทางการเมืองในระดับชุมชน และความสำคัญของการเลือกตัวแทนที่สามารถเชื่อมโยงปัญหาของประชาชนเข้ากับการจัดทำนโยบาย การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเลือกตั้งและการบริหารท้องถิ่นนี้จึงเป็นก้าวสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับฐานราก (ธีรวัฒน์ ชูรัตน์, 2564)

จากบทบาทที่ชัดเจนของนักการเมืองท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะ สามารถวิเคราะห์ได้ว่า นักการเมืองท้องถิ่นเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาท้องถิ่น การมีความใกล้ชิดกับประชาชนทำให้พวกเขามีข้อมูลที่ลึกซึ้งและตรงประเด็นเกี่ยวกับปัญหาในพื้นที่ แต่ในทางกลับกัน ความใกล้ชิดนี้อาจนำไปสู่การแทรกแซงหรืออิทธิพลในลักษณะเชิงอำนาจ เช่น การสร้างฐานเสียงด้วยนโยบายที่เน้นผลประโยชน์ระยะสั้นแทนการพัฒนาอย่างยั่งยืน เมื่อวิเคราะห์เชิงระบบ แสดงให้เห็นว่าแม้จะมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น แต่โครงสร้างระบบราชการยังคงมีการควบคุมจากส่วนกลางอย่างเข้มงวด ซึ่งลดทอนความสามารถของนักการเมืองท้องถิ่นในการตัดสินใจอย่างอิสระ ตัวอย่างเช่น งบประมาณส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาการจัดสรรจากรัฐบาลกลาง ทำให้นโยบายที่ถูกพัฒนามักไม่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของชุมชนในพื้นที่ และในเชิงการบริหาร ความสามารถของนักการเมืองท้องถิ่นยังคงขึ้นอยู่กับทักษะ ความรู้ และความโปร่งใสของแต่ละบุคคล นักการเมืองที่ขาดความเชี่ยวชาญอาจพัฒนานโยบายที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ หรืออาจถูกครอบงำโดยผลประโยชน์ส่วนตัว นอกจากนี้ การรับฟังเสียงของประชาชนและการสร้างความไว้วางใจถือเป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยให้นโยบายสาธารณะได้รับการยอมรับและนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในมุมมองของสังคมไทยปัจจุบัน การเลือกตั้งท้องถิ่นที่กลับมามีความต่อเนื่อง และการเพิ่มขึ้นของความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน เป็นสัญญาณบ่งชี้ถึงการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับฐานราก อย่างไรก็ตาม ยังมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนากลไกความ

โปร่งใส การตรวจสอบถ่วงดุล และการเสริมสร้างทักษะให้แก่นักการเมืองท้องถิ่น เพื่อให้พวกเขามีศักยภาพในการทำงานที่มีคุณภาพมากขึ้น ดังนั้น การส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและโปร่งใส จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน การสนับสนุนจากรัฐบาลกลางควรเน้นการเพิ่มศักยภาพในระดับพื้นที่ รวมถึงการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบาย การสร้างความร่วมมือระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นและชุมชนจะช่วยให้เกิดนโยบายที่มีความเหมาะสมและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชน พวกเขาทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างประชาชนและการบริหารส่วนกลาง แต่การทำงานของพวกเขายังคงถูกจำกัดด้วยโครงสร้างระบบและปัจจัยด้านทรัพยากร การส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นให้มีความโปร่งใส มีความสามารถ และรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนอย่างแท้จริง จะช่วยให้กระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะในท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ทั้งนี้ การพัฒนาท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับนักการเมืองเพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องอาศัยการสนับสนุนจากประชาชน หน่วยงานราชการ และรัฐบาลกลางที่ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์

กระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น

การพัฒนานโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้การบริหารจัดการในพื้นที่ตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาของชุมชนได้อย่างแท้จริง กระบวนการนี้ประกอบด้วยหลายขั้นตอนที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยผู้เขียนได้ศึกษาและวิเคราะห์ตามประเด็นต่อไปนี้

1. การก่อตัวของนโยบาย (Policy Formation) เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะ โดยเริ่มจากการระบุปัญหาหรือความต้องการในพื้นที่ การเก็บข้อมูลสามารถทำได้ผ่านหลายช่องทาง เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชน การศึกษาวิจัยในพื้นที่ หรือการประชุมเชิงปฏิบัติการที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามาแสดงความคิดเห็น ข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อสร้างวาระนโยบาย (Policy Agenda) ที่ชัดเจน จะเห็นได้ว่าในปัจจุบัน การใช้เทคโนโลยี เช่น การสำรวจผ่านแอปพลิเคชัน หรือการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ ชุดข้อมูลที่ถูกเก็บบันทึกไว้ (Big Data) ช่วยให้การก่อตัวของนโยบายมีความแม่นยำมากขึ้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ การใช้แพลตฟอร์มเสียงประชาชน ในโครงการพัฒนาท้องถิ่น เช่น โครงการระบุปัญหาด้านสาธารณสุขในชุมชนเมือง เพื่อสร้างนโยบายที่ตอบโจทย์ความต้องการเฉพาะพื้นที่ (สัญญา เคนาภูมิ,

2561) จะเห็นได้ว่า การก่อตัวของนโยบายเป็นช่วงที่กำหนดทิศทางความสำคัญของนโยบาย ซึ่งมีความเสี่ยงในการเลือกปัญหาไม่ถูกต้อง หากการระบุปัญหาไม่ใช่ข้อมูลที่ครอบคลุมหรือไม่ได้รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนอย่างแท้จริง กระบวนการนี้อาจนำไปสู่การกำหนดนโยบายที่ไม่ตอบโจทย์ความต้องการของชุมชน ตัวอย่างที่พบในบางพื้นที่คือการมุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่ดูเป็นประเด็นใหญ่ เช่น การสร้างโครงสร้างพื้นฐาน โดยละเลยปัญหาเชิงลึก เช่น สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนแออัด ในมุมมองของผู้เขียนมองว่า การใช้เครื่องมือที่ช่วยเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ เช่น เทคโนโลยี ชุดข้อมูลที่ถูกเก็บบันทึกไว้ (Big Data) และการสำรวจเชิงลึกจากประชาชนในพื้นที่ จะช่วยลดความเสี่ยงนี้ และยังทำให้กระบวนการกำหนดนโยบายมีความแม่นยำยิ่งขึ้น

2. การกำหนดนโยบาย (Policy Decision-Making) หลังจากระบุปัญหาและวาระนโยบาย การกำหนดนโยบายเป็นขั้นตอนที่หน่วยงานท้องถิ่นต้องเลือกวิธีการและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมที่สุด ขั้นตอนนี้มักเกี่ยวข้องกับการประชุมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม (ขันทอง ใจดี, 2564) โดยมีตัวอย่างที่น่าสนใจ คือ การกำหนดนโยบายเพื่อจัดการปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ชนบท โดยเทศบาลบางแห่งได้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างชาวบ้าน นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อพิจารณาแนวทาง เช่น การสร้างระบบระบายน้ำ การปรับปรุงพื้นที่สีเขียว หรือการอบรมการจัดการน้ำในครัวเรือน และการกำหนดนโยบายในระดับท้องถิ่นมักเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ ได้แก่ การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในบริบทที่มีทรัพยากรจำกัด อีกทั้ง การแทรกแซงจากกลุ่มผลประโยชน์หรือการเมืองระดับชาติอาจส่งผลให้การตัดสินใจไม่ได้มุ่งเน้นผลประโยชน์สาธารณะอย่างแท้จริง ดังนั้น การนำแนวคิดการมีส่วนร่วมจากประชาชนเข้ามาในขั้นตอนนี้ ด้วยการจัดประชาพิจารณ์หรือการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมจากหลายภาคส่วน จะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับการตัดสินใจ และลดความเสี่ยงของการแทรกแซงจากกลุ่มผลประโยชน์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับชุมชน

3. การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation) ขั้นตอนนี้เป็นการแปลงนโยบายที่ถูกกำหนดไว้ให้กลายเป็นการปฏิบัติจริง การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการวางแผนอย่างรอบคอบ การจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม โดยที่ใช้เงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการ หรือโครงการที่ใช้เงินอุดหนุนของรัฐบาลมาดำเนินการ โดยมีกระบวนการดำเนินการของโครงการที่แตกต่างกันไปตามประเภทของโครงการโดยเป็นไปตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงานที่แตกต่างกันออกไป (ศรายุทธ คชพงศ์ และคณะ, 2564) และการมอบหมายหน้าที่ที่ชัดเจนให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในหลายพื้นที่ของประเทศไทยมีการนำนโยบายไปปฏิบัติยังคงเผชิญปัญหา เช่น ขาดงบประมาณหรือบุคลากรที่มีความรู้

เพียงพอ อย่างไรก็ตาม มีตัวอย่างของความสำเร็จ เช่น การนำนโยบายขยะแลกไข่ ในเทศบาลบางแห่งที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการรีไซเคิลและลดปริมาณขยะในชุมชน ในทางปฏิบัติ การนำนโยบายไปดำเนินการเป็นจุดที่ท้องถิ่นมักเผชิญกับปัญหาการขาดทรัพยากรบุคคล งบประมาณ หรือความสามารถในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ การขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญ ทำให้โครงการบางโครงการเกิดความล่าช้าหรือดำเนินการได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ ดังนั้น หากต้องการให้บุคลากรมีความสามารถมากขึ้นต้องจัดกิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในระดับท้องถิ่น ด้วยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรในพื้นที่ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงาน นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยี เช่น ระบบติดตามงานแบบเรียลไทม์ ยังช่วยลดปัญหาความล่าช้าในการดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

4. การติดตามและประเมินผล (Policy Evaluation) ขั้นตอนสุดท้ายนี้มีความสำคัญเพราะช่วยให้หน่วยงานท้องถิ่นทราบว่านโยบายที่ดำเนินการไปนั้นตอบสนองต่อปัญหาหรือความต้องการของชุมชนได้หรือไม่ การประเมินผลควรครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น การวิเคราะห์ตัวชี้วัดผลสำเร็จ การสัมภาษณ์ชาวบ้านเกี่ยวกับผลกระทบของนโยบาย และการเปรียบเทียบผลลัพธ์กับเป้าหมายที่ตั้งไว้ ในปัจจุบันการประเมินผลเริ่มมีการนำเครื่องมือดิจิทัลเข้ามาใช้ เช่น การใช้แอปพลิเคชันในการเก็บข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนหลังการดำเนินนโยบาย ซึ่งช่วยให้การติดตามมีความรวดเร็วและแม่นยำมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การติดตามโครงการปรับปรุงระบบสาธารณสุขปศุสัตว์ในเขตเมืองผ่านแอปพลิเคชัน Traffy Fondue ที่ใช้รายงานปัญหาและรับข้อมูลย้อนกลับจากประชาชน (นิตยา กิตติเสริมสิน, 2565) จุดนี้เองก็เป็นจุดสังเกตเพราะการติดตามและประเมินผลมักเป็นขั้นตอนที่ถูกกละเลยในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในโครงการที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ระยะสั้นมากกว่าคุณภาพของผลกระทบระยะยาว การไม่มีตัวชี้วัดที่ชัดเจนหรือไม่เปิดเผยผลการประเมินต่อสาธารณะยังทำให้เกิดความไม่โปร่งใส ในมุมมองของผู้เขียน การประเมินนโยบายควรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและมีความโปร่งใส โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผล เช่น การให้คะแนนโครงการหรือการตอบแบบสอบถามออนไลน์ จะช่วยเพิ่มความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือของกระบวนการ นอกจากนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินผลยังสามารถนำไปปรับปรุงนโยบายในอนาคตให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (อรรถัย กักผล, 2559)

สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน แต่ละขั้นตอนในกระบวนการนี้มีความซับซ้อนและต้องการการจัดการที่มีประสิทธิภาพและ

โปร่งใส การสนับสนุนทรัพยากร การใช้เทคโนโลยี และการมีส่วนร่วมจากประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มคุณภาพของกระบวนการนโยบาย และนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืนในระยะยาว

ความท้าทายในการพัฒนานโยบายสาธารณะของนักการเมืองท้องถิ่น

นักการเมืองท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน อย่างไรก็ตาม พวกเขาเผชิญกับความท้าทายหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ความท้าทายเหล่านี้สามารถแบ่งออกเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. การขาดทรัพยากรและงบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มักประสบปัญหาการขาดแคลนงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินนโยบาย แม้ว่าจะมีการกระจายอำนาจ แต่การพึ่งพางบประมาณจากส่วนกลางยังคงสูง ส่งผลให้การดำเนินโครงการต่าง ๆ ไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ซึ่งให้เห็นว่า การขาดงบประมาณเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น (ชำนาญ จันทร์เรือง, 2565) เพราะงบประมาณและทรัพยากรเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) แม้จะมีการกระจายอำนาจ แต่การพึ่งพางบประมาณจากส่วนกลางยังคงสูง ส่วนแบ่งงบประมาณที่จัดสรรให้ท้องถิ่นมักไม่เพียงพอต่อความต้องการในพื้นที่ อีกทั้ง อปท. ในพื้นที่ชนบทยังเผชิญกับปัญหาการจัดเก็บรายได้ที่ต่ำกว่าพื้นที่เมืองใหญ่ ดังนั้น การขาดงบประมาณส่งผลให้การดำเนินงานของนักการเมืองท้องถิ่นต้องเผชิญกับการจำกัดโอกาสในการพัฒนาชุมชน ผมมองว่า การปฏิรูปโครงสร้างการจัดสรรงบประมาณและส่งเสริมให้ท้องถิ่นสามารถหารายได้เพิ่มเติม เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นหรือการพัฒนาธุรกิจขนาดเล็กในชุมชน อาจช่วยลดปัญหานี้ได้

2. การแทรกแซงจากการเมืองระดับชาติ การเมืองระดับชาติสามารถส่งผลกระทบต่อการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่น การยึดอำนาจในปี 2557 ทำให้การเลือกตั้งท้องถิ่นหยุดชะงักกว่า 8 ปี ส่งผลให้อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกลดทอน นโยบายและการควบคุมโดยรัฐส่วนกลางเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ข้าราชการมีอำนาจมากกว่าผู้แทนประชาชน (ธีรวัฒน์ ชูรัตน์, 2564) จะเห็นได้ว่า การเมืองระดับชาติที่เข้ามามีบทบาทในระดับท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการพัฒนา ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ การหยุดชะงักของการเลือกตั้งท้องถิ่นในประเทศไทยระหว่างปี 2557-2563 ซึ่งลดทอนอำนาจการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่น และเพิ่มบทบาทของข้าราชการส่วนกลางในการกำหนดนโยบาย การแทรกแซงดังกล่าวสร้างความท้าทายต่อกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ควรสะท้อนความต้องการของประชาชนในพื้นที่ การสร้างระบบ

ตรวจสอบและถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการส่งเสริมประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น เป็นแนวทางสำคัญในการลดผลกระทบจากการแทรกแซงนี้

3. การขาดความรู้และทักษะในการบริหารจัดการ นักการเมืองท้องถิ่นบางส่วน อาจขาดความรู้และทักษะที่จำเป็นในการบริหารจัดการและพัฒนานโยบายสาธารณะ ส่งผลให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามมาตรฐาน และไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างเต็มที่ การพัฒนาทุนมนุษย์ในท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้คนในท้องถิ่นมีศักยภาพ ความรู้ และทักษะที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง (เทศบาลตำบลบางบอน, มปป.) นอกจากนี้ การขาดความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ อาจทำให้การบริหารงานไม่ทันสมัย ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพของนักการเมืองท้องถิ่นเป็นเรื่องจำเป็น ผู้บริหารต้องจัดอบรมและการให้ทุนสนับสนุนสำหรับการศึกษาคือในระดับสูง หรือการนำระบบพี่เลี้ยง (Mentorship) มาใช้ จะช่วยยกระดับความสามารถของนักการเมืองในระดับท้องถิ่นได้ดีและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. การพัฒนานโยบายสาธารณะที่ยั่งยืนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างไรก็ตาม ในหลายพื้นที่ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังคงจำกัด ส่งผลให้นโยบายที่พัฒนาขึ้นไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน (พินนารา อินตะประเสริฐ และ ธิพร สิงห์ลอ, 2564) จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะยังคงอยู่ในระดับต่ำในหลายพื้นที่ เนื่องจากประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการและช่องทางในการแสดงความคิดเห็น ดังนั้น การสร้างช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงง่าย ด้วยการใช้โซเชียลมีเดียหรือแอปพลิเคชันท้องถิ่น จะช่วยให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอปัญหาได้สะดวกขึ้น การมีส่วนร่วมที่มากขึ้นไม่เพียงทำให้นโยบายตอบโจทย์ความต้องการของประชาชน แต่ยังสร้างความไว้วางใจในระบบการเมืองได้อีกด้วย

5. การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ในยุคที่โลกเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น วิกฤตโควิด-19 นักการเมืองท้องถิ่นต้องปรับตัวและพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อสถานการณ์ใหม่ ๆ การใช้กระบวนการออกแบบนโยบายแบบเดิม ๆ อาจไม่เพียงพอ จำเป็นต้องมีการนำนวัตกรรมและวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนานโยบาย (Thailand Policy Lab Team, 2021) ดังนั้น นักการเมืองท้องถิ่นจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ใหม่ ๆ การนำเทคโนโลยี เช่น ระบบข้อมูลภูมิสารสนเทศ (GIS) และแพลตฟอร์มดิจิทัลอื่น ๆ มาใช้ จะช่วยให้การบริหารงานสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า ความท้าทายทั้ง 5 ด้าน สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนและข้อจำกัดในการพัฒนานโยบายสาธารณะของนักการเมืองท้องถิ่น การแก้ไขปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้อง

อาศัยการสนับสนุนจากรัฐบาลกลาง การสร้างความร่วมมือระหว่างประชาชนและนักการเมือง และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรท้องถิ่น เพื่อให้กระบวนการพัฒนานโยบายตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

แนวทางส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นเพื่อพัฒนานโยบายสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ

การส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนานโยบายสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ ถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการท้องถิ่นในยุคปัจจุบัน เนื่องจากนักการเมืองท้องถิ่นเป็นตัวแทนที่ใกล้ชิดประชาชนที่สุด สามารถรับรู้ปัญหาและความต้องการของชุมชนได้โดยตรง การสนับสนุนบทบาทของพวกเขาจึงไม่เพียงช่วยพัฒนานโยบายให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะพื้นที่ แต่ยังเสริมสร้างความไว้วางใจในระบบการเมืองและการบริหารท้องถิ่น เพราะนักการเมืองท้องถิ่นมีบทบาทเป็นทั้งผู้เชื่อมโยง และผู้ดำเนินการ ระหว่างประชาชนและหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่กำหนดทิศทางนโยบายสาธารณะที่สะท้อนปัญหาในชุมชน และผลักดันให้เกิดการปฏิบัติที่สามารถแก้ไขปัญหาได้จริง เช่น การพัฒนาสาธารณูปโภค การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หรือการสร้างพื้นที่เศรษฐกิจที่ตอบสนองต่อศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งในปัจจุบันความท้าทายใหม่ ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นต้องปรับตัวและพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ ชุดข้อมูลที่ถูกเก็บบันทึกไว้ (Big Data) และการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาช่วยในการวางแผนและตัดสินใจ เป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนานโยบายที่เหมาะสม โดยแนวทางการส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนานโยบายสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพสามารถดำเนินการได้ผ่านวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. การเสริมสร้างความรู้และทักษะในการบริหารจัดการ การพัฒนาศักยภาพของนักการเมืองท้องถิ่นผ่านการฝึกอบรมและการศึกษาเพิ่มเติมจะช่วยให้พวกเขามีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการบริหารงาน เช่น การจัดการทรัพยากร การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการประเมินผลโครงการ ทักษะเหล่านี้ช่วยให้นักการเมืองสามารถรับมือกับความซับซ้อนของปัญหาในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ที่จัดขึ้นโดยกระทรวงมหาดไทย ช่วยเพิ่มความเข้าใจให้นักการเมืองท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การพัฒนาศักยภาพของนักการเมืองท้องถิ่นควรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ด้วยการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ท้องถิ่น หรือ

การจับคู่กับผู้เชี่ยวชาญในลักษณะของ Mentorship Program จะช่วยเพิ่มความมั่นใจและศักยภาพในการดำเนินงานของนักการเมือง

2. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะจะช่วยให้นโยบายที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ตัวอย่างเช่น การจัดตั้งสภาเมืองขอนแก่นโดยเทศบาลนครขอนแก่น และสภาประชาชนที่เทศบาลนครยะลา ซึ่งเปิดพื้นที่ให้ประชาชนริเริ่มและตัดสินใจนโยบายร่วมกับองค์กรปกครองท้องถิ่น (อรทัย ก๊กผล, 2559) การมีส่วนร่วมที่แท้จริง ต้องไม่จำกัดอยู่แค่การรับฟังความคิดเห็นเท่านั้น แต่ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างประชาชนและหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในกระบวนการนโยบาย

3. การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ การบริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล เช่น หลักนิติธรรม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วม จะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของนักการเมืองท้องถิ่น การนำหลักการเหล่านี้มาปรับใช้จะช่วยป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในหน้าที่ ซึ่งมีตัวอย่างที่ดี คือ เทศบาลนครยะลาที่ได้นำระบบการจัดซื้อจัดจ้างอิเล็กทรอนิกส์ (e-GP) มาใช้เพื่อลดปัญหาการทุจริต (ศุภมา จิตต์เที่ยง และคณะ, 2567) ดังนั้น การบังคับใช้หลักธรรมาภิบาลในทุกกระบวนการของนโยบายไม่เพียงช่วยลดปัญหาการทุจริต แต่ยังสร้างความไว้วางใจระหว่างประชาชนและผู้บริหาร การจัดทำรายงานผลการดำเนินงานที่เผยแพร่ต่อสาธารณะสามารถเพิ่มความโปร่งใสและส่งเสริมการตรวจสอบจากประชาชนได้

4. การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการพัฒนานโยบาย จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการตอบสนองต่อปัญหา ตัวอย่างเช่น การจัดตั้ง Thailand Policy Lab ซึ่งเป็นพื้นที่สร้างสรรค์นวัตกรรมเชิงนโยบายที่น่าเชื่อถือ เทคโนโลยี หรือวิธีการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบนโยบายร่วมกันอย่างบูรณาการ ซึ่งช่วยให้นโยบายตอบสนองต่อปัญหาในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว (Thailand Policy Lab Team, 2021) ดังนั้น การใช้เทคโนโลยีในระดับท้องถิ่นไม่ควรจำกัดเฉพาะในกระบวนการจัดการปัญหา แต่ควรนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างนวัตกรรมเชิงนโยบาย เช่น การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อวิเคราะห์แนวโน้มปัญหาในชุมชน การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อช่วยวางแผนเชิงกลยุทธ์ จะทำให้การบริหารงานมีความแม่นยำและทันสมัย

5. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน การพัฒนานโยบายสาธารณะอย่างยั่งยืนต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในระดับท้องถิ่น ภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม ตัวอย่างที่ชัดเจน คือ โครงการขับเคลื่อนเมืองอัจฉริยะ ที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

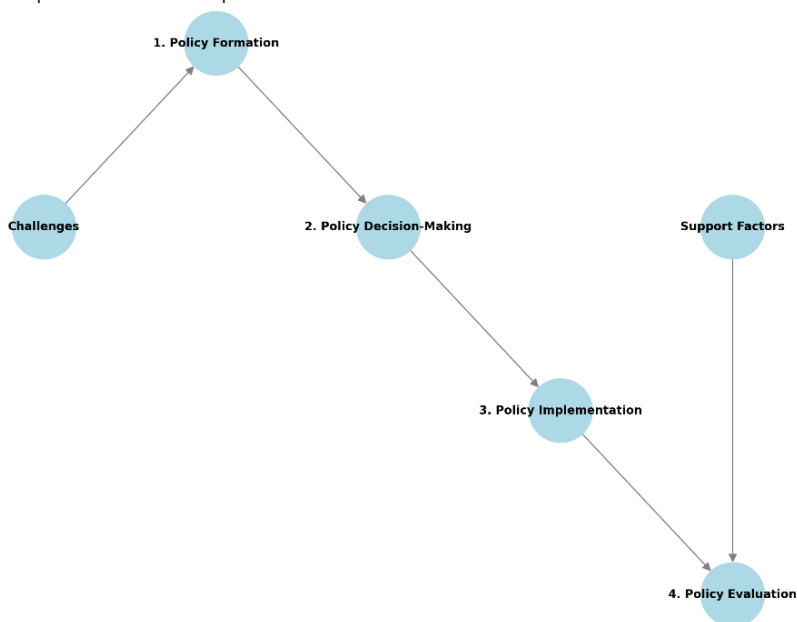

ด้านดิจิทัล อีกทั้ง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือช่วยลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน และเพิ่มทรัพยากรที่สามารถใช้ในการพัฒนานโยบาย ด้วยการจัดตั้งเครือข่ายผู้บริหารท้องถิ่นที่ช่วยแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพร่วมกัน

สรุปได้ว่า การพัฒนานโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นจำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์ที่หลากหลาย ทั้งการพัฒนาศักยภาพของนักการเมืองท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชน การใช้หลักธรรมาภิบาล การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ แนวทางเหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้นโยบายมีประสิทธิภาพและโปร่งใส แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่นำเสนอในบทความนี้เกิดจากการสังเคราะห์ข้อมูลและประสบการณ์จากการศึกษาเรื่องบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะ โดยผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประยุกต์ใช้และออกแบบโมเดลกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ โมเดลนี้พัฒนาขึ้นโดยใช้แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ การจัดการสาธารณะ และหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 กระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น

องค์ความรู้ที่เกิดจากการประยุกต์ใช้แนวคิดจากงานวิจัยและกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการวิเคราะห์เชิงลึกจากเอกสารอ้างอิงและข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม การนำเสนอในรูปแบบโมเดลนี้ออกแบบให้เข้าใจง่ายด้วยการใช้เครื่องมือช่วยออกแบบ เช่น โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลและซอฟต์แวร์สำหรับการสร้างภาพข้อมูล เพื่อให้เกิดความชัดเจนและสะดวกต่อการนำไปใช้ โดยโมเดลนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

1. การวางแผนเชิงกลยุทธ์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ช่วยกำหนดทิศทางการพัฒนาในระยะยาว โดยใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน เช่น การสำรวจความคิดเห็น การใช้เทคโนโลยี Big Data หรือ GIS เพื่อระบุปัญหาและโอกาสในการพัฒนาอย่างแม่นยำ

2. การพัฒนาศักยภาพของนักการเมืองและบุคลากรในท้องถิ่น ด้วยการเพิ่มพูนความรู้และทักษะของนักการเมืองและบุคลากรผ่านการฝึกอบรมและการศึกษาเพิ่มเติม เช่น การจัดการทรัพยากร การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมถึงการใช้ระบบพี่เลี้ยง (Mentorship) เพื่อพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

3. การจัดการความท้าทายในระดับท้องถิ่น โมเดลนี้เน้นการวางแผนรับมือกับความท้าทาย เช่น การขาดแคลนทรัพยากร การแทรกแซงจากการเมืองระดับชาติ และการมีส่วนร่วมที่จำกัด โดยเสนอแนวทาง เช่น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและชุมชน การปรับโครงสร้างงบประมาณ และการพัฒนาโครงการที่เน้นการพึ่งพาตนเอง

4. การสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และประชาสังคมช่วยลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างประชาชนและหน่วยงานรัฐเพื่อพัฒนานโยบายที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

5. การประเมินผลและการพัฒนานโยบายที่ยั่งยืน การประเมินผลครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น การวิเคราะห์ตัวชี้วัด การสำรวจความคิดเห็น และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดตามผล เพื่อปรับปรุงและพัฒนานโยบายอย่างต่อเนื่อง

สรุป

บทบาทสำคัญของนักการเมืองท้องถิ่นในกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะ ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นในยุคที่ปัญหาสังคมและเศรษฐกิจมีความซับซ้อนมากขึ้น นักการเมืองท้องถิ่นเป็นตัวแทนของประชาชนที่ใกล้ชิดที่สุดและมีหน้าที่หลักในการปรับนโยบายให้เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน อย่างไรก็ตาม การทำงานของพวกเขา มักเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ เช่น การขาดทรัพยากร การแทรกแซงจากการเมือง

ระดับชาติ และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังไม่เพียงพอ ฉะนั้น การพัฒนานโยบายสาธารณะที่มีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องอาศัยการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่ใช้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและโอกาสของพื้นที่ นอกจากนี้ การพัฒนาความรู้และทักษะของนักการเมืองและบุคลากรในระดับท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะทักษะด้านการบริหารจัดการ การใช้เทคโนโลยี และการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ อีกประเด็นที่สำคัญ คือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนานโยบาย ทั้งการรับฟังความคิดเห็น การตัดสินใจร่วมกัน และการติดตามผล การมีส่วนร่วมดังกล่าวจะช่วยเพิ่มความโปร่งใสและสร้างความไว้วางใจในระบบการเมืองท้องถิ่น และแนวทางที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริง เช่น การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในกระบวนการนโยบาย การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และประชาสังคม รวมถึงการประเมินผลนโยบายอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในระยะยาว ดังนั้น การพัฒนานโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นจึงไม่สามารถพึ่งพาความพยายามของนักการเมืองเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การสนับสนุนจากรัฐบาลกลาง และการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างจริงจัง ทั้งนี้ การเสริมสร้างบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในทุกมิติจะช่วยให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปอย่างยั่งยืนและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ชันทอง ใจดี. (2564). วงจรนโยบายสาธารณะ (Public Policy Cycle). สืบค้น 13 ธันวาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/FkNZG>
- เทศบาลตำบลบางบอน. (มปป.). “บทสรุปท้องถิ่น 4.0”. สืบค้น 13 ธันวาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/KhunX>
- ธีรวัฒน์ ชูรัตน์. (2564). ‘8 ปี ไม่สูญเปล่า’ เปลี่ยนภาพเก่าการเมืองท้องถิ่น. สืบค้น 13 ธันวาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/fiXLq>
- นิตยา กิรติเสริมสิน. (2565). พลิกโฉมกระบวนการสร้างนโยบายสาธารณะประเทศไทย. สืบค้น 13 ธันวาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/RfnsZ>
- พระมหานิรุต ญาณวุฒิ และพระมหากวีวัชร อภิวัชชโร. (2565). นักการเมืองท้องถิ่นในระบบราชการ. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร, 5(1), 177-194.
- พิมนารา อินตะประเสริฐ และธิพร สิงห์ลอ. (2564). ทำไมนโยบายสาธารณะไทย (ยัง) ไม่ถึงความยั่งยืน ?. สืบค้น 13 ธันวาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/WbaEy>

- ศรายุทธ คชพงศ์ และคณะ. (2564). การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *Journal of Modern Learning Development*, 6(5), 274-288.
- ศุภมา จิตต์เที่ยง และคณะ. (2567). หลักธรรมาภิบาลกับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่น. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 7(1), 248-259.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2561). กระบวนการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะภายใต้กรอบแนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์. *วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*, 6(2), 1-19.
- สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจ. (2565). รายงานสถานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. สืบค้น 11 มกราคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/ywRfC>
- อรทัย ก๊กผล. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนานโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น. สืบค้น 13 ธันวาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/1l2fg>
- Thailand Policy Lab Team. (2021). *Shaking up the Thai government framework Raise the level of public policy In a Changing World with Renaud Meyer, UNDP Representative for Thailand*. Retrieved December 13, 2024, from <https://shorturl.asia/aoR7J>

กระบวนการเตรียมความพร้อมพระนวกะในพระพุทธศาสนาไทย
: กรณีศึกษาการอบรมของพระภิกษุ*
THE PREPARATION FOR NOVICE MONKS IN THAI BUDDHISM
: A CASE STUDY ON THE TRAINING OF BUDDHIST MONKS

พิชญกัญญา กองนิล

Pitchayakanya Kongnil

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: beesweet2442@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษากระบวนการเตรียมความพร้อมของพระนวกะในพระพุทธศาสนาไทย โดยเน้นกรณีศึกษาการอบรมในวัดต่าง ๆ ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้พระนวกะปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตทางศาสนาและปฏิบัติตามหลักธรรมวินัยได้อย่างเหมาะสม การศึกษานี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การเตรียมตัวก่อนบวช การอบรมระหว่างบวช และการติดตามประเมินผล โดยเนื้อหาครอบคลุมพระธรรมวินัย การปฏิบัติสมาธิ วิปัสสนา และจารีตประเพณีสงฆ์ บทบาทของพระอุปัชฌาย์และคณะผู้สอนมีความสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่พระนวกะ นอกจากนี้ยังพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกระบวนการเตรียมความพร้อม ได้แก่ ความพร้อมของพระนวกะ ความรู้ความสามารถของพระอุปัชฌาย์ สภาพแวดล้อมของวัด และการสนับสนุนจากชุมชน ผลการศึกษาชี้ว่าเทคโนโลยีและสื่อการสอนสมัยใหม่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้ พร้อมทั้งเสนอแนวทางพัฒนากระบวนการอบรม เช่น การบูรณาการหลักธรรมดั้งเดิมเข้ากับบริบทสังคมปัจจุบัน การพัฒนาสื่อการสอนทันสมัย การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด และการปรับปรุงระบบติดตามประเมินผล เพื่อให้กระบวนการอบรมตอบสนองความต้องการของสังคมในขณะที่ยังคงรักษาแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: พระนวกะ; กระบวนการเตรียมความพร้อม; พระอุปัชฌาย์; การอบรมพระภิกษุ; พระพุทธศาสนาไทย

Abstract

This article examines the preparation process for novice monks in Thai Buddhism, focusing on case studies of training programs in various temples. This process is vital in helping novice monks adapt to a monastic way of life and adhere to religious disciplines. The study divides the preparation process into three stages: pre-ordination preparation, training during ordination, and post-ordination assessment. The content includes religious doctrines, meditation practices, and monastic traditions. The role of the preceptor and the teaching team is crucial in imparting knowledge and setting a positive example for the novice monks. Additionally, the study identifies factors that contribute to the success of the preparation process, including the readiness of the novice monks, the knowledge and competence of the preceptor, the temple environment, and community support. Findings indicate that integrating modern technology and teaching tools can enhance the effectiveness of the learning process. The article also suggests ways to improve the training process, such as integrating traditional Buddhist principles with contemporary social contexts, developing modern teaching materials, fostering cooperation networks among temples, and refining evaluation systems. These measures aim to ensure that the training process effectively meets societal needs while preserving the core essence of Buddhism.

Keywords: Phra Navaka; Preparation Process; Preceptor; Monastic Training; Thai Buddhism

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักของประเทศไทยและมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิถีชีวิตของประชาชนชาวไทยมาเป็นเวลาหลายศตวรรษ พระพุทธศาสนาไม่เพียงแต่เป็นศาสนาที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อทางจิตวิญญาณของชาวพุทธเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรม ประเพณี และจริยธรรมของสังคมไทย พระพุทธศาสนาสอนหลักธรรมที่ช่วยให้ประชาชนดำรงชีวิตอย่างสงบสุข และเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาชีวิต พระธรรมคำสอน เช่น อริยสัจ 4 และมรรค 8 มีบทบาทในการสร้างเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่สังคม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546)

ในบริบทของสังคมไทย พระพุทธศาสนายังเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชน โดยวัดและพระสงฆ์มีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือประชาชนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา การส่งเสริมคุณธรรมในเยาวชน หรือแม้แต่การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560) พระภิกษุมิมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณและศูนย์กลางของชุมชน พวกเขาเป็นผู้เผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า และเป็นต้นแบบของการดำรงชีวิตอย่างมีศีลธรรม หน้าที่ของพระภิกษุไม่ได้จำกัดเพียงการปฏิบัติศาสนกิจในวัด แต่ยังรวมถึงการสอนธรรมะ การแนะนำแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องให้แก่ประชาชน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัย การส่งเสริมการศึกษาในโรงเรียนพุทธศาสนา และการสร้างจิตสำนึกที่ดีในชุมชน (กองพุทธศาสนศึกษา, 2559) การเป็นศูนย์กลางของชุมชนทำให้พระภิกษุต้องมีความสามารถในการเป็นผู้นำทางศีลธรรมและเป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน บทบาทนี้ต้องอาศัยการฝึกอบรมที่ดีเพื่อให้พระภิกษุสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างเหมาะสม (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551) การเป็นพระภิกษุไม่ใช่เพียงแค่การสละเพศฆราวาสแล้วเข้าร่วมกาสาวพัสตร์ แต่ยังต้องมีการฝึกอบรมเพื่อให้สามารถปฏิบัติตามพระธรรมวินัยได้อย่างถูกต้อง กระบวนการเตรียมความพร้อมสำหรับพระนวกะมีความสำคัญเนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ปลูกฝังศีลธรรมและระเบียบวินัยให้กับผู้ที่เพิ่งเข้าสู่สมณเพศ (โกวิท วัชรินทร์, 2561) การฝึกอบรมพระนวกะมักเริ่มต้นด้วยการศึกษาพื้นฐานเกี่ยวกับศีล 227 ข้อในพระวินัยปิฎก รวมถึงการปฏิบัติตามข้อวัตรปฏิบัติในวัด เช่น การสวดมนต์ การทำวัตรเช้า-เย็น การบิณฑบาต และการศึกษาพระไตรปิฎก ซึ่งกระบวนการนี้ช่วยให้พระนวกะสามารถปรับตัวเข้าสู่ชีวิตของพระสงฆ์ได้อย่างมีระเบียบและศรัทธา นอกจากนี้ยังช่วยสร้างพื้นฐานที่ดีสำหรับการปฏิบัติธรรมในระยะยาว (สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563) หลักการเตรียมพระนวกะยังสัมพันธ์กับพระบาลีในพระไตรปิฎก เช่น ใน พระวินัยปิฎก มหาวรรค ที่ระบุถึงหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ในการอบรมศิษย์ให้เข้าใจพระธรรมวินัย รวมถึงหลักธรรมอันเป็นรากฐาน เช่น อินทริย 5 และ โพชฌงค์ 7 ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างการเจริญปัญญาและการหลุดพ้นจากทุกข์ การอบรมพระนวกะจึงมิใช่เพียงแค่การเรียนรู้ภายนอก แต่คือการฝึกฝนเพื่อการพัฒนาภายในตามแนวทางของพระพุทธเจ้า

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการอบรมพระนวกะในประเทศไทย โดยจะกล่าวถึงกระบวนการฝึกอบรมพระนวกะในวัดไทยรวมถึงความสำคัญของการอบรมที่มีต่อการสืบทอดพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังพิจารณาถึงความท้าทายและแนวทางในการพัฒนาการฝึกอบรมพระนวกะให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในยุคปัจจุบัน การอบรมพระนวกะในประเทศไทยมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับวัดและสำนัก

สงฆ์แต่ละแห่ง บางแห่งเน้นการฝึกอบรมในลักษณะของการศึกษาพระปริยัติธรรม ขณะที่บางแห่งเน้นการปฏิบัติกรรมฐาน บทความนี้จะพิจารณาถึงข้อดีและข้อเสียของแต่ละแนวทาง และเสนอแนวทางในการปรับปรุงการอบรมพระนวกะให้สอดคล้องกับความเป็นไปของสังคมไทยในปัจจุบัน (สมเด็จพระมหาธีรราชังคลาจารย์ (ช่วง วรบุญโญ), 2558)

ความหมายและความสำคัญของพระนวกะ

1. คำนิยามของพระนวกะ ในบริบทของพระพุทธศาสนาไทย คำว่า พระนวกะ มาจากภาษาบาลี นวก (Navaka) ซึ่งหมายถึงใหม่ หรือผู้มาใหม่ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) ในบริบทของพระพุทธศาสนาไทย พระนวกะ หมายถึง พระภิกษุที่เพิ่งได้รับการอุปสมบทและยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการศึกษาพระธรรมวินัย โดยทั่วไปมักหมายถึง พระภิกษุที่มีพรรษาไม่เกิน 5 พรรษา

ตามพระธรรมวินัย พระนวกะต้องอยู่ภายใต้การดูแลของพระอุปัชฌาย์และพระอาจารย์ เพื่อให้สามารถศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมและพระวินัยได้อย่างถูกต้องในประเทศไทย การฝึกอบรมพระนวกะเป็นส่วนสำคัญของการอุปสมบท ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้พระนวกะสามารถดำรงชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคม (โกวิท วชิรินทร์, 2561)

2. ความสำคัญของพระนวกะต่อการสืบทอดพระศาสนา พระนวกะถือเป็นบุคคลสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นกำลังใหม่ในการรักษาพระธรรมวินัย และทำหน้าที่เผยแผ่พระศาสนาให้คงอยู่ในสังคมไทย ความสำคัญของพระนวกะสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประการหลัก ดังนี้ การธำรงรักษาพระธรรมวินัย พระนวกะต้องผ่านการฝึกอบรมอย่างเข้มงวดเกี่ยวกับศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในพระธรรมวินัยได้อย่างถูกต้อง การฝึกอบรมนี้ช่วยให้พระนวกะมีพื้นฐานที่มั่นคงในการปฏิบัติธรรม ซึ่งส่งผลให้สามารถรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ได้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551) การเป็นสื่อกลางในการเผยแผ่พระศาสนา พระนวกะเป็นผู้ที่สามารถนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาถ่ายทอดให้แก่พุทธศาสนิกชน พระภิกษุที่ได้รับการฝึกอบรมที่ดีจะสามารถเป็นนักเทศน์ นักสอนธรรม และเป็นผู้ให้คำแนะนำแก่ประชาชนในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560) การเป็นกำลังสำคัญของคณะสงฆ์ ในประเทศไทย คณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อสังคม เช่น การให้การศึกษา การช่วยเหลือชุมชน และการดำเนินกิจกรรมทางศาสนา พระนวกะเป็นบุคลากรสำคัญที่เข้ามาเติมเต็มบทบาทเหล่านี้และช่วยให้พระพุทธศาสนาสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง (กองพุทธศาสนศึกษา, 2559)

3. คุณสมบัติที่จำเป็นของพระนวกะตามหลักพระพุทธศาสนาและจารีตประเพณีไทย พระนวกะจำเป็นต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสมทั้งในด้านคุณธรรมและการปฏิบัติศาสนกิจ คุณสมบัติเหล่านี้สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ คุณสมบัติด้านศีลธรรม พระนวกะต้องมีความตั้งใจจริงในการบวชเพื่อศึกษาและปฏิบัติธรรม มิใช่บวชเพียงเพื่อประเพณีหรือเหตุผลทางสังคม พระพุทธเจ้าทรงกำหนดให้พระภิกษุต้องรักษาศีล 227 ข้อ เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงตนอย่างถูกต้อง คุณธรรมที่สำคัญของพระนวกะ ได้แก่ ความสำรวมในศีล: พระนวกะต้องรักษาศีลอย่างเคร่งครัดและหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ขัดต่อพระวินัย ความอ่อนน้อมถ่อมตน พระนวกะต้องมีความเคารพต่อพระอุปัชฌาย์และพระอาจารย์ และเปิดใจรับการอบรม ความขยันหมั่นเพียร ต้องมีความตั้งใจในการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามหลักคำสอนอย่างจริงจัง (พระธรรมปิฎก (ปอ.ปยุตฺโต), 2545) คุณสมบัติด้านปฏิบัติศาสนกิจ พระนวกะต้องสามารถปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เช่น การสวดมนต์และทำวัตร พระนวกะต้องฝึกฝนการสวดมนต์และปฏิบัติศาสนพิธีตามหลักพระพุทธศาสนา การบิณฑบาตและการฉันภัตตาหาร ต้องปฏิบัติตามหลักพระวินัย เช่น การรับบิณฑบาตอย่างสำรวม การฉันภัตตาหารอย่างมีสติ การศึกษาและเผยแผ่ธรรมะ พระนวกะควรมีความตั้งใจในการศึกษาพระไตรปิฎกและสามารถนำหลักธรรมมาเผยแผ่ให้แก่พุทธศาสนิกชนได้ คุณสมบัติตามจารีตประเพณีไทย (สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุณฺโญ), 2558) นอกเหนือจากหลักพระวินัย พระนวกะยังต้องปฏิบัติตามจารีตประเพณีไทยที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น การเคารพอาวุโสในคณะสงฆ์ พระนวกะต้องให้ความเคารพพระภิกษุที่อาวุโสกว่าและปฏิบัติตามธรรมเนียมของคณะสงฆ์ไทย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดและชุมชนพระนวกะมักมีบทบาทในการสอนศีลธรรมให้แก่เยาวชน และเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น การสวดมนต์ข้ามปี และงานบุญต่าง ๆ (สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563) พระนวกะเป็นบุคคลสำคัญในการสืบทอดและรักษาพระพุทธศาสนา โดยต้องมีคุณสมบัติทั้งในด้านศีลธรรม การปฏิบัติศาสนกิจ และการดำรงตนตามจารีตประเพณีไทย การฝึกอบรมพระนวกะจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการเสริมสร้างคุณสมบัติที่เหมาะสมให้แก่พระภิกษุเพื่อให้สามารถเป็นกำลังสำคัญของคณะสงฆ์และทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการเตรียมความพร้อมของพระนวกะในประเทศไทย

การเตรียมการของพระนวกะในประเทศไทยที่มีระเบียบแบบแผนโดยเจาะลึกเพื่อให้ผู้เข้ามามีความสามารถดำรงตนในสมณเพศตามพระธรรมวินัยการเตรียมความพร้อมนี้ประกอบด้วยการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องนี้ และพระวินัย การปฏิบัติตามบรรพชาและ

อุปสมบทและพระนวกะอุปสมบท การเตรียมความพร้อมก่อนการบรรพชาและอุปสมบท การบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเป็นประเพณีที่สำคัญในประเทศไทยซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการสืบทอดพระธรรมวินัยเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างบุคลากรที่มีคุณธรรมเพื่อสืบทอดศาสนาและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่สังคม การเตรียมความพร้อมของพระนวกะ (ผู้บวชใหม่) จึงเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้พระนวกะสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามพระธรรมวินัย และดำรงชีวิตในสมณเพศได้อย่างเหมาะสม กระบวนการนี้ประกอบด้วยหลายขั้นตอน ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับศีลธรรมและวินัยสงฆ์ ก่อนที่บุคคลจะเข้ารับการบรรพชาเป็นสามเณรหรืออุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา จำเป็นต้องได้รับการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักศีลธรรมและพระวินัย เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับชีวิตสมณเพศ การศึกษานี้ครอบคลุมความเข้าใจในหลักธรรมพื้นฐาน เช่น ศีล 5 สำหรับฆราวาส และศีล 10 สำหรับสามเณร ตลอดจนศีล 227 ข้อสำหรับพระภิกษุ นอกจากนี้ยังรวมถึงความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติพื้นฐานในวัด เช่น การทำวัตรสวดมนต์ การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของพระสงฆ์ และการเรียนรู้บทสวดสำคัญที่ใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546)

1. การเตรียมตัวก่อนบวช ก่อนการบวชผู้ที่ จะบวชเป็นพระภิกษุต้องผ่านกระบวนการเตรียมตัวหลายขั้นตอน เพื่อให้มีความพร้อมทั้งทางร่างกาย จิตใจ และความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ผู้บวชต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น ประวัติของพระพุทธเจ้า หลักธรรมสำคัญ (เช่น อริยสัจ 4 มรรคมีองค์ 8) และศีลของพระภิกษุ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545) การศึกษานี้มักจะจัดขึ้นในวัดหรือศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนา โดยมีพระอาจารย์เป็นผู้ให้คำแนะนำ การฝึกปฏิบัติสมาธิและวิปัสสนา ผู้บวชจะต้องฝึกปฏิบัติสมาธิและวิปัสสนาเพื่อเตรียมจิตใจให้พร้อมสำหรับการละทิ้งชีวิตทางโลก การฝึกนี้ช่วยให้ผู้บวชมีสติและปัญญา เพื่อจะสามารถควบคุมจิตใจและเข้าใจธรรมชาติของชีวิตได้อย่างลึกซึ้ง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545) การเตรียมกายภาพ ผู้บวชต้องเตรียมร่างกายให้พร้อมสำหรับการบวช เช่น การตัดผม การโกนหนวดเครา และการสวมผ้าเหลือง นอกจากนี้ ผู้บวชยังต้องเตรียมเครื่องใช้จำเป็น เช่น บาตร และจีวร ซึ่งมักจะได้รับความช่วยเหลือจากครอบครัวหรือชุมชน การขออนุญาตจากผู้ปกครอง หากผู้บวชมีอายุน้อยกว่า 20 ปี จะต้องได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองก่อนการบวช (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550) การบวชโดยไม่ได้รับอนุญาตถือเป็นการผิดพระวินัย

2. พิธีบรรพชาและอุปสมบท การบวชเป็นพระภิกษุในประเทศไทยมีสองรูปแบบหลัก ได้แก่ การบวชเป็นสามเณรและการบวชเป็นพระภิกษุ การบวชเป็นสามเณร การบวช

เป็นสามเณรมักเกิดขึ้นก่อนการบวชเป็นพระภิกษุ โดยผู้บวชจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 7 ปี และได้รับการอนุญาตจากผู้ปกครอง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550) กระบวนการบวชประกอบด้วยการกล่าวคำปฏิญาณตน และรับศีล 10 จากพระอุปัชฌาย์ การบวชเป็นพระภิกษุ การบวชเป็นพระภิกษุนั้น ผู้บวชจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี และผ่านการอบรมเบื้องต้นเกี่ยวกับพระวินัยและหลักธรรม กระบวนการบวชประกอบด้วย ขั้นตอนต่อไปนี้ การกล่าวคำขอบวช ผู้บวชจะต้องกล่าวคำขอบวชต่อหน้าพระสงฆ์ การรับศีล ผู้บวชจะต้องรับศีล 227 ข้อ ซึ่งเป็นศีลของพระภิกษุ การมอบผ้าไตรจีวร พระอุปัชฌาย์จะมอบผ้าไตรจีวรให้แก่ผู้บวช การตั้งฉายา ผู้บวชจะได้รับฉายา (ชื่อทางธรรม) จากพระอุปัชฌาย์

3. การฝึกอบรมหลังการบวช หลังการบวช พระนวกะจะต้องผ่านการฝึกอบรม อย่างเข้มข้นเพื่อให้สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องตามพระธรรมวินัย การศึกษา พระธรรมวินัย พระนวกะจะต้องศึกษาพระธรรมวินัยอย่างละเอียด โดยเฉพาะ พระปาติโมกข์ ซึ่งเป็นศีลของพระภิกษุ การศึกษานี้มักจะจัดขึ้นในวัด โดยมีพระอาจารย์ ผู้มีประสบการณ์เป็นผู้สอน (พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, 2560) นอกจากนี้ พระนวกะ ยังต้องเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา และหลักธรรมสำคัญ เช่น อริยสัจ 4 และมรรคมีองค์ 8 การปฏิบัติสมาธิและวิปัสสนา การฝึกสมาธิและวิปัสสนาเป็นส่วนสำคัญ ของการเตรียมความพร้อมของพระนวกะ โดยพระนวกะจะได้รับการฝึกให้มีสติและปัญญา เพื่อให้สามารถควบคุมจิตใจและเข้าใจธรรมชาติของชีวิตได้อย่างลึกซึ้ง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545) การฝึกนี้มักจะจัดขึ้นในรูปแบบของการปฏิบัติธรรมอย่างเข้มข้น ในช่วงเข้าพรรษา การฝึกปฏิบัติในชีวิตประจำวัน พระนวกะจะต้องฝึกปฏิบัติตนใน ชีวิตประจำวันตามพระวินัย เช่น การบิณฑบาต การทำวัตรสวดมนต์ และการอยู่ร่วมกับ ชุมชนสงฆ์ การฝึกนี้ช่วยให้พระนวกะสามารถปรับตัวเข้ากับชีวิตในสมณเพศได้อย่าง เหมาะสม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550)

4. การประเมินผล หลังจากการฝึกอบรม พระนวกะจะต้องผ่านการประเมินผล เพื่อวัดความเข้าใจและความสามารถในการปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย การประเมินนี้ มักจะจัดขึ้นในรูปแบบของการสอบปากเปล่า หรือการสังเกตพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน (พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, 2560) กระบวนการเตรียมความพร้อมของพระนวกะ ในประเทศไทยเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้พระนวกะสามารถปฏิบัติตน ได้อย่างถูกต้องตามพระธรรมวินัย และดำรงชีวิตในสมณเพศได้อย่างเหมาะสม กระบวนการนี้ประกอบด้วย การเตรียมตัวก่อนบวช การบวช การฝึกอบรมหลังการบวช และการประเมินผล ซึ่งทั้งหมดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างพระภิกษุที่มีคุณธรรมและ เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่สังคม

พิธีกรรมและขั้นตอนการบรรพชาและอุปสมบท กระบวนการบรรพชาและอุปสมบทเป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนาไทย โดยมีลำดับขั้นตอนที่เคร่งครัดดังนี้ การขออนุญาตบวช ผู้ที่ประสงค์จะบรรพชาหรืออุปสมบทต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองและผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติตามพระวินัย การโกนผมและแต่งกาย ผู้บวชจะต้องโกนผมและคิ้วเป็นสัญลักษณ์ของการสละทางโลก และแต่งกายด้วยชุดขาว เพื่อแสดงถึงความบริสุทธิ์ก่อนการบรรพชา พิธีขอศีลและรับไตรสรณคมน์ ผู้บวชกล่าวคำปฏิญาณตนรับพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง และรับศีลที่เหมาะสมกับสถานะของตน พิธีกรรมอุปสมบท – ผู้บวชเข้าพิธีอุปสมบทโดยมีพระอุปัชฌาย์เป็นผู้ทำพิธี และกล่าวปฏิญาณตนเป็นพระภิกษุตามแบบแผนที่กำหนดไว้ในพระวินัยปิฎก (โกวิท วัชรินทร์, 2561)

การฝึกอบรมพระนวกะภายหลังอุปสมบท การฝึกฝนในด้านศีล สมาธิ และปัญญา ภายหลังการอุปสมบท พระนวกะต้องผ่านกระบวนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและวินัยของตนเอง โดยเน้น 3 ด้านหลัก ได้แก่ ศีล การปฏิบัติตามพระวินัย 227 ข้อ เพื่อให้ดำรงตนในสมณเพศอย่างถูกต้อง การเรียนรู้ศีลและวัตรปฏิบัติเป็นพื้นฐานสำคัญของพระภิกษุ สมาธิ การฝึกปฏิบัติสมาธิผ่านการสวดมนต์ ทำวัตร และฝึกกรรมฐาน ซึ่งช่วยให้พระนวกะสามารถพัฒนาจิตให้สงบและมีสติ ปัญญา การศึกษาและพิจารณาธรรมะผ่านการฟังพระธรรมเทศนาและการศึกษาคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้มีความเข้าใจหลักธรรมและสามารถนำไปเผยแผ่แก่ญาติโยมได้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551)

หลักสูตรและรูปแบบการอบรมของวัดและสำนักฝึกอบรมสงฆ์ การฝึกอบรมพระนวกะในประเทศไทยมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามวัดและสำนักฝึกอบรมสงฆ์แต่ละแห่ง โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 แนวทางหลัก ได้แก่ การศึกษาพระปริยัติธรรม มุ่งเน้นการเรียนรู้คัมภีร์พระพุทธศาสนา เช่น พระวินัยปิฎก สุตตันตปิฎก และอภิธรรมปิฎกซึ่งมักจัดเป็นหลักสูตรการศึกษาทางธรรม เช่น นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก และบาลีสนามหลวง การปฏิบัติธรรมและกรรมฐาน เน้นการฝึกสมาธิและปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เช่น สำนักปฏิบัติธรรมของวัดป่า ซึ่งให้ความสำคัญกับการฝึกเจริญสติและการภาวนา (กองพุทธศาสนศึกษา, 2559)

บทบาทของพระอาจารย์และพระพี่เลี้ยงในการอบรมพระนวกะ พระอาจารย์และพระพี่เลี้ยงมีบทบาทสำคัญในการอบรมพระนวกะให้สามารถปฏิบัติตามพระธรรมวินัยได้อย่างถูกต้อง โดยมีหลักดังนี้ พระอาจารย์ ทำหน้าที่เป็นผู้ให้ความรู้ทางธรรมะและวินัยแก่พระนวกะ ผ่านการสอนพระสูตร พระอภิธรรม และข้อวัตรปฏิบัติทางศาสนา พระพี่เลี้ยงมีบทบาทเป็นผู้ช่วยดูแลและแนะนำพระนวกะในชีวิตประจำวัน โดยช่วยให้พระนวกะปรับตัวเข้าสู่ชีวิตสมณะได้ง่ายขึ้น และคอยชี้แนะการปฏิบัติที่ถูกต้องตามพระวินัย

กระบวนการอบรมพระนวกะจึงเป็นสิ่งสำคัญในการรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มั่นคงในสังคมไทย โดยอาศัยทั้งการฝึกฝนตนเองและการได้รับคำแนะนำจากพระอาจารย์และพระพี่เลี้ยง (สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญโญ), 2558) กระบวนการเตรียมความพร้อมของพระนวกะในประเทศไทยเป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้ผู้เข้ามาบวชสามารถปรับตัวเข้าสู่ชีวิตสมณเพศได้อย่างเหมาะสม กระบวนการนี้เริ่มต้นจากการศึกษาศีลธรรมและพระวินัยเบื้องต้น ก่อนเข้าสู่พิธีกรรมบรรพชาและอุปสมบทที่มีระเบียบแบบแผนอย่างเคร่งครัด จากนั้น พระนวกะจะต้องผ่านกระบวนการฝึกอบรมทั้งด้านศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในสมณเพศได้อย่างถูกต้องและมีคุณภาพ บทบาทของพระอาจารย์และพระพี่เลี้ยงมีความสำคัญต่อการแนะนำและชี้แนวทางให้พระนวกะสามารถปฏิบัติตามพระธรรมวินัยได้อย่างเหมาะสม ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นรากฐานที่มั่นคงในการสืบทอดพระพุทธศาสนาและรักษาความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนให้ดำรงอยู่ต่อไป

บทบาทของพระอุปัชฌาย์ ในกระบวนการเตรียมความพร้อมพระนวกะในพระพุทธศาสนาไทย กรณีศึกษาการอบรมของพระภิกษุ พระอุปัชฌาย์มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณและผู้ถ่ายทอดพระธรรมวินัยให้แก่พระนวกะ โดยมีบทบาทหลักดังนี้ 1. บทบาทด้านการคัดกรองและรับรองผู้บวช ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอบวชตามพระวินัยสอบถามอันตรายกิธรรม พิจารณาความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) 2. บทบาทด้านการสอนและถ่ายทอดความรู้ สอนนิสสัย 4 และอภยนิยาม 4 ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการครองเพศบรรพชิต สอนข้อวัตรปฏิบัติพื้นฐาน (พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, 2560) 3. บทบาทด้านการดูแลและปกครอง ให้การอบรมสั่งสอนอย่างใกล้ชิด ติดตามความประพฤติและการปฏิบัติ แก้ไขข้อบกพร่อง และให้คำปรึกษา (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2560) 4. บทบาทด้านการเป็นแบบอย่าง ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการครองเพศบรรพชิต แสดงออกถึงความเมตตาและเอาใจใส่ศิษย์ รักษาจริยวัตรอันงดงามตามพระธรรมวินัย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2560) 5. บทบาทด้านการประเมินและติดตามผล ติดตามพัฒนาการของศิษย์ ประเมินความรู้และความประพฤติ ให้คำแนะนำเพื่อการพัฒนา (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2562)

พระอุปัชฌาย์เปรียบเสมือนบิดาทางธรรมที่มีบทบาทสำคัญในการดูแล อบรมและถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนให้แก่พระนวกะ ซึ่งเป็นผู้เริ่มต้นเข้าสู่เส้นทางแห่งการครองเพศบรรพชิต โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการคัดกรองผู้ที่จะเข้ามาบวช ด้วยการตรวจสอบคุณสมบัติตามหลักพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ที่บวชมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ เมื่อผ่านการบวชแล้ว พระอุปัชฌาย์จะทำหน้าที่อบรมสั่งสอนพระนวกะ

อย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในเรื่องนิสัย 4 และอภยนิยาม 4 ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติพื้นฐานสำหรับพระภิกษุ นอกจากนี้ยังให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำรงชีวิตในเพศบรรพชิต การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และข้อวัตรปฏิบัติต่าง ๆ ที่จำเป็น พระอุปัชฌาย์ยังต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการครองเพศบรรพชิต แสดงออกถึงความเมตตา และเอาใจใส่ดูแลศิษย์อย่างทั่วถึง คอยสังเกตความประพฤติและพัฒนาการของศิษย์ หากพบข้อบกพร่องก็จะให้คำแนะนำและช่วยแก้ไข เพื่อให้พระนวกะสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมการติดตามและประเมินผลเป็นอีกบทบาทหนึ่งที่สำคัญ พระอุปัชฌาย์จะคอยสังเกตพัฒนาการของศิษย์ทั้งในด้านความรู้ ความประพฤติ และการปฏิบัติธรรม เพื่อให้คำแนะนำที่เหมาะสมและช่วยพัฒนาศักยภาพของพระนวกะให้เจริญก้าวหน้าในพระธรรมวินัยด้วยความสำคัญของบทบาทดังกล่าว พระอุปัชฌาย์จึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมวินัยอย่างลึกซึ้ง มีประสบการณ์ในการปกครองดูแลศิษย์ และมีคุณสมบัติที่เหมาะสมตามที่พระวินัยกำหนด เพื่อสามารถทำหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาผ่านการอบรมสั่งสอนพระนวกะให้เป็นศาสนทายาทที่ดีสืบไป

ทั้งนี้ ความสำเร็จในการเตรียมความพร้อมพระนวกะไม่ได้ขึ้นอยู่กับพระอุปัชฌาย์เพียงฝ่ายเดียว แต่ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งตัวพระนวกะเอง พระอาจารย์ผู้ช่วยสอน และชุมชนสงฆ์ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตามแนวทางพระพุทธศาสนา

กรณีศึกษาการอบรมพระนวกะในวัดไทย

ประเทศไทยมีวัดที่มีชื่อเสียงหลายแห่งซึ่งมีแนวทางการอบรมพระนวกะที่แตกต่างกันไปตามแนวปฏิบัติของแต่ละวัด แนวทางเหล่านี้มีทั้งการศึกษาพระปริยัติธรรม การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยสามารถแบ่งออกได้เป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

ตัวอย่างรูปแบบการอบรมของวัดที่มีชื่อเสียงในประเทศไทย วัดต่าง ๆ ในประเทศไทยมีแนวทางการอบรมพระนวกะที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับแนวปฏิบัติของแต่ละวัด เช่น วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เน้นการศึกษาพระปริยัติธรรมและบาลีสนามหลวง เป็นวัดสำคัญในกรุงเทพมหานครที่มีชื่อเสียงในด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมและบาลีสนามหลวง พระนวกะที่เข้าสู่อการอบรมในวัดนี้จะได้รับการฝึกฝนด้านวิชาการอย่างเข้มข้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างพระภิกษุที่มีความรู้ความเข้าใจในพระไตรปิฎกและสามารถสอนธรรมะแก่พุทธศาสนิกชนได้

แนวทางการอบรมของวัดนี้เน้นไปที่ การเรียนบาลีตามหลักสูตรของคณะสงฆ์ไทย การศึกษาพระไตรปิฎกและอรรถกถา การฝึกฝนการแสดงธรรมและการเทศนา การอบรมด้านระเบียบวินัยสงฆ์และการปฏิบัติศาสนกิจ

วัดป่าบ้านตาด เน้นการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างเคร่งครัด วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี เป็นวัดสายปฏิบัติที่มีแนวทางฝึกอบรมพระนวกะโดยเน้นการปฏิบัติกรรมฐานและสมาธิ พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต และหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโนได้เป็นผู้นำในการเผยแผ่แนวทางนี้ พระนวกะที่เข้ามาอยู่ในวัดจะได้รับการฝึกฝนให้ปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด แนวทางการอบรมของวัดนี้เน้นไปที่ การปฏิบัติสมาธิและวิปัสสนากรรมฐานเป็นหลัก การถือวัตรปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เช่น การบิณฑบาต การฉันอาหารมื้อเดียว การปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน 4 และการเจริญสติในทุกอิริยาบถ การดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายตามหลักของพระอริยสงฆ์

วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร: การฝึกอบรมพระนวกะควบคู่กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วัดสระเกศราชวรมหาวิหารเป็นอีกวัดหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการอบรมพระนวกะ โดยวัดนี้มีแนวทางการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นให้พระภิกษุสามารถเป็นนักเผยแผ่ธรรมะและนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในสังคมได้ แนวทางการอบรมของวัดสระเกศรวมถึง การศึกษาและการปฏิบัติธรรมควบคู่กันไป แนวทางการอบรมของวัดนี้เน้นไปที่ การเรียนพระปริยัติธรรมควบคู่กับการฝึกอบรมการเทศนา การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและสังคม การฝึกฝนพระภิกษุให้สามารถเป็นนักเผยแผ่ธรรมะที่มีประสิทธิภาพ

เปรียบเทียบแนวทางการฝึกอบรมในวัดต่าง ๆ

วัดแต่ละแห่งมีแนวทางการอบรมที่แตกต่างกันไปตามแนวคิดและหลักการปฏิบัติของวัดนั้น ๆ สามารถเปรียบเทียบแนวทางการฝึกอบรมของวัดต่าง ๆ ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบแนวทางการฝึกอบรมของวัดต่าง ๆ

วัด	แนวทางหลัก	จุดเด่น
วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์	การศึกษาพระปริยัติธรรมและบาลี	เสริมสร้างความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้ลึกซึ้ง
วัดป่าบ้านตาด	การปฏิบัติกรรมฐานอย่างเคร่งครัด	เน้นการพัฒนาจิตใจและสมาธิอย่างแท้จริง
วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร	การเผยแผ่พระพุทธศาสนา	มุ่งเน้นการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในสังคม

จุดเด่นและอุปสรรคของแต่ละแนวทาง

1. การศึกษาพระปริยัติธรรม ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเชิงลึกในหลักธรรมแต่ต้องใช้เวลาในการศึกษา 2. การปฏิบัติกรรมฐาน มุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจและสมาธิ แต่ต้องการความตั้งใจสูงและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

การศึกษาพระปริยัติธรรม

1. จุดเด่น ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเชิงลึกในหลักธรรมและพระไตรปิฎกเป็นรากฐานสำคัญสำหรับพระที่ต้องการสอนธรรมะ 2. อุปสรรค ต้องใช้เวลาในการศึกษาและอาจทำให้พระบางรูปไม่มีโอกาสได้ปฏิบัติธรรมมากนักต้องอาศัยความตั้งใจสูงและความสามารถทางปัญญา

การปฏิบัติกรรมฐาน

1. จุดเด่น เน้นการพัฒนาจิตใจและสมาธิอย่างแท้จริงเป็นแนวทางที่ช่วยให้พระสามารถเข้าถึงสภาวะธรรมได้โดยตรง 2. อุปสรรค ต้องการความตั้งใจสูงและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติอาจไม่เหมาะสมสำหรับพระที่ต้องการใช้ธรรมะเพื่อเผยแผ่ในเชิงวิชาการ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1. จุดเด่น ทำให้พระสามารถนำธรรมะไปช่วยเหลือสังคมและประชาชนได้สามารถใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสมัยใหม่ในการเผยแผ่ 2. อุปสรรค อาจทำให้พระต้องเกี่ยวข้องกับสังคมภายนอกมากขึ้นซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการปฏิบัติธรรมส่วนตัวต้องอาศัยทักษะการสื่อสารและความรู้รอบด้านที่มากกว่าการศึกษาธรรมะเพียงอย่างเดียว

การอบรมพระนวกะในวัดไทยมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับแนวปฏิบัติของแต่ละวัด วัดที่เน้นการศึกษาพระปริยัติธรรม เช่น วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ จะมุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้หลักธรรมและบาลี ส่วนวัดที่เน้นการปฏิบัติกรรมฐาน เช่น วัดป่าบ้านตาด จะมุ่งเน้นการฝึกสมาธิและปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด ขณะที่วัดที่เน้นการเผยแผ่ธรรมะ เช่น วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร จะมุ่งเน้นการสอนและเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่ประชาชน การเลือกแนวทางการอบรมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของพระแต่ละรูปและแนวคิดของวัดที่สังกัดอยู่

ความท้าทายและแนวโน้มในอนาคตของการอบรมพระนวกะ

การอบรมพระนวกะหรือการฝึกสอนพระสงฆ์ใหม่ในยุคปัจจุบันเผชิญกับความท้าทายหลายประการที่เกิดจากเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และบทบาทของศาสนาในชีวิตประจำวัน ความท้าทายเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการอบรมและพัฒนา

พระนวกะให้เป็นพระสงฆ์ที่มีคุณภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างเหมาะสม

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการอบรมพระนวกะในยุคปัจจุบัน

1. ความเปลี่ยนแปลงของสังคม: สังคมในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านวัฒนธรรม ค่านิยม และวิถีชีวิต ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการยอมรับความแตกต่างทางความคิดทำให้พระนวกะต้องปรับตัวให้เข้ากับบริบทสังคมที่ซับซ้อนมากขึ้น นอกจากนี้ การลดลงของจำนวนผู้บวชในบางพื้นที่ยังเป็นปัญหาที่ส่งผลต่อการอบรมพระนวกะ (Smith, 2020) 2. เทคโนโลยี การแพร่หลายของเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสังคมออนไลน์มีผลกระทบต่อการอบรมพระนวกะทั้งในด้านบวกและลบ ในด้านบวก เทคโนโลยีช่วยให้การเข้าถึงข้อมูลและความรู้ทำได้ง่ายขึ้น แต่ในด้านลบ เทคโนโลยีอาจทำให้พระนวกะเสียสมาธิและขาดความตั้งใจในการศึกษาพระธรรมวินัย (Johnson, 2019) 3. บทบาทของศาสนา ในยุคปัจจุบัน บทบาทของศาสนาในชีวิตประจำวันลดลงในบางสังคม ทำให้พระนวกะต้องปรับตัวและหาวิธีการนำเสนอหลักธรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตสมัยใหม่ การที่ศาสนามีบทบาทน้อยลงในบางพื้นที่ยังส่งผลต่อการขาดแรงจูงใจในการบวชและการศึกษาพระธรรมวินัย (Brown, 2021)

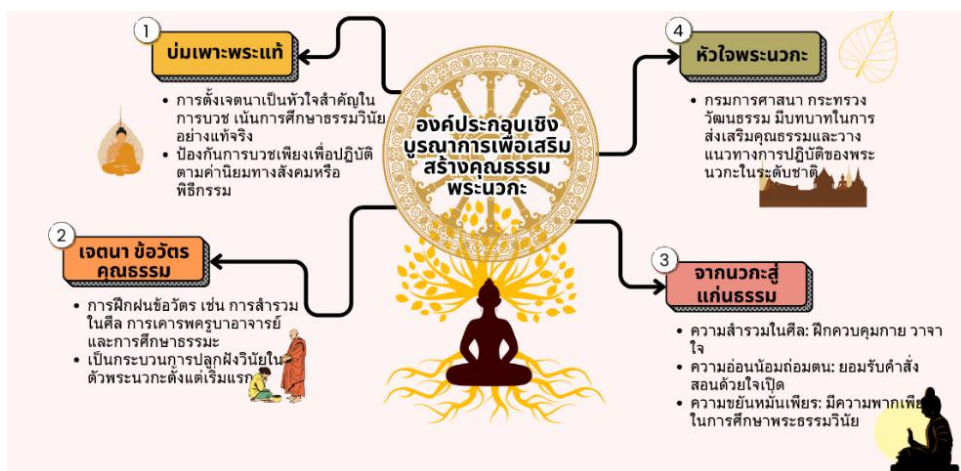
แนวทางการพัฒนาระบบการฝึกอบรมพระนวกะให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1. การปรับปรุงหลักสูตรการอบรม: ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรการอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมยุคใหม่ โดยเพิ่มเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยี การสื่อสารสมัยใหม่ และการประยุกต์ใช้หลักธรรมในชีวิตประจำวัน (Smith, 2020) 2. การฝึกทักษะการสื่อสาร: พระนวกะควรได้รับการฝึกทักษะการสื่อสารที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถนำเสนอหลักธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทสังคมที่หลากหลาย (Johnson, 2019) 3. การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี: ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการอบรมพระนวกะ เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการเรียนการสอนและการเข้าถึงข้อมูลทางศาสนา (Brown, 2021)

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการอบรมเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัย

1. การสร้างแรงจูงใจ: ควรมีการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ที่สนใจบวชโดยการแสดงให้เห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของการเป็นพระสงฆ์ในสังคมยุคใหม่ (Smith, 2020) 2. การมีส่วนร่วมของชุมชน: ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอบรมพระนวกะ โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัดและชุมชน (Johnson, 2019) 3. การประเมินผลอย่างต่อเนื่อง: ควรมีการประเมินผลการอบรมพระนวกะอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงและพัฒนาระบบการอบรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Brown, 2021)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โมเดลการพัฒนาพระนวกะตามแนวพระธรรมวินัยอย่างบูรณาการ

สรุป

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักของไทยที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมและจริยธรรม โดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่ธรรมะและช่วยเหลือประชาชนในด้านต่าง ๆ การเตรียมความพร้อมของพระนวกะจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังศีลธรรม วินัย และจิตสำนึกในการดำรงชีวิตในสมณเพศอย่างถูกต้อง การอบรมพระนวกะครอบคลุมทั้งด้านศีล วัตรปฏิบัติ การเรียนพระธรรม และการฝึกสมาธิกรรมฐาน เพื่อพัฒนาให้เป็นพระภิกษุที่มีคุณธรรมและเป็นกำลังสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนา รูปแบบการอบรมแตกต่างกันตามแนวทางของแต่ละวัด เช่น วัดมหาธาตุฯ เน้นด้านวิชาการ วัดป่าบ้านดาด เน้นสมณะและกรรมฐาน วัดสระเกศฯ ผสมผสานการศึกษาและการเผยแผ่ความท้าทายในยุคปัจจุบัน ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี ความหลากหลายของค่านิยม และแรงจูงใจในการบวชที่ลดลง ซึ่งส่งผลให้การอบรมพระนวกะต้องปรับตัวให้ทันสมัยและเหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน แนวทางการพัฒนาในอนาคต ควรมุ่งปรับปรุงหลักสูตร พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยี ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน และสร้างระบบประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนความร่วมมือระหว่างวัดและสถาบันการศึกษา โดยสรุป การอบรมพระนวกะเป็นหัวใจสำคัญของการสืบทอดพระพุทธศาสนา จำเป็นต้องรักษาหลักธรรมดั้งเดิมควบคู่กับการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย เพื่อให้พระสงฆ์ยังคงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมไทยต่อไปอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.(2562). *ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: ร้าไทยเพรส.
- กองพุทธศาสนศึกษา. (2559). *แนวทางการอบรมพระนวกะในประเทศไทย*. พระนครศรีอยุธยา: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โกวิท วัชรินทร์. (2561). *บทบาทของพระสงฆ์กับการสืบทอดพระพุทธศาสนาในสังคมไทย*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ธรรมสาร.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2545). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2546). *สู่การศึกษาแนวพุทธ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2550). *การศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ. (2560). *การจัดการศึกษาสำหรับพระนวกะในประเทศไทย*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). *การศึกษาพระพุทธศาสนาในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *หลักพระพุทธศาสนาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระมหาธีรราชมิ่งคลาจารย์ (ช่วง วรปุณฺโญ). (2558). *ธรรมะสำหรับพระนวกะ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เลียงเชียง.
- สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2563). *จารีตประเพณีสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- Brown, T. (2021). The Role of Religion in Contemporary Society. *Religious Trends and Analysis*, 34(1), 45-60.
- Johnson, L. (2019). Technology and Monastic Life: Opportunities and Challenges. *International Journal of Buddhist Studies*, 12(3), 89-102.
- Smith, J. (2020). The Challenges of Modern Monastic Training. *Journal of Religious Studies*, 45(2), 123-135.

การวิเคราะห์ผลกระทบของแผนปฏิรูปกิจการคณะสงฆ์ในยุคใหม่ สู่สาธารณะสงเคราะห์*

AN ANALYSIS OF THE IMPACTS OF MONASTIC REFORM INITIATIVES IN THE MODERN ERA ON PUBLIC WELFARE

พระครูสมุทรกรณ์พัฒนา กนตวณโณ, พิชญกัญญา กองนิล

Phrakhru Samu Konphat Kantawanno, Pitchayakanya Kongnil

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: Konphat89@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ประพันธ์ขึ้นเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบจากแผนการปฏิรูปกิจการคณะสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบันที่มีต่อการดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ โดยมีขอบเขตของการศึกษาครอบคลุมการปรับเปลี่ยนหลักสูตรการศึกษาของสงฆ์ การส่งเสริมธรรมาภิบาล และการพัฒนาทักษะด้านบริหารจัดการและการสื่อสารของพระสงฆ์ เพื่อเพิ่มบทบาทในการช่วยเหลือสังคมผ่านการเชื่อมโยงหลักศีลธรรมกับงานสาธารณะสงเคราะห์ ผลจากการศึกษาค้นคว้าพบว่า การปฏิรูปดังกล่าวช่วยให้พระสงฆ์มีบทบาทเชิงรุกในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน การให้คำปรึกษาทางจิตใจ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม รวมถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 และโยนิโสมนสิการอย่างเป็นระบบสามารถช่วยบรรเทาความทุกข์ของประชาชนและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน อย่างไรก็ตาม ความท้าทายที่สำคัญของการปฏิรูป คือการรักษาความศรัทธาของประชาชนท่ามกลางการแพร่กระจายข้อมูลผ่านสื่อดิจิทัล ซึ่งพระสงฆ์จำเป็นต้องเรียนรู้และพัฒนาทักษะเพื่อการปรับตัวอย่างเหมาะสม โดยยังคงเอกลักษณ์ของพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: กิจการคณะสงฆ์; แผนปฏิรูปกิจการคณะสงฆ์; สาธารณะสงเคราะห์

Abstract

This academic article was composed to analyze the impacts of the modern reform initiatives of Thailand's monastic system on public welfare activities. The scope of the study includes the revision of monastic education curricula, promotion of good governance, and enhancement of monks' management and communication skills. These improvements aim to expand monks' roles in societal contributions by integrating moral principles with public welfare efforts. The findings indicate that these reforms actively enable monks to enhance public well-being, offer psychological counseling, and build collaborative networks with governmental, private, and civil society sectors, alongside environmental conservation. Systematic application of the Four Brahmaviharas and Yonisomanasikara principles significantly alleviates public suffering and strengthens community resilience. Nevertheless, the primary challenge of the reforms lies in maintaining public faith amidst rapidly disseminating digital media content. Hence, monks must acquire technological and communication proficiency to appropriately adapt while preserving the core identity of Buddhism.

Keywords: Sangha Affairs; Sangha Affairs Reform Plan; Public Welfare

บทนำ

ศีลธรรมและสาธารณะสงเคราะห์เป็นแนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องกันอย่างลึกซึ้งในสังคมไทย ทั้งสองแนวคิดมีบทบาทในการพัฒนาคุณธรรมของปัจเจกบุคคลและการสร้างสังคมที่สมดุล โดยศีลธรรมเป็นแนวทางสำหรับการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ขณะที่สาธารณะสงเคราะห์คือการนำหลักศีลธรรมไปใช้จริงผ่านการช่วยเหลือสังคม การแบ่งปันทรัพยากร และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (สมหมาย เทียนทอง, 2565) คณะสงฆ์ไทยมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่หลักธรรมะและเป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และเศรษฐกิจ ส่งผลให้บทบาทของคณะสงฆ์ต้องขยายออกไปจากการสอนศีลธรรมไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะสงเคราะห์ เช่น การดูแลผู้ด้อยโอกาส ส่งเสริมการศึกษา และสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2564)

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน ได้แก่ การแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อดิจิทัล ซึ่งทำให้เกิดทั้งโอกาสและความท้าทาย พระสงฆ์ต้องปรับตัวให้สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อเผยแผ่ธรรมะและทำงานสาธารณะสงเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน ต้องเผชิญกับปัญหาข่าวลวงและการวิพากษ์วิจารณ์ที่อาจลดความเชื่อมั่นของประชาชน (ศุภชัยสังคมศาสตร์, 2566) การปฏิรูปคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคม การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญประกอบด้วยการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาสงฆ์ให้สอดคล้องกับยุคสมัย โดยเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์ จิตวิทยาการแนะแนว และทักษะด้านเทคโนโลยี เพื่อให้พระสงฆ์สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนและช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมหมาย เทียนทอง, 2565)

นอกจากนี้ โครงสร้างการบริหารจัดการของคณะสงฆ์ต้องมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ เพื่อรักษาความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากสังคม การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารกิจการภายในวัดจะช่วยให้เกิดความมีระเบียบแบบแผน และลดปัญหาความขัดแย้งภายในองค์กรสงฆ์ (ศุภชัยสังคมศาสตร์, 2566) แนวทางสำคัญในการปรับตัวของคณะสงฆ์คือการบูรณาการศีลธรรมกับงานสาธารณะสงเคราะห์ เพื่อให้ศีลธรรมไม่ใช่เพียงแนวทางปฏิบัติส่วนบุคคล แต่ขยายออกไปสู่การสร้างประโยชน์แก่สังคมโดยรวม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือโครงการดูแลผู้สูงอายุ การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับชุมชน การเข้าถึงและมีส่วนร่วมในประเด็นสังคมเหล่านี้ทำให้คณะสงฆ์สามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนได้อย่างแท้จริง (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2564)

ขณะเดียวกัน คณะสงฆ์ยังต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัลทำให้เกิดความคาดหวังใหม่ ๆ ต่อบทบาทของพระสงฆ์ นอกเหนือจากการเผยแผ่พระธรรมแล้ว พระสงฆ์ยังต้องสามารถสื่อสารกับสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อพัฒนาสังคมในระยะยาว (ศุภชัยสังคมศาสตร์, 2566) การปฏิรูปคณะสงฆ์ในปัจจุบันต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงการพัฒนาระบบโครงสร้างการบริหาร การศึกษาสงฆ์ และบทบาทของพระสงฆ์ในงานสาธารณะสงเคราะห์ การผสมผสานศีลธรรมเข้ากับภารกิจทางสังคมเป็นแนวทางที่ช่วยให้คณะสงฆ์สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยและยังคงเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณของสังคมไทยได้อย่างมั่นคง (สมหมาย เทียนทอง, 2565)

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์แนวทางการปฏิรูปกิจการคณะสงฆ์ผ่านการบูรณาการแนวคิดศีลธรรม และสาธารณะสงเคราะห์”เพื่อเสริมสร้างบทบาทของคณะสงฆ์ในการ

พัฒนาสังคม การศึกษาผลกระทบของนโยบายปฏิรูปจะช่วยให้สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาในอนาคตได้อย่างเหมาะสม และช่วยให้คณะสงฆ์สามารถเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมไทยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและสมดุล

บริบทของการปฏิรูปกิจการคณะสงฆ์ในยุคใหม่

การปฏิรูปกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อสังคมไทย เนื่องจากคณะสงฆ์เป็นศูนย์รวมศรัทธาและมีบทบาททั้งทางศาสนา วัฒนธรรม และสังคม การเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่ทำให้คณะสงฆ์ต้องปรับตัวเพื่อรักษาบทบาทและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

1. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการปฏิรูป

1.1 กระแสโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีดิจิทัล โลกาภิวัตน์ทำให้ข้อมูลและแนวคิดใหม่ ๆ เข้าถึงได้ง่ายผ่านสื่อออนไลน์ เทคโนโลยีดิจิทัลและโซเชียลมีเดียกลายเป็นช่องทางหลักในการสื่อสาร คณะสงฆ์จึงต้องปรับรูปแบบการเผยแผ่ธรรมะ เช่น การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและการจัดกิจกรรมธรรมออนไลน์

1.2 เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมของคนรุ่นใหม่ สังคมเมืองที่เร่งรีบทำให้คนรุ่นใหม่มีเวลาน้อยลงในการศึกษาธรรมะและเข้าวัด ค่านิยมที่เน้นเสรีภาพส่วนบุคคลทำให้แนวทางศาสนามีความหลากหลาย คณะสงฆ์ต้องพัฒนากิจกรรมที่เข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้ง่ายขึ้น

2. บทบาททางสังคมและการพัฒนาชุมชน วัดเคยเป็นศูนย์กลางของชุมชนแต่บทบาทนี้ลดลงในบางพื้นที่ คณะสงฆ์ต้องปรับตัวโดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสังคม เช่น การให้คำปรึกษาทางจิตใจ การทำงานสังคมสงเคราะห์ และการร่วมมือกับภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ โดยสถานะของคณะสงฆ์ในสังคมไทยและบทบาทที่ต้องการให้เกิดการปรับตัวดังนี้

2.1 คณะสงฆ์ในฐานะสถาบันศาสนา พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักของประเทศ คณะสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในการสืบทอดศีลธรรมและวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันมีปัญหาเกี่ยวกับบรรพชาภิบาล ความโปร่งใส และข่าวสารด้านลบที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์

2.2 บทบาททางศีลธรรมและวัฒนธรรม พระสงฆ์มีหน้าที่เผยแผ่ธรรมะและเป็นแบบอย่างทางจริยธรรม แต่ในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องมีความรู้ด้านสังคมศาสตร์ จิตวิทยา และเทคโนโลยี เพื่อสามารถตอบสนองต่อปัญหาสังคมและความต้องการของประชาชน

3. บทบาทสาธารณะและการบริหารจัดการ สังคมคาดหวังให้คณะสงฆ์มีธรรมาภิบาลและความโปร่งใส เช่น การบริหารทรัพย์สินวัดและการดำเนินงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ คณะสงฆ์จึงต้องพัฒนาโครงสร้างบริหารให้สอดคล้องกับมาตรฐานยุคใหม่โดยแนวคิดหลักของการปฏิรูปกิจการคณะสงฆ์ในยุคใหม่ มีดังนี้

3.1 การเสริมสร้างธรรมาภิบาล การบริหารคณะสงฆ์ควรเน้นความโปร่งใส เช่น การจัดทำบัญชีวัดให้เป็นระบบ การเปิดเผยรายได้-รายจ่าย และการมีกลไกตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ

3.2 การพัฒนาคุณภาพพระสงฆ์และระบบการศึกษา การศึกษาพระพุทธศาสนายังคงเป็นหัวใจหลัก แต่ควรเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับสังคม เทคโนโลยี และจิตวิทยา เพื่อให้พระสงฆ์สามารถทำงานรับใช้สังคมได้อย่างเหมาะสม

3.3 การบูรณาการงานสาธารณะสงเคราะห์กับหลักศีลธรรม คณะสงฆ์ควรมีบทบาทเชิงรุกในการช่วยเหลือสังคม โดยประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและการสร้างกองทุนช่วยเหลือชุมชน

3.4 การปรับตัวด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ต้องพัฒนาช่องทางการเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อออนไลน์ และปรับรูปแบบกิจกรรมทางธรรมให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น คนรุ่นใหม่และประชาชนในสังคมเมือง

3.5 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ การปฏิรูปคณะสงฆ์จะมีประสิทธิภาพมากขึ้นหากมีความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรทางศาสนา ทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติที่ดีและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

สรุปได้ว่า การปฏิรูปคณะสงฆ์เป็นกระบวนการที่เกิดจากแรงกดดันของสังคมและความเปลี่ยนแปลงของโลก คณะสงฆ์จำเป็นต้องปรับตัวโดยเน้นธรรมาภิบาล การพัฒนาพระสงฆ์ การบูรณาการศีลธรรมกับงานสังคม และการใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่ธรรมะ เพื่อให้ยังคงเป็นสถาบันสำคัญในการพัฒนาสังคมไทยต่อไป

ศีลธรรมและสาธารณะสงเคราะห์: ความเชื่อมโยงระหว่างการปฏิบัติของพระสงฆ์และประโยชน์ต่อสังคม

การนำหลักศีลธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมเป็นหัวใจสำคัญของบทบาทพระสงฆ์ ศีลธรรมเป็นรากฐานของความสมดุลทางจิตใจและสังคม ส่วนการสาธารณะสงเคราะห์คือรูปแบบของการนำศีลธรรมไปสู่การปฏิบัติที่สร้างประโยชน์แก่ชุมชน การเชื่อมโยงสองแนวคิดนี้จึงช่วยให้สังคมพัฒนาอย่างยั่งยืน

การเชื่อมโยงศีลธรรมกับการช่วยเหลือสังคมและชุมชน

1. หลักพรหมวิหาร 4 กับการช่วยเหลือผู้อื่น การปฏิบัติศีลธรรมไม่ได้จำกัดอยู่ที่การรักษาศีลส่วนบุคคล แต่ยังหมายถึงการดูแลและช่วยเหลือผู้อื่นผ่านหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา แนวทางนี้สะท้อนผ่านกิจกรรมทางสังคม เช่น การบริจาคทรัพย์สินให้ผู้ยากไร้ หรือการให้คำปรึกษาทางจิตใจแก่ผู้ประสบปัญหาชีวิต (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2540)

2. การพัฒนาจิตใจควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคม หลักโยนิโสมนสิการ การคิดอย่างมีเหตุผล และสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ สอนให้บุคคลเห็นคุณค่าของการช่วยเหลือกัน พระสงฆ์ที่เข้าใจปัญหาสังคมสามารถออกแบบโครงการสาธารณะสงเคราะห์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ทั้งในแง่ของจิตใจและคุณภาพชีวิต

3. พระสงฆ์ในฐานะผู้นำจิตวิญญาณและแบบอย่างทางศีลธรรม พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรที่ช่วยชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตด้วยความเมตตาและกรุณา อีกทั้งสามารถเป็นผู้นำในการจัดตั้งโครงการเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือกันในชุมชน เช่น โครงการช่วยเหลือผู้สูงอายุ หรือกิจกรรมเพื่อเยาวชนผู้ด้อยโอกาส (สันติสุข โสภณสิริ, 2562)

การเชื่อมโยงศีลธรรมกับการสาธารณะสงเคราะห์สามารถนำไปสู่การพัฒนาสังคมในเชิงโครงสร้าง หากมีการวางแผนที่เป็นระบบ แนวคิดนี้นำไปสู่โมเดลทุติยพรหมวิหารชุมชน (The Secondary Phrama-Vihara Community Model) ซึ่งบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เข้ากับการบริหารสังคมแบบองค์รวม

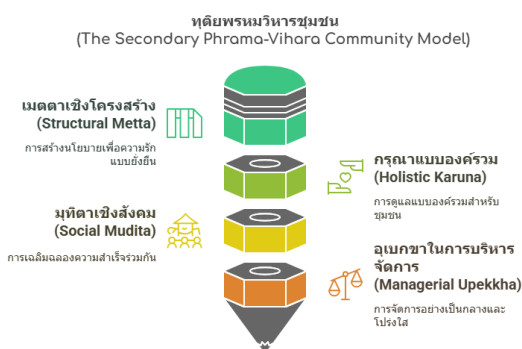
1. เมตตาเชิงโครงสร้าง (Structural Metta) เมตตาไม่ได้หมายถึงเพียงความปรารถนาดีส่วนบุคคล แต่หมายถึงการออกแบบโครงการหรือระบบที่ส่งเสริมความเมตตาแบบยั่งยืน เช่น การสร้างกองทุนช่วยเหลือชุมชน หรือการส่งเสริมเครือข่ายผู้ประกอบการเพื่อสังคม

2. กรุณาแบบองค์รวม (Holistic Karuna) การช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงทุกมิติของปัญหา เช่น การดูแลสุขภาพกายและใจของประชาชน หรือการเปิดพื้นที่ฝึกอาชีพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

3. มุทิตาเชิงสังคม (Social Mudita) การสร้างสังคมที่ผู้คนยินดีต่อความสำเร็จของกันและกันเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างแรงบันดาลใจ ทำให้เกิดการร่วมมือกันในกิจกรรมสาธารณะสงเคราะห์

4. อุเบกขาในการบริหารจัดการ (Managerial Upekkha) การจัดการทรัพยากรและความขัดแย้งในชุมชนต้องตั้งอยู่บนความเป็นกลางและความโปร่งใส พระสงฆ์และผู้นำชุมชนควรใช้หลักอุเบกขาในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจอย่างรอบคอบ

สรุปได้ว่า ศีลธรรมและการสาธารณะสงเคราะห์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้คณะสงฆ์สามารถมีบทบาทต่อสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ หลักพรหมวิหาร 4 และโยนิโสมนสิการเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้พระสงฆ์สามารถพัฒนาโครงการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดีขึ้น การนำแนวคิดของโมเดลทุติยพรหมวิหารชุมชนไปใช้จะช่วยให้การบูรณาการศีลธรรมกับงานสังคมสงเคราะห์มีความเป็นระบบ และสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกแก่สังคมไทยได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสรุปได้เป็นภาพโมเดลทุติยพรหมวิหารชุมชน (The Secondary Phrama-Vihara Community Model) ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลทุติยพรหมวิหารชุมชน
(The Secondary Phrama-Vihara Community Model)
ที่มา : ผู้เขียน

การประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ

1. ออกแบบโครงการสาธารณะสงเคราะห์เชิงระบบ จัดตั้งคณะทำงานพรหมวิหาร 4 ซึ่งมีพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน นักวิชาการ และผู้แทนองค์กรเอกชน เพื่อร่วมกันออกแบบโครงการที่แก้ปัญหาชุมชนในระยะยาว เช่น การอบรมอาชีพ การสร้างเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ หรือการจัดสวัสดิการพื้นฐาน
2. สร้างพื้นที่มูทิตาในชุมชน จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความสำเร็จและเรื่องราวสร้างแรงบันดาลใจ อาจผ่านรูปแบบการเสวนา กิจกรรมพบปะสังสรรค์ หรือสื่อออนไลน์ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักว่าความสำเร็จของใครคนหนึ่งเป็นประโยชน์ร่วมกันของทั้งชุมชน
3. ประเมินผลด้วยอุเบกขา ใช้กระบวนการประเมินโครงการอย่างโปร่งใส มีหลักเกณฑ์ชัดเจน และตรวจสอบได้ แยกแยะผลประโยชน์ส่วนตนออกจากผลประโยชน์ส่วนรวม รวมถึงเชิญผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาร่วมให้ข้อเสนอแนะ

โมเดลทุติยพรหมวิหารชุมชน (The Secondary Phrama-Vihara Community Model) เสนอให้ผู้นำศาสนา (โดยเฉพาะพระสงฆ์) และชุมชน นำหลักพรหมวิหาร 4 มาผนวกกับแนวคิดเชิงโครงสร้างและการพัฒนาสังคม เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงแบบยั่งยืน โดยคำนึงถึงหลายมิติ ทั้งจิตใจ เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ในขณะเดียวกันก็ใช้อุเบกขาเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรและความขัดแย้ง

องค์ความรู้ใหม่นี้ มีคุณค่าตรงที่เป็นการผสานระหว่างศีลธรรมเชิงลึกและการบริหารจัดการชุมชนเชิงโครงสร้าง ซึ่งไม่ใช่แค่การทำบุญหรือทำทานทั่วไปแต่คือการออกแบบนโยบายและโครงการสาธารณะสงเคราะห์โดยตั้งอยู่บนฐานความเข้าใจในหลักธรรมและความต้องการแท้จริงของชุมชน ทั้งนี้ หากถูกประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบ จะช่วยยกระดับการทำงานของพระสงฆ์และภาคสังคมอื่น ๆ ให้มีศักยภาพและความยั่งยืนมากยิ่งขึ้นในบริบทไทยและอาจขยายไปสู่บริบทสากลในอนาคต

ตัวอย่างกรณีศึกษาของการทำงานสงฆ์ในสังคมที่เน้นสาธารณะสงเคราะห์

พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการนำหลักศีลธรรมมาประยุกต์ใช้กับงานสังคมสงเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับชุมชน กรณีศึกษาต่อไปนี้แสดงให้เห็นแนวทางที่คณะสงฆ์สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมผ่านหลักธรรม

วัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี: การช่วยเหลือผู้ป่วยโรคเอดส์เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการใช้ศีลธรรมในการช่วยเหลือสังคม โดยเฉพาะการดูแลผู้ติดเชื้อ HIV และผู้ป่วยโรคเอดส์ พระสงฆ์และอาสาสมัครในวัดให้การรักษายาบาล การฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ ตลอดจนส่งเสริมอาชีพเพื่อให้ผู้ป่วยสามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้ (ศูนย์ข้อมูลวัดพระบาทน้ำพุ, 2563) โครงการนี้สะท้อนถึงการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ โดยเน้นความเมตตาและกรุณาในการดูแลผู้ป่วย ไม่เพียงช่วยบรรเทาความทุกข์ทางกาย แต่ยังช่วยเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจ และสร้างทัศนคติที่เปิดกว้างในการอยู่ร่วมกันโดยไม่แบ่งแยก

วัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี: การช่วยเหลือผู้ยากไร้และการฝึกอาชีพเป็นอีกตัวอย่างของการเชื่อมโยงศีลธรรมกับการสาธารณะสงเคราะห์ โดยมีโครงการช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้สูงอายุ และผู้พิการ วัดใช้พื้นที่เป็นศูนย์ฝึกอาชีพและที่พักพิงชั่วคราว รวมถึงโครงการรีไซเคิลของเก่าเพื่อหารายได้ช่วยเหลือผู้ขาดแคลน (วัดสวนแก้ว, 2562) โครงการนี้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดการให้โอกาสและการช่วยเหลืออย่างยั่งยืน ไม่เพียงแต่ให้ความช่วยเหลือในรูปแบบเงินหรือสิ่งของ แต่ยังส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสสามารถพึ่งพาตนเองได้

การเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อออนไลน์ร่วมกับงานสาธารณะสงเคราะห์ นอกจากโครงการที่ดำเนินงานในวัด พระสงฆ์ในยุคปัจจุบันยังใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์

ในการเผยแพร่ธรรมะและระดมทุนเพื่อกิจกรรมสาธารณะสงเคราะห์ เช่น การสอนสมาธิผ่านไลฟ์สด การระดมทุนช่วยเหลือผู้ประสบภัย และการสร้างแพลตฟอร์มอาสาสมัครออนไลน์ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2561) การใช้เทคโนโลยีในลักษณะนี้ช่วยให้พระสงฆ์สามารถเข้าถึงผู้คนได้กว้างขึ้น และปรับตัวให้เข้ากับสังคมดิจิทัล ในขณะเดียวกันยังคงรักษาหลักศีลธรรมในการทำงานเพื่อสังคม

สรุปได้ว่า ศีลธรรมและการสาธารณะสงเคราะห์มีความเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้งในบริบทพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ที่นำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้กับงานสังคมสงเคราะห์สามารถช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและสร้างสังคมที่มีความเมตตาและเอื้อเฟื้อกันมากขึ้น กรณีศึกษาของวัดพระบาทน้ำพุและวัดสวนแก้วแสดงให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งสามารถเป็นต้นแบบให้กับวัดหรือองค์กรอื่น ๆ นำไปปรับใช้และพัฒนาต่อยอดในอนาคต

ผลกระทบจากแผนปฏิรูปต่อบทบาทของพระสงฆ์ในสังคม

การปฏิรูปคณะสงฆ์ในยุคใหม่ส่งผลให้บทบาทของพระสงฆ์ต้องปรับตัวทั้งในเชิงโครงสร้างและการปฏิบัติหน้าที่จริง โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพในการทำงานสาธารณะสงเคราะห์ การสร้างภาพลักษณ์ที่ชัดเจน และการรักษาความศรัทธาของประชาชนท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง

1. ผลกระทบในด้านการฝึกอบรมพระสงฆ์และพัฒนาความสามารถในการทำหน้าที่สาธารณะสงเคราะห์ แผนปฏิรูปส่งเสริมการปรับปรุงหลักสูตรสงฆ์ โดยเพิ่มเนื้อหาด้านการบริหารจัดการ การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา และเทคโนโลยี เพื่อให้พระสงฆ์สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2561) การสื่อสารและการประสานงานเป็นอีกทักษะที่จำเป็นเนื่องจากงานสาธารณะสงเคราะห์ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ (สันติสุข โสภณสิริ, 2562) นอกจากนี้ หลักธรรม เช่น พรหมวิหาร 4 และโยนิโสมนสิการ ถูกบูรณาการในหลักสูตร เพื่อให้พระสงฆ์มีความเข้าใจบทบาทเชิงสังคมและสามารถปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมได้อย่างเป็นระบบ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546)

2. การสร้างภาพลักษณ์ที่ชัดเจนของคณะสงฆ์ในสังคมใหม่ คณะสงฆ์ต้องดำเนินงานด้วยความโปร่งใส โดยเฉพาะด้านการบริหารทรัพย์สินและงบประมาณ เพื่อสร้างความไว้วางใจจากประชาชน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2540) การเผยแพร่กิจกรรมสาธารณะสงเคราะห์ผ่านสื่อดิจิทัลช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาได้มากขึ้น (Marshall, 2018) นอกจากนี้ คณะสงฆ์ควรขยายความร่วมมือกับองค์กรทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และเพิ่ม

บทบาทในระดับสากล (คณาจารย์คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560)

3. ความท้าทายในการรักษาความศรัทธาของประชาชนในภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงของแนวคิดสมัยใหม่ทำให้คนรุ่นใหม่ตั้งคำถามต่อระบบความเชื่อทางศาสนา พระสงฆ์ต้องปรับตัวให้ทันยุคสมัย โดยไม่ละทิ้งแก่นแท้ของพระธรรมวินัย นอกจากนี้ ศาสนาและแนวคิดเชิงปรัชญาต่าง ๆ มีบทบาทมากขึ้นในสังคม คณะสงฆ์จึงต้องพัฒนาวิธีเผยแผ่ธรรมะให้เข้าถึงประชาชนในวงกว้าง (สันติสุข โสภณสิริ, 2562) ข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจายรวดเร็วในสื่อออนไลน์ยังอาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์ พระสงฆ์จึงต้องมีความรอบคอบและทันต่อสถานการณ์ เพื่อลดความเสี่ยงในการบิดเบือนข้อมูลและรักษาศรัทธาของประชาชนต่อพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า แผนปฏิรูปกิจการคณะสงฆ์ในยุคใหม่ส่งผลให้พระสงฆ์ต้องปรับตัวในหลายมิติ ทั้งในด้านการฝึกอบรมและพัฒนาความสามารถ การสร้างภาพลักษณ์ที่ชัดเจน และการรักษาความศรัทธาท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ การผสมผสานภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาเข้ากับวิทยาการสมัยใหม่ ตลอดจนการใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยคณะสงฆ์ธำรงรักษาบทบาทนำทางจิตวิญญาณและการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

การส่งเสริมและพัฒนางานองค์กรสงฆ์ในด้านการสาธารณะสงเคราะห์

การสาธารณะสงเคราะห์เป็นส่วนสำคัญที่สะท้อนถึงบทบาททางสังคมของพระสงฆ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2540) ในยุคปัจจุบันจึงจำเป็นต้องมีการสนับสนุนและพัฒนาทั้งในเชิงองค์กร ระบบการศึกษา และการประสานงานกับภาครัฐและเอกชน เพื่อให้การช่วยเหลือสังคมเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

1. แนวทางการปรับปรุงการศึกษาภายในคณะสงฆ์ให้เน้นการฝึกฝนที่ตอบโจทย์สังคมยุคใหม่

1.1 บูรณาการหลักสูตรกับศาสตร์สมัยใหม่ เพิ่มหลักสูตรเกี่ยวกับบริหารจัดการ สังคมวิทยา และเทคโนโลยี เพื่อให้พระสงฆ์สามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมในการแก้ไขปัญหาสังคมได้อย่างตรงจุด (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2561)

1.2 การฝึกภาคปฏิบัติ จัดให้มีโครงการปฏิบัติการสาธารณะสงเคราะห์ เช่น การออกเยี่ยมชุมชน หรือการทำงานร่วมกับองค์กรการกุศล เพื่อพัฒนาทักษะการให้คำแนะนำและประสานงานในภาคสังคมจริง (สันติสุข โสภณสิริ, 2562)

2. การสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ ในการพัฒนาคณะสงฆ์ให้สามารถมีบทบาทในการช่วยเหลือสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1 จัดสรรงบประมาณและทรัพยากร ภาครัฐสามารถสนับสนุนด้านงบประมาณ อุปกรณ์และทรัพยากรเพื่อการจัดตั้งโครงการสาธารณะสงเคราะห์ที่ยั่งยืน รวมถึงอำนวยความสะดวกด้านกฎหมายให้คณะสงฆ์ทำงานได้คล่องตัว

2.2 สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชน องค์กรเอกชนสามารถร่วมมือในการจัดทำโครงการฝึกทักษะอาชีพ การสร้างทุนการศึกษา หรือการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในวัด เพื่อยกระดับศักยภาพของคณะสงฆ์ในการรับใช้ชุมชน (คณาจารย์คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560)

3. กลไกการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในกิจกรรมสาธารณะสงเคราะห์ต่าง ๆ

3.1 บทบาทกัลยาณมิตรในชุมชน พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและสนับสนุนทางจิตใจ จัดกิจกรรมอบรมสมาธิหรือเสวนาเชิงสร้างสรรค์ รวมถึงชักชวนประชาชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการกุศล (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546)

3.2 โครงการร่วมระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานรัฐ การตั้งคณะทำงานร่วมที่มีตัวแทนจากวัด ชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ จะช่วยให้โครงการสาธารณะสงเคราะห์เป็นรูปธรรมและยั่งยืน เช่น การดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ด้อยโอกาส (Marshall, 2018)

การส่งเสริมและพัฒนาองค์กรสงฆ์ให้มีศักยภาพด้านสาธารณะสงเคราะห์ต้องประกอบด้วยการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาและการปฏิบัติร่วมกับหน่วยงานภายนอกอย่างมีระบบ ภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ ควรร่วมมือในการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร เพื่อให้พระสงฆ์สามารถปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ได้อย่างครอบคลุมและทันสมัย ในขณะที่กลไกการมีส่วนร่วมในระดับชุมชนและระดับประเทศจะทำให้กิจกรรมสาธารณะสงเคราะห์สามารถขับเคลื่อนไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ความท้าทายและโอกาสในอนาคต

ในการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในงานสาธารณะสงเคราะห์และบทบาทของคณะสงฆ์ในอนาคต มีประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาดังต่อไปนี้

1. การนำเอาศีลธรรมมาปรับใช้ในงานสาธารณะสงเคราะห์ที่ไม่จำกัดแค่การบำเพ็ญตนในด้านส่วนตัว ในอดีตงานสาธารณะสงเคราะห์ของคณะสงฆ์มักเน้นการแจกทานและการสั่งสอนธรรมะแบบรายบุคคล แต่ในอนาคต ควรขยายไปสู่มิติที่กว้างขึ้น เช่น การส่งเสริมการศึกษา การพัฒนาชุมชน และการสนับสนุนสุขภาพจิต ซึ่งช่วยแก้ไขปัญหาสังคมในระยะยาว (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) การบูรณาการหลักศีลธรรมเข้ากับงานสาธารณะสงเคราะห์เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืน ไม่เพียงแต่ช่วยเหลือ

เฉพาะหน้า แต่ยังคงเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งผ่านการฝึกอาชีพและเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐและเอกชน (UNDP, 2020) การผนวกคุณธรรม เช่น พรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา) เข้ากับกิจกรรมทางสังคม เช่น การดูแลผู้ป่วยติดเตียง หรือ การให้คำปรึกษาด้านจิตวิญญาณ จะช่วยให้การสังเคราะห์เกิดประโยชน์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ส่งเสริมความสมดุลและความเอื้ออาทรในสังคม

2. การสร้างสมดุลระหว่างความศรัทธาในศีลธรรมและการตอบสนองต่อความต้องการของสังคม คณะสงฆ์ต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่ โดยใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ในการเผยแผ่ธรรมะ เพื่อตอบโจทย์คนรุ่นใหม่และกลุ่มประชาชนในเมืองใหญ่ ซึ่งจะทำให้ศาสนายังคงมีบทบาทเป็นที่พึ่งทางจิตใจ (สันติสุข โสภณสิริ, 2562) หลักทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) เป็นแนวทางสำคัญในการรักษาสมดุลระหว่างศรัทธาและความทันสมัย คณะสงฆ์ควรรักษาแก่นแท้ของคำสอน พร้อมทั้งเปิดรับการเปลี่ยนแปลงอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้ ความศรัทธาควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและโยนิโสมนสิการ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติศาสนาเข้าใจหลักธรรมอย่างลึกซึ้งและสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้อาสาสมัครเชื่อมโยงกับสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2540)

3. อนาคตของคณะสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณและผู้นำสังคมในยุคที่ความเชื่อและค่านิยมทางศาสนาอาจเปลี่ยนแปลง คณะสงฆ์ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสังคมยุคโลกาภิวัตน์ โดยใช้สื่อดิจิทัลเผยแผ่ธรรมะ เช่น การสอนสมาธิออนไลน์และการบรรยายธรรมผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เพื่อให้คนรุ่นใหม่และประชาชนทั่วโลกเข้าถึงคำสอนได้สะดวกขึ้น (Marshall, 2018) การพัฒนาการศึกษาสงฆ์เป็นสิ่งสำคัญ พระสงฆ์ควรได้รับการฝึกฝนด้านจิตวิทยา สังคมวิทยา และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการช่วยเหลือสังคมและบริหารชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2561) นอกจากนี้ คณะสงฆ์ยังมีบทบาทเป็นสะพานเชื่อมระหว่างโลกทางวัตถุและจิตใจ โดยส่งเสริมคุณค่าทางจิตวิญญาณเพื่อสร้างสมดุลในสังคมยุคใหม่ ซึ่งจะช่วยให้อาสาสมัครมีความสงบทางใจและสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2545)

4. การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของค่านิยม คณะสงฆ์จำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับค่านิยมที่เปลี่ยนแปลง เช่น ลัทธิวัตถุนิยม และแนวคิดทางศาสนาใหม่ ๆ เพื่อรักษาความน่าเชื่อถือและความเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณของสังคม (คณาจารย์ คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560)

ในอนาคต คณะสงฆ์ต้องนำศีลธรรมมาประยุกต์ใช้ในงานสาธารณะสังเคราะห์พัฒนาองค์ความรู้ด้านการศึกษา เทคโนโลยี และจิตวิญญาณ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคม งานสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไม่ใช่เพียงการบำเพ็ญเพียร

แต่เป็นการขับเคลื่อนคุณค่าทางศีลธรรมและความเมตตา หากสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับยุคสมัยโดยไม่ละทิ้งหลักศาสนา คณะสงฆ์จะยังคงเป็นที่พึ่งของประชาชน และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมไทยอย่างยั่งยืน

สรุป

การปฏิรูปคณะสงฆ์มีความสำคัญต่ออนาคตของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และค่านิยม คณะสงฆ์ถูกคาดหวังให้ปรับตัวเพื่อรองรับบทบาทผู้นำทางจิตวิญญาณและเสริมสร้างศีลธรรม การปฏิรูปครั้งนี้จึงไม่ใช่เพียงโครงสร้างองค์กร แต่รวมถึงแนวปฏิบัติด้านสาธารณะสงเคราะห์ การบริหารจัดการวัด และการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน บูรณาการศีลธรรมกับงานสาธารณะสงเคราะห์ การเผยแผ่ธรรมะไม่ได้จำกัดอยู่เพียงพิธีกรรมหรือการสอนศีลธรรมพื้นฐาน แต่ขยายสู่การศึกษา การดูแลสุขภาพและโครงการสาธารณะร่วมกับองค์กรต่าง ๆ เช่น การให้คำปรึกษา สนับสนุนอาชีพและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หลักพรหมวิหาร 4 ถูกนำมาใช้ในเชิงปฏิบัติมากขึ้น เพื่อให้พระสงฆ์มีบทบาทร่วมกับชุมชนในการพัฒนาสังคมควบคู่กับจิตใจของประชาชน

พัฒนาการศึกษาและการบริหารจัดการวัด แผนปฏิรูปส่งผลให้มีการปรับหลักสูตรสงฆ์ โดยเพิ่มศาสตร์สมัยใหม่ เช่น สังคมวิทยา จิตวิทยา และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้พระสงฆ์สามารถดำเนินโครงการสังคมสงเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนช่วยเสริมทักษะการเจรจา การจัดการทรัพยากรและการทำงานเป็นทีม ความท้าทายและแนวทางปรับตัว คณะสงฆ์ต้องรักษาความศรัทธาของประชาชนท่ามกลางกระแสข้อมูลออนไลน์และแนวคิดใหม่ ๆ ที่แข่งขันกัน การเพิ่มความโปร่งใส ตรวจสอบภายใน และปรับวิธีเผยแผ่ธรรมะให้เข้าถึงคนรุ่นใหม่ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นสิ่งจำเป็น จากที่กล่าวมาข้างต้นของบทความนี้สรุปได้ว่า การปฏิรูปคณะสงฆ์ช่วยยกระดับการบริหารวัดและเสริมบทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ โดยบูรณาการหลักธรรมเข้ากับแนวปฏิบัติสมัยใหม่ หากดำเนินการอย่างต่อเนื่อง คณะสงฆ์จะยังคงเป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสังคมไทยให้สมดุลระหว่างมิติทางวัตถุและจิตวิญญาณ

เอกสารอ้างอิง

คณาจารย์คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560).

พระพุทธศาสนาในบริบทสังคมร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2545). *การพัฒนาชุมชนกับหลักพุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2546). *พระพุทธศาสนาในฐานะสถาบันสังคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2540). *พุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัดสวนแก้ว. (2562). *โครงการช่วยเหลือผู้ยากไร้และผู้สูงอายุ*. นนทบุรี: วัดสวนแก้ว.
- ศูนย์ข้อมูลวัดพระบาทน้ำพุ. (2563). *รายงานประจำปีเกี่ยวกับกิจกรรมช่วยเหลือผู้ป่วย HIV/AIDS*. ลพบุรี: วัดพระบาทน้ำพุ.
- ศูนย์วิจัยสังคมศาสตร์. (2566). *สังคมไทยในยุคดิจิทัล : การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาในสังคมยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยสังคมศาสตร์.
- สมหมาย เทียนทอง. (2565). *คณะสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบัน: การศึกษาและบทบาทนบพาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สันติสุข โสภณสิริ. (2562). การเผยแผ่พุทธศาสนาในยุคดิจิทัล. *วารสารพุทธศาสตร์และศาสนาเปรียบเทียบ*, 12(2), 45-58.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). *รายงานการปฏิรูปการศึกษาสงฆ์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2564). *การปฏิรูปคณะสงฆ์ในสังคมไทย : การพัฒนาและบทบาทในสังคมร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Marshall, J. (2018). *Digital Buddhism and Global Connection: A Study of Online Religious Engagement*. New York: Routledge.
- UNDP. (2020). *Sustainable Development and Community Empowerment*. Retrieved March 20, 2023, from <https://www.undp.org>

ธรรมาภิบาลเชิงพุทธ : แนวทางการสร้างธรรมรัฐในสังคมไทยร่วมสมัย*

BUDDHIST GOOD GOVERNANCE: APPROACH FOR BUILDING

THE DHAMMA STATE IN CONTEMPORARY THAI SOCIETY

พระมหาธณวัฒน์ ปรียติเมธี

Phramaha Thanawat Pariyatmethi

วัดศรีบุญเรือง จังหวัดเลย

Wat Si Bunruang, Loei Province

Corresponding Author E-mail: Thanawat25252538@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาแนวคิดธรรมาภิบาลจากมุมมองพุทธศาสนา และนำเสนอแนวทางการสร้างธรรมรัฐที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทยร่วมสมัย โดยการวิเคราะห์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลสากลกับหลักธรรมในพุทธศาสนา พบว่า ปัจจุบันแม้ว่าหลักธรรมาภิบาลจะได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในการบริหารภาครัฐ แต่การนำมาปฏิบัติในสังคมไทยยังพบอุปสรรคหลายประการ การประยุกต์ใช้หลักธรรมจึงอาจเป็นทางออกที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย โดยมีความเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับหลักธรรมดังนี้ หลักนิติธรรมสอดคล้องกับอวิโรธนะและอคติ 4 ที่เน้นการปกครองโดยธรรมและความเที่ยงธรรม ส่วนหลักคุณธรรมสัมพันธ์กับศีลธรรมและพรหมวิหาร 4 หลักความโปร่งใสเชื่อมโยงกับอาชวะและสัจจะ ในขณะที่หลักการมีส่วนร่วมสอดคล้องกับอปริหานิยธรรม 7 ที่เน้นการประชุมรับฟังความคิดเห็นร่วมกัน สำหรับหลักความรับผิดชอบสัมพันธ์กับอิทธิบาท 4 โดยเฉพาะวิมังสาและหลักกรรม ส่วนหลักความคุ้มค่าเชื่อมโยงกับสังคหวัตถุ 4 ในข้อสมานัตตตาและมัชฌิมาปฏิปทา ที่เน้นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด หลักการดังกล่าวจะช่วยพัฒนาการบริหารภาครัฐให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน แนวทางการสร้างธรรมรัฐที่เหมาะสมในสังคมไทย เป็นการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการบริหารราชการไทยตามหลักธรรมาภิบาล โดยมีแนวทางหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1. การพัฒนาผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรมด้วยการฝึกอบรมผู้บริหารภาครัฐให้เข้าใจและปฏิบัติตามหลักธรรมดังกล่าว พร้อมทั้งสร้างระบบประเมินผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธ 2. การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมตามหลักอปริหานิยธรรม โดยพัฒนาระบบการประชุมปรึกษาหารือระดับชุมชนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบาย และ 3. การพัฒนาระบบตรวจสอบถ่วงดุล

*Received March 20, 2025; Revised April 11, 2025; Accepted April 17, 2025

ตามหลักสาราณียธรรม ผ่านการสร้างความรู้เข้าใจในการบริหารงานและพัฒนาโลก การตรวจสอบภาคประชา ซึ่งแนวทางเหล่านี้จะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการที่มี ประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล; เชิงพุทธ; ธรรมรัฐ; สังคมไทย

Abstract

This article explores the concept of good governance from a Buddhist perspective and proposes a framework for establishing a Dhamma-based state that fits the context of contemporary Thai society. By comparing global principles of good governance with Buddhist teachings, the study reveals that although good governance is widely recognized in public administration, its implementation in Thailand still encounters several challenges. Applying Buddhist principles may offer a culturally appropriate and sustainable alternative. Key elements of good governance align closely with core Buddhist values. The rule of law corresponds with Avirodhana (non-deviation from truth) and the Four Biases (Agati), highlighting fairness and justice. Integrity is linked to Sila (moral conduct) and the Four Sublime States (Brahmavihara), emphasizing compassion and ethical behavior. Transparency connects with Ajjava (honesty) and Sacca (truthfulness), encouraging openness in administration. Participation aligns with the Seven Conditions for Non-Deliverance (Aparihaniya-dhamma), promoting collective discussion and decision-making. Responsiveness corresponds with the Four Bases of Success (Iddhipada), particularly Vimamsa (critical reflection), reinforcing accountability. Value for money aligns with Sangahavatthu (virtues for social harmony), especially Samanattata (impartiality) and the Middle Way, supporting efficient and balanced resource use. The article proposes three strategies for developing a Dhamma-based model of governance. First, leadership should be guided by the Ten Royal Virtues (Dasavidha-rajadhamma), with training and moral evaluation of public officials. Second, participation should be enhanced through community-based consultation, in line with Aparihaniya-dhamma. Third, transparency and accountability should be strengthened via civic oversight mechanisms based on Saraniya-dhamma. Together, these strategies

aim to foster ethical, efficient, and culturally aligned governance that is sustainable and deeply rooted in Thailand's spiritual and social foundations.

Keywords: Good Governance; Buddhist; Dharma State; Thai Society

บทนำ

การบริหารจัดการภาครัฐในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาลอย่างมาก เนื่องจากเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการสร้างระบบบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา แนวคิดธรรมาภิบาลได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญของการปฏิรูประบบราชการไทย และกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูประบบราชการไทยและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในวงการบริหารรัฐกิจ (ถวิลวดี บุรีกุล, 2546) ปัจจุบันประเทศไทยมีข้าราชการพลเรือนสามัญกว่า 423,508 คน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2567) และมีหน่วยงานภาครัฐระดับกรมหรือเทียบเท่ากว่า 411 หน่วยงาน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) ซึ่งทุกหน่วยงานดังกล่าวล้วนอยู่ภายใต้กรอบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ธรรมาภิบาลมีส่วนสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในด้านการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน การส่งเสริมความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้ จากสถิติดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index: CPI) ประจำปี 2567 ของประเทศไทยได้คะแนน 34 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน อยู่ในอันดับที่ 107 จาก 180 ประเทศทั่วโลก (Transparency International, 2024) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการนำหลักธรรมาภิบาลไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม หลักธรรมาภิบาลจึงมีความสำคัญต่อการยกระดับมาตรฐานการให้บริการสาธารณะและการสร้างความเป็นธรรมในสังคม (วรัญญา รักษาแก้ว และคณะ, 2567)

อย่างไรก็ตาม การนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยยังคงประสบปัญหาหลายประการ ปัญหาสำคัญ คือ การขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และการไม่สามารถปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของสังคมไทยได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีความคุ้มค่า เป็นธรรม และเปิดให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานขององค์กร (วุฒิสาร ตันไชย, 2557) ซึ่งการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในองค์กรภาครัฐของไทยยังขาดการบูรณาการกับวัฒนธรรมและค่านิยมดั้งเดิมของสังคม ขาดกลไกการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพในการติดตามและประเมินผลการนำหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติ รวมถึงการ

ขาดการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรภาครัฐในการเข้าใจและประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลอย่างถูกต้อง (วีรวิท คงศักดิ์, 2564)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาและประยุกต์ใช้หลักธรรมในพุทธศาสนาจึงอาจเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาธรรมาภิบาลที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย เนื่องจากพุทธศาสนามีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อวิถีชีวิตและความคิดของคนไทย สอดคล้องกับพระครูปลัดเถรานุวัตร (สุเทพ ดีเยี่ยม) (2561) ได้เสนอว่า การผสมผสานหลักพุทธธรรมเข้ากับหลักธรรมาภิบาลสมัยใหม่ให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ จะช่วยให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับรากฐานทางวัฒนธรรมของสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน หลักพุทธธรรม เช่น หลักทศพิธราชธรรม อปปริหานิยธรรม และสังคหวัตถุ 4 มีความสอดคล้องกับหลักการของธรรมาภิบาลสมัยใหม่และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุวิทย์ ภาณุจारी และลัดดา ผลวัณณะ, 2559) แนวคิดหลักธรรมาภิบาลในพุทธศาสนาจึงแนวทางหรือหลักการที่จะนำไปสู่การปกครองที่เป็นธรรม ดิงาม ถูกต้อง ซึ่งผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้การปกครองยึดถือเป็นแบบแผนความประพฤติตามหลักธรรมสู่การปกครองที่ดีงาม (พระนพลสิทธิ์ สุทธจิตโต, 2562)

จากที่กล่าวมาแนวคิดธรรมาภิบาลที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในการบริหารจัดการภาครัฐ แต่อย่างไรก็ตาม การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในสังคมไทยยังประสบปัญหาหลายประการ ประยุกต์ใช้หลักธรรมในพุทธศาสนาจึงอาจเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาธรรมาภิบาลที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย

แนวคิดธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นแนวคิดที่พัฒนามาจาก Good Government ในยุคหลังสงครามเย็น เมื่อสหรัฐอเมริกาก้าวขึ้นเป็นมหาอำนาจโลกและพยายามจัดระเบียบโลกใหม่ผ่านกระบวนการโลกาภิวัตน์ โดยการแผ่ขยายแนวคิดและอิทธิพลไปทั่วโลกเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของตน แม้ว่ากระแสโลกาภิวัตน์จะถูกมองว่าเป็นการครอบงำจากทุนขนาดใหญ่ที่มีอิทธิพลเหนือรัฐบาลประเทศต่าง ๆ แต่องค์การสหประชาชาติได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาลในเชิงสร้างสรรค์ว่าเป็นการใช้อำนาจทางการเมือง การบริหาร และเศรษฐกิจในการดำเนินกิจกรรมของประเทศทุกระดับ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความต้องการและใช้สิทธิตามกฎหมาย (อุทัย สติมัน, 2561) สำหรับประเทศไทย ได้นำแนวคิดนี้มาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมผ่านระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 โดยกำหนดหลักการสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความ

คุณค่า เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารราชการทุกหน่วยงาน หลักการสำคัญของธรรมาภิบาล (Good Governance) ประกอบด้วย 6 ประการ (ยียศ บุญยานันต์, 2564) ดังนี้

หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ประกอบด้วยหลักการ 6 ประการ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม (Rule of Law) คือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเท่าเทียม ยึดถือกฎหมายอย่างเคร่งครัด ไม่เลือกปฏิบัติหรือละเมิดสิทธิผู้อื่น

2. หลักคุณธรรม (Morality) คือ การยึดมั่นความถูกต้องดีงาม มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีจริยธรรมทางธุรกิจ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น

3. หลักความโปร่งใส (Accountability) คือ การดำเนินงานที่ชัดเจน ตรวจสอบได้ เปิดเผยข้อมูลที่เป็นจริงอย่างตรงไปตรงมาและทันเวลา

4. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) คือ การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ และร่วมวางแผน โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม

5. หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) คือ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตน รับผิดชอบต่องานและผลการกระทำ พร้อมปรับปรุงแก้ไขเมื่อเกิดข้อผิดพลาด

6. หลักความคุ้มค่า (Cost-Effectiveness) คือ การบริหารทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ คำนึงถึงความยั่งยืน เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรและสังคม

การนำหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ประการมาปฏิบัติจะช่วยสร้างระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์กรและสังคม หลักการสำคัญประกอบด้วย ภาระรับผิดชอบ ความโปร่งใส การปราบปรามการทุจริต การมีส่วนร่วม กรอบทางกฎหมาย และการตอบสนองที่ทันการ ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อถือศรัทธาจากประชาชนและความมั่นคงขององค์กร (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2567)

สรุปได้ว่า หลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ประการ เมื่อบูรณาการกับหลักพุทธธรรมจะช่วยพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐให้สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย โดยมีความเชื่อมโยงระหว่างหลักการสากลกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างธรรมาภิบาลที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืน

ความสอดคล้องระหว่างธรรมาภิบาลและหลักพุทธธรรม

ธรรมาภิบาลในมุมมองพุทธศาสนามีรากฐานจากหลักธรรมสำคัญหลายประการ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม ในการปกครองมีความสอดคล้องกับอริยสัจสี่ในทศพิธราชธรรมในเรื่องของการปกครองที่ยึดความถูกต้องและเป็นธรรม โดยผู้ปกครองต้องอยู่ภายใต้

กฎหมายเช่นเดียวกับประชาชน หลักการนี้สัมพันธ์กับบอคติ 4 ประการ ได้แก่ ฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะรัก) โทสาคติ (ลำเอียงเพราะโกรธ) โมหาคติ (ลำเอียงเพราะหลง) และ ภยาคติ (ลำเอียงเพราะกลัว) ซึ่งเป็นหลักการที่สะท้อนถึงความเป็นกลางและความยุติธรรม ในการบังคับใช้กฎหมาย สำหรับการบริหารที่ดินนั้น ควรยึดหลักสำคัญในการดำเนินงาน หลายประการ ได้แก่ การมุ่งสร้างประโยชน์ส่วนรวม การกระจายอำนาจให้ทั่วถึง การดำเนินการที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และการวางแผนการดำเนินงานไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้ การบริหารทั้งหมดต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเที่ยงธรรม มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และปราศจากการเลือกปฏิบัติ (เกษม จิตลิตธา, 2561)

2. หลักคุณธรรม ในการปกครองมีความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับศีลและธรรม ในทศพิธราชธรรม โดยศีลมุ่งควบคุมพฤติกรรมทางกายและวาจา ขณะที่ธรรมเน้น การพัฒนาจิตใจและปัญญา หลักการนี้สัมพันธ์กับพรหมวิหาร 4 ซึ่งประกอบด้วย เมตตา คือ การปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขและสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร กรุณา คือ การปรารถนา ให้ผู้อื่นพ้นทุกข์และช่วยเหลือผู้มีปัญหา มุทิตา คือ การยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีและส่งเสริม ความก้าวหน้า และอุเบกขา คือ การวางใจเป็นกลางและรักษาความยุติธรรมในการบริหาร สามารถนำหลักการเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ผ่านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีคุณธรรม การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธ การบริหารงานด้วยความโปร่งใส และการสร้างความสัมพันธ์ ที่ดีในองค์กร ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรมีความสุข เกิดความสามัคคี การทำงานมีประสิทธิภาพ สูงขึ้น ลดความขัดแย้ง และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (พระคาร์ณ รติโก และคณะ, 2565)

3. หลักความโปร่งใส ในการบริหารจัดการองค์กรมีความสอดคล้องกับหลักธรรม ทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะอาชวชะ และสัจจะซึ่งเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการทำงาน ด้วยความซื่อตรงและจริงใจ อาชวชะ หมายถึง ความซื่อตรง ประพฤติตรง ไม่คดโกง เป็นคุณธรรมที่แสดงออกถึงความโปร่งใสในการกระทำ ส่วนสัจจะ คือ ความจริงใจ พุทฺธจริง ทำจริง เป็นการแสดงออกถึงความจริงใจต่อผู้อื่นที่มีความสอดคล้องกับหลักการครองตน ครองคน และครองงาน (พระมหาฉัตรชัย อภิขโย และจักรี ศรีจารุเมธีญาณ, 2564)

การนำหลักอาชวชะและสัจจะมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน จะช่วยส่งเสริม ให้เกิดความไว้วางใจจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การสื่อสารที่เปิดเผยและตรงไปตรงมา ความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจและการกระทำและวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส และมีจริยธรรม ซึ่งองค์กรที่นำหลักอาชวชะและสัจจะมาใช้ในการบริหารงานมีผลการ ดำเนินงานที่ดีขึ้นและได้รับความเชื่อมั่นจากสังคมมากขึ้น หลักความโปร่งใสจึงสอดคล้อง กับอาชวชะ หรือความซื่อตรง และสัจจะหรือความจริงใจ

4. หลักการมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่มีความสอดคล้องกับ หลักการบริหารนิยธรรม 7 โดยเฉพาะในประเด็นการประชุมพร้อมเพรียงและการรับฟังความ

คิดเห็น ซึ่งเป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่เจ้าวัชชีเพื่อความเจริญของบ้านเมือง อปริหานิยธรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 1. หมั่นประชุมกัน เนิื่องนิตย 2. พร้อมเพรียงกันประชุมและเลิกประชุม 3. ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติ และไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว และ 4. เคารพนับถือผู้ใหญ่และรับฟังความคิดเห็นของท่าน

การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการบริหารองค์กรสมัยใหม่ก่อให้เกิด ประโยชน์ในการเสริมสร้างความสามัคคีในองค์กร เพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ ลดความขัดแย้งระหว่างบุคลากร และสร้างความผูกพันต่อองค์กร ทั้งนี้ วิธีการประยุกต์ใช้ หลักอปริหานิยธรรมในองค์กรสมัยใหม่ ควรคำนึงถึงการจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอและมีประสิทธิภาพ การสร้างช่องทางการรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย การเคารพและ ให้เกียรติความคิดเห็นที่แตกต่าง และการมีกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและเป็นธรรม (พระมหาโสภณ กิตติโสภณ, 2562)

หลักการมีส่วนร่วมจึงสัมพันธ์กับอปริหานิยธรรม 7 ที่เน้นการประชุมพร้อมเพรียง กันและการรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย

5. หลักความรับผิดชอบ ในธรรมาภิบาลมีความสอดคล้องอย่างลึกซึ้งกับหลัก อิทธิบาท 4 โดยเฉพาะในส่วนของวิมังสา ซึ่งเน้นการใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองการทำงาน ด้วยความรอบคอบและคำนึงถึงผลกระทบ ผู้บริหารที่ยึดหลักวิมังสาต้องหมั่นทบทวนการ ทำงาน วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงหาแนวทางแก้ไขและพัฒนางานอยู่เสมอ สะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่และผลลัพธ์ของการกระทำ (ธีรพล ศรีเปื้อนบัว, 2566)

นอกจากนี้ หลักความรับผิดชอบยังเชื่อมโยงกับหลักกรรมในพุทธศาสนา ที่ตระหนักว่าทุกการกระทำย่อมมีผลตามมา เป็นหลักการประพฤติปฏิบัติให้คนในสังคม มีความเอื้อเพื่อเมตตาต่อกัน (จำเริญ กำเหนิดโทน, 2560) ผู้นำที่เข้าใจหลักธรรม จะยอมรับผลการตัดสินใจและการกระทำของตน ไม่ปิดความรับผิดชอบหรือโยนความผิด ให้ผู้อื่น เมื่อนำหลักวิมังสาและหลักกรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหาร จะก่อให้เกิดระบบ การทำงานที่มีความรับผิดชอบอย่างแท้จริง โดยผู้นำต้องพิจารณาอย่างรอบคอบก่อน ตัดสินใจ คำนึงถึงผลกระทบระยะยาว และพร้อมรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่ การพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืน สร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และส่งเสริมให้เกิด ธรรมาภิบาลที่แท้จริงในองค์กร

6. หลักความคุ้มค่าในการบริหารงานตามแนวทางธรรมาภิบาลมีความสอดคล้อง กับหลักสังคหวัตถุ 4 โดยเฉพาะในข้อสมานัตตตา ที่เน้นการบริหารตน บริหารคนและ บริหารงานด้วยการวางตนอย่างสมอดันเสมอปลาย (จักรวาล สุขไมตรี, 2562) เมื่อนำมา ประยุกต์ใช้ในการบริหารทรัพยากร จะสะท้อนถึงการใช้จ่ายและจัดสรรทรัพยากรอย่าง สม่าเสมอ มีความพอดี ไม่ฟุ่มเฟือยเกินจำเป็นหรือตระหนี่จนขาดประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ หลักความคุ้มค่ายังเชื่อมโยงกับหลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือทางสายกลาง ที่สอนให้ดำเนินชีวิตและกิจการต่างๆ ด้วยความรู้จักพอประมาณ รู้จักความพอดี ไม่สุดโต่งไป ด้านใดด้านหนึ่ง เมื่อนำมาใช้ในการบริหารทรัพยากร จะช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจ ใช้ทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม ไม่มากหรือน้อยเกินไป (พระมหาวรเดชา อคฺคเตโช, 2558)

การประยุกต์ใช้หลักสมานัตตตาและมัชฌิมาปฏิปทาในการบริหารทรัพยากร จะนำไปสู่การสร้างคุณค่าที่แท้จริง องค์กรจะสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างสมดุลและยั่งยืน คำนึงถึง ทั้งผลประโยชน์ระยะสั้นและความยั่งยืนระยะยาว ทำให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมาย ทางธุรกิจควบคู่ไปกับการรักษาสมดุลและความยั่งยืนในการใช้ทรัพยากร

สรุปได้ว่า หลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ประการมีรากฐานสอดคล้องกับหลักธรรม ทางพุทธศาสนา เช่น หลักนิติธรรมกับอวิโรธนะ หลักคุณธรรมกับพรหมวิหาร 4 หลักความ โปร่งใสกับอาชวชะและสัจจะ ซึ่งการบูรณาการหลักการทั้งสองนี้จะสร้างธรรมรัฐ ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย

แนวทางการสร้างธรรมรัฐที่เหมาะสมในสังคมไทย

การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการบริหารราชการเพื่อสร้างธรรมรัฐที่เหมาะสม ในสังคมไทย สามารถทำได้โดย การพัฒนาผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรม การสร้างกลไกการ มีส่วนร่วมตามหลักอภิปรายธรรม และการพัฒนาระบบตรวจสอบถ่วงดุลตามหลัก สาราณียธรรม รายละเอียด ดังนี้

1. การพัฒนาผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรม

ปัจจุบันการพัฒนาผู้นำในภาครัฐให้มีคุณธรรมและจริยธรรม โดยเฉพาะการนำ หลักทศพิธราชธรรมมาประยุกต์ใช้เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างมาก เนื่องจาก สอดคล้องกับวัฒนธรรมและค่านิยมไทย อีกทั้งสามารถบูรณาการเข้ากับหลักการบริหาร สมัยใหม่ได้อย่างกลมกลืน โดยอนุภูมิ โฆษเกษม (2556) ได้เสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ หลักทศพิธราชธรรม 10 ประการในการบริหารองค์กร ได้แก่ ทาน (การให้และสงเคราะห์) ศีล (การประพฤติดี) ปริชาคะ (การเสียสละเพื่อส่วนรวม) อาชวชะ (ความซื่อตรง) มัททวะ (ความอ่อนโยน) ตปะ (ความไม่หลงในลาภยศ) อักโกธะ (การควบคุมความโกรธ) อวิหิงสา (การไม่เบียดเบียน) ขันติ (ความอดทน) และอวิโรธนะ (ความยุติธรรม) นอกจากนี้ พระมหาฉัตรชัย อภิขโย และจักรี ศรีจารุเมธีญาณ (2564) ยังเสนอว่า การประเมินผู้นำ ต้องครอบคลุมมิติทั้งด้านการครองตน ครองคน และครองงาน

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรมยังมีความท้าทายหลาย ประการ เช่น การขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาและการติดตามประเมินผล การขาด

การบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักทศพิธราชธรรมในบริบทการบริหารสมัยใหม่ และการทำงานเป็นทีม จึงเป็นความท้าทายที่สำคัญ (อภิรักษ์ สุจริตจันทร์, 2559)

ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรมประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง การพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งการสร้างหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาระบบการประเมินที่เหมาะสม และการสร้างกลไกการติดตามผลที่ต่อเนื่อง ทั้งนี้ การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และองค์กรทางพุทธศาสนาจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรมให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

2. การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมตามหลักอภิธานิธรรม

การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการชุมชนและการกำหนดนโยบายสาธารณะเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยระดับพื้นฐาน โดยธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (2562) เสนอแนวคิดความเป็นประชาธิปไตยคือการพัฒนากลไกการมีส่วนร่วม ซึ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมการประชุมปรึกษาหารือและตัดสินใจร่วมกัน หลักธรรมนี้มีความเหมาะสมกับบริบทสังคมไทยและสามารถนำมาใช้พัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เขมานันท์ ขบวนฉลาด (2564) อธิบายว่า อภิธานิธรรมมุ่งเน้นการสร้างความจริงใจก้าวหน้าอย่างยั่งยืนทั้งระดับบุคคลและส่วนรวม โดยส่งเสริมให้สมาชิกมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อประโยชน์ส่วนรวม สร้างความสามัคคีและความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งและสันติสุขที่ยั่งยืน

การพัฒนาระบบการประชุมปรึกษาหารือระดับชุมชนตามหลักอภิธานิธรรมนั้น จำเป็นต้องมีการออกแบบกระบวนการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ รูปแบบการประชุมจึงควรเน้นการสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การรับฟังอย่างตั้งใจ การหาข้อสรุปร่วมกันบนพื้นฐานของประโยชน์ส่วนรวม และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการตัดสินใจร่วมกัน (Calvella, 2023) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบายเป็นอีกมิติหนึ่งที่สำคัญของการประยุกต์ใช้หลักอภิธานิธรรม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2550) ได้กล่าวว่า การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในระดับนโยบายจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบและกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดประเด็นนโยบาย การพัฒนาทางเลือก การตัดสินใจ และการติดตามประเมินผล ซึ่งการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจและการเคารพในศักดิ์ศรีของทุกฝ่าย

อย่างไรก็ตาม การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมตามหลักอปริหานิยธรรมยังมีความท้าทายหลายประการ เช่น การขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการและการขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังมีความท้าทายในการสร้างความเข้าใจและการยอมรับในหลักการของอปริหานิยธรรมในสังคมสมัยใหม่ แนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมดังกล่าวจึงควรให้สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน

3. การพัฒนาระบบตรวจสอบถ่วงดุลตามหลักสาราณียธรรม

การสร้างความโปร่งใสในการบริหารงานเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาระบบราชการไทย ซึ่งหลักสาราณียธรรม ข้อเมตตากายกรรม สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแสดงออกถึงความจริงใจและความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน การเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ และการสื่อสารที่ชัดเจนกับประชาชน เอกลักษณ์ สายบุตร (2564) กล่าวว่า การนำหลักสาราณียธรรมมาใช้ในการบริหารงานภาครัฐ ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจจากประชาชนและลดปัญหาการทุจริต การแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองและพรรคพวก โดยเฉพาะหลักทิฏฐิสามัญญตา ที่เน้นการมีความเห็นร่วมกันในหลักการสำคัญของการบริหารงานที่โปร่งใส

ในส่วนของการพัฒนากลไกการตรวจสอบภาคประชาชน แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ หลักสาราณโมคิ ที่เน้นการแบ่งปันและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สามารถประยุกต์เป็นปัจจัยเสริมสร้างดีงาม สร้างหรือพัฒนาสังคมให้มีความเจริญ มีความเป็นปึกแผ่นให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสงบร่มเย็น (พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิพัฒน์ และพระสุภาพร เตชธโร, 2560) ซึ่งการพัฒนากลไกการตรวจสอบภาคประชาชนที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างหลักธรรมาภิบาลและหลักสาราณียธรรม โดยเฉพาะในประเด็นของการสร้างเครือข่ายภาคประชาชน การพัฒนาช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การสร้างกลไกการติดตามและประเมินผล และการพัฒนาระบบการรับเรื่องร้องเรียน

การพัฒนาระบบตรวจสอบถ่วงดุลตามหลักสาราณียธรรมเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ากับการบริหารงานสมัยใหม่จะนำไปสู่การพัฒนาระบบราชการที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า หลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ประการมีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม และสามารถนำมาบูรณาการเพื่อสร้างธรรมรัฐในสังคมไทยผ่านสามแนวทาง คือ การพัฒนา

ผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรม การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมตามหลักอภิธานิยธรรม และ การพัฒนาระบบตรวจสอบถ่วงดุลตามหลักสาราณียธรรม

องค์ความรู้ใหม่

ธรรมาภิบาลเชิงพุทธเป็นการบูรณาการระหว่างหลักธรรมาภิบาลสากล กับหลักธรรมในพุทธศาสนา เพื่อสร้างระบบบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย โดยมีความเชื่อมโยงที่สำคัญ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม เชื่อมโยงกับหลักอวิโรธนะและอคติ 4 ที่เน้นการปกครอง โดยธรรม ความเที่ยงธรรม และการไม่ลำเอียง

2. หลักคุณธรรม สัมพันธ์กับศีล ธรรม และพรหมวิหาร 4 ที่เน้นความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

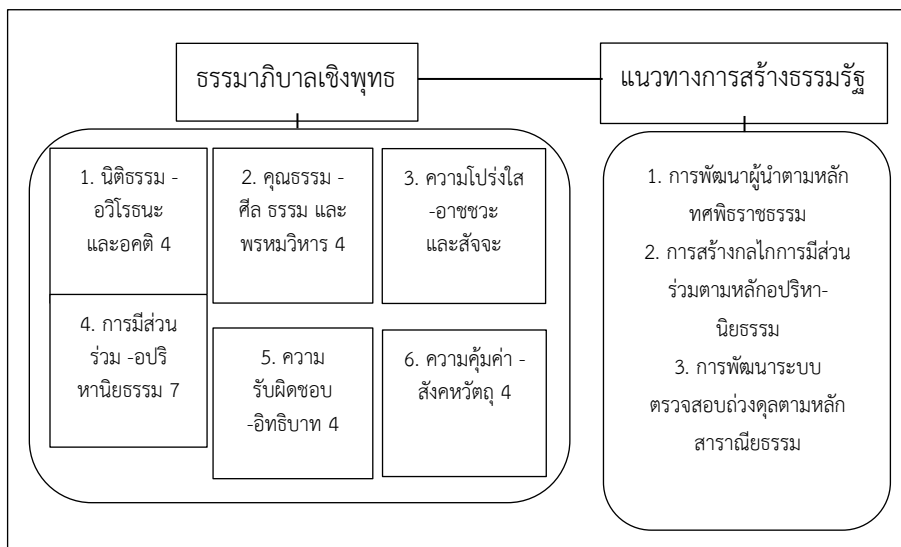
3. หลักความโปร่งใส เชื่อมโยงกับอาชชวะ (ความซื่อตรง) และสัจจะ (ความจริงใจ) ที่มุ่งเน้นการแสดงออกถึงความซื่อสัตย์และจริงใจในการบริหารงาน

4. หลักการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับอภิธานิยธรรม 7 ที่เน้นการประชุมพร้อม เปรียงกันและรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย

5. หลักความรับผิดชอบ เชื่อมโยงกับอธิบาท 4 โดยเฉพาะวิมังสา (การใช้ปัญญา พิจารณา) และหลักกรรมที่เน้นการรับผิดชอบต่อการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า สัมพันธ์กับสังคหวัตถุ 4 ในข้อสมานัตตตาและหลัก มัชฌิมาปฏิปทา (ทางสายกลาง) ที่เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างพอดีและเกิดประโยชน์สูงสุด

แนวทางการสร้างธรรมรัฐที่เหมาะสมในสังคมไทยจึงประกอบด้วย 3 แนวทางหลัก ได้แก่ 1. การพัฒนาผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรม ผ่านการฝึกอบรมและสร้างระบบประเมิน ผู้นำเชิงพุทธ 2. การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมตามหลักอภิธานิยธรรม ด้วยระบบการ ประชุมปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบาย และ 3. การพัฒนา ระบบตรวจสอบถ่วงดุลตามหลักสาราณียธรรม ที่มุ่งเน้นความโปร่งใสและการตรวจสอบ โดยภาคประชาชน การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ากับการบริหารงานสมัยใหม่ จะนำไปสู่การพัฒนาระบบราชการที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของ ประชาชนได้อย่างแท้จริง แสดงเป็นภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 ธรรมาภิบาลเชิงพุทธและแนวทางการสร้างธรรมรัฐ

สรุป

แนวคิดธรรมาภิบาลได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในการบริหารจัดการภาครัฐปัจจุบัน แม้การนำมาใช้ในสังคมไทยยังประสบปัญหาหลายประการ การศึกษาและประยุกต์ใช้หลักธรรมในพุทธศาสนาจึงอาจเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาธรรมาภิบาลให้สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย

ธรรมาภิบาลในมุมมองพุทธศาสนามีรากฐานจากหลักธรรมสำคัญหลายประการ หลักนิติธรรมสอดคล้องกับอวิโรธนะในทศพิธราชธรรมที่เน้นการปกครองโดยธรรมและอคติ 4 ที่สอนให้ละเว้นความลำเอียง ส่วนหลักคุณธรรมสัมพันธ์กับศีลธรรมและพรหมวิหาร 4 ที่เน้นการมีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ในด้านความโปร่งใสเน้นสอดคล้องกับอาชวะหรือความซื่อตรง และสัจจะหรือความจริงใจหลักการมีส่วนร่วมสัมพันธ์กับอปรีหานิยธรรม 7 ที่เน้นการประชุมพร้อมเพรียงและรับฟังความคิดเห็นทุกฝ่าย สำหรับหลักความรับผิดชอบต่อสัมพันธ์กับอธิปไตย 4 โดยเฉพาะวิมังสา และหลักกรรมที่เน้นการรับผิดชอบต่อการทำ ส่วนหลักความคุ้มค่าสัมพันธ์กับสังคหวัตถุ 4 ในข้อสมานัตตตา และหลักมัชฌิมาปฏิปทาที่เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี

แนวทางการสร้างธรรมรัฐที่เหมาะสมในสังคมไทยควรมีการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการบริหารราชการ ทั้งการพัฒนาผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรม การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมตามหลักอภิธานิยธรรม และการพัฒนาระบบตรวจสอบถ่วงดุลตามหลักสาราณียธรรม การดำเนินการดังกล่าวจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับจากประชาชนซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยที่ให้ความสำคัญกับการเคารพผู้นำที่มีคุณธรรม การมีส่วนร่วมของ

ประชาชน และการยึดหลักธรรมในการปกครอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาระบบราชการ ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2567). *หลักธรรมาภิบาล*. สืบค้น 14 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/uXNfl>
- เกษม จิตลิตธา. (2561). อดี 4: หลักการบริหารจัดการของผู้นำ. *วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์*, 1(2), 85-99.
- เขมานันท์ ขบวนฉลาด. (2564). การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมเพื่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลประทัดบุ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 12(1), 133-142.
- จักรวาล สุขไมตรี. (2562). การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลพะตง อำเภอบาเกะใหญ่ จังหวัดสงขลา. *วารสารราชพฤกษ์*, 17(2), 105-111.
- จำเรียง กำเหนิดโทน. (2560). ความเชื่อเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม ตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาท. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 22(2), 86-98.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2546). *ธรรมาภิบาล : หลักการเพื่อการบริหารรัฐกิจแนวใหม่*. สืบค้น 14 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/HxtY3>
- ธีรพล ศรีเปะบัว. (2566). *สุขด้วยธรรมอิทธิบาท 4 ธรรมแห่งความสำเร็จของงาน*. สืบค้น 14 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/dM5uC>
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2562). ประชาธิปไตยไทยนิยม. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 14(1), 1-16.
- พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิพัฒน์ และพระสุภาพร เตชธโร. (2560). กระบวนการสร้างสาธารณโภคีธรรม ขององค์กรพุทธศาสนาในประเทศไทย. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 4(1), 76-87.
- พระครูปลัดเถรานุวัตร (สุเทพ ติเยียม). (2561). การสังเคราะห์หลักธรรมาภิบาลผ่านพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กร. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 5(3), 487-504.
- พระคาร์ณ รติโก และคณะ. (2565). ศึกษาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระครูปิยะธรรมาภรณ์ (เปี่ยม ปุณณโก). *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 13(2), 120-133.
- พระนพสิทธิ์ สุทนต์จิตโต. (2562). กระบวนการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม อำเภอบึง จังหวัดลำปาง. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 7(4), 1007-1021.

- พระมหาฉัตรชัย อภิขโย และจักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2564). การบริหารงานตามแนวหลักพุทธธรรม. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์*, 3(3), 55-65.
- พระมหาวรเดชา อคฺคเตโช. (2558). *ทางสายกลางในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบัน*. สืบค้น 14 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/la9S8>
- พระมหาโสภณ กิตติโสภโณ. (2562). การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกมน อำเภอโนนหาว จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 2(1), 22-31.
- ยิ่งยศ บุญยานันต์. (2564). หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารองค์กร. *วารสารมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 13(1), 60-66.
- วรัญญา รักษาแก้ว และคณะ. (2567). ธรรมาภิบาล: เทรนด์ใหม่ของโลกยุคดิจิทัล. *วารสารการบริการ การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน*, 2(1), 1-16.
- วีรวิทย์ คงศักดิ์. (2564). *ธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการภาครัฐ*. สืบค้น 14 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/le5G6>
- วุฒิสาร ตันไชย. (2557). *การกระจายอำนาจและประชาธิปไตยในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2567). *ข้อมูลภาพรวมกำลังคนภาครัฐ (ข้าราชการพลเรือนสามัญ) 2562-2565*. สืบค้น 11 เมษายน 2568, จาก https://www.ocsc.go.th/?post_type=news&p=53740
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2550). *หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance)*. สืบค้น 14 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/uQDAw>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). *รายชื่อหน่วยงานของรัฐส่วนกลางระดับกรมหรือเทียบเท่า*. สืบค้น 11 เมษายน 2568, จาก <https://shorturl.asia/eS43j>
- สุวิทย์ ภาณุจारी และลัดดา ผลวัฒน์. (2559). พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับธรรมาภิบาลแนวพุทธ. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 7(1), 135-148.
- อนุภูมิ ไชวเกษม. (2556). *การศึกษาแนวทางการใช้หลักทศพิธราชธรรมเพื่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลเขตพื้นที่อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี*. สืบค้น 14 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/GeHFR>
- อภิรักษ์ สุจริตจันทร์. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรมภาวะผู้ตามที่มีความกล้าหาญ และพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ)*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- อุทัย สติมัน. (2561). กระบวนทัศน์ธรรมมาภิบาลสำหรับผู้นำยุคโลกาภิวัตน์. *วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์*, 3(2), 1-14.
- เอกลักษณ์ สายบุตร. (2564). แนวทางในการนำหลักสาราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารวิชาการวิจัยและนวัตกรรมสังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 1(2), 5-17.
- Calvello, M. (2023). *7 Meeting Norms for Team Productivity & Engagement*. Retrieved November 14, 2024, from <https://shorturl.asia/EY7sy>
- Transparency International. (2024). *Corruption Perceptions Index 2024*. Retrieved April 11, 2025, from <https://shorturl.asia/P0X3u>

การบริหารจัดการเชิงพุทธในยุคดิจิทัล*

BUDDHIST MANAGEMENT IN THE DIGITAL ERA

พระศุภกร ภูมิปัญญา, พระครูปลัดอชิรวังศ์ กุศลจิตโต,
พระมหาไพบูลย์ กิตติโสภโณ, ประเสริฐ ธิลา

Phra Supakorn Phumipanyo, Phrakhrupalad Achirawong Kusarachitto,
Phramaha Mai Kitthisopano, Prasert Thilao

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: supakorn.changthom@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการองค์กรในบริบทของยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตและกิจกรรมทางสังคมทุกด้าน ผู้เขียนมุ่งเน้นการใช้แนวคิดจากพุทธปาปนิสสูตรในพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญของนักบริหาร ได้แก่ ความมีวิสัยทัศน์ (จักขุมา) ความเชี่ยวชาญในงานเฉพาะด้าน (วิรูโระ) และความสามารถในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสยสัมปันโน) เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้นำองค์กรให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีจริยธรรม การบริหารจัดการเชิงพุทธในยุคดิจิทัลมิได้เป็นเพียงการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการบริหารงานเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการวางรากฐานการจัดการที่ตั้งอยู่บนหลักคุณธรรม ความจริง และความเป็นธรรม ซึ่งเป็นคุณค่าหลักในพระพุทธศาสนา การดำเนินงานที่ตั้งอยู่บนหลักธรรมดังกล่าวจะนำไปสู่ความยั่งยืนขององค์กรและการพัฒนาสังคมในภาพรวม บทความยังสะท้อนถึงความจำเป็นที่องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงสถาบันคณะสงฆ์ ต้องปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกดิจิทัล โดยการใช้เทคโนโลยีควบคู่ไปกับการรักษาอัตลักษณ์ ความเป็นมนุษย์ และจริยธรรมในสังคม ดังนั้น แนวคิดการบริหารจัดการเชิงพุทธจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถเสริมสร้างภาวะผู้นำและการจัดการที่มีคุณภาพในยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านอย่างมีดุลยภาพ

คำสำคัญ: การบริหาร; การจัดการเชิงพุทธ; ยุคดิจิทัล

*Received March 20, 2025; Revised April 11, 2025; Accepted April 17, 2025

Abstract

This academic article aims to analyze and propose an approach for integrating Buddhist principles into organizational management within the context of the digital era, where technology plays a vital role in all aspects of life and social activities. The study focuses on applying key teachings from the Dutiyapapanika Sutta in Buddhism, which emphasize essential managerial qualities namely visionary thinking (cakkhuma), specialized expertise (vithuro), and strong interpersonal skills (nissayasampanno) to develop leadership capabilities that enable organizations to respond effectively and ethically to the rapid changes of the digital world. Buddhist management in the digital era is not simply the incorporation of technology into administrative practices; rather, it involves establishing a foundation rooted in morality, truth, and fairness core values in Buddhist thought. Management that is grounded in such principles can foster organizational sustainability and contribute to broader social development. The article further highlights the urgency for both public and private organizations, including monastic institutions, to adapt to the fast-paced changes brought by digital transformation. It underscores the importance of leveraging technology alongside maintaining human values, ethical conduct, and cultural identity. Therefore, Buddhist management presents itself as a viable alternative to conventional paradigms, offering a pathway to cultivate ethical leadership and high-quality governance in a time of profound transition.

Keywords: Management; Buddhist Management; Digital Age

บทนำ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว การบริหารจัดการในทุกระดับของสังคมจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อกระแสของโลกดิจิทัล อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางความก้าวหน้าทางวิทยาการ การบริหารจัดการกลับเผชิญกับปัญหาที่ท้าทายมากขึ้น โดยเฉพาะด้านคุณธรรม จริยธรรม และอัตลักษณ์ขององค์กรที่มีแนวโน้มถูกกลืนไปกับวัฒนธรรมของการเร่งรีบและการแข่งขัน ส่งผลให้หลายองค์กรขาดสมดุลระหว่างเป้าหมายเชิงธุรกิจและเป้าหมายด้านความยั่งยืน

การบริหารจัดการเชิงพุทธจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถตอบโจทย์ในยุคดิจิทัลได้ เนื่องจากเน้นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานในการกำหนดทิศทางและพฤติกรรมขององค์กร โดยเฉพาะการเน้นพัฒนาจิตใจ ปัญญา และศีลธรรมของบุคลากร ควบคู่ไปกับการดำเนินกิจกรรมตามพันธกิจขององค์กร หลักการเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงข้อกำหนดทางจริยธรรมเท่านั้น หากแต่ยังเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนในระยะยาว (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และชาย สัญญาวิวัฒน์, 2550)

ในสถานการณ์ปัจจุบัน มนุษย์ต้องเผชิญกับปัญหามากมายในฐานะที่เป็นสัตว์สังคม ซึ่งอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน ไปจนถึงระดับประเทศ การมีสถาบันสังคมและการบริหารจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดระเบียบสังคมให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและสร้างความเจริญแก่สมาชิกในสังคม (ธงชัย สันติวงษ์, 2543) องค์กรต่าง ๆ เช่น วัด โรงเรียน และสถาบันอื่น ๆ มีหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่สมาชิกและขับเคลื่อนสังคมตามเป้าหมายที่กำหนด

นักวิชาการตะวันตกจำนวนมากเริ่มให้ความสนใจแนวคิดเชิงพุทธ เนื่องจากหลักพุทธธรรมเสนอแนวทางที่สอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ แตกต่างจากแนวคิดการบริหารตะวันตกที่เน้นการแข่งขันและผลกำไรเป็นหลัก (สามเณรพุทธชาติ ช่วยแก้ว, 2567) การผสมผสานหลักธรรมกับแนวคิดการบริหารยุคใหม่จึงเป็นการสร้างมิติใหม่ที่ครอบคลุมทั้งมิติด้านจิตใจและผลสัมฤทธิ์ขององค์กร

เทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของผู้คน ตั้งแต่การศึกษา การทำงาน ไปจนถึงการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่งผลให้รูปแบบการบริหารจัดการจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับพลวัตเหล่านี้ การบริหารจัดการเชิงพุทธจึงควรได้รับการนำมาปรับใช้ใหม่ในรูปแบบที่เหมาะสมกับยุคสมัย โดยไม่ละทิ้งหลักธรรมดั้งเดิม แต่เพิ่มเติมด้วยความเข้าใจในบริบทใหม่ เพื่อให้สามารถรับมือกับปัญหาทางจริยธรรมและสังคมที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้อย่างมีสติ

ความสำคัญของการบริหารจัดการ

นักวิชาการบางท่านมีแนวคิดว่าการบริหารมักใช้ในภาครัฐ ส่วนการจัดการนิยมใช้ในภาคเอกชน อย่างไรก็ตาม เอกสารทางวิชาการส่วนใหญ่ไม่ได้แยกความหมายของทั้งสองคำอย่างชัดเจน และมักใช้แทนกันได้ ทั้งยังเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ทั้งนี้ การบริหารบางครั้งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การบริหารจัดการ ดังนั้น การบริหาร (Administration) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพของ

หน่วยงาน การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคมและความก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ การบริหารเป็นมรรคที่สำคัญซึ่งนำไปสู่ความก้าวหน้า

การบริหารเป็นลักษณะของการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์การ ซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการ นักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงความสามารถของนักบริหารและความเจริญเติบโตของการบริหาร ชีวิตประจำวันของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นในครอบครัวหรือองค์การใด ล้วนเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ (เนตร์พัฒนา ยาวีราข, 2559) ในขณะเดียวกัน French and Saward ได้นิยามคำว่า Management (การจัดการ) ไว้ใน Dictionary of Management ว่า การจัดการ คือ กระบวนการ กิจกรรม หรือการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้มั่นใจว่ากิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปในแนวทางที่จะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่ในการสร้างและรักษาภาวะที่เอื้ออำนวยต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความพยายามร่วมกันของกลุ่มบุคคล (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2552)

ความสำคัญของการบริหารจัดการเป็นกระบวนการร่วมมือระหว่างผู้บริหารและปฏิบัติงาน เพื่อให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยผู้บริหารมีหน้าที่ในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อสร้างความร่วมมือในการทำงานอย่างเต็มใจและเต็มความสามารถ พร้อมทั้งการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด กระบวนการนี้ดำเนินไปผ่านขั้นตอนหลัก เช่น การวางแผนงาน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การนำการปฏิบัติงาน (Leading) และการควบคุมงาน (Controlling)

เมื่อพิจารณาโดยสังเขป การบริหารจัดการเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานในทุกระดับเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นในระดับบุคคล องค์กร หรือสังคมโดยรวม อีกทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและความก้าวหน้าให้กับองค์กร ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เติบโต ในส่วนต่อไป ผู้เขียนจะนำหลักการบริหารจัดการมาประยุกต์ร่วมกับแนวทางและวิถีคิดทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดแนวทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของการดำเนินชีวิต

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการเป็นกระบวนการที่สำคัญในการทำให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยการบริหารช่วยกำหนดนโยบายและทิศทาง ขณะที่การจัดการมีบทบาทในการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ การบริหารจัดการที่ดีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการใช้ทรัพยากร ส่งเสริมการพัฒนาและความมั่นคงขององค์กร รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

การบริหารจัดการตามแนวทางพระพุทธศาสนา

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาจึงเป็นแนวทางสำคัญในการดำเนินชีวิต ทั้งในระดับบุคคล หน่วยงาน องค์กร และครอบครัว โดยมุ่งให้พฤติกรรมทั้งทางร่างกายและจิตใจเป็นไปในทิศทางที่ปราศจากความขัดแย้ง แม้ว่าพระพุทธศาสนาจะไม่ได้กำหนดแนวทางการบริหารในรูปแบบทฤษฎีหรือแนวคิดเช่นในยุคหลังพุทธกาล แต่การบริหารสามารถนำหลักธรรมและคำสอนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับกระบวนการบริหารที่เหมาะสม ซึ่งช่วยเสริมสร้างคุณค่าให้กับการบริหารองค์กรและได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอก นอกจากนี้ การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ยังเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาด้านการบริหาร ซึ่งถือเป็นหัวใจของการบริหารที่มีประสิทธิภาพ (จตุพล ดวงจิตร และประยูร สุยะใจ, 2559)

หลักการสำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏใน ทุติยปาปนิคสูตร เน้นย้ำถึงความเพียรพยายามในการพัฒนาตนเอง อันเป็นหัวใจของคำสอนทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมเหล่านี้ส่งเสริมให้เกิดการเพิ่มพูนปัญญา ความรู้ และความสามารถ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการตนเองได้อย่างเหมาะสม (อง.ติก. 20/459/146)

นักบริหารจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากมีคุณลักษณะสำคัญ ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน ทุติยปาปนิคสูตร ดังนี้

จักขมา หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล นักบริหารองค์กรต้องมีความสามารถในการวางแผนกลยุทธ์และบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างชาญฉลาด คุณลักษณะข้อนี้สอดคล้องกับ Conceptual Skill หรือ ความชำนาญในการคิดเชิงกลยุทธ์

วิจิโร หมายถึง มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน นักบริหารที่มีประสิทธิภาพต้องมีความรู้และทักษะเฉพาะทาง เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ คุณลักษณะข้อนี้ตรงกับ Technical Skill หรือ ความชำนาญด้านเทคนิค

นิสสยสัมปันโน หมายถึง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี นักบริหารที่ดีต้องสามารถสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ดังคำกล่าวที่ว่า นกไม่มีขน คนไม่มีเพื่อน ขึ้นสู่ที่สูงไม่ได้ คุณลักษณะข้อนี้สอดคล้องกับ Human Relation Skill หรือ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์

นอกจากนี้ จากการสังเคราะห์ข้อมูลของสรายุทธ อุตม และคณะ (2560) ผู้เขียนสามารถตีความได้ว่า การบริหารจัดการตามแนวทางพระพุทธศาสนาเป็นการดำเนินงานโดยยึดหลักเหตุผล ความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม และความเป็นธรรมเป็นหลักสำคัญ ผู้บริหารต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรอบคอบ ศึกษาและทำความเข้าใจในหลักการ กฎ ระเบียบ และแนวทางปฏิบัติอย่างเคร่งครัด รวมถึงตรวจสอบข้อเท็จจริงและเปิดรับความคิดเห็นจากทุกฝ่ายอย่างกว้างขวาง กระทำด้วยความแจ่มแจ้ง โปร่งใส และพิจารณา

อย่างรอบด้านโดยใช้สติปัญญาอย่างเต็มขีดความสามารถ ทั้งนี้ ต้องมีความบริสุทธิ์ใจ มุ่งเน้นความดีงามเป็นหลัก ละเว้นจากการยึดถือตนเองหรือคล้อยตามเสียงข้างมากที่ขัดต่อ ธรรมและความเป็นธรรม พร้อมทั้งยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขของ ส่วนรวม

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการตามแนวทางพระพุทธศาสนามุ่งเน้นการนำหลักธรรม ของพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กร สามารถเสริมสร้างในการพัฒนา ตนเองและเพิ่มพูนปัญญา ความรู้ และความสามารถ เพื่อการบริหารจัดการที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ หลักธรรมในทศพิธยาภิณสูตรช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะสำคัญให้กับ นักบริหาร ซึ่งสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในงานบริหาร การบริหารจัดการตามแนวทาง พระพุทธศาสนาเน้นความถูกต้อง ดีงาม และความเป็นธรรม เป็นหลักสำคัญในการตัดสินใจ ในองค์กร

สถานการณ์ยุคดิจิทัลในปัจจุบัน

ผู้เขียนได้ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและ สถานการณ์ในหัวข้อการศึกษานี้ โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับ สถานการณ์ในยุคดิจิทัลดังนี้

เสาวลักษณ์ พันธบุตร (2560) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับยุคสมัยในสังคมดิจิทัลไว้ ในบทความวิชาการอยู่อย่างคนร่วมสมัยในยุคดิจิทัลว่า สังคมในปัจจุบันเป็นยุคดิจิทัล ที่เทคโนโลยีและสื่อมีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิต เทคโนโลยีการสื่อสารช่วยย่อโลก ให้เล็กลง ทำให้การเข้าถึงข้อมูลเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็ว ส่งผลต่อแนวคิดและ พฤติกรรมของผู้คนตั้งแต่วัยเด็กจนถึงผู้สูงอายุ การเป็นคนร่วมสมัยในยุคดิจิทัลจำเป็นต้อง ปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสังคม การพัฒนาความรู้และ ทักษะการคิดวิเคราะห์ข้อมูลจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้สามารถใช้สารสนเทศในการตัดสินใจ ได้อย่างถูกต้องและเท่าทันสถานการณ์ โดยเฉพาะในบริบทของธุรกิจออนไลน์ บริการ สุขภาพ และรูปแบบการศึกษาที่เปลี่ยนไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

การปรับตัวในยุคดิจิทัลไม่ได้หมายถึงเพียงการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการพัฒนาวิธีคิดที่สร้างสรรค์ การยอมรับความแตกต่างของผู้คนและ วัฒนธรรมที่หลากหลาย ภายใต้แนวคิดที่เปิดกว้างและไม่ยึดติดอยู่กับกรอบเดิมมากเกินไป อย่างไรก็ตาม คนไทยควรดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และภูมิปัญญาของตนเอง ไม่เชื่อหรือ เปลี่ยนแปลงโดยปราศจากเหตุผล การแสดงออกถึงตัวตนควรมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาและต่อยอดให้เกิดประโยชน์ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในสังคมที่เต็มไปด้วยแนวคิดที่แตกต่าง

เป็นปัจจัยสำคัญในการใช้ชีวิตอย่างสร้างสรรค์และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างกลมกลืน การมีพื้นที่ของตนเองในโลกดิจิทัลจึงไม่ใช่เพียงการปรับตัวให้เท่าทัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายสำคัญในการปฏิรูปประเทศ โดยอาศัยดิจิทัลเทคโนโลยีเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนา เพื่อให้ประเทศสามารถปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ดังนั้น ทั้งในแง่ของการเปลี่ยนแปลงคุณค่า ภูมิปัญญา และความรู้สึกทางวัฒนธรรมให้กลายเป็นสินค้า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมถูกครอบงำจนถึงขั้นวิกฤติ หากพิจารณาในอีกแง่มุมหนึ่ง การปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงอยู่ ท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมข้ามชาติที่ไม่อาจยับยั้งได้ การปรับแนวคิดและประยุกต์ใช้วัฒนธรรมภายนอกให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม อาจเป็นแนวทางที่ช่วยรักษาสมดุลระหว่างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงที่มีอาจหลีกเลี่ยง (ประทวน วันนิจ และมนูญ สอนโพนงาม, 2565)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้ระบบต่าง ๆ ทั่วโลกต้องปรับตัว รูปแบบการทำงานเปลี่ยนแปลงไปสู่การทำงานแบบ Work from Home ผู้คนจึงหันมาใช้อินเทอร์เน็ตมากขึ้น ทั้งเพื่อค้นคว้าข้อมูล การเรียน การทำงาน รวมถึงการติดต่อสื่อสาร จากเดิมที่เป็นการพบปะโดยตรงก็เปลี่ยนไปใช้แพลตฟอร์มออนไลน์มากขึ้น ส่งผลให้บางคนเสพติดมากเกินไปจนหลงลืมตัวตนที่แท้จริง ขาดการยั้งคิด และไม่สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขได้ ดังนั้น การใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพจึงควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักธรรม เพื่อช่วยให้สามารถเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสมและดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัลได้อย่างสมดุลและมีความสุข (สาลิวรรณ จุติโชติ และทิพมาศ เสวตวรโชติ, 2564)

ภายใต้พลวัตทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา วิถีชีวิตของผู้คนได้เปลี่ยนผ่านจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ผ่านเหตุการณ์สำคัญมากมาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวทั้งในรูปแบบดั้งเดิมและแนวทางใหม่ เช่น วิถีชีวิตแบบ New Normal ที่เทคโนโลยีทางไกลและระบบสื่อสารเครือข่ายเข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้น ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นองค์กรหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงสถาบันคณะสงฆ์ ต่างจำเป็นต้องปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

สรุปได้ว่า การปรับตัวของสังคมในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญส่งผลต่อพฤติกรรมและแนวคิดของผู้คนในทุกช่วงวัย นอกจากการเรียนรู้เทคโนโลยีแล้วยังต้องพัฒนาวิถีชีวิตที่เปิดกว้างและรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้เหมาะสม สถานการณ์โควิด-19 เร่งให้เกิดการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์มากขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาการใช้สื่ออย่างไม่สมดุล ดังนั้น การใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพควรอยู่บนพื้นฐานของ

หลักธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุล องค์กรและสถาบันต่าง ๆ จำเป็นต้องปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

การบริหารจัดการเชิงพุทธในยุคดิจิทัล

การบริหารจัดการเชิงพุทธในยุคดิจิทัลเป็นการประยุกต์หลักพุทธธรรม ซึ่งเป็นแก่นของพระพุทธศาสนา ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อให้การบริหารองค์กรตามแนวทางวิถีพุทธดำเนินไปอย่างเหมาะสมกับยุคสมัย การสร้างสรรค์สังคมที่ติงามและยั่งยืนต่อไปจากที่กล่าวมาข้างต้น พระพุทธศาสนามีบทบาทอย่างมากในการให้แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการพัฒนามนุษย์ หลักคำสอนเหล่านี้ล้วนแต่มีความลึกซึ้งและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวาง หากเราศึกษาและทำความเข้าใจหลักคำสอนเหล่านี้อย่างถ่องแท้ แล้วนำมาตีความและปรับให้เข้ากับบริบทของสังคมปัจจุบัน ก็จะสามารถนำมาเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการบริหารการศึกษาและพัฒนามนุษย์ได้อย่างเหมาะสม โดยจะช่วยให้การศึกษามีความหมายและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ขณะเดียวกัน ยังส่งเสริมให้มนุษย์พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ (พุทธชาติ ช่วยแก้ว, 2567)

ทัศนะเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหารยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ว่า การนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ผู้บริหารจำเป็นต้องแสดงบทบาท ดังนี้

1. การเป็นตัวกลางในการเปลี่ยนแปลง (Change agent) หมายถึง ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ล้าสมัยและไม่ถูกต้อง โดยผู้บริหารจะต้องมีความมั่นคงเข้มแข็ง

2. การเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial) หมายถึง ผู้บริหารต้องเป็นผู้ลงทุน มีความคิดสร้างสรรค์ และมีปฏิภาณไหวพริบดี

3. การเป็นผู้ให้คำปรึกษา (Counselor) หมายถึง ผู้บริหารจะต้องเน้นและให้ความสำคัญแก่บุคคล และเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากบุคลากร

เมื่อนำหลักทฤษฎีปาปนิคุตรมาบูรณาการกับการบริหารจัดการเชิงพุทธในยุคดิจิทัล จะพบว่าคุณลักษณะของนักบริหารที่ประสบความสำเร็จสามารถประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารองค์กรได้อย่างเหมาะสม

ด้านจักษุมหา หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล นักบริหารต้องมีความสามารถในการวางแผนกลยุทธ์และบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างชาญฉลาด โดยสามารถคาดการณ์แนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพื่อนำพาองค์กรให้เติบโตและแข่งขันได้ในยุคดิจิทัล

ด้าน วิรุโรร หมายถึง มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน นักบริหารที่มีประสิทธิภาพต้องมีความรู้และทักษะเฉพาะทาง โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาองค์ความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องจะช่วยให้สามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

ด้าน นิสสัยสัมปโน หมายถึง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี นักบริหารที่ดีต้องสามารถสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวหน้า

การบริหารจัดการเชิงพุทธในยุคดิจิทัลเป็นการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการบริหารองค์กรให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นให้ผู้มีวิสัยทัศน์ ความเชี่ยวชาญ และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อสามารถบริหารจัดการได้อย่างสมดุลและนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ หลักพระพุทธศาสนามีแนวทางในการแก้ปัญหาและปรับตัวให้เหมาะสม โดยเน้นการใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีสติ บนพื้นฐานของความเข้าใจและเคารพในตนเองและผู้อื่น ตลอดจนคำนึงถึงหลักเหตุและผลตามความเป็นจริง ซึ่งจะนำไปสู่ปัญญาสร้างสรรค์และการกระทำที่ดีงาม

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการเชิงพุทธในยุคดิจิทัลเป็นแนวทางที่บูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการบริหารองค์กรเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเน้นให้ผู้มีวิสัยทัศน์ ความเชี่ยวชาญ และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของนักบริหารที่ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะหลักทศพิธยาปณิกสูตรที่เน้นการมีปัญญามองการณ์ไกล ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม มีความสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีกับคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นมนุษย์ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จทั้งในระดับบุคคลและองค์กร

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่เรื่อง การบริหารจัดการเชิงพุทธในยุคดิจิทัล ซึ่งแยกเป็น 5 ประเด็นหลัก พร้อมคำอธิบายแบบสรุปแต่ชัดเจน ดังนี้

1. การบริหารจัดการเชิงพุทธสร้างสมดุล → เน้นความสมดุลระหว่างความสำเร็จขององค์กรกับคุณธรรมและความยั่งยืน
2. หลักทศพิธยาปณิกสูตรเสริมภาวะผู้นำ → ช่วยพัฒนาผู้นำให้มีวิสัยทัศน์ ความเชี่ยวชาญ และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
3. การบริหารต้องตั้งอยู่บนคุณธรรม → ต้องดำเนินการด้วยความโปร่งใส รอบคอบ และยึดถือความยุติธรรม

4. การปรับตัวต่อเทคโนโลยีต้องมีสติ → การใช้เทคโนโลยีต้องมีหลักธรรมเป็นแนวทางป้องกันผลกระทบทางจริยธรรม

5. การบูรณาการธรรมะกับการจัดการยุคใหม่ → ทำให้การบริหารทันสมัยแต่ยังคงรากฐานทางจิตใจของมนุษย์

สรุป

การบริหารที่บูรณาการหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะพุทธยาปณิกสูตร เข้ากับบริบทของสังคมเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้เขียนเสนอว่าการบริหารจัดการเชิงพุทธมิใช่เพียงการเพิ่มคุณธรรมให้กับกระบวนการจัดการ แต่คือการตั้งรากฐานขององค์กรบนหลักของความถูกต้อง ความดีงาม และความเป็นธรรม เพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำที่มีปัญญามองการณ์ไกล ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเหล่านี้จึงเป็นเสมือนทักษะจำเป็นที่นักบริหารในศตวรรษที่ 21 ควรพัฒนา โดยเฉพาะในยุคที่องค์กรต้องเผชิญกับความท้าทายจากเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีผลต่อพฤติกรรมและโครงสร้างสังคมอย่างลึกซึ้ง บทความยังชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยงของการใช้เทคโนโลยีโดยปราศจากสติ เช่น การเสกติดข้อมูล ความเร่งรีบในการตัดสินใจ หรือการลดทอนคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ ซึ่งปัญหาเหล่านี้สามารถลดทอนลงได้หากองค์กรเลือกใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยหลักธรรมเป็นเครื่องกำกับ ในภาพรวม บทความนี้ให้ภาพของการบริหารจัดการที่ไม่เพียงตอบสนองต่อเป้าหมายขององค์กรในเชิงผลลัพธ์เท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับวิถีคิด และจิตวิญญาณของผู้นำที่ต้องสามารถประคับประคององค์กรให้เติบโตอย่างสมดุล ท่ามกลางโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง กล่าวได้ว่าการบริหารจัดการเชิงพุทธจึงเป็นอีกหนึ่งคำตอบของการพัฒนาองค์กรและสังคมที่ไม่ทิ้งคุณธรรมไว้ข้างหลัง

เอกสารอ้างอิง

- จตุพล ดวงจิตร์ และประยูร สุยะใจ. (2559). การบูรณาการหลักการบริหารเชิงพุทธในการส่งเสริมการขับเคลื่อนองค์กรชุมชนในกลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง. *วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 5(1), 63-83.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2543). *องค์การและการบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราข. (2559). *การจัดการสมัยใหม่: Modern Management* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: ทริปเพิล กรุ๊ป.

- ประดิษฐ์ บอดิจีน. (2538). *กระบวนการบริหารงานของคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดกลุ่มภาคเหนือ* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ประทวน วันนิจ และมนูญ สอนโพนงาม. (2565). วิฤตวัฒนธรรม เปลี่ยนผ่านวิถีชีวิตสังคมไทยในยุคดิจิทัล. *วารสารวามัญองแหรพุทธศาสตรปริทรรศน์*, 9(2), 117-126.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2552). *องค์การและการจัดการและการจัดการเชิงกลยุทธ์*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สรายุทธ อุดม และคณะ. (2560). การวิเคราะห์วิธีการบริหารทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก. *วารสารธาตุพนมปริทรรศน์*, 1(1), 97-110.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และชาย สัญญาวิวัฒน์. (2550). *การบริหารจัดการแนวพุทธ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พุทธชาติ ช่วยแก้ว. (2567). การบริหารจัดการตามแนวพระพุทธศาสนา. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม*, 2(3), 58-71.
- สาวิวรรณ จุติโชติ และทิพมาศ เสวตวรโชติ. (2564). การดำเนินชีวิตอย่างไรให้มีความสุขในยุคดิจิทัล. *วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ*, 1(3), 77-88.
- เสาวลักษณ์ พันธบุตร. (2560). อยู่อย่างคนร่วมสมัยในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการนวัตกรรมการสื่อสารสังคม*, 5(2), 161-167.

กลยุทธ์การบริหารวัด : ถอดบทเรียนจากชีวประวัติพระเทพญาณมงคล
(หลวงป่า) อดีตเจ้าวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม จังหวัดราชบุรี
(พ.ศ. 2534 - พ.ศ. 2561)*

MONASTERY MANAGEMENT STRATEGY: LESSONS LEARNED FROM
THE BIOGRAPHY OF PHRA THEPAYANAMONGKHOL (LUANG PA)
FORMER ABBOT OF WAT LUANG PHO SOT DHAMMAGAYARAM
RATCHABURI PROVINCE (1991 - 2018)

พระเมธีวชิรญาณบัณฑิต (ชินภัทร ฉินนาลโย), พระธีรวัชร มุตตจิตโต

Phra MetheeWacharanyabandit (Chinnapat Chinnalayo), Phra Theerawat Muttajitto

วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม จังหวัดราชบุรี

Luang Pho Sod Dhammakayaram Temple, Ratchaburi Province

Corresponding Author E-mail: chinnapatpm2526@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษา กลยุทธ์การบริหารวัด : ถอดบทเรียนจากชีวประวัติพระเทพญาณมงคล (หลวงป่า) อดีตเจ้าวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม จังหวัดราชบุรี (พ.ศ. 2534 - พ.ศ.2561) โดยการศึกษาประวัติ ผลงาน ของพระเทพญาณมงคล (หลวงป่า) และสังเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า 1. พระเทพญาณมงคล (หลวงป่า) ได้บริหารกิจการเผยแผ่พระสัทธรรมให้เจริญขึ้นแล้ว ก็ได้ดำเนินขั้นตอนมาเป็นลำดับจนกระทั่งทรงศึกษาธิการ จึงได้ประกาศตั้งเป็นวัดขึ้นในพระพุทธศาสนาขึ้นชื่อวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่หลวงพ่อดปากน้ำ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) 2.กลยุทธ์ในการบริหารวัด มีสถานที่ศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไปมีกฎระเบียบมีข้อที่เป็นนโยบายที่ปฏิบัติร่วมกันอาศัยพระธรรมวินัยและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีการให้การศึกษา อบรม พระภิกษุและสามเณร ทั้งให้การศึกษาภาคพระปริยัติธรรม (แผนกธรรมและบาลี) และทั้งให้การอบรมภาคปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน วัดได้ดำเนินกิจกรรมที่สำคัญต่าง ๆ สืบต่อมา จากสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายที่ได้ดำเนินมาแล้วตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2525 คือ เปิดการอบรมสมณวิปัสสนากัมมัฏฐาน และให้การเผยแผ่ธรรมทางสื่อมวลชนต่าง ๆ ภายในประเทศ ตลอดจนมาจนถึงปัจจุบัน และหลังจากหลวงป่ามรณภาพแล้ว วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม นำโดยพระเดชพระคุณพระราชวัชรานุกูล

*Received April 6, 2025; Revised April 23, 2025; Accepted April 25, 2025

ป.ธ. 9 ผศ.ดร. เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม เจ้าคณะจังหวัดราชบุรีมีการสานต่อปณิธานของหลวงป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารจัดการวัดเชิงกลยุทธ์มากขึ้น โดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเข้ามาช่วยในการบริหารวัดและกิจการคณะสงฆ์

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหารวัด; พระเทพญาณมุนี; วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม

Abstract

This academic article aims to study the temple administration strategy: extracting lessons from the biography of Phra Thepyanmongkol (Luang Pa), the former abbot of Wat Luang Pho Sod Dhammakayaram, Ratchaburi Province (1991-2018). By studying the history and achievements of Phra Thepyanmongkol (Luang Pa) and synthesizing the results of the study, it was found that 1. Phra Thepyanmongkol (Luang Pa) had administered the business of propagating the Dhamma to flourish. Then, the steps were taken in sequence until the Ministry of Education announced the establishment of a Buddhist temple named Wat Luang Pho Sod Dhammakayaram to be a memorial to the abbot of Wat Paknam, Phra Mongkolthepmuni (Sod Chanthosaro). 2. The temple administration strategy provides a place of study for monks, novices and the general public. There are rules and regulations that are a shared policy based on the Dhamma-Vinaya and the Sangha Act. There is education and training for monks and novices, both in terms of Buddhist scriptures (Dhamma and Pali) and training in the practice of meditation. The temple has continued its important activities from the Dhammakaya Buddhist Meditation Institute, which has been in operation since 1982, namely, opening the Samatha-Vipassana Meditation training and disseminating Dhamma through various media in the country, up until the present. After Luang Por passed away, Wat Luang Por Sodh Dhammakayaram, led by Phra Thep Phra Ratchawachiranusith, Ph.D. 9, Asst. Prof. Dr., the abbot of Wat Luang Por Sodh Dhammakayaram, the provincial ecclesiastical chief of Ratchaburi, has continued Luang Por's aspirations, especially in the more strategic management of the temple, using the very

important information technology to help manage the temple and the affairs of the Sangha.

Keywords: Temple Management Strategy; Phrathepyanmongkol; Wat Luang Pho Sod Dhammakayaram

บทนำ

พระเทพญาณมุนีหรือในนามที่เป็นฉายาตามลูกศิษย์เรียกว่า หลวงป่าอติตเจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม อติตประธานศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.) และอีกหลายตำแหน่งที่ได้รับหน้าที่ในการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาซึ่งท่านได้ทำงานเผยแผ่พุทธศาสนา ตามแนววิชชาธรรมกาย (ที่หลวงพ่อด ธรรมมุนี ได้แนะนำสั่งสอน) ให้เป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชน โดยมีนโยบายวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่ชัดเจนเข้าหลักตามพระพุทธศาสนา คือให้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรม ทั้งแผนกบาลีและระดับอุดมศึกษาโดยมีวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาสัมมาปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน 4 สร้างพระวิปัสณาจารย์ ให้เกิดขึ้นโดยเน้นในสายวิชชาธรรมกายและเน้นในเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือถ้าในสมัยพุทธกาลอาจพูดถึงการบรรลุธรรมแต่ในปัจจุบันนี้กล่าวถึงการเผยแผ่ส่งเสริมให้มีการเผยแผ่มีการอบรมวิปัสณาจารย์ ทำให้มีเกิดผู้ที่สอนวิปัสณาต่อไป ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเขียนบทความนี้เพราะพระเทพญาณและมุนีเป็นบุคคลต้นแบบในเรื่องการบริหารจัดการวัดและในเรื่องของแนวคิดการเผยแผ่พุทธศาสนาที่ควรที่จะจารึกไว้ในความเป็นวิชาการเพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ระลึกนึกถึงแนวปฏิบัติสามารถอ้างอิงแนวคิดในส่วนวิชาการที่ท่านได้ทำมาตลอดระยะเวลาชีวิตของท่านเป็นต้นแบบทั้งชีวิตในฆราวาสและชีวิตบรรพชิต เพราะการจะสร้างวัด สร้างคน สร้างศาสนธรรมที่จารึกไว้ในพุทธศาสนานั้นเป็นเรื่องที่ทำควบคู่กันไปได้ยาก

อีกทั้งยังเป็นผู้จุดประกายให้คณะสงฆ์ได้เกิดความตื่นตัวในการที่จะอบรมสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.) โดยท่านรับเป็นเจ้าภาพและเป็นประธานศูนย์ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องลงทุนและลงแรงในการที่จะขับเคลื่อนให้เป็นไปได้ โดยมี วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวกจังหวัดราชบุรี เป็นฐานรองรับในการจัดโครงการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการประชุมศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.) การอบรมให้พระวิปัสณาจารย์ทั่วประเทศหรือการจัดปฏิบัติธรรมประจำปีของวัดเอง การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค 15 เป็นต้นเหล่านี้ พระเดชพระคุณเป็นผู้วางวิสัยทัศน์ อาจจะด้วยมีประสบการณ์ในเรื่องของการทำงานกับองค์กรระดับสูงก่อนบวช อีกทั้งเป็นนักวิจัย

มืออาชีพ จึงมีการวางแผนที่ชัดเจน สามารถมองสิ่งที่ลงทุนกับสิ่งที่จะเกิดผลได้อย่างชัดเจน จึงสามารถสร้างพระสร้างคน สร้างประชาชนที่ศรัทธาเลื่อมใสในพุทธศาสนาโดยภาพรวม ซึ่งไม่ใช่เฉพาะสายวิชาธรรมกายเท่านั้นแต่เป็นการเผยแผ่พุทธศาสนาโดยภาพรวมทำให้ประชาชนมีความศรัทธาเลื่อมใสและอยากเข้ามาทะลุบารุงพระพุทธศาสนาโดยผ่านกระบวนการที่พระสงฆ์ต้นแบบประพฤติปฏิบัติดี นำศรัทธาเลื่อมใสและสร้างศาสนธรรมที่เป็นคำสอนจึงได้ชื่อว่า ตายเพื่ออยู่ คือ ละสังขารไปแล้วแต่สิ่งที่อยู่คือสิ่งที่เป็นศาสนธรรม และสิ่งที่ท่านสร้างไว้ต่าง ๆ โดยเฉพาะกลยุทธ์การบริหารวัดที่ท่านได้ส่งต่ออนุชนรุ่นหลัง ผู้เขียนจึงเสนอบทความนี้เพื่อเป็นประโยชน์แก่องค์การวิชาการต่อไป

ภาพที่ 1 พระเทพญาณมงคล วิ. (เสริมชัย ชยมงคล)
อดีตปฐมเจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม บริหารวัด 27 ปี
(พ.ศ. 2534 - พ.ศ. 2561)

ภูมิหลังก่อนตัดสินใจอุปสมบทและสร้างวัด

พระเทพญาณมงคล วิ. (เสริมชัย ชยมงคล)

ประวัติสังเขป พระเทพญาณมงคล วิ. (เสริมชัย ชยมงคล ป.ธ.6) อดีตปฐมเจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม บริหารวัด 27 ปี (พ.ศ. 2534- พ.ศ. 2561) (มรณภาพ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2561) เจ้าสำนักและอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายวิปัสสนา สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรี แห่งที่ 1 (โดยมติมหาเถรสมาคม) ผู้จัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดราชบุรีแห่งที่ 2 (โดยมติมหาเถรสมาคม) อดีตประธานศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.) อดีตประธานศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ ประจำวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม (ศสค.) อดีต Director, Wat Luang Phor Sodh Buddhist Meditation Institute, an Affiliated Institution of the World Buddhist University

ชาติภูมิ พระเดชพระคุณหลวงพ่อ พระเทพญาณมงคล ซึ่งบรรดาศิษยานุศิษย์รู้จักท่านดีในนามว่า หลวงป่า เดิมท่านชื่อ เสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์ ท่านเกิดเมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2472 ณ อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นบุตรคนที่ 4 ของคุณพ่อทองดี และคุณแม่บุญนาถ พลพัฒนาฤทธิ์ ท่านมีพี่น้องร่วมมารดาบิดา 6 คน

ใฝ่การศึกษา หลังจากที่ท่านสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมจากโรงเรียนบุรีรัมย์วิทยาลัยและเตรียมอุดมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัยแล้วเข้ามาทำงานเป็นพนักงานการทำเรือแห่งประเทศไทยอยู่ชั่วระยะเวลา 2-3 ปี ท่านได้เข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จนสำเร็จปริญญาตรีเมื่อปี พ.ศ.2498 ทำงานแล้วได้ศึกษาต่อจนสำเร็จปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (เกียรตินิยมดี) ในปี พ.ศ. 2508 ครั้นต่อมาในปี พ.ศ. 2512 ท่านได้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ จาก Institute of Social Research The University of Michigan Ann Arbor สหรัฐอเมริกา และสำเร็จการศึกษอบรมหลักสูตรการควบคุมระบบงานคอมพิวเตอร์ จัดโดยกองฝึกอบรมสำนักข่าวสารอเมริกัน (USIS) สำนักงานใหญ่อเมริกา

การประกอบอาชีพก่อนบวชหรืออาชีพก่อนบวช ท่านทำงานเป็นพนักงานต่างประเทศของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาประจำอยู่ที่สำนักข่าวสารอเมริกัน แห่งสถานทูตสหรัฐอเมริกา ประจำกรุงเทพฯ ในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญฝ่ายการวิจัย (Research Specialist)

แสวงหาสัจธรรม ระหว่างที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อ พระเทพญาณมงคล อยู่ที่สำนักข่าวสารอเมริกันนั้น งานในหน้าที่ระดับหัวหน้าฝ่ายวิจัยฯ ทำให้มีความเคร่งเครียดในการทำงานเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ท่านจึงหาเวลาศึกษาและปฏิบัติธรรม ร่วมกับเพื่อน ๆ ที่ทำงานอยู่คนเดียวกัน โดยใช้เวลาพักกลางวัน ปิดประตูห้องทำงาน นั่งสมาธิกันประมาณวันละ 15-30 นาที และไปปฏิบัติธรรมที่วัดธาตุทองได้ 7 วันก่อนที่จะต้องเดินทางไปอเมริกา หลังจากพักอยู่ที่อเมริกาได้ระยะหนึ่ง พอให้สิ่งต่าง ๆ เข้าที่เข้าทางดีแล้ว ท่านก็เริ่มปฏิบัติภาวนาต่อทุก ๆ คืนก่อนเข้านอน วันละ 1 ชั่วโมง มิได้ขาด จนปรากฏผลของสมาธิในระดับหนึ่ง สามารถเห็นภรรยาก็ประเทศไทยกำลังทำงานบ้านอยู่ได้ และได้จดหมายสอบถามดูก็ปรากฏว่าเป็นเช่นนั้นจริง

ศิษย์พบอาจารย์ จากนั้นมาอาจารย์เสริมชัย โดยการแนะนำของพระอาจารย์ ณัฐนันท์ กุลศิริ ได้ฝากตนเข้าเป็นศิษย์ของพระเดชพระคุณ พระราชพรหมเถร (วีระ คณุตตโม) รองเจ้าอาวาสและพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ผู้ทำหน้าที่สืบทอดวิชาธรรมกาย สืบต่อจากพระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ พระเดชพระคุณท่านได้ต่อวิชาธรรมกายชั้นกลาง และชั้นสูงให้กับอาจารย์เสริมชัยเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ พุทธศักราชที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2516 ตรงกับวันขึ้น 11 ค่ำ เดือนอ้าย เวลา 17.30 น. ทันทีที่

อาจารย์มงคลบุตร (อาจารย์เสริมชัย) กราบนมัสการถวายตัวเป็นศิษย์ของท่าน พระเดชพระคุณหลวงพ่อดุสิตพรหมเถร (วีระ คณุตตโม) ได้กล่าวแก่อาจารย์มงคลบุตรเพียงสั้น ๆ แต่มีความลึกลับกว่าหาตัวมานานแล้ว เพิ่งพบติแล้วที่มา เกือบจะหายไป คือ ท่านเห็นด้วยใจมานานแล้ว แต่เพิ่งจะมาพบตัวจริงในคราวนี้

การเผยแผ่วิชชาธรรมกาย เมื่อได้พบของจริงในพระพุทธศาสนาเช่นนี้แล้วท่านจึงได้จัดตั้งโครงการพุทธภวนาวิชาธรรมกายและโครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชนขึ้น เพื่อเผยแผ่ธรรมปฏิบัติทางสื่อมวลชน ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในปี พ.ศ. 2524 ได้ก่อตั้งมูลนิธิพุทธภวนาวิชาธรรมกาย และสถาบันพุทธภวนาวิชาธรรมกาย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีเพื่อบริหารโครงการทั้งสองนั้น แล้วได้จัดอบรมพระภิกษุสามเณร และสาธุชนทั่วไปในปี พ.ศ. 2525 จนถึงปัจจุบัน

อุปสมบท หลวงป่าอุปสมบทเมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2529 ณ พัทธสีมา วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ได้รับฉายาว่า ชยมงคล โดยมีเจ้าประคุณ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดสามพระยา กรุงเทพฯ เป็นพระอุปัชฌาย์และมีเจ้าประคุณ สมเด็จพระพุทธาจารย์ วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร กรุงเทพฯ (สมัยที่ดำรงสมณศักดิ์เป็นที่ พระพรหมคุณาภรณ์) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และเจ้าประคุณ สมเด็จพระมหาธีรราชมงคลาจารย์ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ (สมัยดำรงสมณศักดิ์ เป็นที่ พระธรรมธีรราชมหามุนี) เป็นพระอนุสาวนาจารย์

เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม ในปี พ.ศ. 2534 เมื่อหลวงป่าได้บริหารกิจการเผยแผ่พระสัทธรรมให้เจริญขึ้นแล้ว ก็ได้ดำเนินขั้นตอนมาเป็นลำดับ จนกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศตั้งเป็นวัดขึ้นในพระพุทธศาสนาขึ้น ชื่อวัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายารามเพื่อเป็นอนุสรณ์แด่หลวงพ่อดุสิตปากน้ำ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ครั้นถึงเวลาอันเหมาะสม เมื่อหลวงป่าอุปสมบทได้ 5 พรรษา อายุได้ 62 ปี ได้ศึกษาภาคปริยัติจากสำนักเรียนวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ จนสำเร็จเปรียญธรรม 3 ประโยค และนักธรรมเอก เป็นพระมหาเปรียญ ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2534 ท่านจึงได้กราบลาพระเดชพระคุณหลวงพ่อดุสิตพระมหาธีรราชมงคลาจารย์ เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ มารับตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ผลงานทางวิชาการ หลวงพ่อดุสิตพระเทพญาณมงคล ยังได้แต่งและเรียบเรียงหนังสือต่าง ๆ เป็นผลงานทาง วิชาการไว้ในพุทธศาสนาอีกมาก เช่น นิพพาน 3 นัย อริยสัจ 4 ตอบปัญหาธรรมปฏิบัติ พุทธภวนาวิชาธรรมกาย เล่ม 1 และเล่ม 2 หลักสมถวิปัสสนา กัมมัฏฐาน ธรรมะคุณภาพเพื่อชีวิต โพธิปักขิยธรรม การบริหารวัด รวมปาฐกถาธรรมเล่ม 1-2-3 ...The Heart of Dhammakaya Meditation Sunday Dhamma Talk ทางมรรคผล นิพพาน รวมทั้งมีบทความทางพุทธศาสนาที่ลงในนิตยสารธรรมกายตั้งแต่เล่มที่ 1

จนถึงปัจจุบันมีสถิติ บันทึกธรรมบรรยาย และคำสอนวิธีปฏิบัติพระกัมมัฏฐานตามแนววิชาธรรมกายทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

หลวงป่าและวัดหลวงพ่อดตา

หลวงป่า เป็นนามฉายาที่ลูกศิษย์ใช้เรียกพระเดชพระคุณ พระเทพญาณมงคล อดิตปฐมเจ้าอาวาส วัดหลวงพ่อดตาธรรมกายาราม โดยประวัติย่อสมัยฆราวาสประวัติก่อนบรรพชาอุปสมบทวุฒิการศึกษารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประกาศนียบัตรการศึกษาระดับปริญญาโททางสังคมศาสตร์จาก Institute of Social Research The University of Michigan Ann Arbor สหรัฐอเมริกาประกาศนียบัตรการศึกษาระดับปริญญาโทการจัดการคอมพิวเตอร์ และระบบข่าวสารด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ จากสำนักแลงข่าวสหรัฐ (U.S.A) วอชิงตัน-ดีซี ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นพนักงานประจำ สำนักข่าวสารอเมริกัน กรุงเทพฯ ในตำแหน่ง Research Specialist/ผู้บรรยายพิเศษสาขาวิชาระเบียบวิธีการวิจัยและประเมินผล แก่นักศึกษาชั้นปริญญาโท สาขาวารสารศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฯลฯลาออกจากสำนักข่าวสารอเมริกัน ก่อนถึงเวลาเกษียณอายุ 3 ปี คือ เมื่อมีอายุ 57 ปี เพื่อบรรพชาอุปสมบทปฏิบัติพระศาสนา ปัจจุบันเป็นพนักงานบำนาญของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา

เมื่ออุปสมบท ณ พัทธสีมา วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ (วันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2529) การศึกษา ป.ธ.6, น.ธ.เอก เป็นพระอุปัชฌาย์สามัญ วันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2539 เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่พระภาวนาวิสุทธิคุณ วิ.ป. (วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2541) เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่พระราชญาณวิสิฐ วิ. (วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2543) เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ฝ่ายวิปัสสนาธุระ ที่ พระเทพญาณมงคล วิมลภาวนา นุสิฐ พิพิธกิจจานุกิจจาทร มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี (5 ธันวาคม พ.ศ. 2554) ท่านได้มรณภาพ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2561

แรกเริ่มเดิมทีการปฏิบัติกัมมัฏฐานของวัดหลวงพ่อดตานี้มาจากวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ โดยมาการใช้สถานที่ของวัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร โดยมีอาจารย์เสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์ (มงคลบุตร นามในการออกรายการธรรมะ) เป็นผู้ขับเคลื่อนร่วมกับคณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนจำนวนหนึ่ง จนกระทั่ง อาจารย์เสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์ได้บรรพชาอุปสมบทจนมีอายุกาลพรรษาพ้น 5 พรรษาแล้วจึงได้มาสร้างวัดในเขตพื้นที่ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยจัดตั้งเป็นสถาบันภาวนาวิชาธรรมกาย ซึ่งปัจจุบันนี้ยังมีสถาบันนี้อยู่เพื่อขับเคลื่อนการบริหารจัดการวัดให้เกิดประสิทธิภาพสูง

สถาบันพุทธภาวนาวิชาธรรมกาย ก่อกำเนิดขึ้นโดยมีเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธอาจารย์ (เกี่ยว อุปโสเถ ป.ธ.9) วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร ตั้งแต่ครั้งดำรงสมณศักดิ์เป็นที่พระพรหมคุณาภรณ์ เป็นประธานสถาบันฯ มี เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปัญโญ ป.ธ.9) สมัยดำรงสมณศักดิ์ เป็นที่พระธรรมธีรราชมหามุนี พระธรรมธีรราช มหามุนี (วิเชียร อโนมคฺโณ ป.ธ.9) สมัยดำรงสมณศักดิ์เป็นที่พระเมธีวราภรณ์และ พระราชพรหมเถร (วิระ คุณุตฺตโม) สมัยดำรงสมณศักดิ์เป็นที่พระภาวนาโกศลเถระ รองเจ้า อาวาส และอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ เป็นรองประธานสถาบันฯ ด้วยความสนับสนุนของ โครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน วัดปากน้ำภาษีเจริญและ โครงการมูลนิธิพุทธภาวนาวิชาธรรมกาย วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหารโดยมีศาสตราจารย์ บัญญัติ สุธิระ เป็นประธานมูลนิธิ ตั้งแต่สมัยยังดำรงตำแหน่ง ประธานศาลฎีกาและ อาจารย์เสริมชัย พลพัฒนาฤทธิ์ ผู้ซึ่งภายหลังได้บรรพชาอุปสมบท เมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2529 เป็น ผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร และฝ่ายวิปัสสนาสถาบันพุทธภาวนาวิชา ธรรมกาย มีวัตถุประสงค์ ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1. เพื่อสร้าง พระในใจตนเอง และผู้อื่น เพื่อความร่มเย็นเป็นสุข ของสาธุชนให้กว้างขวางออกไป 2. เพื่อสร้างพระวิปัสสนาจารย์ หรือวิทยากร ให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และให้ดังามพร้อมด้วยศิ ลลาจารวัตร เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น เป็นที่พึ่งทางใจแก่สาธุชนได้อย่างแท้จริง ได้ช่วยกัน สืบบรรพพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวยิ่ง ๆ ขึ้นไป 3. เพื่อรักษา และสืบทอดธรรมปฏิบัติตาม แนวสติปัฏฐาน 4 ตามที่หลวงพ่อดาวกาน้ำ ภาษีเจริญ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ได้ปฏิบัติและสั่งสอนถ่ายทอดเอาไว้ (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคฺโล), 2547)

เริ่มเปิดอบรมพระกัมมัฏฐาน แต่พระสงฆ์ รุ่นแรกขึ้น ระหว่างวันที่ 23 กุมภาพันธ์ ถึง 9 มีนาคม พ.ศ. 2525 ทั้งที่ในขณะนั้นยังมิได้มีอาคารสิ่งก่อสร้างแต่อย่างใด กิจกรรมของ สถาบันแห่งนี้ จึงได้เริ่มดำเนินอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา และได้รับการ อุปถัมภ์และการบริหาร ให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้ต่อมา ประธานมูลนิธิ ได้ขออนุญาตก่อสร้าง และตั้ง เป็นวัดภายในสถาบันแห่งนี้ และได้รับความเห็นชอบ จากมหาเถรสมาคม ให้ตั้งเป็นวัดได้เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พุทธศักราช 2534 และ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศตั้งเป็นวัดชื่อ วัดหลวงพ่อดาวกาน้ำ ภาษีเจริญขึ้นใน พระพุทธศาสนา เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2539 โดยมี พระมหาเสริมชัย ชยมงคฺโล ป.ธ.6, น.ธ.เอก, รป.ม. มธ. (สมณศักดิ์สุดท้าย คือ พระเทพญาณมงคล) เป็นผู้ได้รับแต่งตั้ง เป็นปฐมเจ้าอาวาส เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม ในปีเดียวกันนี้ได้จัดดำเนินการ ให้การศึกษา อบรม พระภิกษุและสามเณร ทั้งให้การศึกษาภาคพระปริยัติธรรม (แผนกธรรมและบาลี) และทั้งให้การอบรมภาคปฏิบัติพระกัมมัฏฐานเฉพาะการให้การศึกษาภาคปริยัติธรรมแผนก บาลีนัน วัดหลวงพ่อดาวกาน้ำ ภาษีเจริญ ได้เปิดการเรียนการสอนถึงขั้นประโยค ป.ธ.9 และ

ได้รับการคัดเลือกและตั้งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ประจำจังหวัดราชบุรี (แห่งที่2) เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2542 (โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีประจำจังหวัดทั่วประเทศที่ได้รับการคัดเลือกและตั้งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในรุ่นแรกนี้มีเพียง 23 แห่งเท่านั้น) เฉพาะภาคปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน ทางวัดได้ดำเนินกิจกรรมที่สำคัญ ต่าง ๆ สืบต่อมา จากสถาบันพุทธทาสวิทยาชารมย์ ที่ได้ดำเนินการมาแล้ว ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2525 คือ เปิดการอบรมสมณวิปัสสนากัมมัฏฐานและให้การเผยแผ่ธรรมทางสื่อมวลชนต่าง ๆ ภายในประเทศ การจัดหน่วยเผยแผ่เคลื่อนที่ไปอำนวยความสะดวกฝึกอบรมกัมมัฏฐานตามภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ และการเดินทางไปเผยแผ่ในต่างประเทศ เป็นต้น ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), 2547)

การบริหารวัด

ในด้านการปกครอง กลยุทธ์การบริหารวัดในทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะวัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมเป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไปมีกฎระเบียบมีข้อที่เป็นนโยบายที่ปฏิบัติร่วมกันยึดโยงถึงพระธรรมวินัยและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ วัดหลวงพ่อดธรรมกายารามจึงเป็นวัดที่มีรูปแบบที่ชัดเจนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อครั้งพระเดชพระคุณพระเทพญาณมงคล (หลวงป่า) ท่านอยู่และในปัจจุบันนี้ก็ยังปฏิบัติสืบทอดกันต่อมา คือ มีการบริหารวัดที่เป็นระบบมีหัวหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนเมื่อกล่าวถึงการปกครองในวัด มีเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสผู้ช่วยเจ้าอาวาสรวมถึงหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ที่เป็นฝ่ายปกครองทำหน้าที่ดูแลพระภิกษุสามเณรให้การศึกษารวมถึงตัดสินใจและดูแลความเรียบร้อยของพระภิกษุสามเณรภายในวัดให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยเกิดประสิทธิภาพสูงซึ่งเมื่อถอดบทเรียนของหลวงป่า ท่านได้สร้างทุนมนุษย์ขึ้นกล่าวคือพระภิกษุสามเณรเริ่มต้นจากการให้การศึกษาเล่าเรียนเสียก่อนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษานักธรรมบาลี มีการส่งเสริมจนให้สำเร็จการศึกษาที่สูงที่สุดในทางพุทธศาสนาคือเปรียญธรรม 9 ประโยคและส่งเสริมให้มีมหาวิทยาลัยสงฆ์ภายในวัดให้พระภิกษุสามเณรมีโอกาสได้ศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ไปด้วยทำให้ วัดหลวงพ่อดมีทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงคุณค่านอกเหนือจากนั้นในช่วงพรรษาจะส่งผลไปสู่สามเณรที่มีความสนใจในการเทศนาไปศึกษาวิชาการเทศนาที่วัดประยุรวงศาวาส กรุงเทพฯ เพื่อให้มีการเผยแผ่ที่ชัดเจนโดยมีเจ้าอาวาสเป็นต้นแบบนับถือว่าเป็นเบื้องต้นของการสร้างทรัพยากรมนุษย์รวมถึงมีการสร้างวัดให้เป็นสถานที่ศึกษาและปฏิบัติธรรมโดยการ

ปลูกต้นไม้สำคัญ ๆ ทางพระพุทธศาสนาหรือสร้างศาสนสถานที่สำคัญต่าง ๆ ภายในวัดซึ่งจะกล่าวในลักษณะของสาธารณูปการต่อไป

การสร้างวัด วัตถุประสงค์ของการบริหารวัดหลวงพ่อดุสิต ในสมัยพุทธกาลที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสเป็นการให้อิโฆวาทแก่พระสงฆ์สาวกในยุคนั้นว่า ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไปจะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย (ที.ม.(ไทย) 10/216/164) การบริหารหรือการจัดการวัด หมายถึง ศิลปะ ในการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ขององค์กรและนอกองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ (สมคิด บางโม, 2545) หลักธรรมาภิบาลธรรมาภิบาล หรือ Good governance ใน ความหมายกว้าง ๆ หมายถึง การปกครองหรือการบริหารที่ดี (ประธาน สุวรรณมงคล, 2558) โดยมองเปรียบเทียบกับจริยธรรมว่า จริยธรรม (Ethics) เป็นเรื่องของ แนวปฏิบัติตนให้บรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่า มุ่งเน้นการควบคุม พฤติกรรมของคน และกลุ่มคนให้เป็นไปในหนทางที่เหมาะสมดีงาม (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2552)การบริหารวัด เป็นภาระหน้าที่โดยตรงของเจ้าอาวาส ซึ่งตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) โดยมีการระบุนงานของพระสังฆาธิการหรือเจ้าอาวาส 6 ด้าน (การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์) (พระเทพพรเมธี (ประสิทธิ์ พรหมรังสี), 2562) และวัดหลวงพ่อดุสิต ธรรมกายาราม มีวัตถุประสงค์ของการสร้างวัด คือ 1. เพื่อสลัดตนออกจากทุกข์ทั้งปวง และเพื่อทำนิพพานให้แจ้ง (สพพทุกขนิสสรณนิพพานสัจฉิกถา) 2. เพื่อฝึกฝนตนเองและหมู่คณะ คือ พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกาให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ คือ คุณความดีหรือคุณธรรมและความรู้ความสามารถ เหมาะแก่ตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ กล่าวคือ เพื่อให้รับรู้ เรียนรู้ และรอบรู้ พระปริยัติศีลธรรม พระปฏิบัติศีลธรรมเพื่อให้ได้รับผลเป็นพระปฏิเวธศีลธรรมหรือน้อยให้มีประสบการณ์จากการปฏิบัติพระศีลธรรมตามสมควร เพื่อให้มีศีลาจารวัตรทั้งดงามเป็นแบบอย่าง (ทิฏฐฐานุคติ) ที่ดีแก่ผู้อื่น เพื่อให้เป็นที่ตั้งความเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนสามารถเป็นที่พึ่งทางใจแก่ประชาชนได้ และเพื่อให้ช่วยกันสืบพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง ยืนยาว และมั่นคงยิ่ง ๆ ขึ้นไป 3. เพื่อให้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลคุณความดีเพื่อประโยชน์และความสันติสุขของสาธุชนหมู่ใหญ่ กล่าวคือ เป็นสถานที่ให้การศึกษอบรมศีลธรรม และภาวนาธรรมเพื่อให้ได้แสงสว่างแห่งธรรมเป็นที่ปส่องทางดำเนินชีวิตไปสู่ความเจริญและสันติสุขด้วยความสงบกาย วาจา ใจ ด้วยสติสัมปชัญญะ และด้วยปัญญาอันเห็นชอบ เพื่อให้เป็นสถานที่ประกอบศาสนพิธี ได้แก่ กุศลพิธี ทานพิธี บุญพิธี เป็นต้น เพื่อให้เป็นอุทยานการศึกษา คือ ศูนย์กลาง การศึกษาหาความรู้ทั้งคฤโลกและคฤธรรม ที่จะยังความสว่างคือปัญญา และประโยชน์แก่สาธุชนโดยทั่วไป โดยการจัดการให้วัดเป็นสถานที่สัปปายะ เหมาะแก่การบำเพ็ญคุณความ

ดี (ดังกล่าว) และให้เป็นที่ตั้งแห่งความศรัทธาเลื่อมใสของประชาชน คือ ให้มีปูชนียวัตถุที่สำคัญ เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาให้มีความสงบ สะอาด เรียบร้อย ร่มรื่น และจัดการ รักษา ใช้นาสนสมบัติต่าง ๆ ของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดี กล่าวคือ ให้ใช้ประโยชน์ได้นาน อย่างคุ้มค่าที่ประชาชนเขาถวายให้ด้วยใจศรัทธาในพระรัตนตรัย มิให้เสียหาย หรือเกิดการ รั่วไหล (เรารักวัดหลวงพ่อด, 2567)

ในด้านการเผยแผ่ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนววิชาธรรมกายซึ่งอยู่ใน 1 ของสายปฏิบัติกรรมฐาน 5 สายใหญ่ที่อยู่ในประเทศไทยเมื่อกล่าว่อนไปถึงอดีตการเผยแผ่พุทธศาสนาเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าได้ทำไว้เป็นอย่างดี ตั้งแต่สมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าได้นำคำสอนที่พระองค์ได้ตรัสรู้เผยแผ่ให้พุทธศาสนิกชนหรือสาวกของพระองค์ได้ตรัสรู้ตาม ซึ่งในปัจจุบันนี้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เน้นในเรื่องของหลักพระไตรปิฎกหรือคำสอนที่เป็นต้นฉบับจากการได้ทำสังคายนาคำสอนของพระพุทธเจ้า 84,000 พระธรรมชั้นร์ เมื่อกล่าวถึงวิชาธรรมกาย ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ว่าเป็นหนึ่งในสายปฏิบัติกรรมฐานสายใหญ่ซึ่งมีผู้นับถือปฏิบัติตามมากพอสมควรโดยมีพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) อดีตเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร เป็นต้นฉบับ เป็นผู้ปฏิบัติและเข้าถึงธรรมกาย ได้นำวิชาธรรมกายมาแนะนำสั่งสอนลูกศิษย์จนเป็นที่รู้จักและนับถือมีผู้ปฏิบัติได้รู้ได้เห็นตามความเป็นจริงของวิชาธรรมกายนั้น ๆ เพราะฉะนั้นแล้วในหลักปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้านั้นมีความสำคัญตรงที่เมื่อรู้แล้วนำไปปฏิบัติกล่าวได้ง่ายว่า รู้ทุกข์แล้วนำไปสู่การพิสูจน์ว่าจริงหรือไม่ เมื่อพิสูจน์ได้ผลอย่างไรแล้วนั้นแหละ คือ ตัวที่จะสามารถรู้ธรรม ในสายวิชาธรรมกายก็เช่นกันคือจะประกอบด้วยทั้งกรรมฐาน 40 หรือในสติปัฏฐาน 4 ด้วยซึ่งจะได้เขียนต่อไป

การปฏิบัติกัมมัฏฐานตามแนววิชาธรรมกาย หมายถึง การปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน 4 ตามพระไตรปิฎกและบูรพาจารย์ คือ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) หรือ เรียกว่า หลวงพ่อด หรือหลวงปู่สด ได้ค้นพบแนวทางที่ดี เรียกว่า วิชาธรรมกาย มาแนะนำสั่งสอนพุทธศาสนิกชนได้รู้ตามและปฏิบัติกัมมัฏฐานในสายวิชาธรรมกายนี้ได้โดยเน้นในสองเรื่องด้วยกันคือ สมณะโดยให้นึกเห็นดวงแก้วกลมใสไปตั้งไว้ที่ศูนย์กลางกายฐานที่ 7 (เหนือสะดือ 2 นิ้วมือ) หรือกลางท้อง และบริกรรมภาวนา สัมมาอะระหังจนสามารถเข้าถึงสภาวะที่เข้าไปเป็นกายในกายแล้วจึงหยุดภาวนาและทำวิปัสสนาต่อไป โดยท่านได้สอนและได้บันทึกไว้ว่า

เทวเม ภิกขเว วิชชาภาคิยา ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย วิชชา มี 2 อย่าง กตเม เทว อย่างอะไรบ้าง สมโณ จ สมณะ ความสงบระงับ อย่างหนึ่ง วิปัสสนา จ วิปัสสนา ความเห็นแจ้งอย่างหนึ่ง สมโณ ภาวิตถิ กิमतถมนุโกติ สมณะเป็นขึ้นแล้วต้องการอะไร จิตต์ภาวียติ ต้องการให้จิตเป็นขึ้น จิตต์ ภาวิตถิ กิमतถมนุโกติ จิตเป็นขึ้นแล้วต้องการอะไร

โย ราโค โส ปหิตติ ความกำหนดอินตอันใดที่มีอยู่ในจิตใจ ความกำหนดอินตอันนั้นหมดไปด้วยสมณะความสงบระงับ

วิปัสสนา ภาวิตา กิमतมฺนุโกติ วิปัสสนาเป็นขึ้นแล้วต้องการอะไร ปญญา ภาวิตติ ต้องการทำปญญาให้เป็นขึ้น ปญญา ภาวิตา กิमतมฺนุโกติ ปญญาเป็นขึ้นแล้วต้องการอะไร ยา อวิชชา सा ปหิตติ ความไม่รู้จริงอันใดที่มีอยู่กับจิตใจ ความไม่รู้จริงอันนั้นหมดไปด้วยความเห็นแจ้งคือวิปัสสนา

ทางพระพุทธศาสนามีวิชา 2 อย่างนี้เป็นข้อสำคัญนัก บัดนี้ท่านทั้งหลายที่เสียสละเวลามา ก็เพื่อมาเรียนสมถวิปัสสนาทั้ง 2 อย่างนี้ สมถะ เป็นวิชาเบื้องต้น พุทธศาสนิกชนต้องเอาใจใส่ คือแปลความว่า สงบระงับใจ เรียกว่า สมถะ วิปัสสนา เป็นขั้นสูงกว่าสมถะซึ่งแปลว่า เห็นแจ้ง เป็นธรรมเบื้องสูง เรียกว่าวิปัสสนา สมถะ-วิปัสสนา 2 อย่างนี้ เป็นธรรมอันสุขุมลุ่มลึกในทางพระพุทธศาสนา ผู้พูดนี้ได้ศึกษามาตั้งแต่บวช พอบวชออกจากโบสถ์แล้วได้วันหนึ่ง รุ่งขึ้นวันหนึ่งก็เรียนทีเดียว เรียนสมถะทีเดียว ไม่ได้หยุดเลย จนกระทั่งถึงบัดนี้ บัดนี้ทั้งเรียนด้วย ทั้งสอนด้วย ในฝ่ายสมถวิปัสสนาทั้ง 2 อย่างนี้ (วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม, 2553)

การทำสมถะหรือนิมิต्तกถิงดวงแก้วขนาดพอดีเพื่อให้ใจไปยึดในดวงแก้ว ไม่กวัดแกว่งไปเรื่องอื่นไว้ตามฐานของกาย ดังนี้

ฐานที่ 1 ปากช่องจมูก หึงซ้าย ขายขวา ตรงกลางพอดี ไม่ล้ำเข้าไป ไม่เหลื่อมออกมาและบริกรรมภาวนา สัมมา อะระหัง ๆ ๆ 3 ครั้ง แล้วจึงเลื่อนดวงนิมิตนั้นต่อไป (บริกรรมจะทำ 3 ครั้งหลังจากการนี้กนิมิตทุกครั้ง)

ฐานที่ 2 เพลตา หึงซ้าย ขายขวา ตรงหัวตาพอดี ตามช่องลมเข้าออกข้างใน

ฐานที่ 3 จอมประสาธ กลางกึ่งศีรษะ ให้ได้ระดับกับเพลตา อยู่ภายในตรงศูนย์กลางของศีรษะ สำหรับฐานที่ 3 นี้ เวลาจะเลื่อนดวงมิตต่อไป ต้องเหลือบตากลับเข้าข้างใน คล้ายๆกับคนนอนกำลังจะหลับ แต่แล้วก็ปล่อยให้ไปไปตามปกติ ทั้งนี้ เพื่อจะให้เห็น ความจำ ความคิด ความรู้ (รวม 4 อย่างนี้เรียก ว่า ใจ) กลับเข้าข้างในเพราะจะต้องดูด้วยตาละเอียดต่อไป

ฐานที่ 4 ปากช่องเพดาน ไม่ให้ล้ำไม่ให้เหลื่อม ตรงช่องที่รับประทานอาหารสำคัญ

ฐานที่ 5 ปากช่องคอ เหนือลูกกระเดือก อยู่ตรงกลางทีเดียว

ฐานที่ 6 ที่สุดลมหายใจเข้าออก คือ กลางตัว ตรงระดับสะดือ แต่อยู่ภายใน

ฐานที่ 7 ถอยหลังกลับมาเหนือระดับสะดือประมาณ : นิ้วมือ (2 انگคุลีหรือประมาณ 5 ซม.) ในกลางตัว

การกำหนดดวงนิมิตเครื่องหมายไปหยุดอยู่ตามฐานนั้น ๆ พร้อมกับภาวนาในใจว่า เมื่อเลื่อนดวงนิมิตกลับขึ้นมาอยู่ฐานที่ 7 แล้ว ให้เพ่งอยู่ตรงนั้นทีเดียวให้คู่กันไปกับบริกรรม

ภาวนาว่า สัมมา อะระหัง ถ้าหากรู้จักทางคือฐานที่ตั้งเหล่านี้แล้วในการทำคราวหลังๆ จะเอาใจไปจรฐานที่ 7 เลยทีเดียวก็ได้

ลักษณะของฐานที่ 7 คือ 1. ศูนย์ด้านหน้า ธาตุน้ำ 2. ศูนย์ด้านขวา ธาตุดิน 3. ศูนย์ด้านหลัง ธาตุไฟ 4. ศูนย์ด้านซ้าย ธาตุลม 5. ศูนย์กลาง อากาศธาตุ 6. ศูนย์กลาง ของอากาศธาตุ วิญญาณธาตุ ตรงนั้นมีศูนย์อยู่ 5 ศูนย์ คือ ศูนย์กลาง หน้า ขวา หลัง ซ้าย ศูนย์กลางคืออากาศธาตุ เครื่องหมายที่ใสสะอาดลอยอยู่กลางช่องอากาศ พร้อมด้วยความรู้ ที่เรียกว่าวิญญาณธาตุ ศูนย์ข้างหน้าคือธาตุน้ำ ศูนย์ข้างขวาคือธาตุดิน ศูนย์ข้างหลัง คือ ธาตุไฟ ศูนย์ข้างซ้ายคือธาตุลม นิยมพร้อมด้วยธาตุทั้ง 6 เมื่อแรกเกิดมาก็พร้อมด้วยธาตุทั้ง 6 เมื่อไปเกิดก็พร้อมด้วยธาตุทั้ง 6 ธาตุไม่ประชุมพร้อมกัน ปฐมมรรคก็เกิดไม่ได้ เมื่อไม่มี ปฐมมรรค มรรคผลนิพพานก็ไปไม่ถูก เหตุนี้จึงต้องทำปฐมมรรคให้เกิดให้มีขึ้น (วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม, 2553) ในสายวิชชาธรรมกายเน้นในเรื่องของการปฏิบัติกรรมฐานโดยใช้ นิमित คือ อารมณ์กับสณนิทเห็นดวงแก้วกลมใสอยู่ที่กลางท้องเหนือระดับสะดือประมาณ 2 นิ้วมือและเข้าไปพิจารณาภายในกายเข้าสู่การยกวิปัสสนาขึ้นเป็นอารมณ์ พิจารณา สังขารซึ่งในสายวิชชาธรรมกายนั้นส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่องของการนั่งสมาธิในอิริยาบถนั่ง ส่วนอิริยาบถอื่น ๆ อาจจะมีแต่น้อยและต้นแบบของการปฏิบัติในสายวิชชาธรรมกาย หลวง ปุสฺส วัดปากน้ำเป็นผู้ริเริ่มปฏิบัติเข้าถึงและเผยแผ่ในเรื่องของการปฏิบัติตามแนวสติปัฏ ฐาน 4 การเผยแผ่ในยุคก่อนมีความเจริญรุ่งเรืองมีคนปฏิบัติค่อนข้างที่จะเยอะซึ่งถ้าสังเกต ในปัจจุบันอาจจะไม่มีที่ปฏิบัติในแนวนี้ คือ ตามวิชชาธรรมกายแต่รวมลงแล้วในสายปฏิบัติ เน้นในเรื่องของสติปัฏฐาน 4 คือพิจารณากายพิจารณาจิต เวทนาและพิจารณาธรรมใน ธรรมซึ่งเหล่านี้เป็นหลักที่พระพุทธเจ้าได้สอนในเผยแผ่ทำให้พุทธศาสนิกชนคนไทยเข้าใจ ในการปฏิบัติมากขึ้นเพราะในการปฏิบัติธรรมนั้นเรียนรู้ทำอาจจะยังไม่พอสอดอาศัยการ พิสูจน์และการปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการพิจารณาจิตตนเองการพิจารณาสังขาร ร่างกาย ซึ่งในสายวิชชาธรรมกายนั้นก็เน้นทั้งสองด้านคือทั้งร่างกายและจิตใจโดยมีการเอา สมณานาหน้าวิปัสสนาตามหลังคือให้จิตหยุดนิ่งอยู่ในอารมณ์เดียวแล้วจึงนำจิตหยุดนิ่งนั้น เข้าไปพิจารณาเหมือนเสมือนว่ามีแว่นขยายที่ยังไม่สะอาดก็ทำความสะอาดแว่นขยายนั้น แล้วเอาแว่นขยายนั้นไปส่องดูฝุ่นธุลีหรือโมเลกุลที่เล็กทำให้เห็นชัดได้มากขึ้น

ด้านการศึกษาและศึกษาสงเคราะห์ ฝ่ายการศึกษา บาลีและนักธรรม หลวงป่าได้ สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้นมา จนมีการศึกษาภาคปริยัติทั้งแผนกนักธรรมและแผนก บาลีเป็นผลงานชิ้นโบว์แดงก็ได้เพราะเป็นที่รู้จักทั้งวงการคณะสงฆ์หรือประชาชนทั่วไป ด้านการศึกษา เป็นเส้นเลือดใหญ่อย่างหนึ่งของวัดควบคู่กับการปฏิบัติธรรม หลวงป่าได้ กล่าวไว้ว่า วิธีส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมของวัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายารามหนึ่ง 1. มีกติกากำหนดไว้เป็นระเบียบปฏิบัติให้พระภิกษุสามเณรทุกรูปต้องเรียนพระปริยัติธรรม

แผนกธรรมให้จบระดับชั้นเอกและทั้งแผนกบาลีให้จบชั้น ป.ธ.3 อย่างต่ำผู้ใดสอบตกซ้ำชั้นใดเกิน 3 ปีให้พิจารณาตัวเอง 2. เจ้าอาวาสผู้บวชเป็นพระภิกษุเมื่ออายุ 57 ปีปัจจุบันเป็นผู้นำในการเรียนทั้งแผนกช่างทำจนกระทั่งพระเอกและแผนกบาลีจบชั้นป 6 สนับ 3. สนับสนุนให้พระภิกษุผู้มีสติปัญญาความสามารถถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ทำหน้าที่เป็นครูสอนทั้งประเทศทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี

ด้านการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ ฝ่ายสาธารณูปการ โยธา หลวงป่า ได้สร้างศาสนสถานและศาสนวัตถุไว้มากมายเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการให้การศึกษาและปฏิบัติมีอาคารสถานที่ตามระเบียบของวัดอย่างเช่นมีโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีที่ตั้งของวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มีศาลาประชาสัมพันธ์และมีอุโบสถ วิหาร ที่พัก รวมถึงศาลาประชาสัมพันธ์และศาลาสมเด็จพระพุฒาจารย์ซึ่งเป็นสถานที่อบรมทั้งภาคปริยัติปฏิบัติเป็นห้องเรียนมีเสนาสนะสำหรับพระภิกษุสามเณรผู้เข้ารับการศึกษารวมทั้งพระปริยัติธรรม แผนกธรรมบาลีและรวมถึงพระภิกษุสามเณรผู้เข้ามาศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย เป็นต้น ปัจจุบันนี้ก็ยังสานต่อปณิธานของพระเดชพระคุณหลวงป่า โดยเฉพาะพระมหาเจดีย์สมเด็จพระคุณหลวงป่า (ต้องใช้งบหลายร้อยล้านบาท) ซึ่งใช้งบประมาณมาก ผู้เป็นประธานสานต่อปณิธานของหลวงป่าก็คือ เจ้าอาวาสองค์ใหม่ คือ พระเดชพระคุณ พระราชวชิรานุสิฐ, ป.ธ. 9 ผศ.ดร. พระสงฆ์สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ศิษยานุศิษย์ทั้งหลาย ซึ่งจะขอไม่กล่าวถึงในตรงนี้จะขอยกไปกล่าวช่วงท้ายบทความ

การสืบทอดเจตนารมณ์ของหลวงป่า

หลังจากหลวงป่ามรณภาพแล้ว วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม นำโดยพระเดชพระคุณ พระราชวชิรานุสิฐ, ป.ธ. 9 ผศ.ดร. เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม เจ้าคณะจังหวัดราชบุรี มีการสานต่อปณิธานของหลวงป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารจัดการวัดในลักษณะที่เป็นกลยุทธ์มากขึ้นโดยใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเข้ามาช่วยในการเผยแผ่พุทธศาสนาและการปกครองแต่ไม่ทิ้งหลักการเดิม คือ ศึกษาสัมมาปฏิบัติได้เผยแผ่คำสอนทางพุทธศาสนาที่พระเทพญาณมงคล (หลวงป่า) ได้สร้างและสืบทอดมาอย่างยาวนาน ถึงแม้พระเดชพระคุณ พระราชวชิรานุสิฐ โดยศักดิ์แล้วท่านมีพรรษามากกว่าหลวงป่า 1 พรรษาแต่ด้วยความเคารพนับถือครูบาอาจารย์เวลามีกิจกรรมต่าง ๆ สมัยที่หลวงป่ายังอยู่ท่านเจ้าคุณก็จะกราบหลวงป่าให้ความเคารพโดยเสมอมาโดยความกตัญญูทศเวทีในธรรมเหล่านั้นทำให้ พระเดชพระคุณ พระราชวชิรานุสิฐ เป็นผู้ที่มีความน่าเคารพนับถือและได้สร้างวัดสืบทอดจากหลวงป่ามีการบริหารจัดการวัดที่มีคุณภาพไม่ว่าจะเป็นด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่และสิ่งสำคัญคือด้านศาสนศึกษา มีความรู้ความสามารถ ดำรงตำแหน่งสำคัญระดับจังหวัด คือ เจ้าคณะจังหวัด ที่ควบคุมดูแล

พระภิกษุสามเณรสามารถที่จะให้พระภิกษุสามเณรนโยบายในการศึกษาที่เข้มแข็งและเกิดประโยชน์อย่างยิ่งและมีการบูรณาการที่เป็นยุคสมัยใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้วัดมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นທີ່ประดิษฐานพระพุทธศาสนาให้เป็นถิ่นบ่มถือนักบวชบุรุษที่ราบรื่นเท่านั้น

สรุป

การบริหารกิจการพระพุทธศาสนาของหลวงปู่ดลหลวงปู่ดลพระธรรมวินัยอย่างเป็นระบบ โดยใช้แนวทางที่เน้นความถูกต้อง เหมาะสม บริสุทธิ์ และยุติธรรม ซึ่งเกิดจากประสบการณ์การปฏิบัติธรรมมายาวนาน ประกอบกับความเข้าใจในกฎหมายพระสงฆ์ ท่านมีภาวะผู้นำสูง วิสัยทัศน์กว้างไกล และบริหารกิจการพระพุทธศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพทั้ง 6 ด้านอย่างมั่นคง แม้เมื่อท่านมรณภาพในปี 2561 การกิจการสืบทอดพระศาสนา ยังคงดำเนินต่อไปโดยคณะศิษย์ ภายใต้การนำของพระราชวชิราวุธ ผู้สืบทอดแนวทางบริหารแบบดั้งเดิมเข้ากับวิธีการสมัยใหม่ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงบ้างตามบริบท แต่ยังคงยึดโครงสร้างที่หลวงปู่วางรากฐานไว้ การพัฒนาวัดจึงไม่อาจพึ่งเพียงเจ้าอาวาส หากต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะงานก่อสร้างพระมหาเจดีย์สมเด็จพระสังฆราช ซึ่งต้องใช้งบประมาณมหาศาล บทบาทการบริหารที่กล่าวมานี้ไม่เพียงเป็นการสืบสานพระศาสนา หากยังเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2552). *การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพลส.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2558). *การบริหารงานภาครัฐกับการสร้างธรรมาภิบาล*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- พระเทพพรเมธี (ประสิทธิ์ พรหมรังสี). (2562). *จากปฏิรูปสู่การปฏิบัติแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). (2547). *หลักธรรมาภิบาล ประมุขศิลป์ : คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี*. ราชบุรี: มูลนิธิพุทธทาสภวนาวชาธรรมกาย.
- เรารักวัดหลวงพ่อด. (2567). *วัตถุประสงค์ของการบริหารวัด*. สืบค้น 3 มกราคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/70dok>
- วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม. (2553). *คู่มือปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน 5 สาย*. นครปฐม: บริษัท เพชรเกษม พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- สมคิด บางโม. (2545). *การบริหาร*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

พระนวกะกับการฝึกธรรมปฏิบัติ : การเชื่อมโยงความสัมพันธ์
ระหว่างศีล สมาธิ และปัญญา*

NOVICE MONKS AND DHAMMA PRACTICE: THE INTERCONNECTION
BETWEEN SILA SAMADHI AND PANYA

พิชญักัญญา กองนิล, พระครูสมุทรภรณ์พัฒน กนตวณโณ

Pitchayakanya Kongnil, Phrakhru Samu Konphat Kantawanno

นักวิชาการอิสระ

independent scholar

Corresponding Author E-mail: beesweet2442@gmail.com

บทคัดย่อ

การฝึกธรรมปฏิบัติของพระนวกะ เป็นกระบวนการสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้พระภิกษุใหม่สามารถดำรงตนในสมณะเพศได้อย่างถูกต้อง โดยมี ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นแนวทางหลักในการพัฒนาตนเอง บทความนี้วิเคราะห์แนวทางการฝึกอบรมพระนวกะในบริบทพระพุทธศาสนา โดยศึกษาความสัมพันธ์ของไตรสิกขาและบทบาทสำคัญในการขัดเกลาจิตใจ ศีล เป็นพื้นฐานของความบริสุทธิ์ทางกาย วาจา และใจ ช่วยให้พระนวกะควบคุมตนเองและปฏิบัติธรรมได้อย่างเหมาะสม สมาธิ ช่วยให้จิตตั้งมั่นไม่ฟุ้งซ่าน และสามารถใช้อุปมาพิจารณาธรรมได้อย่างถูกต้อง ขณะที่ ปัญญาทำให้พระนวกะเข้าใจสัจธรรมและนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง กรณีศึกษาวิเคราะห์ประสบการณ์ของพระนวกะในการปรับตัวจากชีวิตฆราวาสสู่สมณะ พร้อมแนวทางประยุกต์ใช้ไตรสิกขาในชีวิตประจำวัน รวมถึงอุปสรรค เช่น ความยากลำบากในการปรับตัว ความท้าทายทางจิตใจ และอิทธิพลของเทคโนโลยี การอภิปรายเน้นข้อดีและข้อจำกัดของการฝึกปฏิบัติธรรมในปัจจุบัน พร้อมเสนอแนวทางปรับปรุง โดยเน้น การศึกษา การดูแลด้านจิตใจ และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพื่อให้พระนวกะปรับตัวเข้ากับสังคมสมัยใหม่โดยไม่ละทิ้งหลักธรรมวินัย การฝึกธรรมปฏิบัติของพระนวกะเป็นรากฐานสำคัญของพระพุทธศาสนา หากพระนวกะได้รับการฝึกฝนอย่างครบถ้วน ศาสนาย่อมได้รับการธำรงรักษาและเป็นที่พึ่งของพุทธศาสนิกชนได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ: พระนวกะ; ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา); ธรรมปฏิบัติ

Abstract

The Practice Training of Novice Monks is a crucial process in preparing newly ordained monks to live correctly in the monastic life, guided by the principles of morality (Sila), concentration (Samadhi), and wisdom (Panya). This article analyzes training methods for novice monks within the context of Buddhism, exploring the interconnection of the Threefold Training (Tri-Sikkha) and its essential role in overcoming defilements. Morality (Sila) serves as the foundation for purity in body, speech, and mind, enabling novices to maintain discipline and practice appropriately. Concentration (Samadhi) stabilizes the mind, preventing distraction, and allows for the correct application of wisdom in understanding Dhamma. Wisdom (Panya) enables novice monks to comprehend ultimate truths, guiding them toward proper practice. A case study examines the experiences of novice monks transitioning from lay life to monastic life, highlighting practical applications of the Threefold Training in daily routines and identifying challenges such as adaptation difficulties, psychological struggles, and the influence of modern technology. The discussion focuses on the strengths and limitations of current training approaches, proposing improvements in education, mental well-being, and the appropriate use of technology to help novice monks integrate into contemporary society without compromising Buddhist principles. The training of novice monks is fundamental to the preservation of Buddhism; if they are well-trained in morality, concentration, and wisdom, Buddhism will be upheld as a steadfast refuge for practitioners in a sustainable and enduring manner.

Keywords: Novice Monks, Threefold Training (Sila Samadhi Panya), Dhamma Practice

บทนำ

พระนวกะ หรือพระภิกษุที่เพิ่งบวชใหม่ เป็นผู้ที่กำลังก้าวเข้าสู่เส้นทางแห่งสมณะเพศและอยู่ในระยะเริ่มต้นของการฝึกฝนตนเองตามพระธรรมวินัย คำว่า พระนวกะ (Navaka Bhikkhu) มีรากศัพท์จากคำว่า นว แปลว่า ใหม่ หมายถึง ผู้ที่ยังต้องเรียนรู้และปรับตัวให้สอดคล้องกับวิถีแห่งพระพุทธศาสนา (ปรีชญา นาควัชระ, 2556)

การฝึกกรรมปฏิบัติของพระนวกะถือเป็นกระบวนการพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการธำรงรักษาพระพุทธศาสนา (พระมหาอภิชาติ ฐานสุโภ, 2564) โดยมุ่งเน้นที่หลัก ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นแก่นของอริยมรรคมีองค์แปด และเป็นแนวทางนำไปสู่การหลุดพ้นจากทุกข์ พระพุทธองค์ตรัสว่า ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นเส้นทางแห่งการพ้นทุกข์ (พระไพศาล วิสาโล, 2554) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการฝึกฝนตนเองในทุกมิติ ศีล เป็นรากฐานของการควบคุมพฤติกรรมทั้งทางกาย วาจา และใจ สมาธิ ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตและการมีสติรู้ตัว ปัญญา เป็นผลของการไตร่ตรองและการเข้าใจสัจธรรมอย่างลึกซึ้ง ทั้งสามองค์ประกอบนี้มีได้แยกออกจากกัน แต่ทำงานอย่างสอดคล้องและเกื้อหนุนกันในการพัฒนาตนให้เป็นพระภิกษุที่สมบูรณ์

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การฝึกกรรมปฏิบัติของพระนวกะผ่านกรอบแนวคิดของศีล สมาธิ และปัญญา โดยมุ่งอธิบายความหมายและความสำคัญของการฝึกตนในสมณะเพศ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของหลักธรรมดังกล่าว และเสนอแนวทางการฝึกอบรมที่เหมาะสมในบริบทของสังคมปัจจุบัน เพื่อเสริมสร้างพระภิกษุที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคงและยั่งยืน

1. การฝึกศีล พื้นฐานแห่งความบริสุทธิ์และวินัยที่สำคัญของการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะสำหรับพระนวกะหรือพระภิกษุที่เพิ่งบวชใหม่ ศีลเป็นกรอบแห่งความประพฤติที่ช่วยให้พระภิกษุสามารถดำรงชีวิตอย่างถูกต้องตามพระธรรมวินัย และเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสมาธิและปัญญา การฝึกศีลของพระนวกะไม่ได้เป็นเพียงการปฏิบัติตามข้อกำหนดของพระวินัยเท่านั้น แต่ยังเป็นการฝึกฝนจิตใจให้มีความมั่นคง มีวินัย และสามารถปฏิบัติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นิยามและความสำคัญของศีลในชีวิตพระนวกะ คำว่า ศีล หมายถึง การรักษาความประพฤติที่ดั่งงามทางกาย วาจา และใจ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2552) ศีลเป็นข้อกำหนดที่ช่วยให้พระภิกษุสามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นระเบียบ และไม่เบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่น ในบริบทของพระพุทธศาสนา ศีลถือเป็นพื้นฐานของการเจริญสมาธิและปัญญา ซึ่งเป็นหนทางสู่การหลุดพ้นจากทุกข์ สำหรับพระภิกษุ ศีลที่ต้องปฏิบัติคือ ศีล 227 ข้อ ซึ่งระบุไว้ในพระวินัยปิฎก โดยศีลเหล่านี้แบ่งออกเป็น 4 หมวดหลัก ได้แก่ 1. ปาราชิก (ข้อห้ามร้ายแรง 4 ข้อ) เช่น การล่วงละเมิดทางเพศ การฆ่าคน การลักทรัพย์ และการอวดอุตริมนุสสรธรรม 2. สังฆาทิเสส (ความผิดที่ต้องอาบัติหนัก 13 ข้อ) 3. อนียตและนิสสัคคียปาจิตติย (ข้อผิดพลาดที่ต้องปลงอาบัติ 30 ข้อ) 4. ปาจิตติยและเสขยวัตร (ข้อผิดพลาดที่ต้องสังวรระวัง 180 ข้อ) (สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ), 2547)

นอกจากนี้ พระนวกะยังต้องปฏิบัติตามวัตรปฏิบัติ เช่น การเดินบิณฑบาต การสำรวมอินทรี และการปฏิบัติสัทธาธรรม ซึ่งเป็นแนวทางในการฝึกตนให้เป็นพระภิกษุ

ที่สมบูรณ์ คำว่า ศิล มีรากศัพท์จากภาษาบาลี ซึ่งหมายถึง ความเป็นปกติ ความดีงาม หรือ กฎเกณฑ์แห่งความประพฤติ ศิลเป็นหลักปฏิบัติที่กำหนดขอบเขตของพฤติกรรมทางกาย วาจา และใจ เพื่อให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีระเบียบวินัย ไม่ละเมิดศีลธรรมและ ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น ในพุทธศาสนา ศิลถูกกำหนดเป็นแนวทาง ในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์โดยเฉพาะในหมู่พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งถือว่าเป็นรากฐาน สำคัญของการดำเนินชีวิตตามแนวทางของพระพุทธเจ้า

ในพระพุทธศาสนา ศิลเป็นองค์ประกอบแรกของไตรสิกขา (ศีล สมาธิ และปัญญา) ซึ่งเป็นแนวทางแห่งการพัฒนาตนเพื่อบรรลุธรรม ศิลถือเป็นรากฐานของสมาธิและปัญญา เนื่องจากช่วยขจัดกิเลสในระดับพื้นฐาน ทำให้จิตใจสงบ ไม่ถูกรบกวนด้วยพฤติกรรมที่ ผิดพลาด และเอื้อต่อการเจริญสมาธิและปัญญาในขั้นต่อไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2552)

ประเภทของศิลในพระพุทธศาสนา

ศิลในพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็นหลายประเภทตามสถานะของบุคคล ดังนี้

1. ศิลของฆราวาส ศิล 5 (เบญจศิล) ได้แก่ 1. เว้นจากการฆ่าสัตว์ 2. เว้นจากการลักทรัพย์ 3. เว้นจากการประพฤติดินในกาม 4. เว้นจากการพูดเท็จ 5. เว้นจากการดื่มสุราและ ของมีเมา ศิล 8 สำหรับผู้ที่ต้องการปฏิบัติธรรมขั้นสูงขึ้น เช่น ผู้ถือศิลอุโบสถ ศิล 10 เป็นศิลของสามเณร ซึ่งเพิ่มเติมจากศิล 8 โดยห้ามรับเงินทองและห้ามแต่งตัวสวยงาม
2. ศิลของพระภิกษุ พระภิกษุต้องปฏิบัติตาม ศิล 227 ข้อ ซึ่งเป็นข้อบัญญัติในพระวินัย ปิฎกและถูกกำหนดขึ้นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของคณะสงฆ์ ศิลเหล่านี้ช่วยให้ พระภิกษุสามารถดำรงตนเป็นเนืองนิตย์ของพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องและเป็นที่เคารพ ศรัทธาของสาธุชน (สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ), 2547)

ลักษณะของศิล ในเชิงพุทธศาสนา ศิลมีลักษณะที่สำคัญดังต่อไปนี้ 1. เป็นหลัก แห่งความสงบสุข ศิลเป็นเครื่องกำกับพฤติกรรมของมนุษย์ให้ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ต่อตนเองและผู้อื่น การรักษาศิลทำให้สังคมเกิดความสงบสุขและปราศจากความขัดแย้ง 2. เป็นพื้นฐานของสมาธิและปัญญา ผู้ที่รักษาศิลจะมีจิตใจสงบ ไม่ว่าวุ่น ไม่ตกอยู่ใน ความรู้สึกรุนแรง อันเป็นเงื่อนไขสำคัญในการฝึกสมาธิและเจริญปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้ง ในสังขาร 3. เป็นแนวทางสู่ความบริสุทธิ์ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ศิลเป็นรากฐานของความ บริสุทธิ์และการเจริญปัญญา ผู้ที่มีศิลย่อมสามารถพัฒนาตนเองไปสู่ระดับสูงของการ ปฏิบัติธรรม 4. เป็นเครื่องวัดคุณธรรมของบุคคล ผู้ที่รักษาศิลอย่างเคร่งครัด ย่อมเป็นผู้ที่มี คุณธรรมสูง สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม และได้รับความเคารพจากผู้อื่น และ

5. เป็นสากลและไม่มีข้อจำกัดทางศาสนา แม้ว่าศีลจะเป็นหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนา แต่แนวคิดเรื่องการควบคุมพฤติกรรมและมีจริยธรรมสามารถพบได้ในทุกศาสนา

ศีล ในมิติของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทและมหายาน

ในพระพุทธศาสนา เถรวาท (Theravada) และ มหายาน (Mahayana) ศีลมีลักษณะที่แตกต่างกันบ้างในรายละเอียด ศีลในฝ่ายเถรวาท มีข้อกำหนดที่เคร่งครัดตามพระวินัยปิฎก เน้นการรักษาศีลอย่างเคร่งครัดเพื่อความบริสุทธิ์ของจิตใจ พระภิกษุมีหน้าที่รักษาศีล 227 ข้อ ศีลในฝ่ายมหายาน เน้นแนวคิด โพธิสัตว์ศีล ซึ่งเป็นศีลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์ มีข้อกำหนดที่ปรับให้เข้ากับสังคมในแต่ละยุคสมัย เช่น พระภิกษุในบางนิกายสามารถรับเงินทองได้ ให้ความสำคัญกับเจตนาในการปฏิบัติศีลมากกว่าตัวบทกฎหมายของศีลเอง

ศีลเกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักกรรมในพระพุทธศาสนา เนื่องจากพฤติกรรมที่เป็นไปตามศีลย่อมส่งผลให้เกิดกรรมดี ในขณะที่การละเมิดศีลย่อมนำไปสู่กรรมไม่ดี ซึ่งเป็นไปตามหลักแห่งเหตุและผล การรักษาศีลนำไปสู่การเกิดในภพภูมิที่ดี เช่น เป็นมนุษย์หรือเทวดา การละเมิดศีลนำไปสู่ความทุกข์ เช่น ตกอยู่ในอบายภูมิ พระพุทธองค์ตรัสว่า สัตว์โลกทั้งหลายเป็นไปตามกรรม ดังนั้น การรักษาศีลจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างกรรมดี และหลีกเลี่ยงกรรมไม่ดี ศีลเป็นแนวทางสำคัญในการดำเนินชีวิตของพระนวกะและพุทธศาสนิกชนทุกระดับ การรักษาศีลอย่างเคร่งครัดช่วยให้บุคคลมีความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ และเป็นพื้นฐานสำคัญของการเจริญสมาธิและปัญญาในพระพุทธศาสนา

วิธีการฝึกศีลเพื่อสร้างความมั่นคงทางจิตใจ ศีลเป็นพื้นฐานที่ช่วยให้พระนวกะสามารถดำรงชีวิตในสมณะเพศได้อย่างมั่นคงและเป็นระเบียบ ซึ่งส่งผลต่อชีวิตของพระภิกษุในหลายด้าน ได้แก่ ช่วยควบคุมพฤติกรรมทางกาย วาจา และใจ การปฏิบัติศีลช่วยให้พระนวกะสามารถควบคุมตนเองให้มีความสำรวมและอยู่ในกรอบวินัยของสงฆ์ ลดโอกาสในการทำผิดพระธรรมวินัย สร้างความเคารพและศรัทธาในหมู่พุทธศาสนิกชน พระภิกษุที่ปฏิบัติศีลอย่างเคร่งครัดจะได้รับการเคารพจากพุทธศาสนิกชนทำให้พระพุทธศาสนาเป็นที่น่าเชื่อถือและดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน (พุทธทาสภิกขุ, 2551) เป็นพื้นฐานของสมาธิและปัญญา ศีลช่วยให้จิตใจสงบและปลอดโปร่ง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสมาธิและปัญญา ในพระไตรปิฎกระบุว่า ศีลเป็นรากฐานของสมาธิ สมาธิเป็นรากฐานของปัญญา ป้องกันอาบัติและความผิดพลาด พระนวกะที่มีความเข้าใจในศีลและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด จะสามารถหลีกเลี่ยงการละเมิดพระธรรมวินัย ซึ่งอาจนำไปสู่ความเสื่อมเสียของตนเองและคณะสงฆ์ (พุทธทาสภิกขุ, 2551)

สมาธิ การฝึกฝนจิตให้ตั้งมั่นและสงบ

การฝึกสมาธิเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการพัฒนาตนเองของพระนวกะ โดยเป็นองค์ประกอบสำคัญของไตรสิกขา(ศีล สมาธิ และปัญญา) สมาธิช่วยให้จิตใจสงบ แน่วแน่ และมีความมั่นคง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเจริญปัญญาและความเข้าใจในสัจธรรมของชีวิต ในพระพุทธศาสนา สมาธิไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การนั่งหลับตาสงบจิตเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการฝึกฝนจิตให้มีสติและสามารถควบคุมตนเองในทุกอิริยาบถ

ความหมายของสมาธิในทางพุทธศาสนา 1. ความหมายของสมาธิ คำว่า สมาธิ หมายถึง สภาวะของจิตที่ตั้งมั่น ไม่ฟุ้งซ่าน และแน่วแน่อยู่กับอารมณ์เดียว ในพุทธศาสนา สมาธิถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของ อริยมรรคมีองค์แปด โดยจัดอยู่ในหมวดของ สมาธิสัมมาปฏิบัติ ได้แก่ สัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ) เพียรพยายามละอกุศลและบำเพ็ญกุศล สัมมาสติ (สติชอบ) มีสติระลึกถึงกาย เวทนา จิต และธรรม สัมมาสมาธิ (สมาธิชอบ) ทำจิตให้แน่วแน่จนถึงระดับฌาน พระพุทธองค์ตรัสว่า สมาธิเป็นหนทางนำไปสู่ปัญญา ซึ่งหมายความว่าผู้ที่มีจิตตั้งมั่นย่อมสามารถใช้ปัญญาพิจารณาธรรมและเห็นแจ้งในสัจธรรม

2. ประเภทของสมาธิในพระพุทธศาสนา สมาธิในทางพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ขณิกสมาธิ (สมาธิชั่วขณะ) เป็นสมาธิที่เกิดขึ้นชั่วขณะ เช่น การมีสมาธิขณะฟังธรรม ขณะเดินจงกรมและเป็นสมาธิที่ช่วยให้จิตใจสงบชั่วคราวและช่วยลดความฟุ้งซ่าน อุปจารสมาธิ (สมาธิใกล้จะถึงฌาน) เป็นสมาธิที่จิตเริ่มตั้งมั่นอย่างต่อเนื่องแม้ว่ายังไม่เข้าสู่ระดับฌาน แต่สามารถควบคุมอารมณ์จิตให้แน่วแน่นได้ อัปนาสมาธิ (สมาธิที่แน่วแน่นเต็มที่หรือฌาน) เป็นระดับของสมาธิที่ลึกซึ้งที่สุดและสามารถเข้าสู่สภาวะฌานได้ จิตไม่ถูกรบกวนจากสิ่งภายนอกและสามารถดำรงอยู่ในสภาวะของความสงบอย่างแท้จริง

3. สมาธิกับปัญญา ในพุทธศาสนา สมาธิไม่ได้เป็นเพียงแค่การฝึกจิตให้สงบเท่านั้น แต่ยังเป็นรากฐานของการเจริญปัญญา พระพุทธองค์ตรัสว่า จิตที่มีสมาธิย่อมเห็นสัจธรรมชัดเจน สมาธิช่วยให้จิตใจปลอดโปร่ง ไม่ถูกรบกวนด้วยกิเลส ทำให้สามารถใช้ปัญญาพิจารณาธรรมได้อย่างชัดเจน ประโยชน์ของการฝึกสมาธิในชีวิตประจำวันของพระนวกะ พระนวกะหรือพระภิกษุที่เพิ่งบวชใหม่ มีความจำเป็นต้องฝึกฝนสมาธิเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจ การฝึกสติผ่านการเจริญสมาธิทำให้สามารถกำกับความคิดและการกระทำได้ดีขึ้น ส่งเสริมการศึกษาพระธรรมวินัย พระนวกะต้องศึกษาพระธรรมวินัยอย่างต่อเนื่อง การรักษาศีลต้องอาศัยสมาธิเพื่อให้สามารถควบคุมพฤติกรรมทางกาย วาจา และใจ สมาธิช่วยลดอารมณ์โกรธ โสภ และหลง ทำให้สามารถดำรงตนในศีลอย่างเคร่งครัด และสามารถพิจารณาธรรมด้วยปัญญา ทำให้เกิดเมตตาและความสงบในจิตใจ พระพุทธองค์ตรัสว่า ผู้ที่มีสมาธิย่อมมีเมตตา และสามารถดับทุกข์ได้ การฝึกสมาธิช่วยให้พระนวกะมีจิตใจเมตตาต่อผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างสงบ

แนวทางการฝึกสมาธิของพระนวกะ ฝึกอานาปานสติ (การกำหนดลมหายใจ) เป็นการฝึกสมาธิพื้นฐานโดยใช้ลมหายใจเข้า-ออกเป็นอารมณ์ของสมาธิ ช่วยให้จิตใจสงบ และเป็นเครื่องมือในการฝึกสติ ฝึกเดินจงกรม เป็นการฝึกสมาธิขณะเดิน โดยกำหนดจิตอยู่กับการก้าวเดินแต่ละก้าว ช่วยให้จิตแน่วแน่และสามารถปฏิบัติสติในชีวิตประจำวันได้ ฝึกเจริญเมตตาภาวนา เป็นการฝึกสมาธิโดยกำหนดจิตให้แผ่เมตตาแก่ตนเองและสรรพสัตว์ ช่วยลดความโกรธและเสริมสร้างความเมตตาในจิตใจ

สมาธิเป็นองค์ประกอบสำคัญของการฝึกธรรมปฏิบัติของพระนวกะ โดยช่วยให้จิตใจสงบ มีสติ และสามารถปฏิบัติศีล สมาธิ และปัญญาได้อย่างสมบูรณ์ การฝึกสมาธิทำให้พระนวกะสามารถดำรงตนในสมณะเพศได้อย่างมั่นคง ศึกษาพระธรรมวินัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง

ปัญญา ความรู้แจ้งในธรรม

ปัญญาเป็นองค์ประกอบสำคัญของไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา ในพุทธศาสนา ปัญญาไม่ได้หมายถึงเพียงความรู้ทางโลกหรือความสามารถทางสติปัญญาในเชิงเหตุผลเท่านั้น แต่หมายถึง ความรู้แจ้งในสัจธรรม หรือ อริยสัจ 4 ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ลึกซึ้งในความเป็นจริงของชีวิต การพัฒนาปัญญาถือเป็นจุดสูงสุดของกระบวนการฝึกตนในพระพุทธศาสนา เนื่องจากนำไปสู่ความหลุดพ้นจากทุกข์

พระพุทธองค์ตรัสว่า ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก หมายถึง ผู้ที่มีปัญญาย่อมสามารถมองเห็นความจริงและดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้อง ปัญญาไม่ได้เกิดขึ้นเพียงจากการศึกษาหรือการฟังธรรมเท่านั้น แต่ต้องมาจากการพิจารณาไตร่ตรองและปฏิบัติตามหลักธรรมอย่างลึกซึ้ง นิยามของปัญญาตามหลักพุทธศาสนา

ความหมายของปัญญา คำว่า ปัญญา หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในกฎแห่งธรรมชาติ หรือสัจธรรม ปัญญาเป็นกระบวนการคิดที่ลึกซึ้งกว่าความรู้ทั่วไป เพราะเป็นความเข้าใจที่เกิดจากการพิจารณาอย่างรอบคอบ และไม่ยึดติดกับอคติหรือกิเลส ในพระพุทธศาสนา ปัญญาถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของ อริยมรรคมีองค์แปด โดยอยู่ในหมวดของ ปัญญาสัมมาปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องกรรมและผลของกรรม สัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ) การคิดพิจารณาโดยปราศจากอกุศลจิต

ปัญญาและความหลุดพ้น ปัญญาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถละกิเลสและเข้าถึงความหลุดพ้นได้ ในพระไตรปิฎกระบุว่า บุคคลผู้มีปัญญาแล้วย่อมเห็นธรรมที่ควรเห็น หมายถึง การใช้ปัญญาเพื่อเข้าใจทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรคอย่างแท้จริง การพัฒนาปัญญาผ่านการศึกษาและการเจริญสติ การศึกษาเพื่อพัฒนาปัญญา การฟังธรรม

และศึกษาพระไตรปิฎก การฟังธรรมจากพระอาจารย์ช่วยให้พระนวกะสามารถเข้าใจหลักธรรมได้อย่างถูกต้อง การศึกษาพระไตรปิฎกช่วยให้เข้าใจถึงหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าในเชิงลึก การอ่านและทบทวนตำราธรรมะ พระนวกะควรศึกษาคัมภีร์อรรถกถาและคำอธิบายธรรมะเพิ่มเติม การอ่านธรรมะช่วยให้เกิดการคิดวิเคราะห์และการตั้งคำถามเกี่ยวกับหลักธรรม การอภิปรายและการสนทนาธรรม การสนทนาธรรมกับพระอาจารย์หรือเพื่อนสหธรรมิกช่วยให้เกิดมุมมองที่กว้างขึ้น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยกระตุ้นให้เกิดการพิจารณาธรรมอย่างลึกซึ้ง

การเจริญสติและการพัฒนาปัญญาผ่านการปฏิบัติ การเจริญสติในชีวิตประจำวัน พระนวกะต้องฝึกสติตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นขณะเดิน ยืน นั่ง หรือทำกิจกรรมใด ๆ การฝึกสติช่วยให้จิตมีความตั้งมั่น ไม่ฟุ้งซ่าน และสามารถพิจารณาธรรมได้อย่างลึกซึ้ง การปฏิบัติสมาธิเพื่อเสริมสร้างปัญญา สมาธิทำให้จิตสงบและเป็นเครื่องมือสำคัญในการพิจารณาธรรม สมาธิที่มั่นคงช่วยให้สามารถเจริญวิปัสสนาเพื่อเข้าถึงความจริงของสังขาร การพิจารณาอริยสัจ 4 พระนวกะต้องพิจารณาทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรคอยู่เสมอ การเห็นแจ้งในอริยสัจ 4 เป็นจุดสูงสุดของการพัฒนาปัญญา การเจริญโยนิโสมนสิการ (การพิจารณาอย่างแยบคาย) พระพุทธองค์ตรัสว่า โยนิโสมนสิการเป็นเหตุให้เกิดปัญญา เป็นกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและไม่ยึดติดกับอคติ ปัญญาเป็นองค์ประกอบสำคัญของการปฏิบัติธรรมของพระนวกะและเป็นกุญแจสำคัญในการเข้าถึงความหลุดพ้นจากทุกข์ การพัฒนาปัญญาในพุทธศาสนาเกิดขึ้นจาก 3 ขั้นตอน ได้แก่ สุตมยปัญญา (การเรียนรู้จากฟังและอ่าน) จินตามยปัญญา (การพิจารณาไตร่ตรอง) และ ภาวนามยปัญญา (ปัญญาจากการปฏิบัติ) การพัฒนาปัญญานั้นต้องอาศัยทั้งการศึกษาและการปฏิบัติ โดยเฉพาะการเจริญสติและสมาธิ ซึ่งช่วยให้จิตสามารถพิจารณาธรรมได้อย่างชัดเจน

การเชื่อมโยงศีล สมาธิ และปัญญาในธรรมปฏิบัติของพระนวกะ

พระพุทธศาสนาสอนว่าการฝึกตนให้ถึงความหลุดพ้นจากทุกข์ต้องอาศัยการพัฒนา ศีล สมาธิ และปัญญา อย่างเป็นระบบและครบถ้วน ศีลเป็นพื้นฐานของการฝึกจิต สมาธิเป็นเครื่องมือทำให้จิตมั่นคง และปัญญาเป็นแสงสว่างที่นำไปสู่ความรู้แจ้ง ในกระบวนการฝึกธรรมปฏิบัติของพระนวกะ การเชื่อมโยง ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นหัวใจสำคัญในการดำรงชีวิตสมณะให้สมบูรณ์และบรรลุธรรมตามแนวทางของพระพุทธเจ้า

พระพุทธองค์ตรัสว่า ศีล สมาธิ และปัญญาเป็นหนทางสู่การพ้นทุกข์ซึ่งหมายความว่า พระนวกะต้องปฏิบัติตามไตรสิกขานี้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยเริ่มจากศีลเพื่อควบคุมกาย วาจา จากนั้นจึงพัฒนาสมาธิเพื่อให้จิตมั่นคง และสุดท้ายใช้ปัญญาเพื่อเห็นแจ้งในสัจธรรม กระบวนการเชื่อมโยงและการประยุกต์ใช้ การเชื่อมโยง ศีล สมาธิ และปัญญา

ไม่ได้เป็นกระบวนการที่แยกจากกัน แต่เป็นลำดับขั้นตอนของการพัฒนาทางจิตใจที่ส่งเสริมกันและกัน กระบวนการนี้สามารถอธิบายได้เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ศิลเป็นพื้นฐานของสมาธิ ศิลเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมทางกายและวาจาของพระนวกะ ทำให้จิตสงบ ไม่ฟุ้งซ่าน การปฏิบัติศิลปะช่วยลดกิเลสพื้นฐาน เช่น โลภะ โทสะ โมหะ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการฝึกสมาธิ เมื่อพระนวกะรักษาศิลได้บริสุทธิ์ จะไม่มีความรู้สึกผิดหรือความวิตกกังวล ทำให้จิตใจพร้อมสำหรับการฝึกสมาธิ ตัวอย่างการประยุกต์ใช้: พระนวกะที่สละรวมอินทรีย์ ไม่มองหรือฟังสิ่งที่ก่อให้เกิดกิเลส จะมีจิตใจที่สงบและพร้อมสำหรับการทำสมาธิ

2. สมาธิเป็นเครื่องมือของปัญญา เมื่อจิตสงบและตั้งมั่นจากการฝึกสมาธิ พระนวกะสามารถใช้ปัญญาพิจารณาธรรมได้อย่างแจ่มชัด สมาธิที่แน่วแน่มั่นคงช่วยให้พระนวกะไม่หลงไปกับอารมณ์และความคิดฟุ้งซ่าน ทำให้สามารถใช้ปัญญาวิเคราะห์ธรรมะได้อย่างถูกต้อง การฝึกสมาธิช่วยให้เกิดโยนิโสมนสิการ (การพิจารณาอย่างแยบคาย) ซึ่งนำไปสู่การเห็นแจ้งในอริยสัจ 4 ตัวอย่างการประยุกต์ใช้: พระนวกะที่ฝึกสมาธิอย่างต่อเนื่อง จะสามารถพิจารณาไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) ได้อย่างแจ่มแจ้ง

3. ปัญญานำไปสู่การรักษาจิตอย่างสมบูรณ์ เมื่อพระนวกะมีปัญญาเข้าใจถึงเหตุและผลของการรักษาศิล ย่อมสามารถรักษาศิลได้อย่างมั่นคงโดยไม่ต้องฝืน ปัญญาทำให้พระนวกะสามารถใช้ศีลและสมาธิเป็นเครื่องมือในการขัดเกลาจิตใจ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้มีปัญญาย่อมไม่ละเมิดศีล เพราะเห็นผลของศีล ตัวอย่างการประยุกต์ใช้: พระนวกะที่มีปัญญาเข้าใจโทษของการพูดเท็จ จะสามารถรักษาศิลโดยไม่ต้องบังคับตนเอง เพราะเห็นผลเสียของการพูดเท็จได้อย่างแจ่มชัด

ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นกระบวนการปฏิบัติธรรมที่เชื่อมโยงกันอย่างแนบแน่น การปฏิบัติศิลปะช่วยให้จิตสงบพร้อมต่อการพัฒนาสมาธิ สมาธิช่วยให้จิตมั่นคงและใช้ปัญญาพิจารณาธรรมได้อย่างถูกต้อง และปัญญาช่วยให้การรักษาจิตเป็นไปโดยอัตโนมัติ กระบวนการเหล่านี้เป็นหัวใจสำคัญของการฝึกตนในพระพุทธศาสนา และเป็นแนวทางที่พระนวกะต้องปฏิบัติเพื่อความเจริญก้าวหน้าในธรรม

กรณีศึกษา ประสบการณ์จากพระนวกะในวัด

พระนวกะ หรือพระภิกษุที่เพิ่งบวชใหม่ ต้องเผชิญกับกระบวนการฝึกฝนทั้งทางกายและใจ โดยเฉพาะในด้าน ศิล สมาธิ และปัญญา การปฏิบัติตามหลักธรรมวินัยและการใช้ชีวิตในสมณะเพศไม่ใช่เรื่องง่ายสำหรับผู้เพิ่งเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์ ประสบการณ์ของพระนวกะในวัดสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการฝึกธรรมปฏิบัติ พระพุทธองค์ตรัสว่า ผู้ใดมีศีล สมาธิ และปัญญาสมบูรณ์ ผู้นั้นย่อมอยู่เป็นสุข

ในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น การนำหลักศีล สมาธิ และปัญญามาใช้ในชีวิตจริงจึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาตนเองและดำรงชีวิตในสมณะเพศอย่างสมบูรณ์

กรณีศึกษา 1 การปรับตัวของพระนวกะต่อชีวิตในวัด พระนวกะรูปหนึ่ง ชื่อ พระกิตติภพ (นามสมมติ) อายุ 25 ปี บวชเพื่อต้องการศึกษาธรรมและปรับปรุงตนเองจากชีวิตฆราวาสที่เต็มไปด้วยความวุ่นวายและกิเลส เมื่อเข้าสู่วัด พระกิตติภพ พบว่า ชีวิตในสมณะเพศแตกต่างจากชีวิตฆราวาสโดยสิ้นเชิง ต้องตื่นเช้าทำวัตร ปฏิบัติกิจของสงฆ์ และเคร่งครัดในพระวินัย การฝึกธรรมปฏิบัติในช่วงต้นของการบวชเป็นช่วงเวลาที่ทำทนายอย่างยิ่งสำหรับพระนวกะ โดยเฉพาะการเปลี่ยนผ่านจากวิถีชีวิตฆราวาสสู่สมณะเพศ ความท้าทายที่สำคัญ ได้แก่ การตื่นตั้งแต่ตี 4 เพื่อทำวัตรเช้าและเจริญสมาธิ การเดินบิณฑบาตด้วยความสำรวม หลีกเลี่ยงการพูดคุยหรือแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสม รวมถึงการปรับตัวกับการฉันอาหารเพียง 1-2 มื้อต่อวัน และงดอาหารหลังเที่ยง อีกทั้งยังต้องเผชิญกับความคิดถึงบ้านและความเคยชินเดิมที่อาจรบกวนจิตใจ

อย่างไรก็ตาม เมื่อผ่านกระบวนการฝึกตนอย่างต่อเนื่อง พระกิตติภพได้เรียนรู้ที่จะใช้ ศีล เป็นเครื่องกำกับพฤติกรรม ส่งผลให้สามารถควบคุมกาย วาจา และใจได้ดีขึ้น การฝึก สมาธิ ผ่านการนั่งสมาธิและเดินจงกรมช่วยให้จิตใจสงบ ลดความวุ่นวาย และทำให้มีสติมากขึ้น บทเรียนที่ได้รับจากการฝึกธรรมปฏิบัติ คือ พระวินัยช่วยหล่อหลอมให้เกิดระเบียบวินัยและความเคารพตนเอง สมาธิช่วยควบคุมอารมณ์ และปัญญานำไปสู่ความเข้าใจชีวิตที่ลึกซึ้งขึ้น อันเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงตนในสมณะเพศอย่างมั่นคงและสงบสุข

กรณีศึกษา 2 พระนวกะกับการเผชิญหน้ากับความขัดแย้ง พระภัทร (นามสมมติ) เป็นพระนวกะที่บวชด้วยศรัทธา แต่ในระยะแรกพบว่าตนเองมีอารมณ์ร้อนและมักเกิดความขัดแย้งกับพระรูปอื่น เมื่อถูกตำหนิหรือสั่งสอน ก็มักเกิดโทสะและไม่พอใจ การใช้ชีวิตร่วมกับคณะสงฆ์เป็นอีกหนึ่งความท้าทายสำคัญของพระนวกะ โดยเฉพาะเมื่อแต่ละรูปมีบุคลิกและพื้นเพที่ต่างกันไป พระภัทรต้องเผชิญกับความกดดันในการปรับตัว ลดอัตตา และคลายความยึดมั่นในตนเอง เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในหมู่คณะได้อย่างสงบสุข ทั้งยังต้องยอมรับการว่ากล่าวตักเตือนจากพระอาวุโสด้วยความเคารพ และใช้ออกาสเหล่านั้นในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตามพระวินัย ในการฝึกตน พระภัทรใช้ ศีล เป็นเครื่องกำกับ วาจา งดเว้นการโต้ตอบเมื่อถูกตำหนิ และตั้งใจรักษาความสำรวม ฝึก สมาธิ โดยอาศัยอานาปานสติควบคู่กับเมตตาภาวนา เพื่อระงับโทสะและเสริมสร้างความเมตตาต่อตนเองและผู้อื่น ขณะเดียวกันยังใช้ ปัญญา ไตร่ตรองคำสอนเรื่องการปล่อยวาง และเรียนรู้ว่าความทุกข์ส่วนใหญ่เกิดจากความยึดติดในตนเอง

ผลจากการฝึกธรรมปฏิบัติ ทำให้พระภิกษุสามารถควบคุมอารมณ์และลดความขัดแย้งภายในใจได้อย่างเห็นผล พระวินัยกลายเป็นเครื่องมือในการฝึกความอดทน สมาธิ ช่วยให้มีความสุขและไม่ตอบโต้ด้วยอารมณ์ ส่วนปัญญาทำให้เข้าใจธรรมชาติของความขัดแย้ง และสามารถดำรงตนท่ามกลางความแตกต่างได้อย่างสงบและมั่นคง ปัญญาทำให้เข้าใจว่าความโกรธเกิดจากอหังการ และสามารถปล่อยวางได้

พระนวกะต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการในช่วงแรกของการบวช แต่ด้วยการฝึก ศีล สมาธิ และปัญญา อย่างต่อเนื่อง พระนวกะสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นพระภิกษุที่สมบูรณ์ การปรับตัวให้เข้ากับชีวิตในวัดอาศัยการรักษาศีลเป็นพื้นฐาน ฝึกสมาธิเพื่อควบคุมจิต และใช้ปัญญาเพื่อพิจารณาธรรมและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่

ข้อวิเคราะห์และอภิปราย

การฝึกธรรมปฏิบัติของพระนวกะเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้พระภิกษุใหม่สามารถปรับตัวเข้าสู่ชีวิตสมณะได้อย่างถูกต้องและสมบูรณ์แบบ โดยอาศัยหลัก ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นแนวทางหลักในการพัฒนาตนเอง อย่างไรก็ตาม การฝึกธรรมปฏิบัตินี้มีทั้งผลกระทบที่เป็นประโยชน์ต่อพระนวกะและข้อจำกัดที่ต้องได้รับการพิจารณาเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน การวิเคราะห์ผลกระทบของการฝึกธรรมปฏิบัติที่มีต่อชีวิตพระนวกะ

ผลกระทบเชิงบวกของการฝึกธรรมปฏิบัติ การฝึกธรรมปฏิบัติอย่างเคร่งครัดมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาพระนวกะให้เป็นพระภิกษุที่สมบูรณ์ ทั้งในด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา การรักษาศีลอย่างมั่นคงช่วยให้พระนวกะมีวินัยในตนเอง ลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากชีวิตฆราวาส เช่น การพูดจาไม่สุภาพหรือข้องเกี่ยวกับอบายมุข ขณะเดียวกัน การฝึกสมาธิเป็นประจำช่วยให้จิตใจสงบ ลดความฟุ้งซ่าน และเพิ่มความสามารถในการควบคุมอารมณ์ นำไปสู่ความอดทนและความมั่นคงทางจิตใจ

การศึกษาพระธรรมวินัยและการเจริญปัญญาทำให้พระนวกะสามารถเข้าใจหลักธรรมได้ลึกซึ้ง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนถ่ายทอดธรรมะแก่ฆราวาสได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้เกิดความศรัทธาและความเคารพจากพุทธศาสนิกชน ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการธำรงพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน

การอภิปรายข้อดีและข้อจำกัดของแนวทางการฝึกธรรมปฏิบัติในปัจจุบัน

1. ข้อดีของแนวทางการฝึกธรรมปฏิบัติในปัจจุบัน ยังคงรักษาลักษณะวินัยดั้งเดิมของพระพุทธศาสนา พระนวกะยังคงต้องปฏิบัติตามหลัก ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นแนวทางที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ ระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมและการฝึกปฏิบัติธรรมในวัด ยังคงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาพระนวกะ มีการปรับปรุงการสอนและ

การฝึกอบรมให้เข้ากับยุคสมัย ปัจจุบันหลายวัดมีการใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ในการสอนพระธรรมวินัย เช่น การเรียนพระไตรปิฎกผ่านระบบออนไลน์ พระอาจารย์สามารถใช้วิธีการสอนที่ทันสมัย เช่น การอภิปรายธรรมะ หรือการสอนธรรมะผ่านแอปพลิเคชัน ช่วยเสริมสร้างความศรัทธาของฆราวาส การฝึกธรรมปฏิบัติของพระนวกะที่มีคุณภาพ ช่วยให้พุทธศาสนิกชนมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้พุทธศาสนาเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

2. ข้อจำกัดของแนวทางการฝึกธรรมปฏิบัติในปัจจุบัน ปัญหาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป สังคมปัจจุบันมีความเร่งรีบและวัตถุนิยมมากขึ้น ทำให้พระนวกะต้องเผชิญกับความท้าทายในด้านการรักษาศีลและสมาธิวัดบางแห่งไม่ได้เคร่งครัดในการอบรมพระนวกะ ทำให้ขาดคุณภาพและความเข้าใจในหลักธรรมที่แท้จริง ขาดพระอาจารย์ที่มีความสามารถในการสอน วัดบางแห่งไม่มีพระอาจารย์ที่สามารถถ่ายทอดหลักธรรมวินัยได้อย่างลึกซึ้ง ส่งผลให้พระนวกะไม่ได้รับการฝึกฝนอย่างเต็มที่ การใช้เทคโนโลยีที่มากเกินไป แม้ว่าการใช้เทคโนโลยีช่วยในการศึกษาและฝึกปฏิบัติได้ง่ายขึ้น แต่ในบางกรณีอาจทำให้พระนวกะขาดสมาธิในการปฏิบัติธรรมการใช้โซเชียลมีเดียมากเกินไปอาจเป็นอุปสรรคต่อการฝึกสมาธิและปัญญา

การฝึกธรรมปฏิบัติของพระนวกะมีผลกระทบอย่างมากต่อชีวิตและพฤติกรรมของพระภิกษุใหม่ การปฏิบัติตาม ศีล สมาธิ และปัญญา อย่างเคร่งครัดช่วยให้พระนวกะสามารถปรับตัวเข้าสู่สมณะเพศได้อย่างสมบูรณ์ และสามารถพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นพระภิกษุที่สมบูรณ์แบบ

สรุป

การฝึกธรรมปฏิบัติของพระนวกะเป็นกระบวนการสำคัญในการเตรียมพระภิกษุใหม่ให้สามารถดำรงตนในสมณะเพศได้อย่างถูกต้อง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นทางแห่งความบริสุทธิ์ สะท้อนให้เห็นว่าการฝึกตนตามหลักนี้จะช่วยหล่อหลอมให้พระนวกะกลายเป็นพระภิกษุที่มีคุณภาพ และเป็นทั้งพึ่งทางจิตใจแก่พุทธศาสนิกชน อย่างไรก็ตาม การฝึกธรรมปฏิบัติในยุคปัจจุบันยังเผชิญความท้าทายจากบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาแนวทางการฝึกอบรมให้เหมาะสมและทันสมัย โดยสามารถดำเนินการในสามด้านหลัก ได้แก่ ด้านการศึกษาและการฝึกอบรม ควรปรับเนื้อหาและวิธีการสอนให้เข้าใจง่าย และเน้นการนำไปใช้จริง เสริมด้วยการศึกษาพระไตรปิฎก อรรถกถา และการอบรมสมาธิ วิปัสสนาอย่างเป็นระบบ ด้านจิตใจและการปรับตัว ควรมีพระอาจารย์หรือพี่เลี้ยงคอยดูแลและแนะนำ

อย่างใกล้ชิด พร้อมสร้างสิ่งแวดล้อมในวัดที่เอื้อต่อการฝึกปฏิบัติธรรม ด้านการใช้เทคโนโลยี ควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเผยแผ่ธรรมะอย่างสร้างสรรค์ เช่น สื่อออนไลน์ แอปพลิเคชัน หรือหลักสูตรธรรมะแบบดิจิทัล การฝึกพระนวกะจึงไม่ใช่เพียงภารกิจของคณะสงฆ์ แต่ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากพุทธศาสนิกชนในการสนับสนุนให้การศึกษาธรรมะดำเนินไปอย่างมั่นคง เพื่อให้พระพุทธศาสนาเป็นพลังนำทางจิตใจของสังคมได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

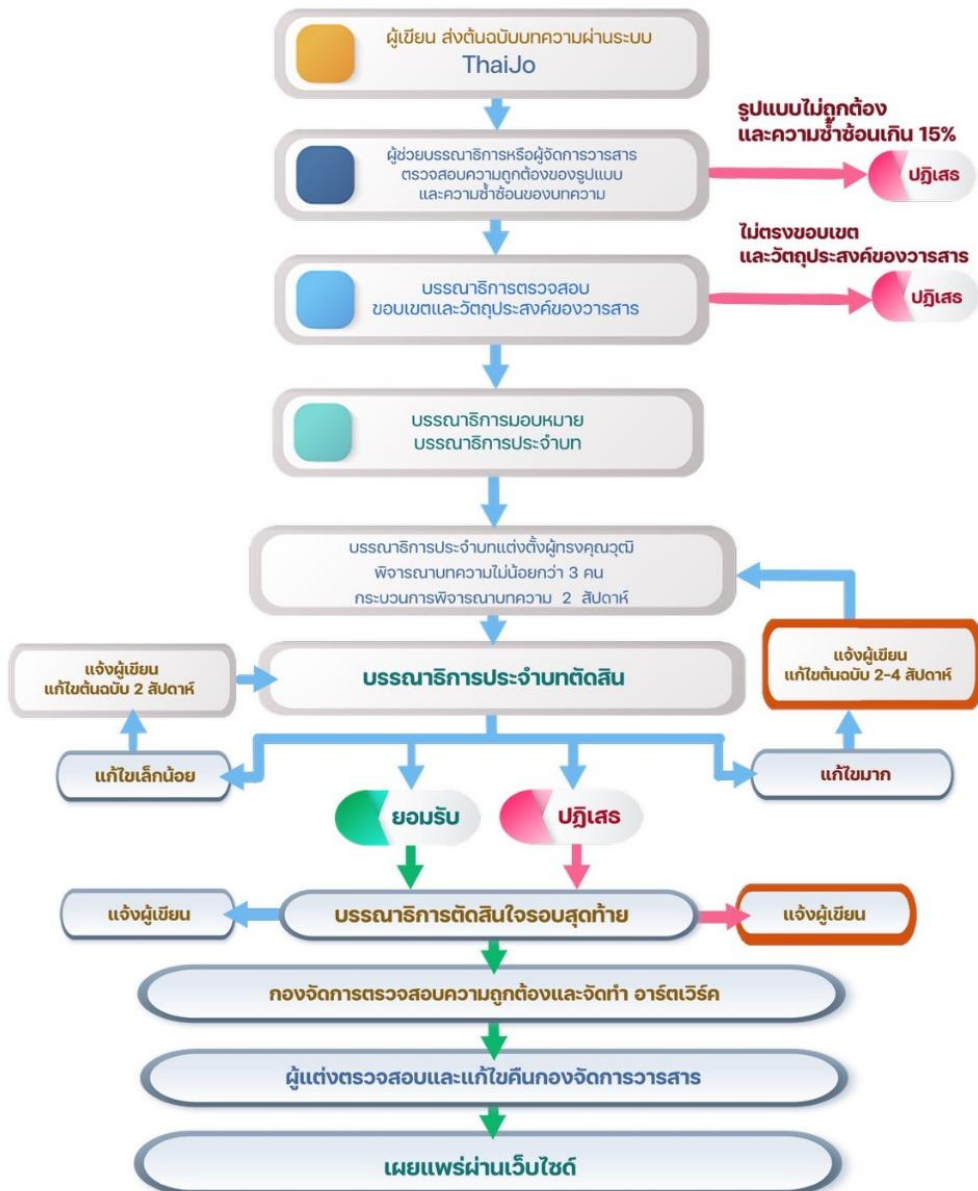
- ปรัชญา นาควัชระ. (2556). *พระพุทธศาสนากับวิถีชีวิตไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). *พุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระไพศาล วิสาโล. (2554). *ทางแห่งการดับทุกข์*. สืบค้น 19 ธันวาคม 2567, จาก https://www.visalo.org/QA/Q540615_2.htm
- พระมหาอภิชาติ ฐานสุโภ. (2564). การฝึกอบรมพระนวกะ สำหรับวัดในประเทศไทย. *วารสาร นิตยสารเสียงธรรมจากมหายาน*, 7(2), 14-26.
- พุทธทาสภิกขุ. (2551). *คู่มือมนุษย์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.
- _____. (2551). *ธรรมะจากสวนโมกข์*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ). (2547). *พระวินัยปิฎก*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

ภาคผนวก

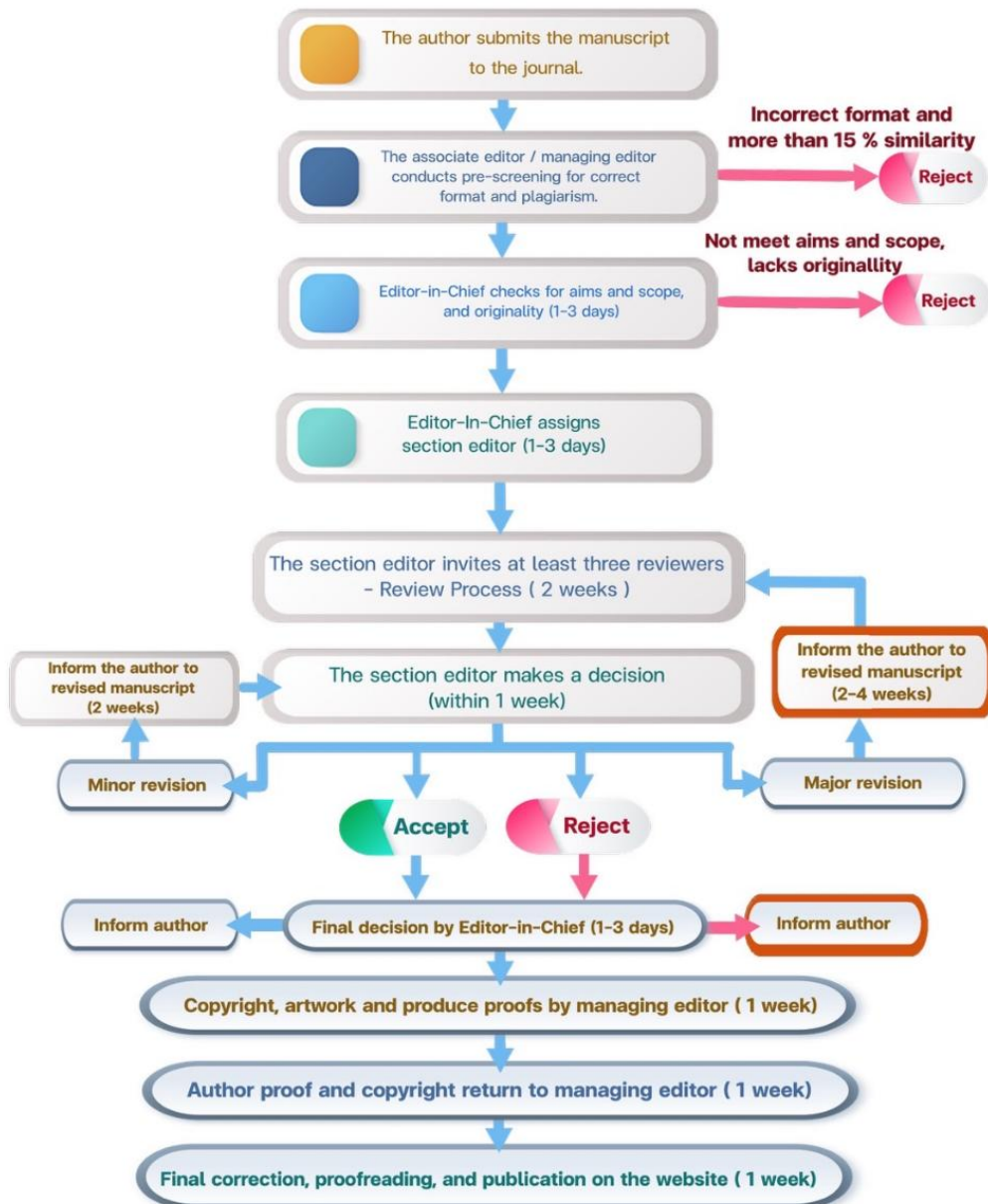

กระบวนการพิจารณาบทความ

Peer Review Process

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

1.1 การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด เช่น

1.1.1 กฤษฎา แซ่หลี่ (2562) กล่าวว่า...

1.1.2 ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี่ (2562) ผลการวิจัยพบว่า...

1.1.3 Krisada Saelee (2019) explains to...

1.1.4 ... consistent with the research of Krisada Saelee (2019) the research results found...

1.2 การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บเปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน เครื่องหมายจุลภาค และปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

1.2.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1.2.1.1 พระไตรปิฎกและอรรถกถา วงเล็บเปิด ชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า วงเล็บปิด แล้วตามด้วย วงเล็บเปิด มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จุลภาค ปีที่พิมพ์ วงเล็บปิด ตัวอย่างเช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นุชย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ในภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

1.2.1.2 ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (.) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ, 2560)

1.2.1.3 ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุพันธ์์ สุนนโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.4 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธิดาวิมล หมั่นมีและคณะ, 2560)

1.2.1.5 กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

1.2.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

2.2.1 ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2.2.2 ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

2.2.3 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

2. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาไทย)

2.1 พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้ ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.2 หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

2.3 บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง./ (เลขหน้าที่อ้าง)./
สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจ สุจโน. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวีตร ว่องวิระ,
ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

2.4 บทความในวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/ปีที่(ฉบับที่),/เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้าย
ที่ตีพิมพ์.

ธิดา หนัมนี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

2.5 บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อสารานุกรม/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร
ก, น. 12-16).

2.6 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์,/วันที่/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ประชาชนธุรกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

2.7 สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์/(ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฐ์ประชาณ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
ตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

2.8 รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(รายงานผลการวิจัย)/สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหากษัตริย์ กิตติโสภณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่น
ไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของ
พระธรรมวิทยากร (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

2.9 สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน)./ตำแหน่ง/[บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

2.10 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ ชื่อเรื่อง./ สืบค้น วัน เดือน ปี./ จาก/ แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก
<http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

2.11 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง./ (พ.ศ., วันที่ เดือนที่ประกาศ)./ ราชกิจจานุเบกษา./ เล่ม ตอน./ หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและ
ประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). ราช
กิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

2.12 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์, วัน เดือน)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.
ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียวพระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.

3. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาอังกฤษ)

3.1 Tripitaka Commentary

The name of the institution of the scriptures./ (Year)./ Title of Tripitaka./

Location./ Publisher.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok: MCU Press.

3.2 Books

Author./ (Year)./ Title of the book./ (Edition ed.)./ Location./ Publisher.

Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M. (2015). *History of Economic Thought* (3rd ed.).
New York: M. E. Sharpe.

3.3 Book Articles

Author./ (Year)./ Title of the chapter./ In Editor./ (Eds.)./ Title of the book./ (xth
ed.)./ (pp-pp)./ Publisher.

Sparks, D. L. (2003). Environmental Soil Chemistry: An Overview. In Sparks, D. L.
(Eds.), *Environmental Soil Chemistry* (2nd Ed.). (pp. 1-42). Academic Press.

3.4 Encyclopaedia articles

Author./ (Year)./ Title of Article./ In Title of Encyclopaedia./ (Pages)./ Publisher.

Wasinsarakorn, W. (2004). Psychology and Developmental Psychology. In
Encyclopedia of Education. Collected edition of specific issues, 4th rank
(pp. 99-117). Thanat Printing Co., Ltd.

3.5 Journal Articles

Author./ (Year)./ Title of Article./ Title of Journal./ Volume(Issue), Pages-Pages.

Limprasert, P. (2022). The Research of Punishment Suspension of Buddhist Monk and Secular of The Criminal Justice in Thailand. *Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology*, 7(11), 37-53.

3.6 Newspaper

Author./ (YY, MM DD)./ Colum Name./ Title of Newspaper./ Pages.

Nanuam, W. (2023, January 4). Plans proceeding for joint petroleum production with Cambodia. *Bangkok Post*. p. 22.

3.7 Thesis and Dissertations

Author./ (Year)./ Title/ (Doctoral or Master's thesis or dissertation)./
Location:/ Publisher.

Pittayawattanachai, P. (2019). *An Analysis of Buddhism Propagation by using Buddhist Arts and Landscape of Cetiya-phum Monastery, Namphong District, Khonkaen* (Doctoral dissertation). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

3.8 Interview

Key Informant./ (YY, DD MM)./ Position./ (Interview).

Anuchid. P. (2022, 5 November). Director of the Research Institute. (Interview).

3.9 Website

Author./ (Year)./ Title/ Retrieved MM DD, Year,/ from URL address.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....
ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การ
วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
ผลการวิจัยพบว่า.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management;
Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำกรวิจัยครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....คำอธิบายตาราง.....

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (16 pt) (ถ้ามี)

.....
.....

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (16 pt) (ถ้ามี)

.....
.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (16 pt) (ถ้ามี)

.....
.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)

(16 pt) ขอบคุณแหล่งทุน และควรระบุเลขที่สัญญาทุนวิจัย ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณ ทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2563 และข้อมูลจาก โครงการวิจัยย่อย เรื่องการพัฒนาศูนย์ประสานงานเครือข่ายความเข้มแข็งทางจิตปัญญาของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้อง ตรงกัน.....

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก

<http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฐ์ประทานภ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุชนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.

- พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่น
ไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของ
พระธรรมวิทยากร (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.
- พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1,
อักษร ก, น. 12-16).
- สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.
- Buddhism Meditation Tiratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*.
Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.
- James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:..

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1.....
2..... and 3..... Populations and sample, research tools, Data collection,
Data analysis, Statistics used for data analysis.

Findings were as follows: (present only the most interesting research
findings).....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism; Buddhist Management; Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.

.....

.....

.....

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.

.....

.....

.....

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources.

.....

.....

.....

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research

.....

.....

.....

.....

.....

Research Objectives (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

(16 pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design. Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative and qualitative) Data analysis (quantitative and qualitative), Statistics used to analyzed the data.

[illegible]

(16 pt) results of the research answer all objectives

[illegible]

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table (if any))

Table explanation

.....

.....

.....

.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand

Recommendations (18 pt)

Policy Recommendations (16 pt) (if any)

Operational Recommendations (16 pt) (if any)

Recommendations for Next Research (16 pt) (if any)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 350 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

(16 pt.) เขียนบทพรรณนาแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆใน การเขียนบทความวิชาการ.....

[illegible]

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

ที่มา: ... (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) ...รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: ...

Abstract (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 350 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

(16 pt).

Blank lined paper for writing.

Content (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

Figure 1: (Name of the figure)

Source: mention the name of the source (if any)

Figure captions

.....

.....

Table 1 (Name of table) (if any)

Table explanation

.....

(16 pt).

[illegible]

(16 pt)

[illegible]